

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2021

Kraków 2022

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
ul. Piastowska 32
30-070 Kraków
www.rops.krakow.pl

Opracowanie:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – Zespół Badań i Analiz
Iwona Banasiewicz
Małgorzata Szlązak
Jacek Skrzypek

Kopiowanie i rozpowszechnianie może być dokonane z podaniem źródła.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przedstawia raport ze sprawozdania „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2021”.

Sprawozdanie, zgodnie z obowiązkiem ustawowym, realizowane jest corocznie od 2012 r., niniejszy raport podsumowuje już jego jedenastą edycję.

Opracowanie cyklicznie prezentuje podstawowe informacje o sytuacji społecznej i demograficznej w regionie, statystyki dotyczące osób i rodzin korzystających ze wsparcia, zestawienia obrazujące dostępność mieszkańców do usług społecznych. Informacje te, wraz danymi o kadrze, nakładach finansowych na realizację zadań i wieloma innymi, stanowią podstawę oceny bieżącej sytuacji w sektorze pomocy i integracji społecznej w Małopolsce.

Zespół Badań i Analiz

Dział Polityki Społecznej

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

SPIS TREŚCI:

SPIS TREŚCI:	4
WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	6
I WPROWADZENIE	7
II TRENDY, WNIOSKI I REKOMENDACJE	9
III WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ	35
Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego	35
Wskaźniki ubóstwa w regionie.....	47
Bezrobocie w Małopolsce.....	51
Bezrobocie rodzinne	58
IV OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY	64
V ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA	76
Kadra pomocy społecznej.....	76
Infrastruktura wsparcia mieszkańców.....	81
Rodzina	81
Dzieci i młodzież	85
Adopcja i piecza zastępcza.....	89
Osoby z niepełnosprawnościami	99
Osoby starsze	104
Osoby bezrobotne	115
Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne	118
Współpraca z organizacjami pozarządowymi.....	119
Wybrane nakłady finansowe.....	121
VI REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA. MAŁOPOLSKA 2030	128
VII PODSTAWOWE DANE	151

VIII PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH WYKORZYSTANYCH W „OCENIE ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2021”	154
Proces gromadzenia informacji	154
Wykorzystywane źródła danych	155
IX ALTERNATYWA TEKSTOWA ZAŁĄCZONYCH GRAFIK	157
SPIS MAP:	186
SPIS WYKRESÓW:	187
SPIS TABEL:	188

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

BDL	Bank Danych Lokalnych
CIS	centrum integracji społecznej
DDP	dzienny dom pomocy
DPD	Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej „Dzieło Pomocy Dzieciom”
DPS	dom pomocy społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IK	interwencja kryzysowa
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
MOPS	miejski ośrodek pomocy społecznej powiatu grodzkiego
MUW	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
MOA	Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu
OIK	ośrodek interwencji kryzysowej
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OZPS	ocena zasobów pomocy społecznej
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES	podmiot ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
POW	placówka opiekuńczo - wychowawcza
RPO WM	Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego
PUP	powiatowy urząd pracy
PWD	placówka wsparcia dziennego
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie
SPR	Subregionalny Program Rozwoju
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
TPD	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
UMWM	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
WBD	Wojewódzki Bank Danych
WTZ	warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
ZAZ	zakład aktywności zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
ZOL	Zakłady opiekuńczo-lecznicze
ZPCh	Zakłady pracy chronionej
ZPO	zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze

I WPROWADZENIE

➤ Wstęp

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przygotował raport pt.: „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego za rok 2021”. Raport jest podsumowaniem realizacji jedenastej edycji „Oceny zasobów pomocy społecznej” i stanowi wypełnienie wymogów Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z jej zapisami (podobnie jak w latach poprzednich) opracowanie opisuje i obrazuje sektor małopolskiej pomocy społecznej oraz jego otoczenie na tle sytuacji społecznej i demograficznej regionu, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030¹. Obszar 1. Małopolskie Rodziny i 7.4 Rozwój ekonomii społecznej. Raport zawiera również wnioski i rekomendacje płynące z analizy zebranego materiału.

➤ Uwarunkowania prawne sporządzania „Oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego”. Adresaci Oceny

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej gminy, powiaty i samorządy województw od roku 2012 przygotowują Ocenę zasobów pomocy społecznej. Ocena powinna powstać w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. W świetle wymagań ustawy „zasoby” obejmować mają w szczególności infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej, a Ocena – osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy. Ocena wraz z rekomendacjami – wg ustawodawcy – jest podstawą do planowania budżetu na rok następny. Jednocześnie Ustawa o pomocy społecznej zobowiązuje zarządy województw (organy wykonawcze jednostki samorządu terytorialnego) do przedstawiania Oceny co roku, do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa². Do zadań samorządu województwa należy także przekazanie „oceny” właściwemu wojewodzie do dnia 31 lipca każdego roku, który dokonuje analizy stanu

¹ <https://www.malopolska.pl/strategia-2030>

² Art. 16a Ustawy o pomocy społecznej.

i skuteczności pomocy społecznej w oparciu o ocenę zasobów pomocy społecznej sporządzaną przez samorząd województwa³.

Samorząd województwa sporządza ocenę na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, z uwzględnieniem kwestii i problemów społecznych wynikających z przyjętej strategii⁴. Strategia Rozwoju Województwa. Małopolska 2030. W Obszarze 1. Małopolskie Rodziny, do zawartości którego odnosi się niniejsze opracowanie, koncentruje się wokół poniższych „Głównych kierunków działań”:

- 1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego.
- 1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.
- 1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

³ Art. 21 pkt 8 Ustawy o pomocy społecznej i Art. 22 pkt. 11 Ustawy o pomocy społecznej.

⁴ Art. 21 pkt 8 Ustawy o pomocy społecznej.

II TRENDY, WNIOSKI I REKOMENDACJE

➤ Sytuacja demograficzna⁵

Postępujący
proces
starzenia się
mieszkańców

Jak pisze Urząd Statystyczny w Krakowie w opracowaniu „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2022” podsumowując rozdział „Kapitał Ludzki” - „Sytuacja demograficzna województwa małopolskiego kształtowała się w 2021 r. pod wpływem trwającej pandemii COVID-19 wywołanej koronawirusem SARS-COV-2. Odnotowano spadek liczby ludności w porównaniu z poprzednim rokiem. Wzrosła liczba zgonów i zawartych małżeństw, zmniejszyła się liczba urodzeń. Przyrost naturalny miał ujemną wartość, a ogólne saldo migracji stałej pozostało dodatnie. Postępujący proces starzenia się mieszkańców potwierdził wzrost mediany wieku, a także wskaźników starości.” – szczegółowe informacje dotyczące ludności, urodzeń, przyrostu naturalnego, zgonów, małżeństw, rozwodów, separacji i inne zawarto w rozdziale „Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego w 2021 r.”. Niemniej jednak sytuacja demograficzna Małopolski jest korzystniejsza niż średnio dla Polski. Małżeństwa zawarte w województwie w 2021 r. stanowiły blisko 10% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce, a wskaźnik na 1 tys. ludności wynosił 4,9 zawartych małżeństw przy niższej wartości tego wskaźnika dla Polski – 4,4. Podobnie wskaźnik rozwodów orzeczonych na 1 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej z wartością 1,6 rozwodu/1 000 był korzystniejszy niż przeciętnie dla Polski, gdzie w 2021 r. wyniósł 2,0. Mimo, że w 2021 r. zarejestrowano w Małopolsce mniej urodzeń, to spadek o 5,9%, był mniejszy niż w Polsce, gdzie odnotowano o 6,7% mniej urodzeń żywych w ciągu roku. Liczba urodzeń w województwie stanowiła 10,0% ogólnej liczby urodzeń w kraju. Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności wyniósł 9,8, w Polsce – 8,7. W 2021 r. zmarło o 4,9% więcej osób niż w 2020 r., w Polsce wzrost ten był większy – liczba zgonów wzrosła o blisko 9%. Konsekwentnie, niższy był w województwie w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców współczynnik przyrostu naturalnego, który w 2021 r. wyniósł – minus 2,2 w porównaniu do współczynnika dla Polski – minus 4,9.

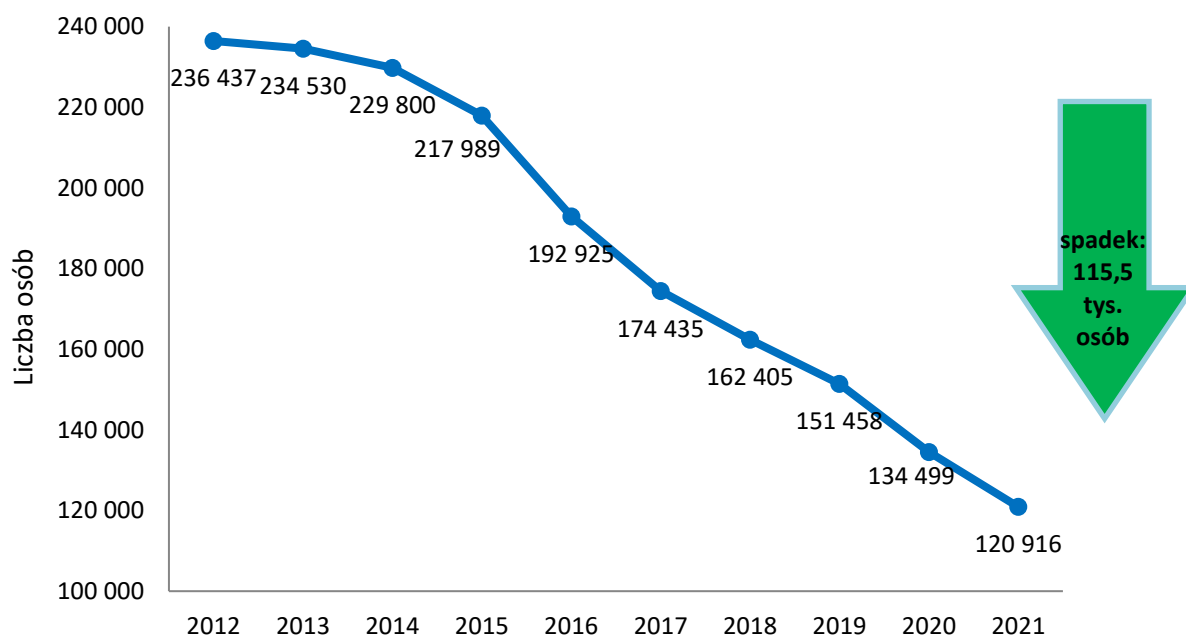
⁵ Źródło: „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2022”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2022 r. - krakow.stat.gov.pl, dostęp 26.05.2022 r.

➤ Profil klienta pomocy społecznej

Mniej osób
korzystających z pomocy społecznej

W 2021 r. z systemu pomocy społecznej skorzystało 120,9 tys. osób, co stanowi 3,5% mieszkańców regionu. W 2021 r. w porównaniu z poprzednim rokiem mniej było osób korzystających z systemu pomocy społecznej, o prawie 13,6 tys., skutkiem czego odsetek mieszkańców objętych wsparciem zmalał o kolejne 0,4 punktu procentowego i był o 0,5 p. p. niższy od wskaźnika ogólnopolskiego. Na przestrzeni lat 2012 - 2021 spadek ten objął już blisko 115,5 tys. osób (48,9% klientów mniej). Pomiędzy rokiem 2020 a rokiem 2021 spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej był niższy niż w okresie sprawozdawczym 2019 - 2020 (prawie 17 tys. osób) i jednocześnie wyższy niż w latach 2018 - 2019 (prawie 11 tys. osób) i w latach 2017 – 2018 (ponad 12 tys. osób).

Wykres 1: Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021*

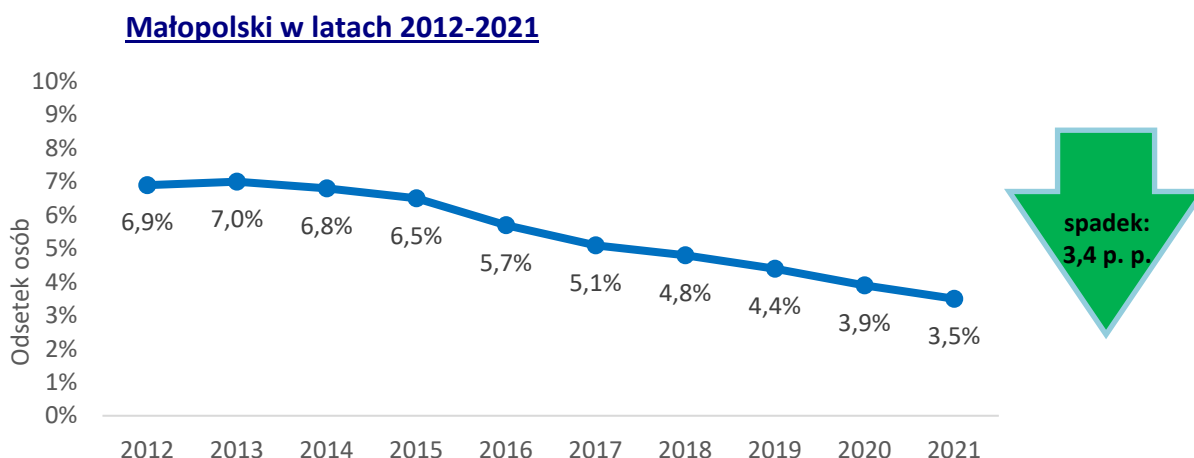

*liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2021 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie

W roku 2021 udział korzystających z pomocy społecznej w populacji regionu był najniższy w 11-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego. Od 2012 do 2021 r. wskaźnik ten obniżył się o 3,4 p. p. do poziomu 3,5%.

Wykres 2: Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności

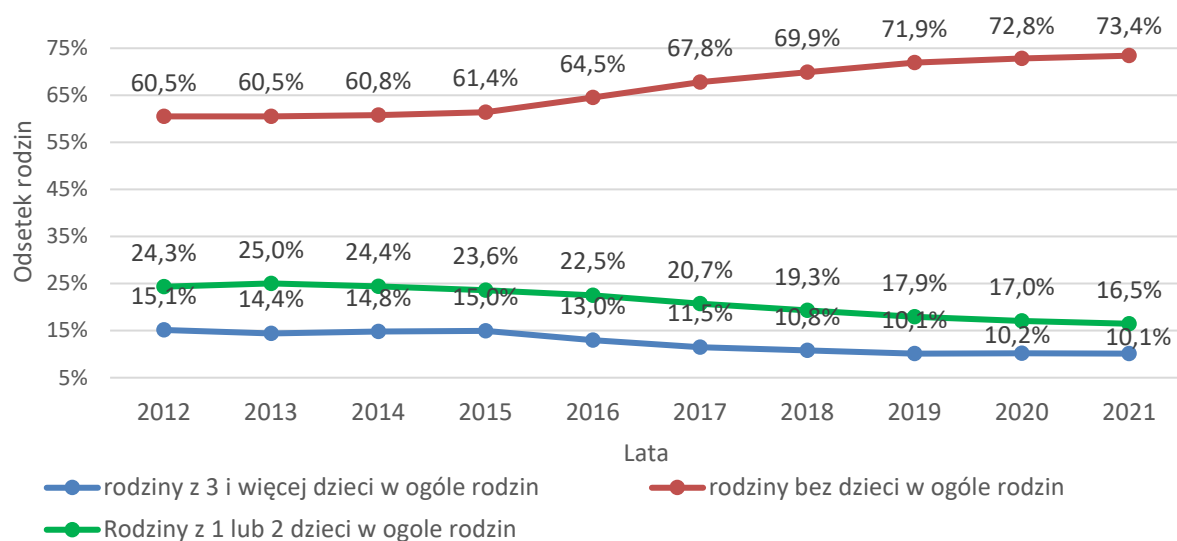
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata 2012-2021 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS oraz z informacji pozyskanych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Krakowie. Dane dot. ludności – GUS.

Mniej
rodzin z dziećmi
korzystających z
pomocy społecznej

W analizowanym okresie po roku 2013 stale zmniejszał się udział rodzin z jednym lub dwojgiem dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu do roku 2012 udział tego typu rodzin zmalał o 7,8 p. p. Ponadto po roku 2015 obserwowany jest spadek udziału rodzin z trójką lub większą liczbą dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej. W porównaniu

do roku 2012 udział tego typu rodzin zmalał o 5 p. p.

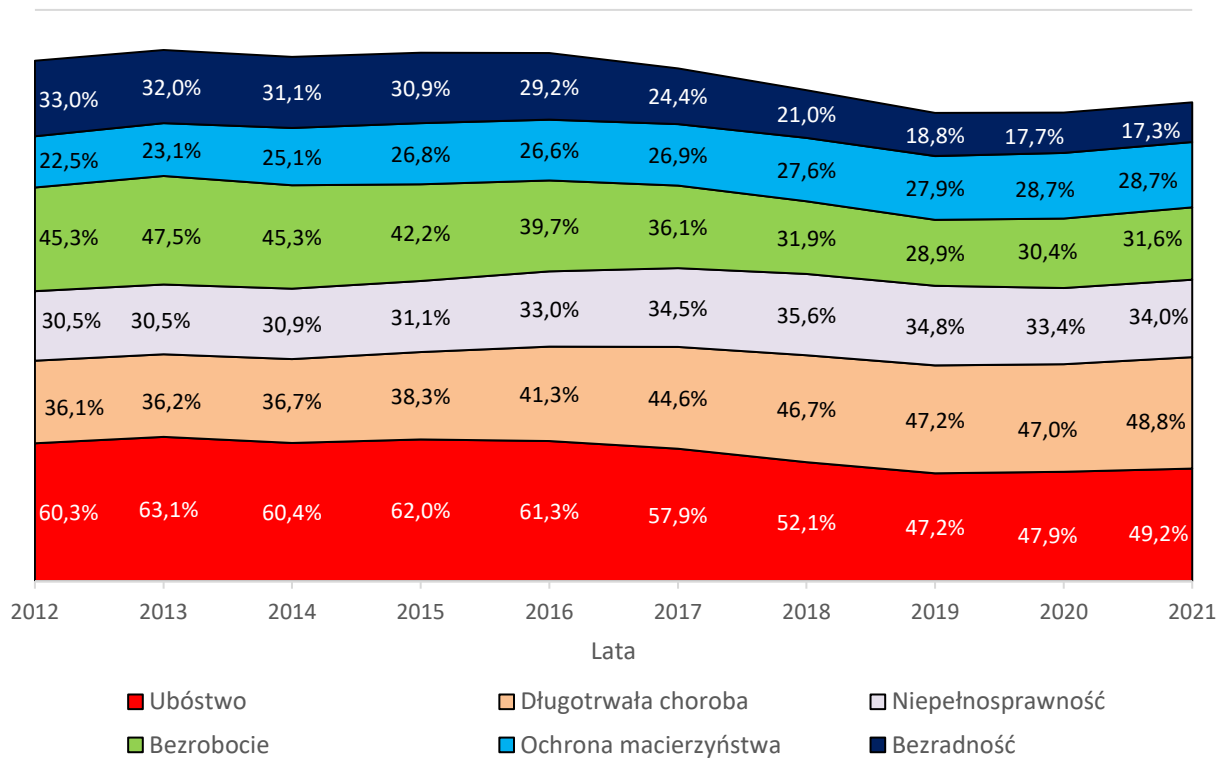
Wykres 3: Dynamika zmian w latach 2012-2021 – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012-2021 r.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej do roku 2019 można było zauważyć zmieniający się profil klienta pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat. Generalnie obserwowany był wzrost odsetka klientów, którzy otrzymują wsparcie z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności przy spadku udziałów klientów wspieranych z powodu bezrobocia i ubóstwa. Przy analizie danych za 2021 r. zauważyć można wzrost udziału klientów z problemem bezrobocia w porównaniu do roku 2020 – o 1,2 p. p. oraz względem roku 2019 – o 2,7 p. p. oraz wzrost udziałów mieszkańców korzystających z pomocy z powodu ubóstwa – wzrost o 1,3 p. p. w porównaniu do roku 2020 oraz względem roku 2019 o 2 p. p. Po zatrzymaniu się trendu wzrostowego w roku 2020 odsetka klientów z dominującym problemem długotrwałej lub ciężkiej choroby, w roku 2021 nastąpił ponowny wzrost tych wskazań (1,8 p. p. względem roku poprzedzającego). Odsetek klientów otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność spadał w latach 2019 - 2020, w roku 2021 ponownie odnotowano wzrost wskaźnika o 0,6 p. p.

Wykres 4: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów. Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

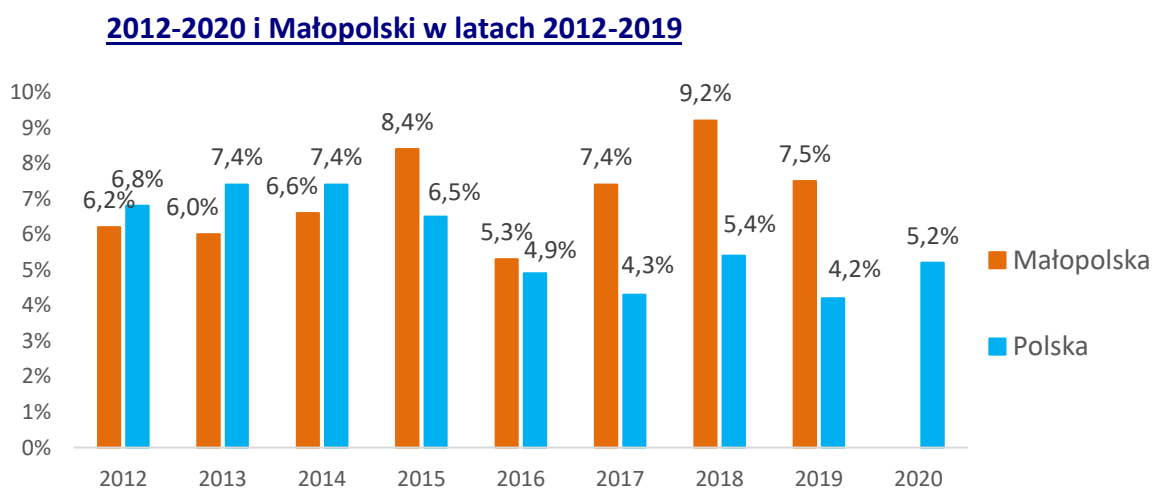
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych z MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03) za lata 2012 - 2021 r.

➤ Zasięg ubóstwa w regionie

W 2020 r. (najnowsze dane dla Polski z tego zakresu) odnotowano w kraju wzrost udziału mieszkańców żyjących poniżej minimum egzystencji – z 4,2% w 2019 r. do 5,2% w roku 2020⁶.

Jak czytamy w informacji sygnałnej GUS „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r. (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych)” - „W 2020 r. odnotowano wzrost odsetka osób skrajnie ubogich z ok. 4% osób w 2019 r. do ok. 5% przy wyraźnym spadku poziomu wydatków gospodarstw domowych. Pogorszenie się sytuacji materialnej części gospodarstw domowych i wzrost ubóstwa skrajnego w Polsce wiąże się z wprowadzeniem od marca 2020 r. zamrożenia części gospodarki i ograniczeń w kontaktach społecznych, w odpowiedzi na pojawienie się w Polsce koronawirusa i rozwój pandemii COVID 19. Wyższy niż w 2019 r. poziom ubóstwa skrajnego dotyczył większości branż pod uwagę grup ludności, przy czym poziom i tempo zmian były zróżnicowane. Nie wpłynęło to jednak na zmianę obrazu społecznego zróżnicowania zasięgu ubóstwa skrajnego w Polsce. Wartość wskaźnika zasięgu ubóstwa relatywnego spadła do ok. 12% (o ok. 1 p. proc.) a wskaźnika ubóstwa ustawowego pozostała na poziomie ok. 9%.”⁷

Wykres 5: Odsetek mieszkańców Polski żyjących poniżej minimum egzystencji w latach

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.”, www.stat.gov.pl, dostęp: 18.05.2022 r.

⁶ Dla roku 2020 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu ubóstwa według województw, uzasadniając decyzję jak następuje: „Zostały one pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, realizowanego w trudnych warunkach panującej pandemii COVID - 19. Charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich, co negatywnie wpłynęło na ich wiarygodność”.

⁷ „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.”, s. 1, www.stat.gov.pl, dostęp: 18.05.2022 r.

„Zróżnicowanie zasięgu ubóstwa skrajnego w 2020 r. Kto najczęściej i najrzadziej doświadczał ubóstwa?”

Ubóstwo w różnym stopniu dotyka poszczególne grupy ludności, przy czym interpretując dane dotyczące zróżnicowania zasięgu ubóstwa ze względu na różne charakterystyki gospodarstw domowych należy pamiętać, że w praktyce mamy do czynienia nie z jedną determinantą ubóstwa, ale ze współwystępowaniem wielu czynników jednocześnie. Na przykład zróżnicowanie zasięgu ubóstwa według grup społeczno-ekonomicznych zależy m.in. od aktywności ekonomicznej członków gospodarstwa domowego oraz ich statusu na rynku pracy, co z kolei uzależnione jest chociażby od wieku i poziomu wykształcenia osób tworzących gospodarstwo domowe.

Zasięg ubóstwa wyraźnie różni się w zależności od grupy społeczno-ekonomicznej określonej na podstawie przeważającego źródła utrzymania gospodarstwa domowego. W 2020 r. szczególnie narażone na ubóstwo skrajne były gospodarstwa domowe rolników oraz gospodarstwa utrzymujące się głównie z tzw. niezarobkowych źródeł (w obu grupach - prawie 14% osób z tych gospodarstw). Wśród tych ostatnich zwracają uwagę gospodarstwa utrzymujące się ze świadczeń społecznych innych niż emerytury i renty (ok. 15% osób ubogich). Wyższy od przeciętnego poziom ubóstwa skrajnego wystąpił także w gospodarstwach domowych rencistów (ok. 8%).

Ubóstwem skrajnym dotknięte były przede wszystkim gospodarstwa domowe osób mających niski poziom wykształcenia. Stopa ubóstwa wśród gospodarstw, których głowa⁸ posiadała wykształcenie co najwyżej gimnazjalne była ponad dwukrotnie wyższa niż przeciętnie i wyniosła ok. 12%. Wyższy od przeciętnej był również odsetek ubogich w przypadku gospodarstw osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (ok. 8% osób). Do grupy gospodarstw domowych o relatywnie wysokiej stopie ubóstwa skrajnego należały także gospodarstwa posiadające w swoim składzie osoby z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą uznaną za niepełnosprawną wyniosła 7,5%.

⁸ Głowa gospodarstwa domowego (określana w badaniu budżetów gospodarstw domowych jako osoba odniesienia) to osoba, która ukończyła 16 lat i osiąga stały w dłuższym okresie czasu, najwyższy dochód spośród wszystkich członków gospodarstwa domowego.

Wyższą od średniej dla Polski stopą ubóstwa skrajnego w 2020 r. charakteryzowały się także gospodarstwa domowe z dziećmi poniżej 18 roku życia. Dotyczyło to przede wszystkim gospodarstw domowych z co najmniej trójką dzieci w tym wieku (prawie 9% osób ubogich) ale także gospodarstw domowych z dwojgiem dzieci (6,5% osób ubogich).

Stopa ubóstwa skrajnego wśród dzieci i młodzieży do 18 roku życia wyniosła w 2020 r. ok. 6%.

Wydatkami niższymi od granicy ubóstwa skrajnego częściej od mieszkańców miast odznaczali się mieszkańcy wsi, gdzie stopa ubóstwa skrajnego osiągnęła w 2020 r. poziom 9,5%. Dla porównania w miastach ogółem ubóstwem skrajnym (według przyjętych kryteriów) dotkniętych było ponad 2% osób (w zależności od wielkości miast stopa ubóstwa wynosiła od ok. 1% do ok. 4%).

W 2020 r. najniższe stopy ubóstwa skrajnego ze względu na główne źródło utrzymania odnotowano natomiast wśród gospodarstw domowych utrzymujących się z pracy na własny rachunek (ok. 3%). Ubóstwa skrajnego najrzadziej doświadczali osoby z gospodarstw domowych, w których głowa gospodarstwa posiadała wykształcenie wyższe (ok. 2%). Niskim poziomem ubóstwa skrajnego (ponad 1% osób ubogich) charakteryzowały się gospodarstwa 1-osobowe, małżeństwach bez dzieci lub z 1 dzieckiem na utrzymaniu. Niską stopę ubóstwa (ok. 1-2%) odnotowano (o czym wspomniano powyżej) także wśród mieszkańców miast z wyjątkiem ośrodków liczących poniżej 20 tys. mieszkańców.

Zmiany stopy ubóstwa skrajnego w 2020 r. Jak zmienił się zasięg ubóstwa wśród różnych grup ludności?

Jeśli weźmiemy pod uwagę bezwzględne zmiany zasięgu ubóstwa pomiędzy 2020 a 2019 r. wyrażone w p. proc., to okaże się, że największy wzrost stopy ubóstwa skrajnego odnotowano w przypadku gospodarstw domowych rolników (o niecałe 4 p. proc) oraz gospodarstw utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (prawie 3 p. proc). W mniejszym stopniu - o ok. 2 p. p. - wzrósł odsetek osób ubogich wśród gospodarstw rencistów a także wśród gospodarstw z co najmniej trojgiem dzieci poniżej 18 roku życia. O tyle (czyli o ok. 2 p. proc.) zwiększył się też zasięg ubóstwa skrajnego wśród mieszkańców wsi oraz najmniejszych miast (poniżej 20 tys. mieszkańców).

W przypadku pozostałych branych pod uwagę w analizie grup ludności, wartości stóp ubóstwa w 2020 r. były na zbliżonym poziomie co w 2019 r., bądź zaobserwowane zmiany nie przekraczały 1,5 p. proc.

Omówione powyżej (...) dane dotyczące zmian wartości wskaźników zasięgu ubóstwa skrajnego nie oddają jednak w pełni tempa zmian tego zjawiska w poszczególnych grupach ludności. Taką ocenę umożliwiają wskaźniki dynamiki. Na ich podstawie można powiedzieć, że największą dynamikę zmian (relatywny wzrost) zasięgu ubóstwa skrajnego w 2020 r. w porównaniu z rokiem poprzednim, odnotowano w przypadku gospodarstw domowych, w których głowa legitymowała się wyższym lub średnim poziomem wykształcenia, wśród mieszkańców największych (500 tys. i więcej mieszkańców) oraz najmniejszych miast (o liczbie ludności poniżej 20 tys.) a także wśród rodzin niepełnych. Zarówno w 2019 jak i 2020 r., były to grupy charakteryzujące się wyraźnie niższymi od średniej krajowej wartościami stóp ubóstwa skrajnego.”⁹ (...)

Bezrobocie, grupy w szczególnej sytuacji na rynku pracy¹⁰

Do roku 2019 w Małopolsce notowano spadki stopy bezrobocia rejestrowanego, w 2019 r. zanotowano w Małopolsce rekordowo niski poziom bezrobocia i ponownie niższe bezrobocie rodzinne. W 2020 r. oba te wskaźniki miały wartości wyższe niż przed rokiem. Na koniec 2021 roku stopa bezrobocia rejestrowanego¹¹ w Małopolsce wyniosła 4,5%, co oznacza, że była mniejsza niż w roku poprzednim (o 0,8 p. p.), ale wyższa niż w roku 2019, czyli przed pandemią (o 0,4 p. p.). W grudniu 2021 r. różnica pomiędzy wartością wojewódzką a krajową wyniosła 0,9 p. p., podobnie jak w roku ubiegłym. Wartość stopy bezrobocia rejestrowanego w Małopolsce na poziomie 4,5% dawała województwu małopolskiemu trzecią najniższą pozycję w Polsce pod tym względem za województwem wielkopolskim (3,1%) i śląskim (4,2%). Co warto podkreślić, w „Ocenie sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021” czytamy ponadto: „Stopa bezrobocia najmniejszą wartość przyjęła w powiecie myślenickim (2,6%). Natomiast Kraków, dotychczasowy lider, ze stopą na poziomie 2,9%

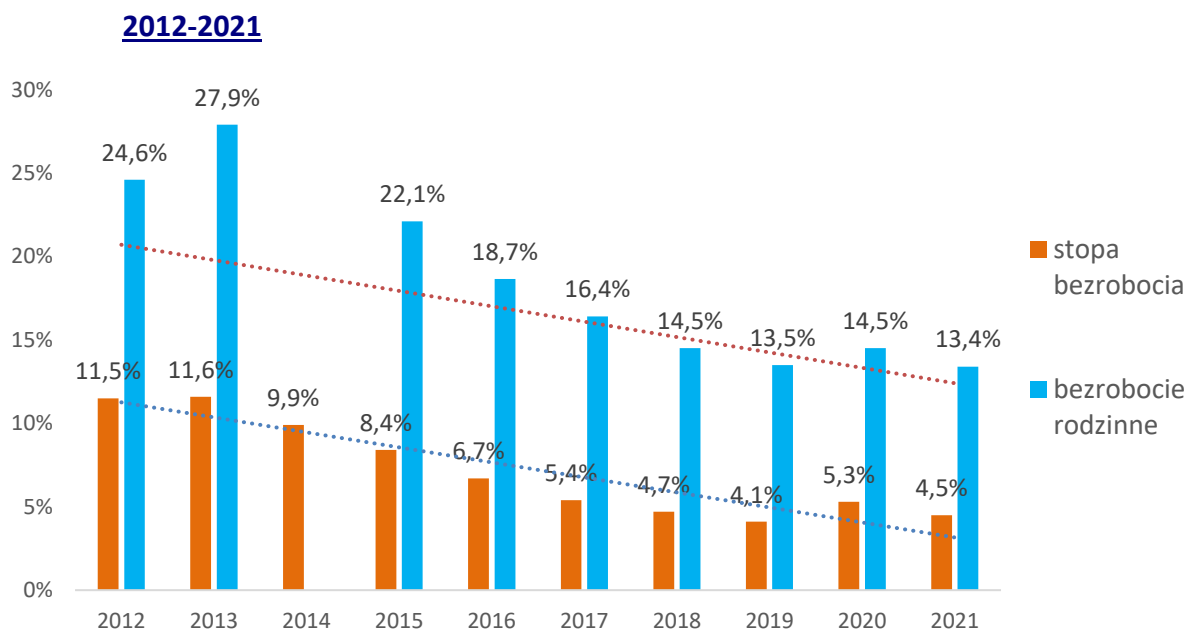
⁹ „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2020 r.”, s. 4 – 5, www.stat.gov.pl, dostęp: 18.05.2022 r.

¹⁰ Opracowano z wykorzystaniem „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021 r.”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2022 r.

¹¹ Stopa bezrobocia to stosunek liczby bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo (pracujących i poszukujących pracy).

znalazł się na drugim miejscu. Warto zauważyć, że po raz pierwszy Kraków stracił pozycję lidera pod względem stopy bezrobocia na koniec roku. Taka sytuacja wynika z jednej strony z dużego spadku liczby bezrobotnych w powiecie myślenickim, z drugiej strony z trudniejszej sytuacji Krakowa spowodowanej przez pandemię COVID-19, w tym m.in. ze zmniejszenia ruchu turystycznego z zagranicy, co w istotny sposób wpłynęło na zatrudnienie w stolicy województwa.”¹²

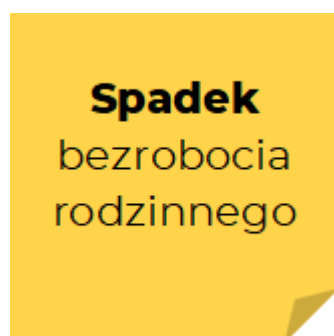
Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego i bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach

*Dla roku 2014 nie zebrano danych o bezrobociu rodzinnym.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych WUP w Krakowie i informacji powiatowych urzędów pracy w regionie.

Jednocześnie w analizowanym szeregu czasowym, po 2013 r., w Małopolsce obserwowany był

stały spadek udziału „bezrobotnych rodzinie” w grupie ogółu osób bezrobotnych; wyjątkiem od opisaną tendencję był rok 2020. W roku 2021 „bezrobotni rodzinie” mieli 13,4% udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych czyli o 1,1 p. p. mniej niż 2020 r. oraz o 0,1 p. p. mniej niż w roku 2019.

¹² „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021 r.” - projekt, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2022 r., s. 62.

„Ponadto trzeba zauważyć, że większość zarejestrowanych bezrobotnych to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy¹³14.

Według „Oceny sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021”, analiza profilu osób bezrobotnych w relacji do poprzedniego roku pokazuje, że wśród ogółu mieszkańców zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy województwa małopolskiego:

- zmniejszył się udział osób w wieku mobilnym produkcyjnym, w tym osób młodych
- zmniejszył się udział absolwentów
- zmniejszył się udział mieszkańców wsi

ale także:

- zwiększył się udział bezrobotnych z krótkim doświadczeniem zawodowym
- wydłużył się czas przebywania na bezrobociu
- zwiększył się udział osób z niepełnosprawnościami

jednocześnie:

- nie zmienił się poziom wykształcenia bezrobotnych
- ustabilizował się udział kobiet.

Zróżnicowanie wewnętrzne regionu

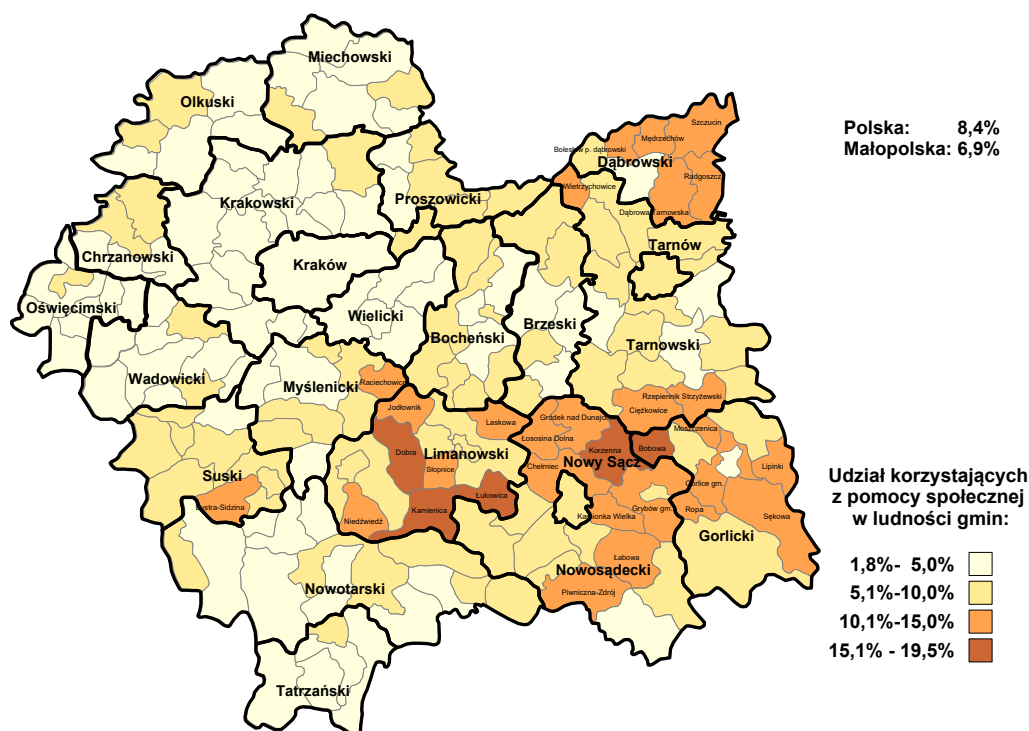
Jak można było zobaczyć we wcześniej prezentowanych danych, przeciętne wartości wskaźników dla regionu nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych gminach i powiatach województwa, Małopolska charakteryzuje się bowiem dużym zróżnicowaniem terytorialnym. Przykładowo, pomiędzy gminą o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,9%) a tą, która charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem (13,4%) różnica w 2021 r. wyniosła aż 12,5 p. p. Różnice takie jednak ciągle zmniejszają się - rok wcześniej dystans pomiędzy gminami ze skrajnymi wartościami omawianego wskaźnika wyniósł 14,1 p. p., a dwa lata wstecz – 14,7 p. p., w 2018 r. – 15,8%, natomiast w 2017 r. - 17,8 punktów procentowych.

¹³ Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to, zgodnie z zapisami Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy: 1) bezrobotny do 30. roku życia, 2) bezrobotny długotrwale, 3) bezrobotny powyżej 50. roku życia, 4) bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, 5) bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia, 6) bezrobotny niepełnosprawny, 7) poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekun osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów. Por. <https://zielonalinia.gov.pl/web/zielona-linia/Osoby-w-szczegolnej-sytuacji-na-ryнку-pracy-43707> [04.05.2021]

¹⁴ „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021 r.”, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, 2022 r., s. 62

Mapa 1: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności w Małopolski w 2012 i 2021 r.

2012 r.:

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2012 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS. Dane dot. ludności – GUS. Dane dla Polski - Sprawozdanie MRPiPS-03.

2021 r.:

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2021 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp: 25.05.2022 r.). Dane dla Polski - Sprawozdanie MRiPS-03 (dostęp: 28.03.2022 r.).

Zwraca uwagę istotna poprawa sytuacji południowo-wschodniej części województwa, w tym przede wszystkim gmin z terenu powiatów: dąbrowskiego, nowosądeckiego, gorlickiego i limanowskiego, gdzie wskaźnik udziału klientów pomocy społecznej w ludności gminy był do tej pory rokrocznie najwyższy (mimo stałej poprawy sytuacji w tym względzie), biorąc pod uwagę średnią z gmin powiatu. W tych powiatach wartość omawianego wskaźnika wahała się w 2021 r. od 7,1% w powiecie gorlickim, 6,6% w powiecie limanowskim, 6,7% w powiecie nowosądeckim do 6,6% w powiecie dąbrowskim, przy średniej dla województwa wynoszącej 3,5%. Co szczególnie istotne, z mapy Małopolski obrazującej odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych gminach w 2021 r. zniknęła zupełnie kategoria gmin ze wskaźnikami w przedziale liczbowym 15% i więcej, a w gminie z najwyższym wskaźnikiem w 2021 r. 13,4% mieszkańców było klientami pomocy społecznej, licząc wszystkie osoby w rodzinach korzystających z pomocy.

Na koncentrację problemów nie bez wpływu pozostaje między innymi sytuacja dotycząca bezrobocia rejestrowanego, w tym bezrobocia „rodzinnego” czyli sytuacji, gdzie w jednym gospodarstwie zamieszkiwały dwie lub więcej osób zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne – stopa bezrobocia najwyższa w powiecie dąbrowskim (9,1%), podobnie jak bezrobocie rodzinne (24,7%).

Warto przypominać, że powiaty limanowski i nowosądecki wg wyników poprzedniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 r. charakteryzowały się najwyższym udziałem rodzin wielodzietnych (3+) w ogóle rodzin z dziećmi – odpowiednio 27,7% i 25,1%, przy przeciętnej dla Małopolski 14,7%. Powiaty dąbrowski i gorlicki zajmowały odpowiednio 6. i 9. pozycję w województwie pod tym względem. Natomiast powiat gorlicki, to także (po Tarnowie) powiat o najwyższym udziale osób niepełnosprawnych prawnie w populacji powiatu (11,1% przy średniej dla regionu 8,5%) - dane NSP 2011. Oczekiwane w najbliższym czasie wyniki Spisu Powszechnego z 2021 r. pozwolą na zweryfikowanie sytuacji w tym względzie.

➤ Zasoby pomocy społecznej i otoczenia

**Lepszy
dostęp do
usług społecznych**

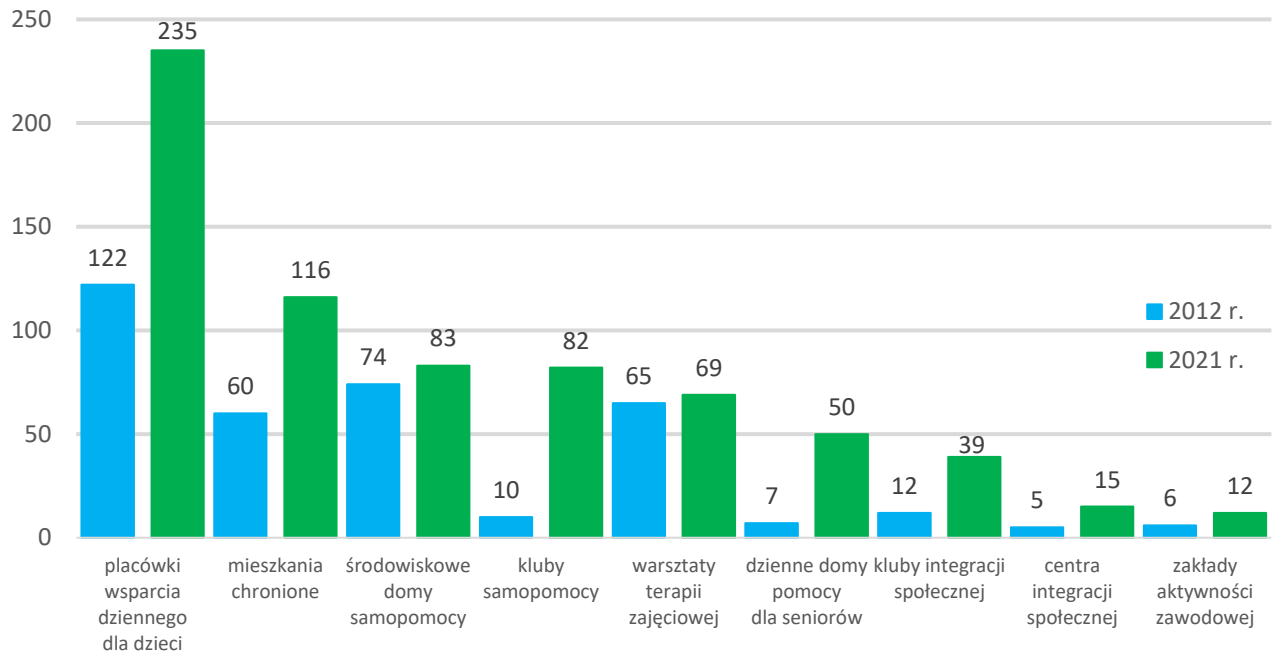
Dostęp mieszkańców Małopolski do usług społecznych uległa znacznej poprawie, w tym głównie za sprawą interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020. Od 2012 r. w samym sektorze publicznym przybyło (w kolejności wartości wzrostu):

- 113 placówek wsparcia dziennego (w 2021 r. funkcjonowały 235 tego typu placówki),
- 72 kluby samopomocy (w 2021 r. działały 82 takie kluby),
- 56 mieszkań chronionych (w 2021 r. wykazano łącznie 116 mieszkań chronionych),
- 43 dzienne domy pomocy (w 2021 r. funkcjonowało 50 DDP),
- 27 klubów integracji społecznej (w 2021 r. funkcjonowało 39 KIS),
- 10 centrów integracji społecznej (w 2021 r. działało 15 CIS),
- 9 środowiskowych domów samopomocy (w 2021 r. wykazano w sumie 83 ŚDS),
- 6 zakładów aktywności zawodowej (w 2021 r. było 12 ZAZ),
- 4 warsztaty terapii zajęciowej (w 2021 r. funkcjonowało łącznie 69 WTZ).

Do wyżej wymienionych placówek należy doliczyć jednostki powstające ze środków europejskich, pozostających do dyspozycji samorządu województwa, poza sektorem pomocy społecznej i otoczenia, ale realizujące takie same funkcje - prowadzone przez organizacje pozarządowe nie działające na zlecenie samorządu, podmioty medyczne, przedsiębiorców, w tym społecznych itp.

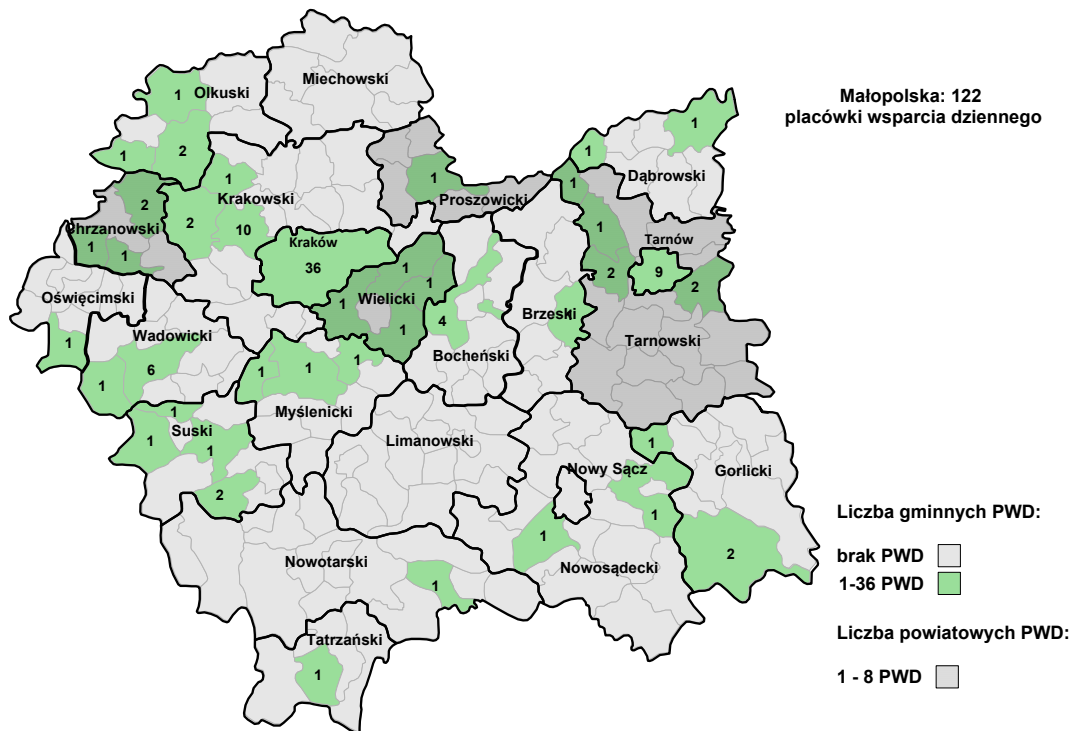
Wykres 7: Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce w latach

2012-2021 – sektor publiczny

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie, Sprawozdania MRPiPS-03, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2021 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2021.

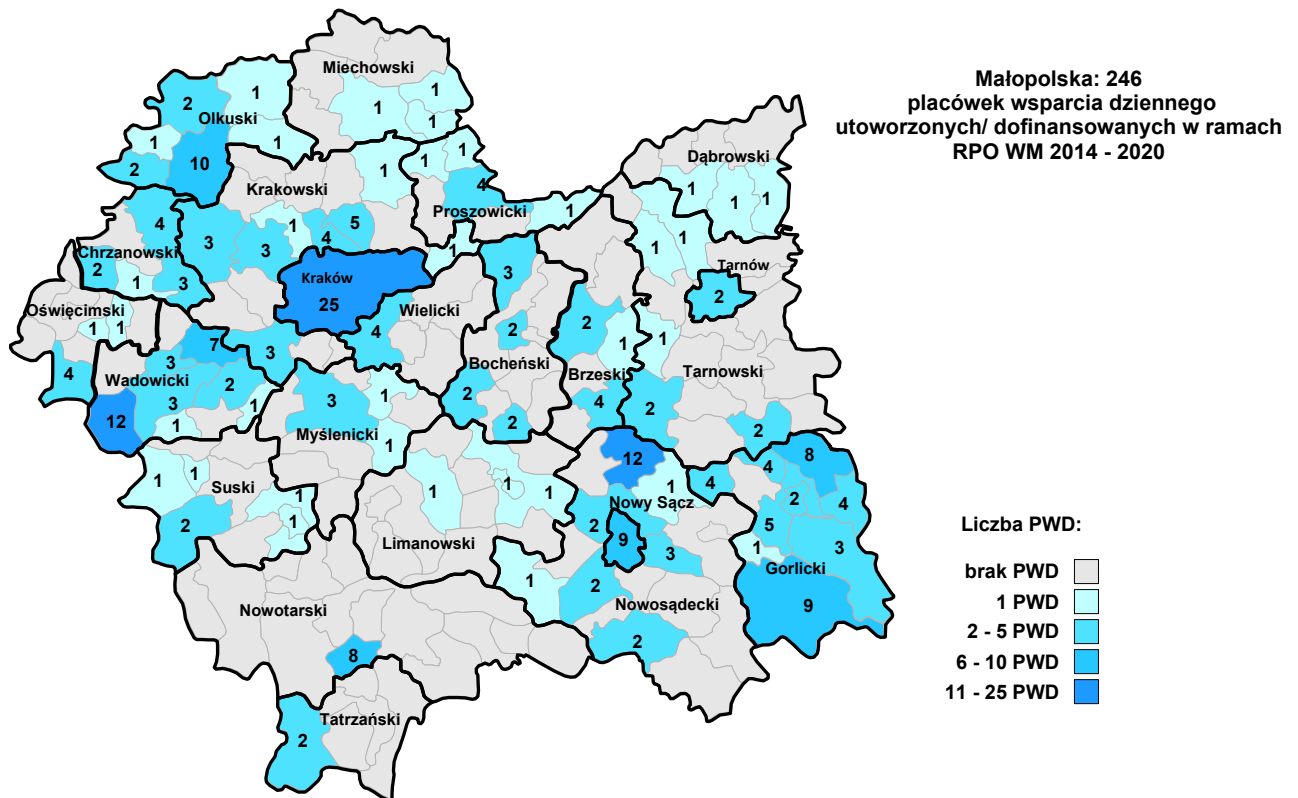
Mapa 4: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2012 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania OZPS.

Mapa 5: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach

RPO WM 2014-2020

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

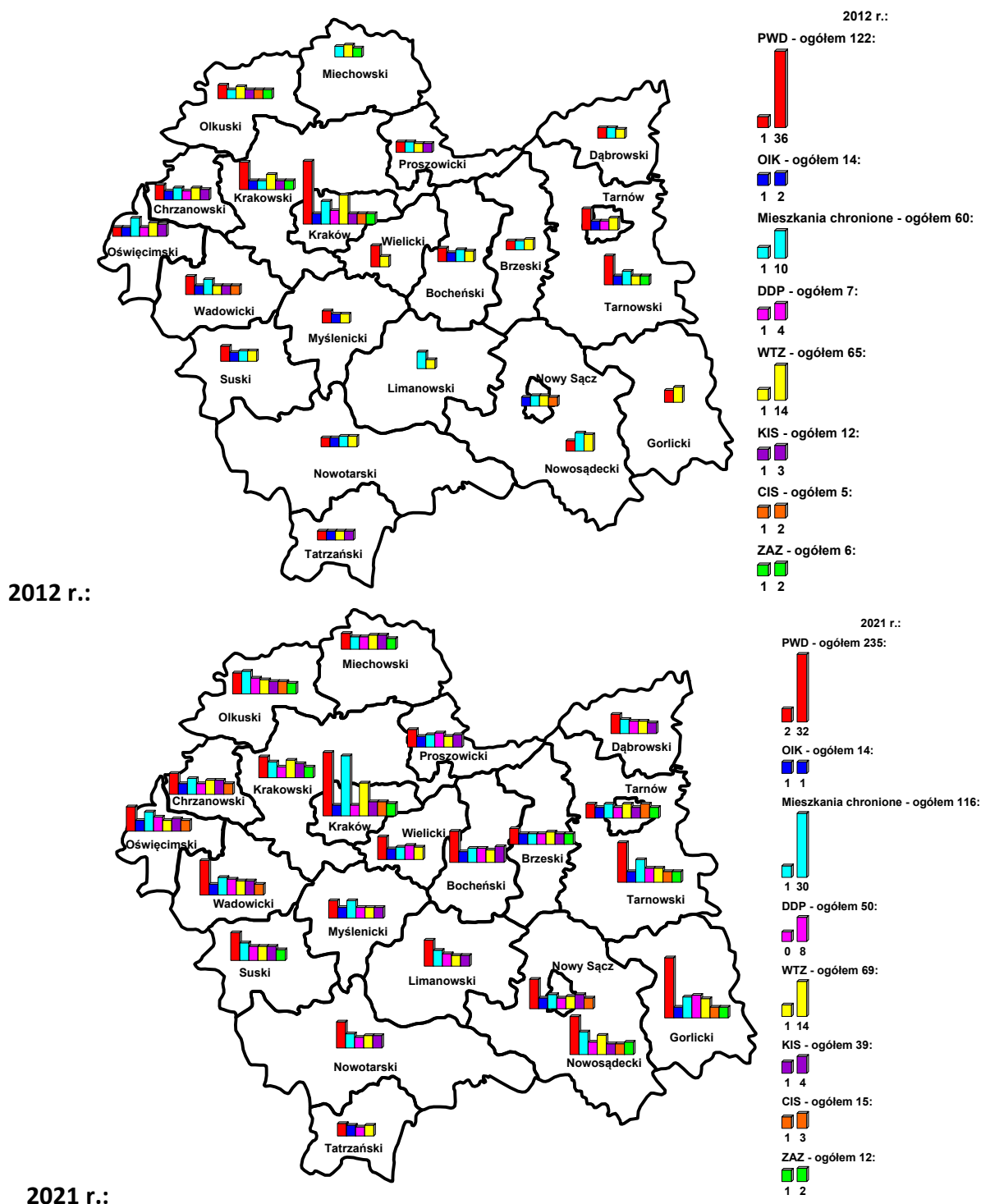
Pod względem dostępności mieszkańców do zasobów pomocy społecznej usług powiązanych występuje ciągle duże zróżnicowanie w regionie. Mapę Małopolski pod tym względem zmieniły jednak środki będące do dyspozycji Samorządu Województwa Małopolskiego, wydatkowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Oś priorytetowa „Region spójny społecznie”. Przede wszystkim, ze względu na toczące się procesy demograficzne, zwraca uwagę pakiet projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych. W oparciu o zawarte umowy efekty w regionie szacuje się na 58 nowych placówek (publicznych i niepublicznych) zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób i 8 wspartych poprzez rozszerzenie zakresu ich działalności oraz 19 nowych centrów wsparcia opiekunów rodzinnych i 5 wspartych w swej działalności. Z kolei w ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży dofinansowano utworzenie w Małopolsce 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii) oraz rozszerzenie wsparcia w kolejnych 15 PWD.

Zakorzenie się tych podmiotów w lokalnych społecznościach może utrwalić skokową zmianę na mapie dostępu Małopolan i ich rodzin do usług społecznych. Zainteresowanie Beneficjentów konkursami ogłaszanymi przez Województwo Małopolskie może także być wskaźnikiem trafności przedsięwzięć zaprojektowanych w Programie Strategicznym Włączenie Społeczne, realizowanych w 9. Osi Priorytetowej RPO WM 2014-2020 „Region Spójny Społecznie”.

Rozmieszczenie wybranych zasobów pomocy społecznej i jej otoczenia, aktualnie i w przeszłości, w sposób zbiorczy ilustrują zamieszczone poniżej mapy.

Mapa 6: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2012

i 2021 r. – sektor publiczny

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze: Sprawozdania OZPS, Sprawozdania MRiPS-06, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 oraz: wykazu ZAZ dostępnego na stronie internetowej MUW w Krakowie, danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2021 r. i Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2021.

Analizując kluczowe zasoby „pomocowe” funkcjonujące w sektorze publicznym Małopolski zwraca uwagę:

- Istotnie większy dostęp Małopolan do usług społecznych, w zasadzie we wszystkich małopolskich powiatach, w tym w szczególności w powiecie gorlickim, ale też w nowosądeckim i Nowym Sączu, Tarnowie, powiecie brzeskim oraz powiecie wielickim i limanowskim czyli także na terenach o najwyższych udziałach korzystających z pomocy społecznej. Zwraca uwagę powiat tatrzański, gdzie infrastruktura wsparcia mieszkańców, w zakresie analizowanym na powyższych mapach, nie jest bogatsza niż w 2012 r., mimo dostępności środków zewnętrznych na rozwój lokalnych usług społecznych;
- Ciągłe zbyt mało usług opiekuńczych w stosunku do szacowanego zapotrzebowania. W 2021 r., mimo już wcześniejszych niedostatków w tym względzie, z gminnych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania skorzystało mniej Małopolan niż przed epidemią koronawirusa SARS-COV-2. Nie zmniejszyła się liczba gmin nie świadczących usług opiekuńczych, mimo wcześniejszych małych, ale rokrocznych spadków w tym zakresie;
- Znacznie większa liczba mieszkańców korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej w małopolskich powiatach – o blisko trzy tysiące osób więcej niż przed rokiem skorzystało z usług oferowanych przez małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej – 11 658 osób w porównaniu do 8 856 rok wcześniej. Jednocześnie mimo mniejszej liczby asystentów rodziny (o jednego asystenta mniej) przybyło rodzin będących pod ich opieką w porównaniu do zeszłego roku – o 120 rodzin więcej.
- Nadal niedostatecznie wykorzystane są zasoby istniejących mieszkań chronionych. W 2021 r. w Małopolsce z mieszkań chronionych zlokalizowanych na terenie województwa, prowadzonych przez gminy lub powiaty, skorzystało 358 osób na 432 miejsca, 33 mieszkania chronione w ciągu 2021 roku nie miały mieszkańców. Informacja ta nabiera znaczenia w związku z istotną rolą przypisywaną mieszkalnictwu chronionemu i wspomaganemu w projekcie krajowej strategii deinstytucjonalizacji usług społecznych, która ma być implementowana we wszystkich regionach Kraju.

REKOMENDACJE

➤ Trwałość usług społecznych

W odniesieniu do przedsięwzięć wdrażanych na gruncie kończącego się Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 warto podkreślić efekty projektów dofinansowywanych w ramach 9. Osi Priorytetowej Region Spójny Społecznie. Przede wszystkim, ze względu na toczące się procesy demograficzne, jak i aktualną sytuację w kraju i na świecie oraz wyzwania przyszłości, należy zwrócić uwagę na pakiet projektów zwiększających dostępność Małopolan do usług opiekuńczych oraz projekty uruchamiające świetlice, ogniska, koła zainteresowań dla dzieci i młodzieży.

Duże zainteresowanie Beneficjentów konkursami ogłaszanymi przez Województwo Małopolskie potwierdza trafność przyjętych założeń programowych, a także jest potwierdzeniem decyzji o ich kontynuacji w kolejnym okresie programowania w polityce spójności Unii Europejskiej do 2027 r. (Program Regionalny Fundusze Europejskie Dla Małopolski 2021-2027 „Małopolska Przyszłości”). Jednocześnie problemem pozostaje finansowanie uruchomionych jednostek czy usług po ustaniu finansowania zewnętrznego, w tym w okresie obowiązku zapewnienia trwałości rezultatów projektów. Ważnym elementem w zakresie koordynacji i rozwoju usług społecznych jest zatem zintegrowanie finansowania ze środków europejskich i finansowania krajowego, tak aby nie tworzyć działań, które znikają bezpowrotnie po zakończeniu tzw. okresów trwałości projektów, a więc po kilku latach od ich uruchomienia. Projekty w dużej mierze są realizowane jedynie przez okres 3 lat po zakończeniu ich dotowania. W badaniach programów krajowych tylko nieco ponad 1/3 respondentów zadeklarowało, że działania są lub będą kontynuowane po zakończeniu obowiązkowego okresu trwałości¹⁵. To samo dotyczyć może placówek stworzonych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym w ramach regionalnych programów. Rozwiązaniem mogłoby być budowanie systemu, w którym środki europejskie, w tym dystrybuowane regionalnie, wydatkowane byłyby na rozwój nowych form pomocy środowiskowej, a środki krajowe, zwłaszcza Budżetu Państwa, zapewniałyby utrzymanie tych

¹⁵ Badanie ewaluacyjne z realizacji programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015- 2020. Edycje 2016-2019. Raport końcowy, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa 2020.

nowych form, co zwiększałyby trwałość przedsięwzięć uruchamianych dużym nakładem sił i pieniędzy, zarówno Beneficjentów, jak i Donatorów. Uruchomione możliwości rozwoju usług społecznych (zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym) cieszą się dużą popularnością, natomiast barierą są środki finansowe na kontynuację działań. Nie ulega wątpliwości, że bez impulsu środków zewnętrznych w wielu jednostkach samorządu terytorialnego, zwłaszcza o charakterze wiejskim, z niewielkimi zasobami finansowymi, nie powstałyby nowe usługi, ale problem ich braku może powrócić po ustaniu finansowania zewnętrznego. Długookresowa perspektywa rozwoju Małopolski wymaga uzyskania trwałości zmiany w dostępie Małopolan i ich rodzin do usług społecznych, którą aktualnie obserwujemy. Do rozważenia jest zatem lobbowanie za proponowanym rozwiązaniem na poziomie krajowym, jakim mógłby być np. rządowy program wieloletni.

Niedostatek usług opiekuńczych

Corocznie w raportach „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa małopolskiego” podkreślany był niedostatek usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania w stosunku do szacowanego zapotrzebowania, mierzonych przede wszystkim liczbą małopolskich seniorów oraz różnego rodzaju wskaźnikami demograficznymi, w tym wskaźnikiem podwójnego starzenia się (udział osób sędziwych, powyżej 84 lat, w populacji osób starszych - w wieku 65 lub 60 lat i więcej). Podkreślić należy, że po okresie pandemii koronawirusa SARS-COV-2 sytuacja wygląda na jeszcze mniej korzystną. W 2021 r. w Małopolsce udzielono tego rodzaju świadczeń łącznie 8 173 osobom - o 307 mniej niż przed rokiem i o aż 908 mniej niż w 2019 r. czyli w czasie przed pandemią. W 2021 r. usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin nie były świadczone w 6 gminach Małopolski (rok wcześniej w 5), tak jak w 2019 r., a 5 małopolskich gminach nie świadczyło zarówno usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Powyzsze dane pozostaja w relacji do ponad 816 tys. Małopolan powyzej 60 roku zycia, ponad 148 tysięcy osiemdziesięciolatków i starszych osób, o 4,1 p. p. wyzszego, w porównaniu z 2010 r., wskaźnika starości demograficznej dla regionu i czy wyzszego o 25 osób indeksu starości w porównaniu do tego sprzed dekady.

Jeszcze bardziej aktualne staje się zatem ciągle rozwijanie usług opiekuńczych w miejscach opieki dziennej dla seniorów, co zaplanowano w Programie Regionalnym Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 „Małopolska Przyszłości”. Dzienny dom pomocy (lub inna placówka funkcjonująca poza sektorem publicznym spełniająca te same funkcje, co uzupełnia działania pomocy społecznej i rozszerza krąg usługodawców) wydaje się być najbardziej efektywną formułą organizacji i świadczenia usług opiekuńczych cechującą się dużym potencjałem rozwojowym z uwagi na możliwość włączenia w ofertę placówki rozwiązań teleopiekuńczych, wymiar świadczonego wsparcia oraz dodatkowe korzyści dla osób starszych. W dziennym domu pomocy realizowana jest usługa opiekuńcza w wymiarze kilku do 8 godzin dziennie, codziennie we wszystkie dni robocze, natomiast w przypadku usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania zbliżony koszt na osobę dotyczy usług świadczonych w wymiarze znacznie mniejszym np. 1 h dziennie na osobę. Badania ankietowe na potrzeby kontroli NIK („Opieka nad osobami starszymi w dziennych domach pomocy”, 2017 r.) wykazały, że seniorzy z DDP jako najistotniejsze uznali – oprócz posiłku – możliwość spotykania się z innymi ludźmi (tej korzyści nie osiągną beneficjenci usług opiekuńczych realizowanych w miejscu zamieszkania), korzystania z porad pracowników socjalnych OPS oraz pomoc w rozwiązywaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych. Ważnym kontekstem jest też brak chętnych do świadczenia usług opiekuńczych, a formuła stałej placówki dla większej liczby seniorów wydaje się w istotnej części rozwiązywać ten problem. Ważna też jest kontynuacja regionalnego projektu Małopolski Tele-Anioł, który skutecznie zapełnia lukę istniejącą na małopolskim rynku usług opiekuńczych – do 31 grudnia 2021 r. z usług teleopiekuńczych w ramach projektu skorzystało 6 039 osób niesamodzielnym, z tego 1 791 osób otrzymało dodatkowe usługi sąsiedzkie/ opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania.

W związku ze zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi opiekuńcze, ważne wydaje się także stałe podnoszenie prestiżu zawodu opiekuna i doskonalenie zawodowe kadr opiekuńczych - rozwijanie oferty szkoleniowej, doradczej i superwizyjnej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie dla tej grupy zawodowej czyli opiekunów zatrudnionych w małopolskich domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy, środowiskowych domach samopomocy i opiekunek środowiskowych pracujących w ośrodkach pomocy społecznej, a także podmiotach, którym gminy zlecają realizację usług opiekuńczych.

Szczególne znaczenie interwencji kryzysowej i poradnictwa

W kontekście skutków epidemii, a obecnie także w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie i kryzysem humanitarnym z tym związanym, jeszcze większego znaczenia nabiera interwencja kryzysowa i inne działania wspierające zdrowie psychiczne Małopolan i osób mieszkających w regionie. W związku z izolacją społeczną wymuszoną epidemią, lękiem o zdrowie własne i bliskich, trudną sytuacją finansową, załamaniem się finansów wielu osób, niepewną przyszłością, długotrwałym stresem, inflacją, niepewnością o pokój na świecie itp. rosną zagrożenia dla kondycji psychicznej osób i rodzin, co widać już w statystykach klientów ośrodków interwencji kryzysowej, specjalistycznego poradnictwa, asystentów rodziny. Z tego względu wydaje się ważne, wczesne uruchomienie konkursów z tego zakresu w ramach Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 „Małopolska Przyszłości”.

Przyszłość pieczy zastępczej w regionie

Z perspektywy przedstawicieli rodzinnej pieczy zastępczej należy zwrócić uwagę na konieczność podwyższenia wynagrodzeń rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka, jednak zrównywanie go z kwotą minimalnego wynagrodzenia za pracę jest zdecydowanie niewystarczające. Podkreślić w tym miejscu należy, iż osoby pełniące funkcję opiekunów zastępczych wykonują swoją pracę 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu, niejednokrotnie bez korzystania z urlopu wypoczynkowego ze względu na istotną trudność zapewnienia stosownej opieki nad liczną grupą dzieci, często ze specjalnymi potrzebami. Opiekunowie zastępczy niejednokrotnie podejmują się opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi lub obciążonymi pod względem zdrowotnym, intelektualnym lub emocjonalnym. Koszt pełnionej przez nich opieki jest często kilkukrotnie niższy niż koszt pobytu dziecka w pieczy instytucjonalnej, przy równoczesnym zapobieganiu negatywnym skutkom wychowywania się dzieci poza środowiskiem rodzinnym. W tym kontekście należy nie zaprzestawać prac nad poprawą sytuacji materialnej rodziców zastępczych ze wsparciem Samorządu Województwa Małopolskiego.

Istotną kwestią są także usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej. W samym 2021 r. pieczę zastępczą w Małopolsce opuściło 388 osób, z czego blisko 16% powróciło do rodzin

naturalnych, a 58% założyło własne gospodarstwa domowe, jednak wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych znacznie częściej powracali do dysfunkcyjnych rodzin naturalnych, w których się wychowywali przed umieszczeniem w placówce niż wychowankowie rodzin zastępczych; ci częściej zakładali własne gospodarstwa domowe. Z tego względu wśród priorytetów polityki społecznej Województwa powinien znaleźć się ten obszar przyszłego Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 „Małopolska Przyszłości”.

Rozpoznawanie procesów zmiany społecznej

„Nowe” problemy i zjawiska wywołane nadzwyczajną sytuacją w kraju i województwie i jednocześnie czas opracowywania programu strategicznego wsparcia rodziny, a także rozpoczęty w Polsce proces deinstytucjonalizacji usług społecznych powodują duże zapotrzebowanie na informacje, także wywołane poprzez kontakt ze specjalistami „w terenie”. W tym kontekście ważne jest dalsze rozwijanie potencjału badawczo - analitycznego samorządu województwa, w tym także Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

Odpowiedzią na wiele z powyższych problemów, wyzwań, trudności mogą być środki europejskie przyszłej perspektywy finansowej w polityce spójności Unii Europejskiej, w tym te dystrybuowane regionalnie w obrębie regionalnego programu operacyjnego do 2027 r., jak również te dystrybuowane centralnie w ramach tworzonego Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS).

System sprawozdawczości

Konieczne jest także uporządkowanie oraz uczynienie użyteczną sprawozdawczość dotyczącą liczby placówek różnego typu w regionie oferujących usługi społeczne, finansowanych z różnych źródeł – regionalnych programów operacyjnych, krajowego programu operacyjnego (środki unijne dystrybuowane regionalnie i centralnie), krajowych programów rządowych. Sprawozdawczość powinna służyć przede wszystkim wyciągnięciu wniosków i rekomendowaniu dalszych zmian oraz zapewniać wdrażanie strategii deinstytucjonalizacji. Przy różnych źródłach finansowania placówek/ usług społecznych dane w tym zakresie są bardzo rozproszone.

W okresie wdrażania Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 „Małopolska Przyszłości” warto byłoby zadbać o tworzenie na bieżąco bazy adresowej powstających jednostek dofinansowanych przez Samorząd Województwa Małopolskiego ze środków EFS. Takie działanie obok waloru porządkującego czy pokazującego efekty działań realizowanych przez Samorząd Województwa Małopolskiego jest także istotne ze względu na budowę w Małopolsce portalu senioralnego, dostęp mieszkańców do informacji, wizerunek regionu.

III WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ

➤ Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego¹⁶

W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ Mieszkało ponad 3 407 727 osób - liczba ludności zmniejszyła się o 2 714.
- ✓ Zmniejszyła się o 4,9 tys. liczba ludności w miastach województwa oraz zwiększyła się o 2,2 tys. liczba ludności zamieszkującej obszary wiejskie.
- ✓ Zarejestrowano 33,3 tys. urodzeń żywych - o 5,9% mniej niż rok wcześniej.
- ✓ Mieszkało 816 239 osób powyżej 60 roku życia - 24% ludności województwa.
- ✓ Wskaźnik podwójnego starzenia (udział osób w wieku powyżej 80 lat w grupie osób powyżej 60 lat) wynosił w województwie 18,2%.
- ✓ Zmarło 40,7 tys. osób, tj. o 4,9% więcej niż w 2020 r.
- ✓ W wyniku COVID-19 zmarło 5,1 tys. osób, w tym 2,6 tys. z chorobami współistniejącymi.

W 182 gminach (w obrębie 22 powiatów) województwa małopolskiego w 2021 r. mieszkało 3 407 727 osób – co oznacza dalszy spadek liczby mieszkańców regionu, o kolejne 2 714 osób w porównaniu do 2020 r.¹⁷ W relacji do poprzedniego roku „liczba ludności zmniejszyła się 0,1%. (w Polsce wystąpił spadek o 0,5%). Liczba ludności województwa stanowiła 8,9% ogólnej liczby ludności kraju. Roczny ubytek rzeczywisty wyniósł minus 2,7 tys. osób (w Polsce - minus 184,6 tys. osób), na który złożyła się suma ujemnych wartości przyrostu naturalnego, dodatniego salda migracji stałej oraz ujemna różnica w saldach migracji

¹⁶ Niniejszy rozdział jest wyborem tekstów z publikacji „Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa małopolskiego 2022”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2022 r. - krakow.stat.gov.pl, dostęp 26.05.2022 r.

¹⁷ Urząd Statystyczny w Krakowie - krakow.stat.gov.pl, dostęp 18.05.2022 r.

czasowych. W miastach województwa odnotowano spadek o 4,9 tys. osób, a na wsi wzrost o 2,2 tys. osób.”

(...) „W okresie 2010-2021 liczba ludności województwa zwiększyła się o 71,0 tys. osób. Na wsi przybyło w tym czasie 76,4 tys. osób, a w miastach ubyło 5,4 tys. osób. Liczba mężczyzn wzrosła o 33,9 tys., a kobiet - o 37,1 tys.” (...) „Wśród powiatów najwyższą liczbą ludności w 2021 r. charakteryzował się Kraków (782,1 tys. osób), tj. 23,0% ogólnej liczby ludności województwa. Wzrost liczby ludności w stosunku do 2020 r. wystąpił w 5 powiatach, w tym najwyższy w wielickim (o 1,3%). W 16 powiatach liczba mieszkańców zmniejszyła się, a w powiecie nowosądeckim utrzymała się na poziomie notowanym przed rokiem. Najwięcej osób ubyło w Tarnowie (o 1,5%). W relacji do 2010 r. liczba ludności zwiększyła się w 12 powiatach. Najwyższy wzrost (o 16,6%) odnotowano w powiecie wielickim. W pozostałych 10 powiatach ubyło mieszkańców, najwięcej w Tarnowie (o 7,2%). Wśród 182 gmin województwa w 111 gminach wystąpił wzrost liczby ludności w porównaniu z 2010 r., najwyższy w Wielkiej Wsi (o 32,6%). W 70 gminach notowano spadek liczby ludności, największy w Bolesławiu (powiat dąbrowski - o 10,3%), natomiast w gminie Pleśna liczba ludności utrzymała się na poziomie 2010 r.” (...)

„W porównaniu z 2020 r. zmniejszyła się liczba ludności w miastach województwa (o 4,9 tys.), w których mieszkało 1634,8 tys. osób, natomiast na wsi liczba ludności wzrosła (o 2,2 tys.) do 1 772,9 tys. osób. Udział ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności wyrażony współczynnikiem urbanizacji wyniósł 48,0% (Polska - 59,7%). Sukcesywnie zmniejsza się udział ludności miejskiej, w relacji do 2010 r. wartość współczynnika urbanizacji obniżyła się o 1,2 p. proc. Wyższe wartości współczynnika urbanizacji od średniego dla województwa odnotowano w 2021 r. w powiatach chrzanowskim (61,1%) i oświęcimskim (51,9%). Najmniej urbanizowany był powiat tarnowski (11,7%).” (...)

W 2021 r. „zawarto 16,6 tys. związków małżeńskich, tj. o 2,2 tys. (o 15,1%) więcej niż w 2020 r. i o 3,7 tys. (o 18,3%) mniej niż w 2010 r. Małżeństwa zawarte w województwie stanowiły 9,9% ogólnej liczby małżeństw zawartych w Polsce. W miastach odnotowano 8,4 tys. małżeństw, tj. o 1,2% więcej niż na wsi.” (...) W 2021 r. notowana mniejsza liczba zakażeń COVID-19 oraz zmniejszenie obostrzeń mogły spowodować, że zarówno w kraju jak też i w województwie małopolskim odnotowano wzrost liczby małżeństw.”

Na 1 tys. ludności zawarto 4,9 małżeństw (w Polsce - 4,4), rok wcześniej - 4,2, a w 2010 r. - 6,1. W miastach wskaźnik był wyższy o 0,4 pkt niż na wsi i wyniósł 5,1. Najwięcej małżeństw na 1 tys. ludności odnotowano w Krakowie - 6,2, a najmniej w Tarnowie - 3,5.

Z roku na rok podwyższa się wiek osób decydujących się na zawarcie związku małżeńskiego. W 2021 r. wśród kobiet wiek środkowy zawierania małżeństw wyniósł 27,8 lat, wśród mężczyzn - 29,8 lat, wobec odpowiednio 25,6 lat i 27,6 lat w 2010 r.

Sądy prawomocnie orzekły 4,4 tys. rozwodów, tj. o 15,2% więcej niż w 2020 r. i o 83,0% więcej niż w 2010 r. Na 1 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej orzeczono 1,6 rozwodu (w Polsce 2,0), w miastach - 2,3, a na wsi - 0,7. Wśród powiatów najniższe natężenie rozwodów na 1 tys. ludności w wieku 20 lat i więcej wystąpiło w powiecie proszowickim (0,5), a najwyższe w Krakowie (2,7). Do głównych przyczyn rozwodów orzeczonych prawomocnym wyrokiem sądu należały niezgodność charakterów małżonków (2,7 tys. rozwodów)." (...)

W „2021 r. zarejestrowano 33,3 tys. urodzeń żywych, o 5,9% mniej niż rok wcześniej i o 10,2% mniej niż w 2010 r. (w Polsce odnotowano spadek odpowiednio o 6,7% i o 19,8%). Liczba urodzeń w województwie stanowiła 10,0% ogólnej liczby urodzeń w kraju. Współczynnik urodzeń na 1 tys. ludności wyniósł 9,8 (w Polsce - 8,7); w miastach - 9,6, na wsi - 9,9. Najwyższą wartość współczynnika urodzeń na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim - 12,3; a najniższą w Tarnowie - 6,8.

Niska liczba urodzeń nie zapewnia prostej zastępowalności pokoleń. Współczynnik dzietności ogólnej dla stabilnego rozwoju demograficznego powinien kształtować się na poziomie od 2,10 do 2,15, co oznacza, że na statystyczną kobietę w wieku 15-49 lat przypada średnio dwoje dzieci w ciągu całego okresu rozrodczego.

W 2021 r. współczynnik dzietności wyniósł 1,39 (rok wcześniej 1,45), tzn. że na 100 kobiet w wieku rozrodczym (15-49 lat) przypadało 139 urodzonych dzieci. Tę samą wartość współczynnika odnotowano także w miastach i na wsi.

W 2021 r. zmarło 40,7 tys. osób, tj. o 4,9% więcej niż w 2020 r. i o 37,4% więcej niż w 2010 r. (w Polsce wzrost odpowiednio o 8,8% i 37,3%). Współczynnik zgonów na 1 tys. ludności wyniósł 11,9 (w Polsce 13,6), wobec 11,4 przed rokiem i 8,9 w 2010 r. W miastach współczynnik ten był wyższy o 1,6 pkt niż na wsi i wyniósł 12,8. Najniższą jego wartość

odnotowano w powiatach nowosądeckim i wielickim (po 10,0), a najwyższą w powiecie miechowskim (15,2). Zmarło 100 dzieci w wieku poniżej 1 roku życia, tj. o 19,4% mniej w porównaniu z 2020 r.

Według dziennych raportów Ministerstwa Zdrowia¹⁸ w 2021 r. w wyniku COVID-19 zmarło w województwie 5,1 tys. osób, w tym 2,6 tys. z chorobami współistniejącymi. (...)”.

(...)

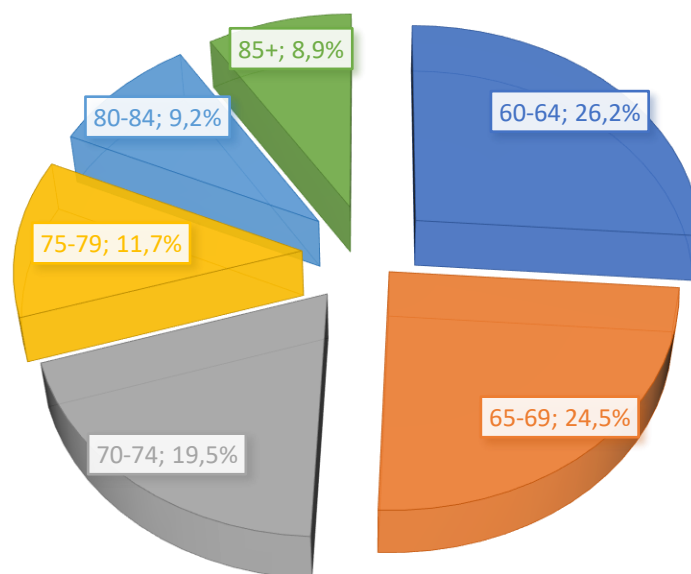
„W województwie odnotowano ujemny przyrost naturalny spowodowany przewagą liczby zgonów nad liczbą urodzeń, który wyniósł minus 7,4 tys. osób. W przeliczeniu na 1 tys. ludności omawiany współczynnik wyniósł minus 2,2 (w Polsce - minus 4,9) wobec minus 1,0 w 2020 r. i plus 2,2 w 2010 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi współczynnik przyjął wartości ujemne (odpowiednio minus 3,2 i minus 1,3). Najwyższy poziom współczynnika przyrostu naturalnego na 1 tys. ludności odnotowano w powiecie limanowskim (plus 2,1); a najniższy - w powiecie chrzanowskim i Tarnowie (po minus 7,7).”

¹⁸ Obliczenia własne (posumowano liczbę zgonów dniami) na podstawie danych Ministerstwa Zdrowia Raport zakażeń koronawirusem (SARS-COV-2) – Koronawirus: informacje i zalecenia – Portal Gov.pl (www.gov.pl) [dane pobrano 14.04.2022 r.].

» Seniorzy

W 2021 r. województwo małopolskie zamieszkiwało 816 239 osób powyżej 60 roku życia (24%), o 5,7 tys. osób więcej niż rok wcześniej, w większości były to kobiety – 57,6% tej grupy czyli ponad 470 tys. w populacji osób powyżej 60 roku życia najliczniejszą grupę stanowili najmłodszy seniorzy czyli mieszkańcy w przedziale wiekowym 60-64 lata – 26,2% (niemal 213,5 tys. osób) i osoby w wieku 65-69 lat – 24,5% (blisko 200 tysięcy osób). Przy czym osiemdziesięciolatek i starsi mieszkańcy Małopolski stanowili również liczną grupę ponad 148,2 tysięcy osób, mając niemal 18,2% procentowy udział w ogóle małopolskich seniorów.

Wykres 8: Struktura mieszkańców Małopolski w wieku 60+ wg grup wieku w 2021 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS, Baza Demografia, dostęp – 18.05.2022 r.

Małopolskie powiaty cechuje zróżnicowane wartości udziału osób powyżej 60 roku życia w ogólnej liczbie mieszkańców. Wśród powiatów najstarszych demograficznie (gdzie wartość współczynnika starości demograficznej przekroczyła 25%) ponownie znalazły się: miasto Tarnów (30%), powiat olkuski (28,5%), powiat chrzanowski (28,4%), powiat miechowski (28,1%), powiat oświęcimski (26,6%), miasto Kraków (26,5%), powiat proszowicki – 25,6% i Nowy Sącz – 25,3%, przy przeciętnej dla regionu 24%. Z kolei najmłodsze demograficznie małopolskie powiaty to, powiat nowosądecki i limanowski (po 19,2%). Pomiędzy rokiem 2020 i 2021 w zasadzie we wszystkich małopolskich powiatach oprócz Krakowa zanotowano nieznaczny wzrost odsetka mieszkańców powyżej 60 roku życia.

Tabela 1: Ludność w wieku 60 lat i więcej w powiatach województwa małopolskiego w 2021 r.

powiat	Odsetek ludności w wieku 60 i więcej lat
powiat m. Tarnów	30,0%
powiat olkuski	28,5%
powiat chrzanowski	28,4%
powiat miechowski	28,1%
powiat oświęcimski	26,6%
powiat m. Kraków	26,5%
powiat proszowicki	25,6%
powiat m. Nowy Sącz	25,3%
powiat tatrzański	24,4%
powiat gorlicki	24,0%
powiat wadowicki	22,9%
powiat krakowski	22,7%
powiat suski	22,7%
powiat dąbrowski	22,5%
powiat brzeski	22,3%
powiat bocheński	22,0%
powiat tarnowski	21,7%
powiat nowotarski	21,6%
powiat wielicki	20,9%
powiat myślenicki	20,6%
powiat limanowski	19,2%
powiat nowosądecki	19,2%
województwo małopolskie	24,0%

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS – Baza Demografia, dostęp: 19.05.2022 r.

Istotnym wskaźnikiem w diagnozie i ocenie tempa demograficznego starzenia się ludności jest między innymi tzw. wskaźnik podwójnego starzenia, który pokazuje, jaki udział w grupie osób starszych z danej zbiorowości mają najstarsi mieszkańcy, powyżej 80. roku życia. Z jednej strony indeks ten jest miarą dynamiki z jaką zachodzą procesy starzenia się ludności, a z drugiej obrazuje on wewnętrzną strukturę populacji osób starszych, może być też wskaźnikiem zapotrzebowania na usługi opiekuńcze czy zdrowotne. W 2021 r. w Małopolsce najwyższym udziałem najstarszych mieszkańców wśród osób powyżej 60 roku życia charakteryzowały się powiaty: Kraków – 19,7%, powiat tarnowski i Tarnów – odpowiednio 19,4% i 19,1% oraz powiat dąbrowski ze wskaźnikiem – 19,0%, przy średniej wojewódzkiej wynoszącej 18,2% (rok wcześniej 18,7%).

Z kolei najmniejsze udziały najstarszych mieszkańców wśród seniorów charakteryzowały powiaty: bocheński, krakowski i wielicki (16,4%, 16,3% i 15,2%).

Tabela 2: Wskaźnik podwójnego starzenia w powiatach województwa małopolskiego w 2021 r.

powiat	Wskaźnik podwójnego starzenia - udział osób w wieku 80 i więcej lat w grupie wieku 60 i więcej lat
Powiat m. Kraków	19,7%
Powiat tarnowski	19,4%
Powiat m. Tarnów	19,1%
Powiat dąbrowski	19,0%
Powiat nowotarski	18,7%
Powiat tatrzański	18,7%
Powiat gorlicki	18,5%
Powiat suski	18,5%
Powiat limanowski	18,3%
Powiat oświęcimski	18,3%
Powiat miechowski	17,9%
Powiat nowosądecki	17,6%
Powiat brzeski	17,5%
Powiat chrzanowski	17,5%
Powiat olkuski	16,9%
Powiat wadowicki	16,8%
Powiat m. Nowy Sącz	16,8%
Powiat myślenicki	16,7%
Powiat proszowicki	16,7%
Powiat bocheński	16,4%
Powiat krakowski	16,3%
Powiat wielicki	15,2%
województwo małopolskie	18,2%

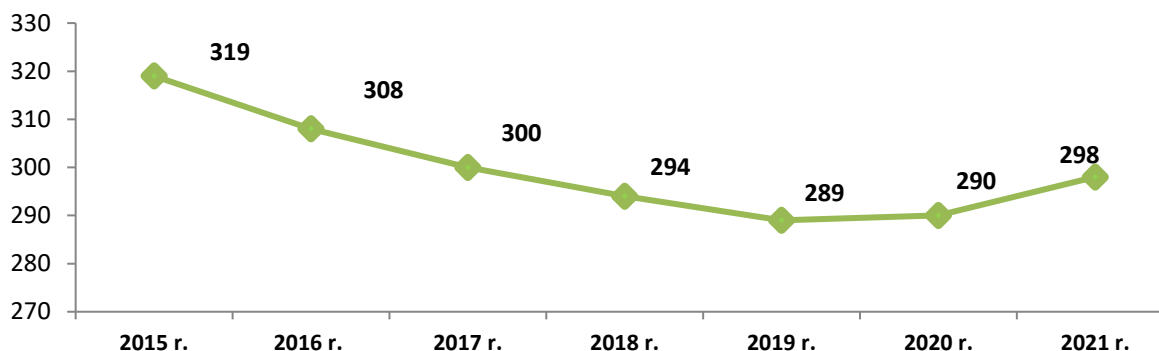
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp: 25.05.2022 r.).

Opiekę nad starszymi osobami niesamodzielnymi sprawuje głównie rodzina. Dane GUS do roku 2019 pokazywały malejący tzw. potencjał pielęgnacyjny czyli stosunek liczby kobiet w wieku 45-64 lat do osób w wieku 80+. W 2019 r. było już tylko 289 potencjalnych opiekunów rodzinnych przypadających na 100 osób potrzebujących, podczas gdy w 2015 r. było ich jeszcze 319. Przewidywano jednocześnie, iż w roku 2035 potencjał pielęgnacyjny wyniesie tylko 215 opiekunów¹⁹. Tym czasem dane za rok 2020 dla Małopolski nie pokazały dalszego spadku

¹⁹ Dane Urzędu Statystycznego w Krakowie, dostęp: 25.05.2022 r..

wartości tego wskaźnika, ale wzrost o 1 punkt do wartości 290, a kolejne dane, czyli za 2021 r., pokazały ponowny wzrost wartości wskaźnika do 298, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 9: Potencjał pielęgnacyjny (liczba kobiet w wieku 45-64 lat do liczby osób w wieku 80+) w Małopolsce w latach 2015-2021

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS, Baza Demografia, dostęp 18.05.2022 r.

Na określenie potrzeb związanych z opieką nad seniorami pozwalają także inne wskaźniki demograficzne, w tym: wskaźnik wsparcia osób najstarszych (inaczej - wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego). „W 2020 r. wskaźnik ten wyniósł 12 osób (kraj – 11 osób) wobec 11 osób w 2019 r. Oznacza to, że 12 osób w wieku 85 lat i więcej przypadało na 100 osób w wieku 50-64 lata.”²⁰. W 2021 r. wskaźnik ten wyniósł również 12 osób (dokładnie 11,7), co oznacza, że jego wartość nie zmieniła się w stosunku do roku poprzedniego (kraj – 11,4 osób), a tym samym, że nadal 12 osób w wieku 85+ przypadało na 100 osób pomiędzy 50-64 rokiem życia.

Próba oszacowania liczby nieformalnych, rodzinnych opiekunów ludzi starszych w Polsce (opiekunowie nieformalni nie są bowiem nigdzie rejestrowani, z wyjątkiem tych nielicznych, którzy pobierają świadczenia), podejmowana była po raz pierwszy w ramach międzynarodowego projektu EUROFAMCARE, realizowanego w latach 2003–2004. W Małopolsce w ramach „Badania opinii mieszkańców Małopolski na temat istotnych dla rozwoju województwa obszarów działań samorządu wojewódzkiego” realizowanego cyklicznie przez Samorząd Województwa Małopolskiego w ramach projektu Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju, dwukrotnie, bo w 2014 i 2020 r. (z inicjatywy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie) podjęto próbę oszacowania liczby opiekunów

²⁰ Informacja sygnałna. Stan i ruch naturalny ludności w województwie małopolskim w 2020 r., GUS 2021 r.

rodzinnych. Wyniki najnowszego badania pokazują, że na co dzień osobami starszymi opiekuje się 15%, a osobami niepełnosprawnymi 4% badanych Małopolan²¹.

➤ Rodziny z dziećmi²²

Według wyników ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2011 roku w Małopolsce (ostatnie dane z tego zakresu) mieszkało łącznie 705,5 tys. rodzin, w tym 474,9 tys. rodzin z dziećmi do 24 lat na utrzymaniu (815 tysięcy dzieci).

14,7% rodzin z dziećmi (69,7 tys.) stanowiły rodziny wielodzietne posiadające co najmniej troje dzieci (3+). W Małopolsce w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci w 2011 roku żyło 238,4 tys. dzieci (29,3% dzieci do lat 24 pozostających na utrzymaniu w rodzinach).

Był to drugi najwyższy wynik w kraju, zarówno pod względem udziału rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi, jak i liczb bezwzględnych. Małopolska z 69,7 tys., rodzin z co najmniej trojgiem dzieci sytuowała się za województwem mazowieckim, gdzie takich rodzin było 82 tys. Na Mazowszu stanowiły one jednak tylko 11,1% ogółu rodzin z dziećmi. Natomiast największy udział rodzin z trojgiem i więcej dzieci wśród rodzin z dziećmi występował w województwie podkarpackim i wynosił 16,3%. W skali kraju rodziny z trojgiem i więcej dzieci stanowiły 11,5% wszystkich rodzin z dziećmi.

W Małopolsce w ciągu dekady tj. w porównaniu do wyników spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 roku liczba rodzin wielodzietnych (3+) spadła o ponad 36 tysięcy tj. ze 106 tysięcy w 2002 r. do 69,7 tysięcy w roku 2011. Udział rodzin wielodzietnych w ogóle rodzin z dziećmi zmniejszył się z blisko 21% do niecałych 14,7% tj. o 6,2 p. p. Jednocześnie liczba rodzin z dziećmi spadła o 33,2 tys., czyli tylko o 6,5% (z 508,1 tys., do 474,9 tys.). Zestawienie to pokazuje, że jednocześnie ze spadkiem liczebności rodzin 3+ nastąpił wzrost liczebności małych rodzin, czyli z jednym dzieckiem. W 2002 roku rodziny z jednym dzieckiem stanowiły 43,4% wszystkich rodzin z dziećmi, natomiast w 2011 roku już 49,2%. Z kolei odsetek rodzin z dwojgiem dzieci pozostał prawie na niezmiennym poziomie.

²¹ Badanie opinii mieszkańców Małopolski 2020. Edycja 11., Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego, Departament Zrównoważonego Rozwoju UM WM, Kraków 2021 r. https://www.obserwatorium.malopolska.pl/wp-content/uploads/2021/02/BOM_11_press-1.pdf.

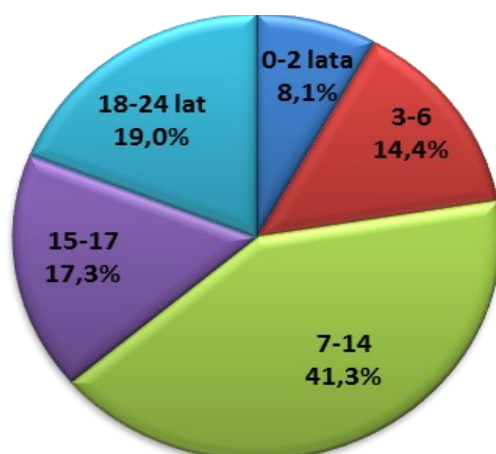
²² Pod pojęciem rodzina z dziećmi rozumiemy małżeństwo, partnerów, samotnych rodziców mających na utrzymaniu dzieci do lat 24. Rodzina wielodzietna jest rozumiana jako rodzina z co najmniej trójką dzieci.

Coraz mniejsza liczba rodzin z dziećmi przekłada się naturalnie na spadek liczby dzieci w województwie. I tak, w rodzinach 3+ w 2011 r. było o 137,3 tys. mniej dzieci niż w roku 2002, co oznacza, że liczba dzieci zmieniała się adekwatnie do liczby rodzin. Inaczej sytuacja wygląda, gdy popatrzymy na ogół rodzin z dziećmi. Mimo, że liczba rodzin z dziećmi zmalała o 6,5%, spadek liczby dzieci w rodzinach był dużo większy i wyniósł 15%. Jest to efekt wcześniej opisanego trendu – coraz częstszych decyzji rodzin o posiadaniu tylko jednego dziecka i coraz rzadszych decyzji o powiększeniu rodzin do trójki lub większej liczby dzieci.

Zgodnie z danymi pochodzącymi ze spisu powszechnego najwięcej rodzin 3+ w Małopolsce mieszkało w powiatach: nowosądeckim – 8,1 tys. (co daje 25,1% wszystkich rodzin z dziećmi na tym terenie), mieście Kraków – 6,6 tys. (7%), tarnowskim (20,2%) i nowotarskim (21,7%) – po 5,9 tys. oraz limanowskim – 5,3 tys. (27,7%). Jednocześnie powiaty limanowski i nowosądecki charakteryzowały się najwyższym udziałem rodzin 3+ w ogóle rodzin z dziećmi. Najmniej rodzin 3+ odnotowano natomiast w powiecie proszowickim – 892 rodziny (14,3%).

Biorąc pod uwagę kategorie wiekowe dzieci w rodzinach 3+, najmłodsze dzieci – do 2. roku życia stanowiły 19,2 tys. (8,1% wszystkich dzieci wychowujących się w rodzinach 3+ w Małopolsce), dzieci w wieku 3-6 lat – 34 228 (14,4%), dzieci w wieku 7-14 lat było 98,5 tys. (41,3%), dzieci w wieku 15-17 lat – 41 250 (17,3%). Niemal co piąte dziecko w rodzinach 3+ było już pełnoletnie (i jednocześnie miało nie więcej niż 24 lata).

Wykres 10: Udział poszczególnych kategorii wiekowych (roczników) dzieci w rodzinach 3+ w Małopolsce, NSP 2011

Źródło: Opracowanie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie - na podstawie danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań – dostęp: 19.05.2017 r.

➤ Osoby z niepełnosprawnościami

Wg danych NSP 2011 w Małopolsce w 2011 roku (ostatnie dostępne dane z tego zakresu) mieszkało 394 309 osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie), które stanowiły 11,8% ludności (w Polsce: 12,2%). Mniejszy odsetek osób niepełnosprawnych ogółem odnotowano tylko w 4 województwach (mazowieckim, opolskim, podlaskim i podkarpackim). Odsetek osób niepełnosprawnych ogółem w Małopolsce w stosunku do wyników poprzedniego NSP zmniejszył się z 18,2% w 2002 r. do 11,8% w 2011 r. Przy czym udział osób niepełnosprawnych prawnie w ogólnej liczbie osób niepełnosprawnych zmniejszył się z 88,2% w 2002 r. do 72,0% w 2011 r.

Wśród osób niepełnosprawnych ogółem (prawnie i biologicznie) w Małopolsce osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 53%.

Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych ogółem były: Tarnów (14,8%), Kraków (14,2%), powiat olkuski (14,0%), Nowy Sącz (13,5%) i powiat gorlicki (13,5%). Natomiast najniższy odsetek tych osób odnotowano w powiatach: tatrzańskim (8,5%), nowotarskim (8,6%), tarnowskim (9,1%), myślenickim (9,3%) i nowosądeckim (9,5%).

Mieszkańców niepełnosprawnych prawnie było w Małopolsce w 2011 r. 283 775 i stanowili oni 8,5% ludności. Wśród osób niepełnosprawnych prawnie dominowały (podobnie jak w przypadku niepełnosprawnych ogółem) osoby w wieku poprodukcyjnym (51,2%). Wśród osób niepełnosprawnych prawnie w Małopolsce w 2011 roku osoby z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 34%, osoby z orzeczonym umiarkowanym stopniem niepełnosprawności stanowiły 40,5%, a z lekkim – 21,9%.²³

Powiatami o najwyższym odsetku osób niepełnosprawnych prawnie były: Tarnów (11,6%), powiat gorlicki (11,1%), Nowy Sącz (10,9%), Kraków (10,8%) i powiat krakowski (9,7%). Natomiast najniższy odsetek tych osób odnotowano w powiatach: tatrzańskim (5,6%), nowotarskim (5,6%), dąbrowskim (6,0%), tarnowskim (6,3%) i wadowickim (6,3%).

Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych (16-64 lata)²⁴ w Małopolsce w 2021 r. wynosił 28,8% i był wyższy w relacji do ubiegłego roku o 2,8 p. p. i o 8,8 p. p. w porównaniu do 2019 r.

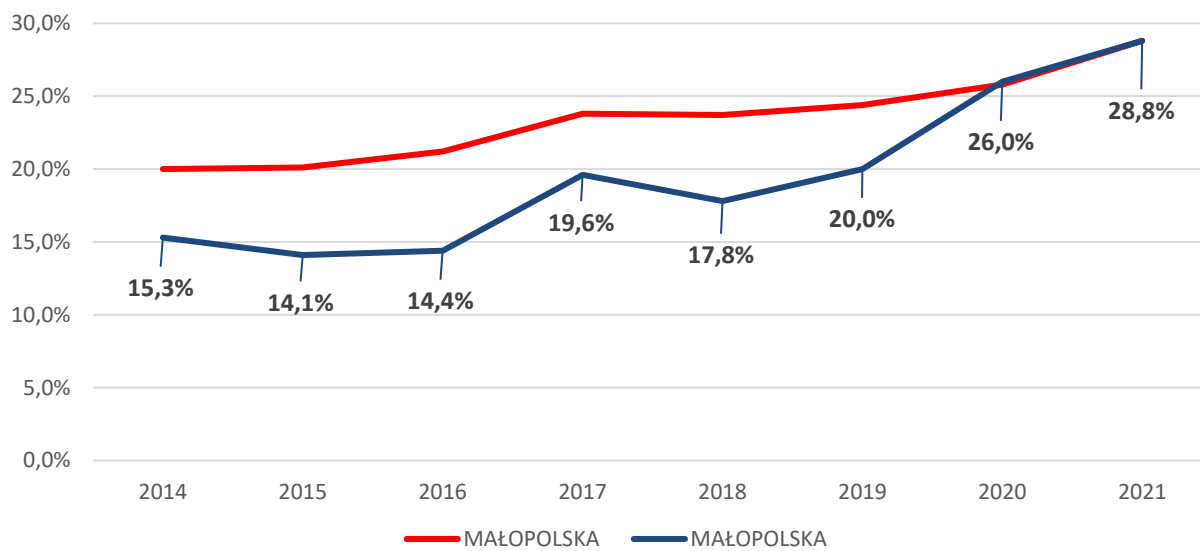
²³ Źródło: GUS: Narodowy Spis Powszechny 2011 r., Warszawa 2013 r.

²⁴ Niniejszy wskaźnik zastąpił prezentowany w poprzednich raportach (do 2021 r.). Poprzedni wskaźnik nie jest już aktualizowany w GUS w związku ze zmianą dokonaną w 2021 r. w sposobie jego wyliczania – redefinicją ludności pracującej (wdrożenie rozporządzenia ramowego dla statystyki społecznej, tj. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1700 z dnia 10 października 2019 r.).

Generalnie w latach 2015-2021 można zauważyć stały wzrost wartości tego wskaźnika (za wyjątkiem roku 2018 kiedy nastąpił jego spadek). Jednocześnie do 2019 r. wskaźnik ten był na niższym poziomie niż wartość dla Polski, natomiast w 2020 r. przewyższył go. Z kolei w 2021 r. wartości dla Polski i Małopolski zrównały się.

Wykres 11: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w latach

2014-2021

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych GUS.

➤ Wskaźniki ubóstwa w regionie

W latach 2016 -2020:

- ✓ **W roku 2020 stopa ubóstwa skrajnego wyniosła w Polsce 5,2%, to jest o 1 p. p. więcej niż w 2019 r. Na prawie takim samym poziomie jak w 2019 r. kształtował się natomiast zasięg tzw. ubóstwa ustawowego.**
- ✓ **Z uwagi na trudności wynikłe ze stanu epidemii w roku 2020 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu ubóstwa według województw.**
- ✓ **Według ekspertyzy za lata 2016-2018 przeprowadzonej przez Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych UJ nastąpiła poprawa pozycji Małopolski w rankingach województw uporządkowanych ze względu na wysokość stopy ubóstwa. W zakresie ubóstwa skrajnego Małopolska była w 2018 r. trzecim regionem o najniższym zasięgu ubóstwa.**

W roku 2020 stopa ubóstwa skrajnego wyniosła w Polsce 5,2%, to jest o 1 p. p. więcej niż w 2019 r. Na prawie takim samym poziomie jak w 2019 r. kształtował się natomiast zasięg tzw. ubóstwa ustawowego (w 2020 r. 9,1% osób ubogich, a w 2019 r. – 9,0 % osób). Stopa ubóstwa relatywnego osiągnęła z kolei w 2020 r. wartość 11,8%, czyli o ponad 1 p. p. mniej niż w roku poprzednim (13,0%). Odnotowany w 2020 r. jednopunktowy wzrost odsetka osób skrajnie ubogich miał miejsce przy nieco wyższym poziomie granic ubóstwa niż w 2019 r. W przypadku ubóstwa ustawowego poziom granic w 2020 r. był taki sam jak w 2019 r., natomiast odnotowany w 2020 r. spadek ubóstwa relatywnego nastąpił przy niższym poziomie progów ubóstwa niż w 2019 r., co jest związane ze spadkiem przeciętnych wydatków w gospodarstwach domowych w roku 2020 w porównaniu z rokiem poprzednim²⁵.

Dla roku 2020 GUS nie opublikował danych dotyczących zasięgu ubóstwa według województw, uzasadniając decyzję jak następuje: „Zostały one pozyskane w ramach reprezentacyjnego badania ankietowego, realizowanego w trudnych warunkach panującej pandemii COVID - 19. Charakteryzują się one niższą precyzją niż w latach poprzednich,

²⁵ GUS, Ubóstwo w Polsce w latach 2019 i 2020, s. 14

co negatywnie wpłynęło na ich wiarygodność.²⁶ Dane za lata wcześniejsze dotyczące ubóstwa w województwie małopolskim zostały poddane ekspertyzie przeprowadzonej przez Uniwersytet Jagielloński. W ramach ekspertyzy wskazano, że:

„W odróżnieniu od wspomnianych na wstępie analiz opartych na wynikach badania budżetów gospodarstw domowych GUS, badania przeprowadzone na potrzeby sporządzenia niniejszej ekspertyzy wskazują na poprawę pozycji Małopolski w rankingach województw uporządkowanych ze względu na wysokość stopy ubóstwa – w zakresie ubóstwa skrajnego Małopolska była w 2018 r. trzecim regionem o najniższym zasięgu ubóstwa (w 2017 r. – miejsce 5.), a w zakresie ubóstwa relatywnego zajmowała w 2018 r. miejsce 8. (rok wcześniej – 10.).”²⁷

„Skrajne ubóstwo w Polsce w 2018 r., podobnie zresztą jak w poprzednich latach objętych badaniem, miało charakter marginalny – tylko około 0,5 proc. osób (przez osoby rozumiemy w dalszej części ekspertyzy osoby ekwiwalentne) było skrajnie ubogich (...). Podawany np. w raporcie „Poverty Watch 2019” procent osób ubogich w Polsce w 2018 r. równy 4,7, a w 2017 r. równy 6,6, przy jednoczesnym wskazaniu jego wzrostu w stosunku do poprzednich lat (...) wynika wyłącznie z przyjęcia błędnych założeń metodycznych w tych badaniach. Przy ciągłym realnym wzroście minimalnych wynagrodzeń i minimalnej emerytury, wzroście płac realnych oraz świadczeniach 500+, które trafiają do rodzin wielodzietnych najbardziej zagrożonych ubóstwem, sytuacja taka nie może mieć miejsca. Odsetek osób skrajnie ubogich w województwie małopolskim w 2018 r. był 2,5 razy niższy niż w skali ogólnopolskiej i wyniósł 0,2 proc. Odsetek ten był znacznie niższy niż w skali ogólnopolskiej także w pozostałych latach objętych badaniem.”²⁸

„1. Podstawą poprawnych analiz sfery ubóstwa jest odpowiednie zdefiniowanie kategorii dochodów, które gospodarstwa domowe mogą przeznaczyć na zaspokojenie swoich potrzeb. Odpowiednią kategorią dochodów jest tutaj skorygowany, ekwiwalentny dochód

²⁶ Informacja do podgrupy P2713, Wskaźniki zasięgu ubóstwem - % osób w gosp. dom. o wydatkach poniżej granicy ubóstwa. GUS - Bank Danych Lokalnych (stat.gov.pl), dostęp: 18.03.2022 r.

²⁷ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 8-9

²⁸ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 20

rozporządzalny gospodarstw domowych, czyli suma dochodu rozporządzalnego gospodarstwa domowego w danym miesiącu oraz jego oszczędności z poprzednich miesięcy, doprowadzony do porównywalności między gospodarstwami domowymi, o różnej wielkości i charakterystykach demograficznych, pod względem ich potrzeb konsumpcyjnych. Operowanie w analizach ubóstwa wyłącznie bieżącymi dochodami rozporządzalnymi lub ich bieżącymi wydatkami (z danego miesiąca) powoduje zasadnicze zniekształcenie wyników analiz.

2. W analizach zmian w sferze ubóstwa należy operować danymi panelowymi, gdyż zastosowanie danych przekrojowych zniekształca wyniki porównań. Zniekształcenia te nie są co prawda tak zasadnicze jak w przypadku operowania nieadekwatną kategorią dochodów, tym niemniej występują. Skala tych zniekształceń jest przy tym w badaniach sfery ubóstwa na podstawie danych z badań budżetów gospodarstw domowych GUS mniejsza niż na podstawie danych czysto przekrojowych, gdy w ramach obserwowanej próby gospodarstw domowych w danym roku jedna z dwóch podpróbek obejmuje gospodarstwa obserwowane także w roku poprzednim.

3. Dla prawidłowej analizy zmian w sferze ubóstwa należy stosować stałą w czasie, urealnioną wyłącznie ze względu na zmiany kosztów utrzymania gospodarstw domowych, granicę ubóstwa. Przyjmowane przez IPISS założenia do wyceny minimum egzystencji rozmiągają się z rzeczywistą strukturą konsumpcji ubogich gospodarstw domowych, co powoduje w efekcie niedoszacowanie stopy ubóstwa. Stosowanie zmiennej w czasie, relatywnej granicy ubóstwa powoduje, że zmiany wartości stopy ubóstwa w znaczący sposób są determinowane zmianami nierówności rozkładu dochodów w badanej populacji gospodarstw domowych, a nie zmianami w sferze ubóstwa [...]

5. Przy malejącym zasięgu ubóstwa obserwujemy stosunkowo dużą jego głębokość – dochody ubogich są znacząco mniejsze od granicy ubóstwa. Tym samym jednym z punktów wyjścia strategii walki z ubóstwem powinna być identyfikacja tych grup gospodarstw domowych, które są z jednej strony najbardziej dotknięte ubóstwem, a z drugiej – których ubóstwo jest

najgłębsze. W ekspertyzie wskazano te grupy gospodarstw domowych w województwie małopolskim”²⁹.

„W 2018 r. skrajne ubóstwo w województwie małopolskim dotykało w zasadzie tylko utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania innych niż emerytura czy renta (5,4 proc. skrajnie ubogich w tej grupie gospodarstw). Byli to głównie bezrobotni utrzymujący się z zasiłków i różnego rodzaju świadczeń (w szczególności udzielanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej). Skrajne ubóstwo w województwie małopolskim w 2018 r. najczęściej występowało wśród gospodarstw domowych z 2 dziećmi, rodzin wielodzietnych (co najmniej 3 dzieci na utrzymaniu) i gospodarstw domowych jednoosobowych. Największy zasięg skrajnego ubóstwa odnotowano w Tarnowie (średniej wielkości miasto o liczbie mieszkańców 100-200 tys.). Także wartość luki dochodowej ubogich w tym mieście była w 2018 r. relatywnie, w porównaniu z innymi klasami miejscowości zamieszkania, bardzo wysoka i wynosiła 152% wartości minimum egzystencji. Odsetek ubogich i luka dochodowa ubogich były znacząco wyższe niż dla województwa małopolskiego ogółem także w miastach poniżej 20 tys. mieszkańców”³⁰

²⁹ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s.32

³⁰ T. Panek, J. Zwierzchowski, J. Perek-Białas, Analiza zmiany w sferze ubóstwa w Polsce i w Małopolsce w latach 2014-2018 na tle sytuacji ogólnej, 2020, s. 5.

Bezrobocie w Małopolsce

- ✓ Na koniec grudnia 2021 r. w PUP w Małopolsce zarejestrowanych było 69,9 tys. osób, o 13,1 tys. mniej niż rok wcześniej. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich powiatach.
- ✓ Duże zapotrzebowanie na pracowników przyczyniło się do spadku bezrobocia w regionie (10 osób bezrobotnych /1 ofertę pracy, rok wcześniej - 14).
- ✓ Na koniec 2021 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 4,5% i była mniejsza niż w roku poprzednim (o 0,8 p. p.), ale wyższa niż w 2019 r., czyli przed pandemią (o 0,4 p. p.).
- ✓ Spadek stopy bezrobocia wystąpił we wszystkich powiatach - najmniejszą wartość przyjęła ona w powiecie myślenickim (2,6%), najwyższą w dąbrowskim (9,1%).
- ✓ Po raz pierwszy Kraków stracił pozycję lidera pod względem stopy bezrobocia na koniec roku (2,9%, druga pozycja).
- ✓ Większość zarejestrowanych bezrobotnych to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy – 59,8 tys., 85,5% ogółu.
- ✓ Najlichniesze grupy stanowiły: kobiety - 54,4%, mieszkańcy wsi - 51,3%, osoby pomiędzy 25 a 34 r. ż. – 26,4%.
- ✓ Zmniejszył się udział osób w wieku mobilnym produkcyjnym, absolwentów, mieszkańców wsi.
- ✓ Zwiększył się udział bezrobotnych z krótkim doświadczeniem zawodowym i osób z niepełnosprawnościami, wydłużył się czas przebywania na bezrobociu.

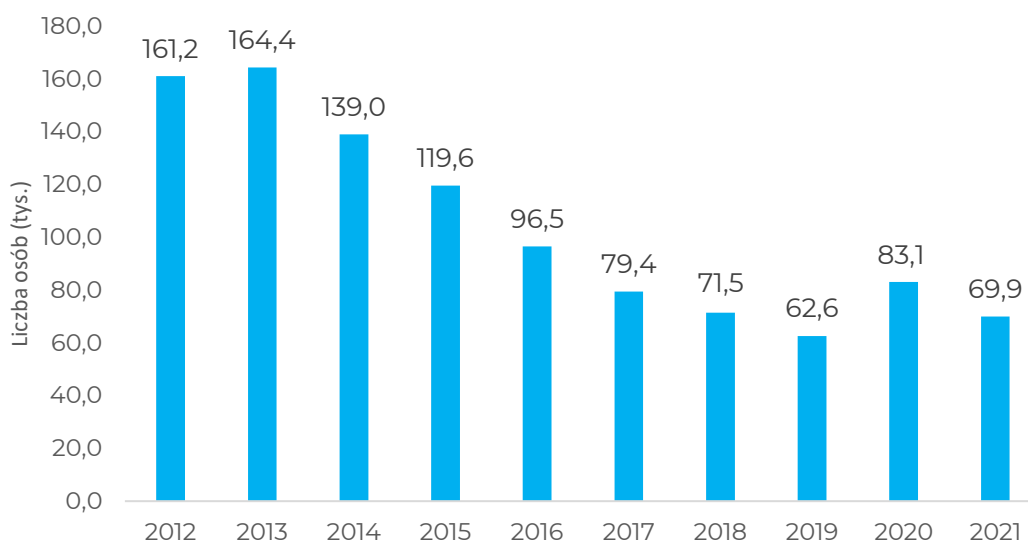
➤ „Poziom bezrobocia”³¹

**Mniej
bezrobotnych**

Duże zapotrzebowanie na pracowników przyczyniło się do spadku bezrobocia w regionie. Osoby chętne do pracy i gotowe do jej podjęcia przeważnie bez większych problemów znajdowały zatrudnienie.

Na koniec grudnia 2021 roku w powiatowych urzędach pracy w Małopolsce zarejestrowanych było 69 948 osób, tj. o 13 102 osoby mniej niż rok wcześniej (16%), więcej jednak niż na koniec 2019 roku, czyli przed pandemią (o 12%).

Wykres 12: Liczba osób bezrobotnych w Małopolsce w latach 2012-2021 w tys., stan na koniec grudnia³²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-01

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmniejszyła się we wszystkich powiatach.

W 2021 roku nadal zaburzone były sezonowe wahania bezrobocia, choć w znacznie mniejszym stopniu niż w roku poprzednim (czyli w pierwszej fazie pandemii). Zapoczątkowany w marcu 2021 roku spadek liczby bezrobotnych kontynuowany był aż do grudnia. W poprzednich latach w miesiącach jesiennych (listopad i grudzień) następował wzrost bezrobocia, związany z zakończeniem prac sezonowych w rolnictwie, turystyce i budownictwie. Tym razem,

³¹ Źródło: Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2022 r.

³²Numeracja nie oryginalna. W oryginale nr wykresu to 22.

w związku z odbudową gospodarki, zapotrzebowanie na pracowników w końcu 2021 roku nadal było duże. Zwiększona w stosunku do 2020 roku liczba ofert pracy pojawiających się w urzędach pracy ułatwiała podejmowanie zatrudnienia przez osoby bezrobotne. W ciągu roku średnio na jedną ofertę przypadało ok. 10 osób bezrobotnych, podczas gdy rok wcześniej było to 14 osób. W poprzednich latach średnio na 1 ofertę przypadało ok. 9 osób, co może świadczyć o powrocie do sytuacji sprzed pandemii (...)

(...)

➤ Stopa bezrobocia w powiatach

Spadek stopy bezrobocia

Na koniec 2021 roku stopa bezrobocia rejestrowanego³³ w Małopolsce wyniosła 4,5%, co oznacza, że była:

- mniejsza niż w roku poprzednim (o 0,8 p. p.), ale wyższa niż w roku 2019, czyli przed pandemią (o 0,4 p. p.),
- mniejsza niż średnio w kraju (o 0,9 p. p.),
- trzecia najniższa w Polsce za województwem wielkopolskim

(3,1%) i śląskim (4,2%).

Patrząc na zróżnicowanie powiatowe widać istotne zmiany. Stopa bezrobocia najmniejszą wartość przyjęła w powiecie myślenickim (2,6%). Natomiast Kraków, dotychczasowy lider, ze stopą na poziomie 2,9% znalazł się na drugim miejscu. Warto zauważyć, że po raz pierwszy Kraków stracił pozycję lidera pod względem stopy bezrobocia na koniec roku. Taka sytuacja wynika z jednej strony z dużego spadku liczby bezrobotnych w powiecie myślenickim, z drugiej strony z trudniejszej sytuacji Krakowa spowodowanej przez pandemię COVID-19, w tym m.in. ze zmniejszenia ruchu turystycznego z zagranicy, co w istotny sposób wpłynęło na zatrudnienie w stolicy województwa.

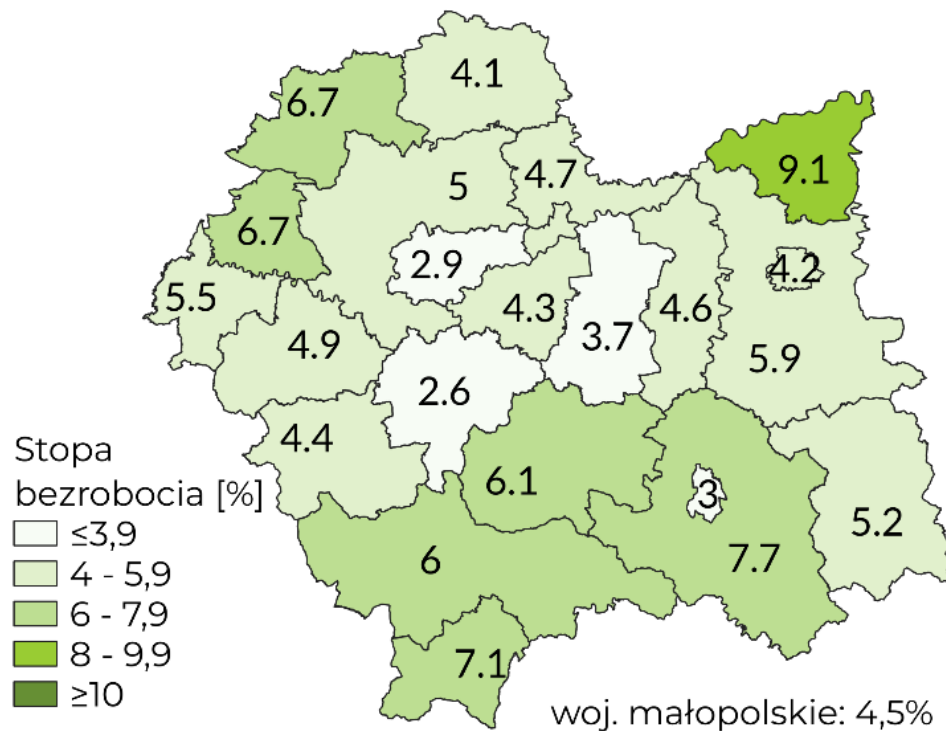
Najwyższą wartość stopy bezrobocia odnotowano w powiecie dąbrowskim (9,1%).

Spadek stopy bezrobocia w ciągu roku wystąpił we wszystkich powiatach. Największy w wadowickim – o 2 p. p., czyli dokładnie o tyle, o ile stopa w tym powiecie wzrosła w trakcie pierwszego roku pandemii. Można więc powiedzieć, że sytuacja wróciła do stanu z 2019 roku.

³³ Stopa bezrobocia to stosunek liczby bezrobotnych do liczby aktywnych zawodowo (pracujących i poszukujących pracy)

Znaczący spadek odnotowano także w powiecie dąbrowskim (1,9 p. p.), co z kolei oznaczało powrót do wartości jednocyfrowego bezrobocia na tym obszarze. Najmniejszy spadek stopy bezrobocia miał miejsce w Krakowie (o 0,2 p. p.) oraz powiecie krakowskim (o 0,3 p. p.).

Mapa 7: Stopa bezrobocia w Małopolsce w grudniu 2021 roku³⁴

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, BDL

➤ Profil bezrobotnych

Patrząc na ogół bezrobotnych zarejestrowanych w Małopolsce w grudniu 2021 roku najliczniejsze grupy stanowiły:

- kobiety – 54,4%
- mieszkańcy wsi – 51,3%
- osoby pomiędzy 25 a 34 r. ż. – 26,4%
- z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym – 25,8%
- z krótkim doświadczeniem zawodowym (1-5 lat) – 25,1% oraz
- przebywające w rejestrze powyżej 24 miesięcy – 26,6%.

³⁴ Numeracja nie oryginalna. W oryginale nr mapy to 1

Ponadto trzeba zauważyć, że większość zarejestrowanych bezrobotnych to osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy³⁵, czyli takie, które ze względu na swoją sytuację życiową mają większe trudności w znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia. Osoby te wymagają zazwyczaj większego zaangażowania czasu i środków finansowych w ich aktywizację. Na koniec grudnia 2021 r. grupa ta liczyła 59 787 i stanowiła 85,5% ogółu bezrobotnych – o 4,2 p. p. więcej niż rok wcześniej.

W stosunku do poprzednich lat profil bezrobotnych zasadniczo nie uległ zmianie, jednak w drugim roku pandemii i w obliczu dynamicznych zmian na rynku pracy pojawiły się pewne różnice.

➔ zmniejszył się udział osób w wieku mobilnym produkcyjnym, w tym osób młodych

Osoby w wieku mobilnym produkcyjnym (18-44 lata) stanowiły 64,1% wszystkich zarejestrowanych, podczas gdy rok wcześniej było to 66,5%, czyli o 2,4 p. p. więcej.

W przypadku osób młodych do 30 roku życia – w 2021 roku spadła liczba (o 5,9 tys. osób), jak i udział młodych w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych (o 3,1 p. p.). Na koniec 2021 roku młodzi stanowili 25,9% ogółu wszystkich bezrobotnych.

W przypadku osób starszych – po 50 roku życia – na koniec 2021 roku w Małopolsce zarejestrowanych było o 2 tys. mniej bezrobotnych powyżej 50 r. ż. niż rok wcześniej, ale ich udział w ogóle bezrobotnych wzrósł o 1,7 p. p. do poziomu 26,2%.

Pokazuje to, że w wyniku poprawy sytuacji na rynku pracy większy był odpływ z bezrobocia osób młodszych niż starszych, a przez to „postarzała” się struktura zarejestrowanych bezrobotnych. Jest to sytuacja typowa dla momentów wychodzenia ze spowolnienia gospodarczego.

³⁵ Osoba w szczególnej sytuacji na rynku pracy, to, zgodnie z zapisami Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy: 1) bezrobotny do 30. roku życia, 2) bezrobotny długotrwale, 3) bezrobotny powyżej 50. roku życia, 4) bezrobotny korzystający ze świadczeń pomocy społecznej, 5) bezrobotny posiadający co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia, 6) bezrobotny niepełnosprawny, 7) poszukujący pracy niepozostający w zatrudnieniu lub niewykonujący innej pracy zarobkowej opiekun osoby niepełnosprawnej, z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów. Por. <https://zielonalinia.gov.pl/web/zielona-linia/Osoby-w-szczegolnej-sytuacji-na-ryнку-pracy-43707> [04.05.2021]

→ zmniejszył się udział absolwentów

Na koniec 2021 roku absolwenci, czyli osoby do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki, stanowiły 4,3 ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, tj. o 0,8 p. p. mniej niż na koniec 2020 roku. W poprzednich latach, tj. 2020 i 2019, udział absolwentów w ogóle bezrobotnych wzrastał z roku na rok.

Po ukończeniu nauki w urzędach rejestrowali się absolwenci: techników i szkół policealnych (36,6% ogółu rejestrujących się absolwentów w 2021 roku), szkół wyższych (24,1%) oraz zasadniczych zawodowych i branżowych I stopnia (23,1%).

→ zmniejszył się udział mieszkańców wsi

Od 2017 do 2020 roku sukcesywnie zwiększał się udział mieszkańców wsi w ogóle bezrobotnych. Pandemia odwróciła ten trend. W 2020 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców wsi wyniosła 43 450 (52,3%), a w 2021 r. 36 131 i stanowiła już tylko 51,7% liczby wszystkich bezrobotnych – najmniej w ciągu ostatnich 11 lat.

→ zwiększył się udział bezrobotnych z krótkim doświadczeniem zawodowym

W 2021 r. bezrobotni bez udokumentowanego doświadczenia lub z doświadczeniem krótszym niż rok stanowili 32,6% ogółu zarejestrowanych (tj. o 0,8 p. p. więcej niż w 2020 r.). Drugą najliczniejszą grupą (25,1% ogółu bezrobotnych) były osoby ze stażem od 1 do 5 lat. Osoby z dużym doświadczeniem zawodowym, tj. z ponad 20-letnim stażem, stanowiły 11,7% wszystkich bezrobotnych.

→ wydłużył się czas przebywania na bezrobociu

Udział długotrwale bezrobotnych w 2021 roku wyniósł 55,6%, czyli o 10,8 p. p. więcej niż w roku poprzednim. Tym samym przerwany został obserwowany od 2015 r. trend spadkowy. Jednocześnie zmniejszył się udział osób będących bezrobotnymi od 6 do 12 miesięcy (z 22,4% w 2020 roku do 13,5% w 2021 roku).

→ zwiększył się udział osób z niepełnosprawnościami

W 2021 r. liczba bezrobotnych z niepełnosprawnościami wzrosła o 5,4% względem 2020 r. Udział tej grupy w ogóle bezrobotnych również wzrósł. Na koniec 2021 roku wyniósł 6,5%, tj. o 1,3 p. p. więcej niż w roku poprzednim.

37% bezrobotnych z niepełnosprawnościami to osoby po 55 roku życia (52,5%), 27% jest w wieku 45-54 lata. Osoby z niepełnosprawnością przeważnie borykają się z problemem długotrwałego bezrobocia – 57,1% z nich pozostawało bez pracy powyżej 12 miesięcy (3 p. p. mniej r/r), z czego 37,1% była w rejestrach ponad 2 lata. Większość osób bezrobotnych z niepełnosprawnością to mężczyźni (56,3%).

→ nie zmienił się poziom wykształcenia bezrobotnych

Najliczniejszą grupę, podobnie jak w 2019 r. i 2020 r., stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (25,8%) oraz policealnym i średnim zawodowym (23,8%). Ponad jedna piąta (22,1%) bezrobotnych nie posiadała żadnych kwalifikacji zawodowych.

→ ustabilizował się udział kobiet

Na koniec roku liczba bezrobotnych kobiet wyniosła 38,1 tys. i, podobnie jak przed rokiem, stanowiła 54,4% wszystkich zarejestrowanych w PUP.

Bezrobocie kobiet często związane jest z koniecznością sprawowania opieki nad małym dzieckiem. W 2021 r. kobiety wychowujące dzieci do 6. roku życia stanowiły 33,0% ogółu zarejestrowanych kobiet (o 4,4 p. p. więcej niż rok wcześniej). Ponad jedna czwarta bezrobotnych kobiet (27,3%) nie podjęła zatrudnienia po urodzeniu dziecka.”³⁶

³⁶ Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021, Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie, Kraków 2022 r., s. 60-61.

➤ Bezrobocie rodzinne³⁷

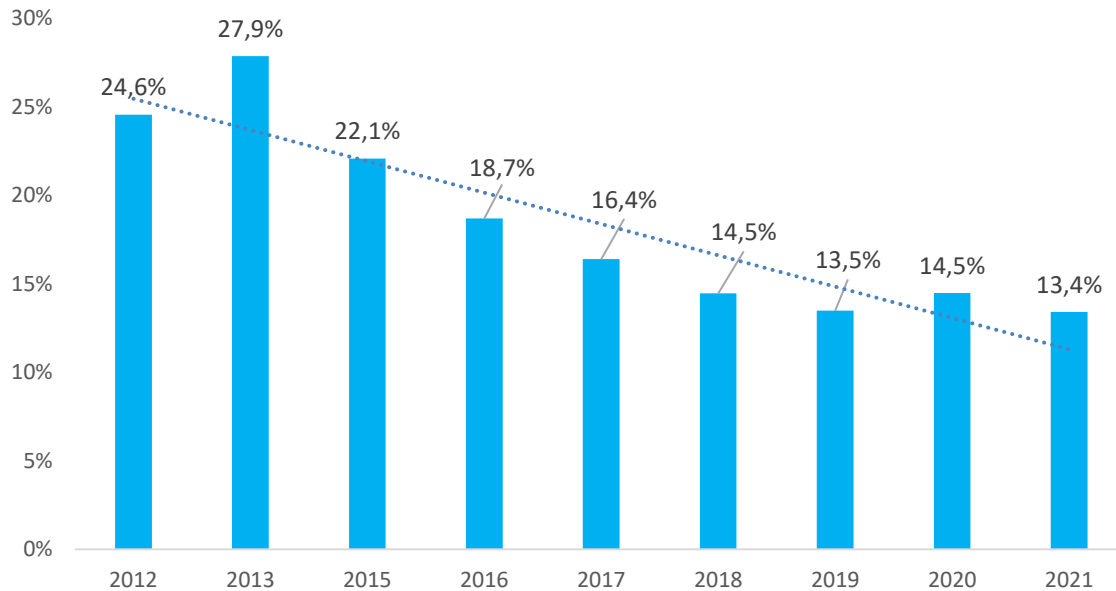
W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ „Bezrobotni rodzinnie” mieli 13,4% udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych.
- ✓ Wyjąwszy rok 2020 obserwowana jest stała tendencja spadkowa wskaźnika.
- ✓ Spadek bezrobocia rodzinnego w grupie osób bezrobotnych dotyczył 15 powiatów, a wzrost odsetka dotyczył 6 powiatów.
- ✓ Bezrobotni rodzinnie najczęściej:
 - pozostawali bez pracy ponad 24 miesiące,
 - legitymowali się stażem pracy od 1 roku do 5 lat.
 - byli najczęściej pomiędzy 25 a 34 rokiem życia.

Na koniec roku 2021 problem „bezrobocia rodzinnego” w Małopolsce dotyczył 4 361 gospodarstw domowych (tj. 9 384 osoby). W porównaniu do roku 2020 było to o 1 183 gospodarstwa mniej oraz mniej o 2 650 osób. W analizowanym okresie (2012 – 2021) po 2013 r. obserwowany jest stały spadek udziału bezrobocia rodzinnego; wyjątkiem od opisaney tendencji był rok 2020. W roku 2021 „bezrobotni rodzinnie” mieli 13,4% udział w grupie zarejestrowanych bezrobotnych (o 1,1 p. p. mniej niż w roku 2020 oraz o 0,1 p. p. mniej niż w roku 2019). Oznacza to, że około co siódmy bezrobotny zamieszkiwał gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób było zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne.

³⁷ Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

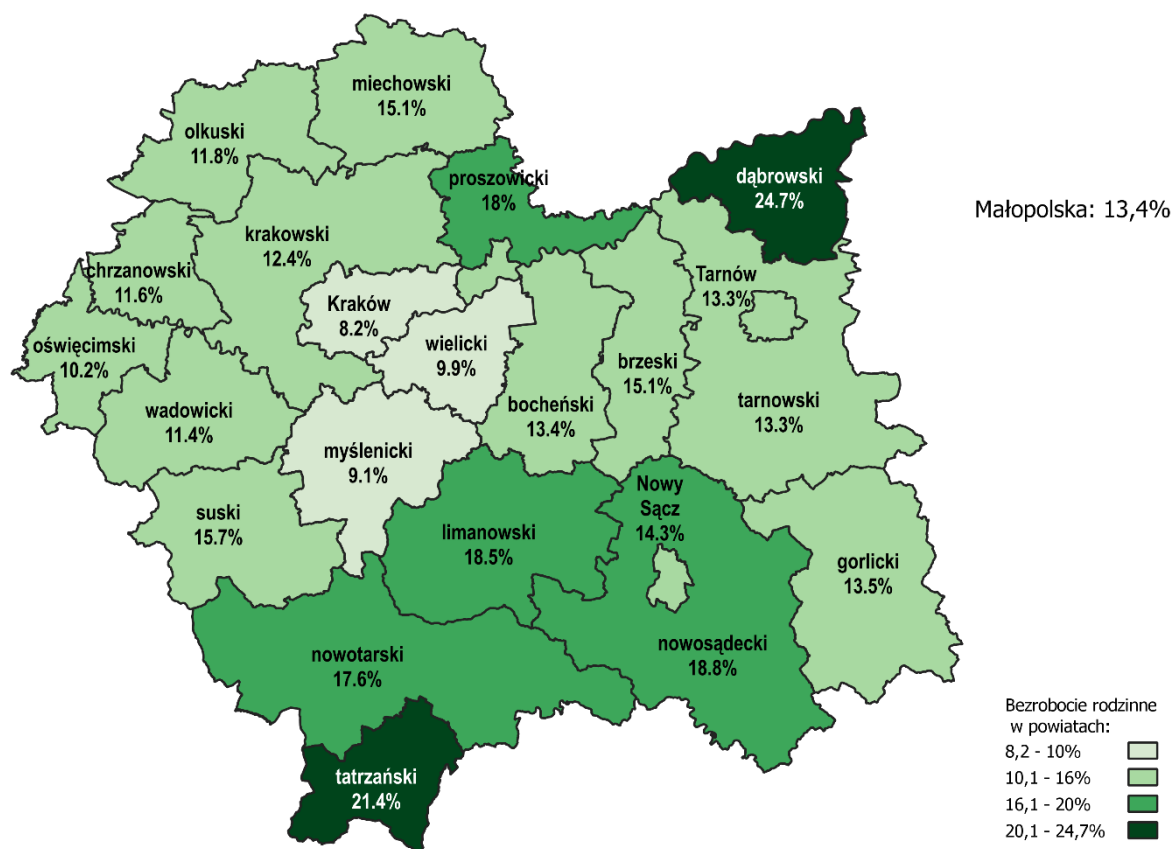
Wykres 13: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów w latach 2012 – 2021

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Najniższy odsetek bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” odnotowano w Krakowie (8,2% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych), w powiecie myślenickim (9,1%) oraz w powiecie wielickim (9,9%). Natomiast najwyższy odsetek „bezrobotnych rodzinie” w grupie osób bezrobotnych odnotowano w powiatach: dąbrowskim (24,7%), tatrzańskim (21,5%), nowosądeckim (18,8%) i limanowskim (18,5%). Jednocześnie w powiatach dąbrowskim, nowosądeckim, tatrzańskim i limanowskim w roku 2021 odnotowano jedne z najwyższych w Małopolsce wartości stopy bezrobocia rejestrowanego (odpowiednio: 9,1%, 7,7%, 7,1%, 6,1% przy średniej dla Małopolski – 4,5%).

Mapa 8: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

Do roku 2019 zmniejszał się odsetek osób bezrobotnych, których dotyczył problem „bezrobocia rodzinnego”. W roku 2020 nastąpił wzrost tego wskaźnika, a w roku 2021 nastąpił spadek względem okresu poprzedzającego. Spadek udziałów osób, których dotyczyło bezrobocie rodzinne wśród ogółu osób bezrobotnych w 2021 r. dotyczył większości (15) małopolskich powiatów. Wzrost odsetka „bezrobotnych rodzinie” dotyczył Krakowa (o 0,7 p. p.) oraz pięciu małopolskich powiatów: krakowskiego, miechowskiego, bocheńskiego, proszowickiego i brzeskiego – wzrost odpowiednio o 10,7 p. p.; 5,4 p. p.; 1,5 p. p.; 1,1 p. p.; 0,2 p. p.

W porównaniu z rokiem poprzednim spadła liczba gospodarstw, których dotyczyło „bezrobocie rodzinne” i niższa była sumaryczna liczba Małopolan żyjących w tych gospodarstwach. Wyjątkiem były powiaty nowosądecki, krakowski i miechowski, w których w roku 2021 zanotowano wzrost liczby gospodarstw domowych, w których dwie lub

więcej osób były bezrobotne. Urząd Pracy Powiatu Nowosądeckiego w roku 2021 odnotował 513 gospodarstw z 1 136 osobami zgodnymi z kryteriami „bezrobocia rodzinnego”; w 2020 roku liczba ta wynosiła odpowiednio 141 gospodarstw; w nich 316 osób – jest to wzrost o 372 gospodarstwa i 820 osób. Dane dotyczące „bezrobocia rodzinnego” dla powiatu krakowskiego w 2021 r. wyniosły odpowiednio 333 gospodarstw, w tym 694 osoby; w 2020 roku wartości te kształtowały się na poziomie 50 gospodarstw i 102 osoby – jest to wzrost o 283 gospodarstwa i 592 osoby. W powiecie miechowskim w roku 2021 liczba analizowanych gospodarstw wynosiła 63 a liczba osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” 133; w roku 2020 wartości te kształtowały się na poziomie 48 gospodarstw oraz 103 osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” – jest to wzrost o 15 gospodarstw i 30 osób.

W dwóch powiatach liczba gospodarstw wpisujących się w kryteria „bezrobocia rodzinnego” nie uległa zmianie. Są to powiaty bocheński i brzeski. Jednocześnie liczba osób ujętych w ramach badanego wskaźnika zmalała w powiecie brzeskim o 42 osoby.

W 8 powiatach zarejestrowano od 3 do 70 mniej gospodarstw dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” w stosunku do poprzedniego roku (dotyczy Krakowa oraz powiatów: proszowickiego, chrzanowskiego, myślenickiego, olkuskiego, tatrzańskiego, oświęcimskiego, gorlickiego). Warto zaznaczyć, że w przypadku Krakowa spadkowi gospodarstw (mniej o 3) towarzyszył wzrost populacji osób objętych bezrobociem rodzinnym (więcej o 11) względem roku poprzedniego.

W kolejnych 8 powiatach województwa małopolskiego zanotowano od 73 do 612 gospodarstw mniej, których dotyczyło bezrobocie rodzinne. Były to powiaty: wielicki, suski, nowotarski, dąbrowski, limanowski, wadowicki, tarnowski i Nowy Sącz.

W powiatach z najwyższym spadkiem (Nowy Sącz i Tarnów oraz tarnowski i wadowicki) zmiana liczby gospodarstw z dwoma lub więcej osobami bezrobotnymi wyniosła w ciągu roku odpowiednio: 612, 211 i 168. Analogicznie, spadek liczby osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” w Nowym Sączu i powiatach , tarnowskim i wadowickim wynosił: 1 320, 456 i 358.

Osoby dotknięte „bezrobociem rodzinnym” w 2021 r.:

— najczęściej pozostawały bez pracy ponad 24 miesiące (28,1%, o 7,3 p. p. więcej niż w ubiegłym roku). Należy także odnotować wzrost odsetka osób pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy (21,3%) – o 3,7 p. p. więcej niż rok temu.

Największy odsetek osób pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy był w powiatach tatrzańskim (38,2%), nowosądeckim (37,9%), brzeskim (35,3%) i dąbrowskim (35,1%) a najmniejszy w powiatach myślenickim (15,3%) i Krakowie (19,1%). Z kolei odsetek bezrobotnych pozostających bez pracy od 12 miesięcy do 24 miesięcy najwyższy był w Krakowie (35,0%), a najniższy w powiatach gorlickim (13,6%) i nowosądeckim (14,8%);

- najczęściej legitymowały się stażem pracy od 1 roku do 5 lat (28,0%, o 0,3 p. p. mniej niż przed rokiem). Znaczna część osób posiadała staż pracy nie przekraczający jednego roku (21,9%, więcej o 0,9 p. p. niż przed rokiem) lub nie posiadała stażu pracy w ogóle (16,7%, o 1,2 p. p. więcej niż przed rokiem).

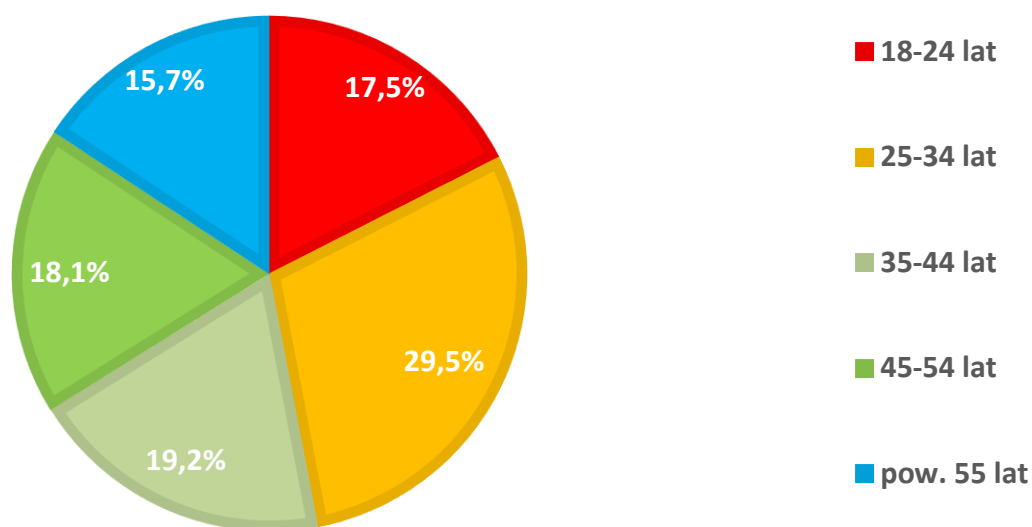
W 2021 roku udział osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy posiadających staż pracy od 1 roku do 5 lat był najwyższy w powiatach dąbrowskim (39,3%), limanowskim (33,0%) i bocheńskim (33,0%) a najniższy w Krakowie (19,3%) i Nowym Sączu (20,7%). Osoby mające staż pracy nieprzekraczający 1 roku najwyższy udział miały wśród „bezrobotnych rodzinie” w Nowym Sączu (29,1%), zaś najniższy w powiecie myślenickim (14,7%). Osoby niewykazujące stażu pracy najwyższy udział miały wśród „bezrobotnych rodzinie” w powiecie miechowskim (27,1%), a najniższy w powiatach olkuskim (10,4%) i wielickim (10,8%).

W grupie objętych „bezrobociem rodzinnym” nieznacznie zmniejszył się w ciągu roku udział osób, których staż pracy był najdłuższy, czyli wynosił 10 - 20 lat (11,7%, o 0, 5 p. p. mniej niż w poprzednim roku) lub powyżej 20 lat (tj. 8,2 % w 2021 roku, o 0,8 p. p. mniej niż w 2020 r.);

- przeważnie posiadały wykształcenie gimnazjalne i niższe (30,8%, o 3,8 p. p. więcej niż w 2020 r.) lub zasadnicze zawodowe (29,8% o 1,2 p. p. mniej niż w 2020 r.). Najwyższy odsetek osób posiadających wykształcenie gimnazjalne lub niższe w omawianej grupie był w Krakowie (45,8%) oraz powiecie chrzanowskim (40,4%), a najniższy w powiatach wielickim (7,6%) i dąbrowskim (8,0%). Z kolei odsetek osób posiadających wykształcenie zasadnicze zawodowe był najwyższy w powiatach myślenickim (39,0%) i suskim (38,9%), a najniższy – w powiecie dąbrowskim (17,0%) i Krakowie (18,7%);
- były najczęściej w wieku: 25-34 lata (29,5%, o 1,2 p. p. mniej niż w ubiegłym roku). Najniższy udział w omawianej grupie miały osoby w wieku powyżej 55 lat (15,7%, o 1,4 p. p. więcej niż w ubiegłym roku).

Największy udział osób dotkniętych „bezrobociem rodzinnym” w wieku 25-34 lat był w powiatach: dąbrowskim (36,6%) i limanowskim (34,0%), a najniższy w powiecie myślenickim (20,3%).

Wykres 14: Struktura wieku osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w województwie małopolskim – stan na 31 XII 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych zebranych przez WUP w Krakowie z powiatowych urzędów pracy z terenu województwa małopolskiego.

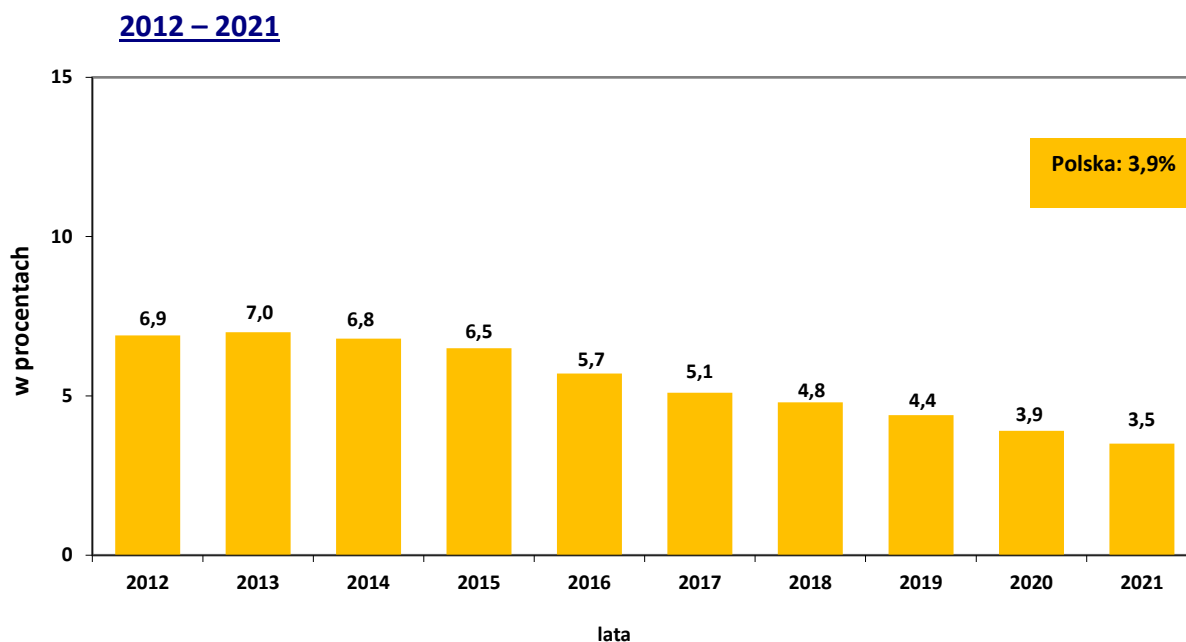
IV OSOBY I RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY

W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ **Pomocą społeczną objęto 3,5% ludności tj. 120,9 tys. osób – był to najniższy wskaźnik w 11-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej.**
- ✓ **Po roku 2015 widać stały spadek udziału zarówno rodzin z 1 i 2 dziećmi jak i rodzin z trójką lub więcej dzieci w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną (spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dziećmi obserwowany jest od roku 2013).**
- ✓ **Nie poprawiła się sytuacja rodzin niepełnych.**
- ✓ **Wśród przyczyn udzielania pomocy dominowały ubóstwo i choroba (odpowiednio 49,2% i 48,8% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu).**
- ✓ **Świadczenia pieniężne dotyczyły 65,9%, a świadczenia niepieniężne – 45,5% osób objętych pomocą społeczną.**
- ✓ **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przeprowadził 240 godzin superwizji oraz 240 godzin szkoleń dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych i 168 godzin szkoleń dla przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”.**

Świadczeniami pomocy społecznej³⁸ w 2021 r. w Polsce objęto niespełna 1,5 mln osób, co stanowi 3,9% ludności kraju (spadek o 0,5 p. p. w stosunku do roku poprzedniego)³⁹. W Małopolsce w 2021 r. wskaźnik ten wynosił 3,5% ludności regionu i był najniższy w 11-letnim okresie sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej. W województwie małopolskim pomocą społeczną objęto 120,9 tys. osób z ponad 55,9 tys. rodzin⁴⁰.

Wykres 15: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp 25.05.2022 r.). Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

³⁸ Analiza dotyczy liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców, które w 2021 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.

³⁹ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03, Dział 2. „Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną” obejmujący łącznie osoby lub rodziny objęte pomocą społeczną wyszczególnioną w działach 1A, 1B, 1C, 1D. Do działu 3 nie wlicza się wielkości:

- z działu 1A wiersz 2 dotyczący zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiołową lub ekologiczną,
- z działu 1A wiersze 3 – 8 dotyczące pomocy cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, oraz cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt ze względów humanitarnych lub na pobyt tolerowany na terytorium RP,
- z działu 1A wiersz 9 dotyczący wynagrodzenia należnego opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznanego przez sąd,
- z działu 1B wiersz 21 dotyczący schronienia udzielonego w sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową,
- z działu 1B wiersz 43 dotyczący poradnictwa specjalistycznego,
- z działu 1B wiersz 44 dotyczący interwencji kryzysowej,
- z działu 1B wiersz 46 dotyczący odpłatności gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.

⁴⁰ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie.

Mapa 9: Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w 2021 r.

(według powiatów i gmin)

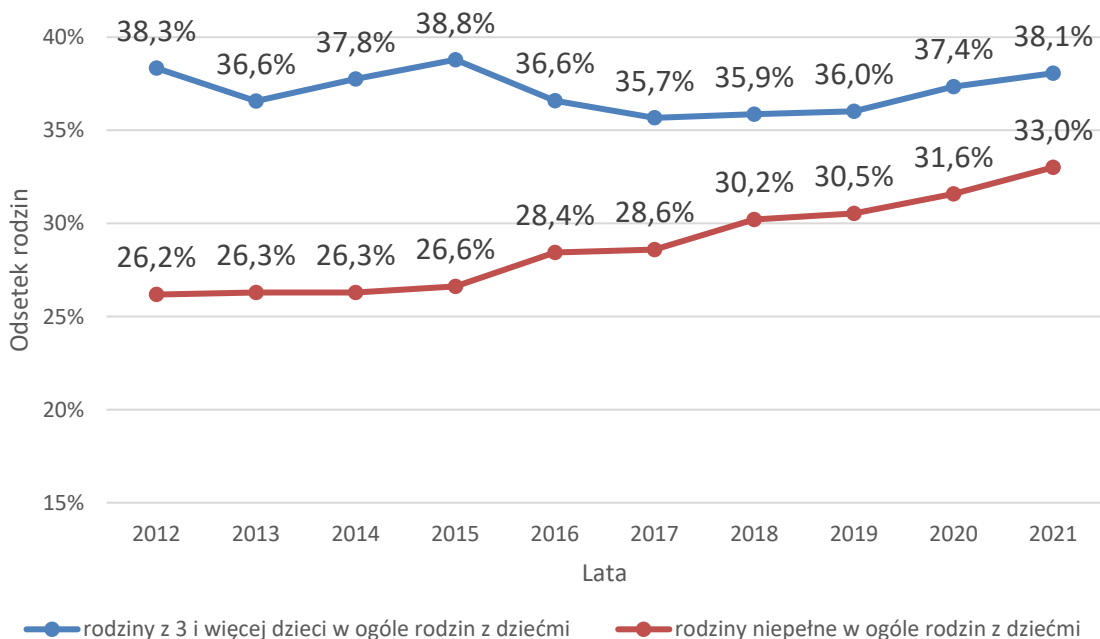
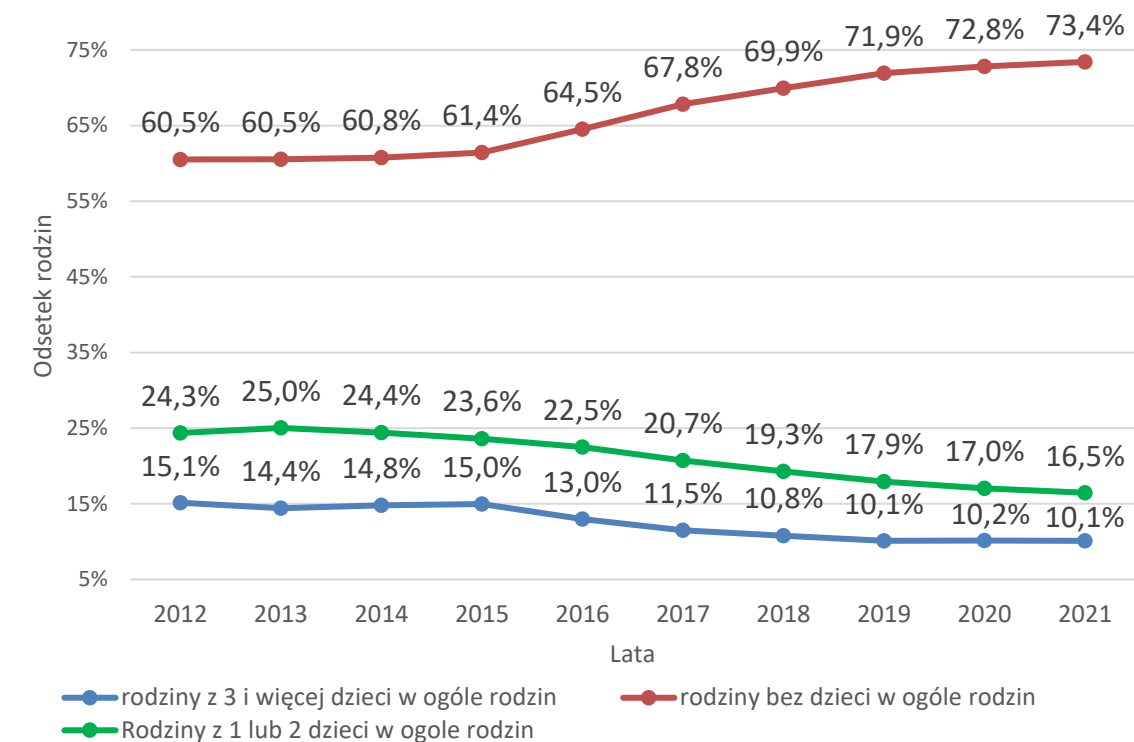

Liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania) w liczbie ludności danego powiatu – średnia gmin (dot. pierwszej mapy) oraz danej gminy (dot. drugiej mapy).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2021 r. Dane dot. klientów pomocy społecznej - sprawozdanie OZPS. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie (dostęp: 25.05.2022 r.). Dane dla Polski - Sprawozdanie MRiPS-03 (dostęp: 28.03.2022 r.).

Pomiędzy gminami o najniższym udziale klientów pomocy społecznej w ludności gminy (0,9%) a tą, która charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem (13,4%) różnica wyniosła w 2021 r. aż 12,5 p. p.

Wykres 16: Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012 – 2021

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

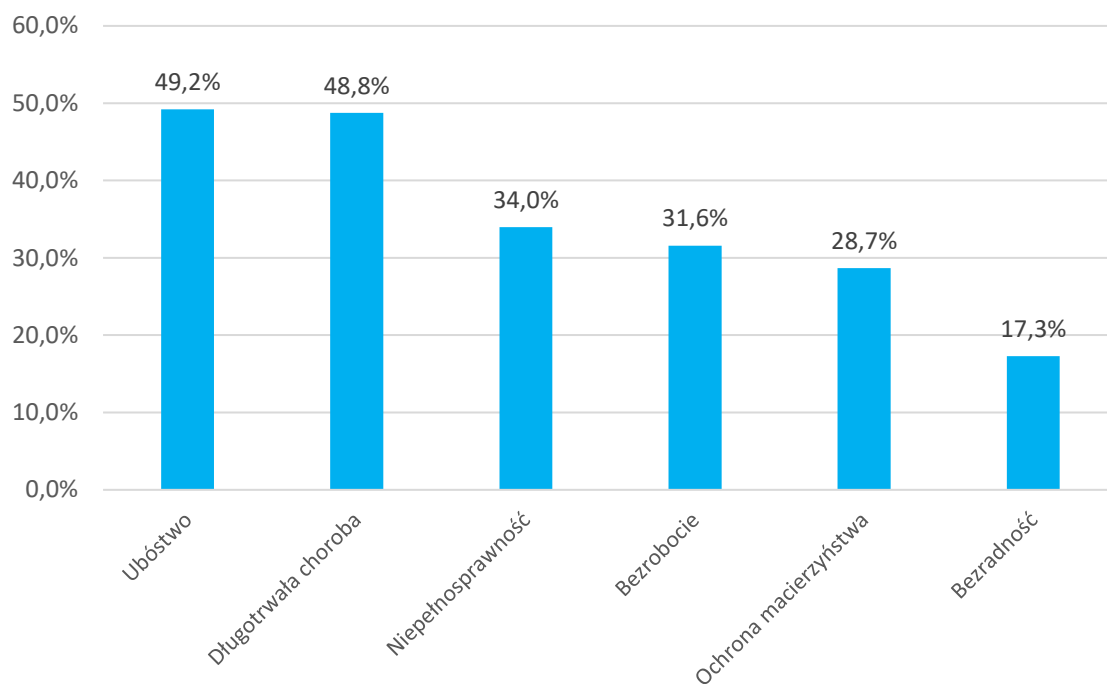
Jak wynika ze sprawozdania MRiPS-03 w roku 2021 r.⁴¹ ze wsparcia z systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 18,5 tys. rodzin z dziećmi (prawie 79,5 tys. osób w tych rodzinach), tj. 26,6% wszystkich rodzin korzystających ze wsparcia (o ponad 2,4 tys. rodzin mniej niż rok wcześniej oraz o ponad 5,1 tys. rodzin mniej niż w roku 2019). Rodziny z 1 lub 2 dziećmi stanowiły w Małopolsce w roku 2021 prawie 16,5% wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (ponad 11,4 tys. rodzin i ponad 39,8 tys. osób). Rodziny z trójką i więcej dziećmi stanowiły w Małopolsce w roku 2021 ponad 10,1% ogółu rodzin objętych pomocą społeczną (ponad 7 tys. rodzin i ponad 39,6 tys. osób). Najwięcej rodzin z trójką i więcej dzieci w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką dzieci, ale były też rodziny z siedmiorgiem dzieci i więcej. Po roku 2015 widać stały spadek udziału zarówno rodzin z 1 i 2 dziećmi jak i rodzin z trójką i więcej dzieci w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną (spadek udziału rodzin z 1 lub 2 dziećmi obserwowany jest po roku 2013).

W roku 2021 wśród rodzin z dziećmi podzbiór rodziny z trójką i więcej dzieci stanowił 38,1% a rodziny niepełne stanowiły 33,0% (ponad 6 tys. rodzin) analizowanej grupy. Wśród rodzin 3 trójką i więcej dzieci korzystających z systemu pomocy społecznej rodziny niepełne z 3 więcej dziećmi stanowiły 20,9% (prawie 1,5 tys. rodzin) - czyli ponad co piąta rodzina z trójką i więcej dzieci korzystająca z pomocy społecznej to matki lub ojcowie samodzielnie wychowujący trójkę lub więcej dzieci.

Z 15 przesłanek wymienionych w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej w Małopolsce, w roku 2021 dominowały: ubóstwo i choroba (odpowiednio 49,2% i 48,8% klientów pomocy społecznej otrzymało pomoc z tego powodu), a także: niepełnosprawność (34,0%) i bezrobocie (31,6%). Następnie w kolejności: potrzeba ochrony macierzyństwa – 28,7% i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 17,3%. Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występowały znacznie rzadziej lub w ogóle.

⁴¹ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za I – XII 2021 r., Dział 4 „TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ”. Obejmuje on łącznie obejmuje osoby lub rodziny objęte pomocą społeczną wykazane w dziale 2 w wierszu 1 – „Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych OGÓŁEM” i w wierszu 7 – „w tym: wyłącznie w postaci pracy socjalnej”.

Wykres 17: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (liczba osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03 za rok 2021.

Podstawową formą wsparcia oferowaną w pomocy społecznej jest praca socjalna świadczona przez pracowników socjalnych. W 2021 r. w Małopolsce objęto tym rodzajem pomocy ponad 108,3 tys. osób w prawie 50,7 tys. rodzin. Należy dodać, iż pomocy wyłącznie w postaci pracy socjalnej udzielono ponad 32 tys. osób w niemal 15,2 tys. rodzin⁴².

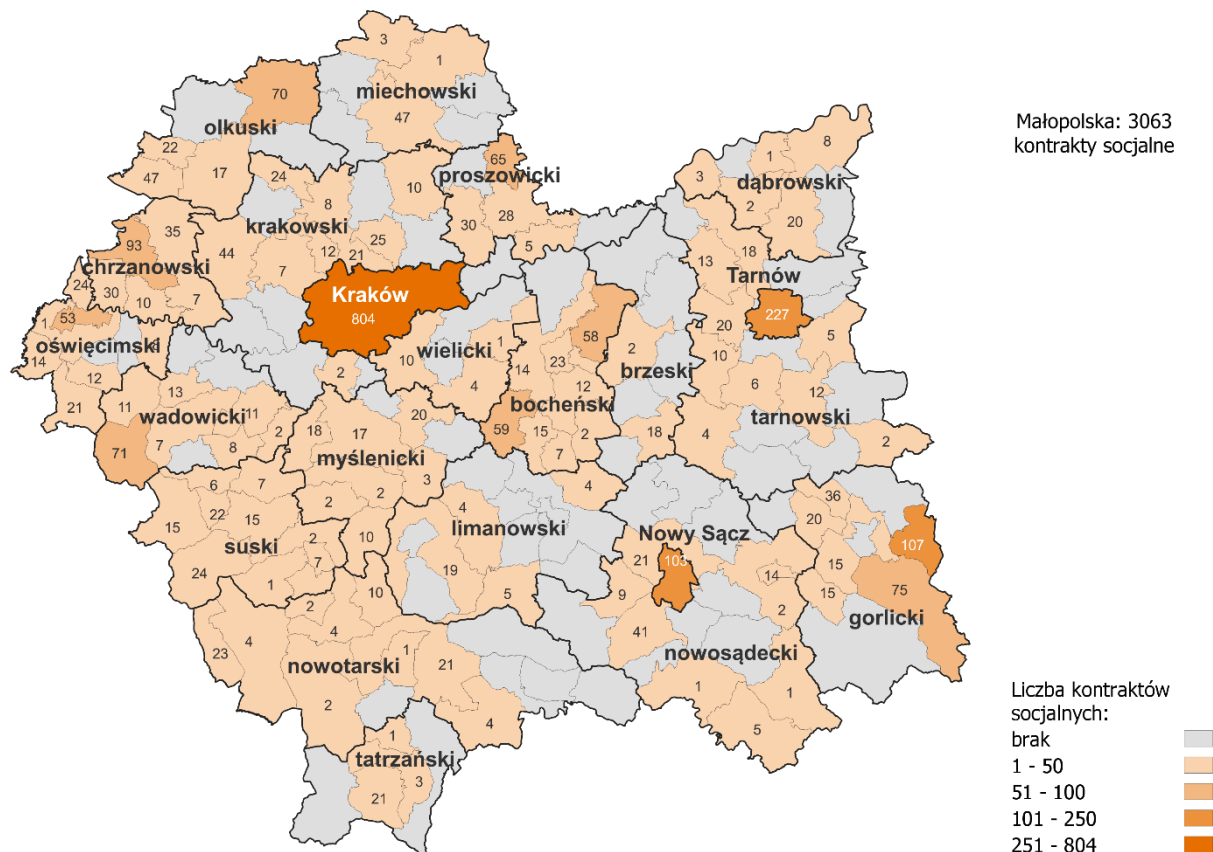
Praca socjalna może być prowadzona w oparciu o kontrakt socjalny lub projekt socjalny. W roku 2021 w Małopolsce zrealizowano łącznie 135 projektów socjalnych (o 44 więcej niż w roku 2020 oraz o 9 mniej niż w roku 2019) w 37 jednostkach, w tym 34 OPS i 3 MOPS w miastach na prawach powiatu. Objęto nimi łącznie 4 437 osób (o 574 osoby więcej niż przed rokiem oraz o 1 790 osób mniej niż w roku 2019).

Jednocześnie w 2021 r. w 107 jednostkach, w tym w 104 OPS i 3 MOPS w miastach na prawach zrealizowano 2 803 kontrakty socjalne części A w celu rozwiązywania trudnej sytuacji życiowej. Natomiast w 32 jednostkach, w tym 30 OPS i 2 MOPS (Nowy Sącz i Tarnów) zawarto

⁴² Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2021 r.

260 kontraktów socjalnych w części B z osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy w celu wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Kontaktem socjalnym typu A objęto 2 842 osoby, a typu B – 260 osób.

Mapa 10: Liczba kontraktów socjalnych w Małopolsce w 2021 r.

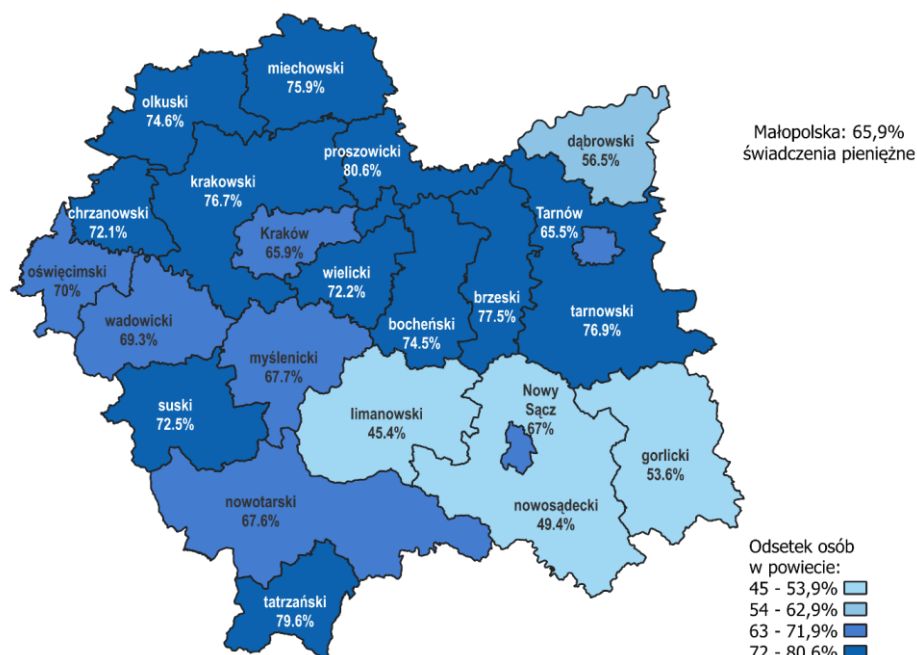

*Mapa obrazuje sumę kontraktów typu A i typu B

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2021 r. dotyczyły 65,9% osób objętych pomocą społeczną – o 16,1 p. p. mniej niż w roku 2020 oraz o 4,2 p. p. mniej niż w roku 2019. Rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – 45,5% osób objętych pomocą społeczną było ich beneficjentami - o 13,3 p. p. mniej niż przed rokiem oraz o 17,1 p. p. mniej niż w roku 2019.

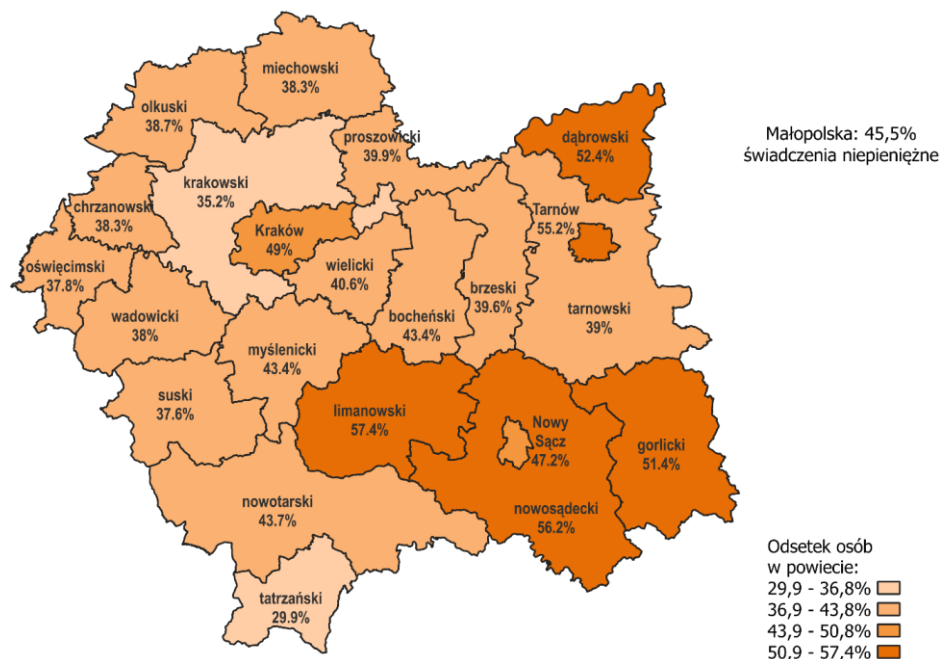
Mapa 11: Udział klientów, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2021 r.

* Liczba osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Mapa 12: Udział klientów, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2021 r.

* Liczba osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie świadczeniobiorców danego powiatu (średnia gmin).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie. Dane pochodzą ze Sprawozdania MRiPS-03.

Pomoc społeczna organizuje także wsparcie dla osób uwięzionych w przemoc w rodzinie. System wspierania rodzin dotkniętych przemocą oparty jest o działania interdyscyplinarne. Jedną z metod pracy z osobami stosującymi przemoc w rodzinie jest objęcie ich programem oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Takie programy funkcjonowały w 2021 r. w 14 małopolskich powiatach i 2 miastach na prawach powiatów. Łącznie objęto nimi 191 osób (o 25 osób mniej niż w 2020 r.). Najwięcej sprawców przemocy objęto takim programem w powiecie nowotarskim (28 osób), brzeskim i olkuskim (po 21 osób) oraz suskim (20 osób). Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych nie prowadzono w 2021 r. w 8 powiatach (gorlickim, limanowskim, miechowskim, nowosądeckim, oświęcimskim, proszowickim, tatrzańskim i wielickim) oraz w Nowym Sączu⁴³.

Należy dodać, iż Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, w ramach realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2021 r. podjął następujące działania w zakresie rozwijania i wzmacniania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie⁴⁴:

- Przeprowadzono 240 godzin superwizji dla 161 członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych. Uczestnikami superwizji było:
 - 61 pracowników socjalnych,
 - 44 pedagogów,
 - 20 policjantów,
 - 13 przedstawicieli Miejskiej/Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - 10 kuratorów sądowych,
 - 8 pielęgniarek,
 - 3 przedstawicieli ngo,
 - 2 przedstawicieli innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- Przeprowadzono 240 godzin szkoleń specjalistycznych dla 166 członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych. Uczestnikami szkoleń specjalistycznych było:
 - 66 pracowników socjalnych,
 - 44 pedagogów,

⁴³ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

⁴⁴ Dane ROPS w Krakowie.

- 18 policjantów,
 - 12 przedstawicieli Miejskiej/Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - 12 kuratorów sądowych,
 - 9 pielęgniarek,
 - 3 przedstawicieli ngo,
 - 2 przedstawicieli innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
- Przeprowadzono szkolenia w wymiarze 168 godzin, w których uczestniczyło 252 przedstawicieli instytucji zaangażowanych w realizację działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”, w tym:
 - 158 pracowników socjalnych,
 - 24 psychologów,
 - 17 policjantów,
 - 13 pedagogów,
 - 12 asystentów rodziny,
 - 10 kuratorów sądowy,
 - 5 przedstawicieli innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
 - 4 przedstawicieli Miejskiej/Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - 4 terapeutów,
 - 3 lekarzy,
 - 1 przedstawiciel ngo,
 - 1 pielęgniarka.
 - Zorganizowano dwudniową konferencję poświęconą m.in. problematyce przeciwdziałania przemocy w rodzinie pt. „Usługi społeczne przyszłości – jak budować skuteczny system wsparcia”.

W celu wsparcia rodzin w wychowaniu dzieci od 1 kwietnia 2016 r. realizowany jest rządowy program *Rodzina 500 Plus* polegający na przyznawaniu świadczeń wychowawczych mających posłużyć jako częściowe pokrycie kosztów związanych z zaspokojeniem potrzeb

życiowych oraz wychowaniem dziecka. Programem objęte są wszystkie dzieci (własne, przysposobione, znajdujące się pod opieką prawną, umieszczone w pieczy zastępczej lub w domu pomocy społecznej) do ukończenia 18 roku życia, bez względu na dochody uzyskiwane przez rodzinę. W Małopolsce w 2021 r. programem *Rodzina 500 Plus* objęto łącznie ponad 679,2 tys. dzieci, wliczając dzieci wychowujące się w pieczy (o niemal 18 tys. więcej niż w 2020 r.)⁴⁵. W małopolskich gminach programem *Rodzina 500 Plus* objęto prawie 419,9 tys. rodzin i ponad 675,2 tys. dzieci w tych rodzinach, o ponad 17,8 tys. dzieci więcej niż przed rokiem. Ponadto świadczeniami wychowawczymi objęto łącznie 4 029 wychowanków pieczy zastępczej, o 123 podopiecznych więcej niż w 2020 r. (w tym 2 707 dzieci wychowujących się w rodzinach zastępczych).

Od 1 stycznia 2016 r. realizowane jest także świadczenie rodzicielskie (w wysokości 1 tys. zł przez okres min. 52 tygodnie), przysługujące osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi fatycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego. W roku 2021 z tego świadczenia skorzystało ponad 9,2 tys. osób z terenu Małopolski (o niemal 2,5 tys. mniej niż w 2020 r.).

Z kolei od 1 stycznia 2017 roku rodzicom przysługuje także prawo do jednorazowego świadczenia (w wysokości 4 000 zł) w przypadku urodzenia się żywego dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu, wprowadzone ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. W 2021 roku świadczenie to wypłacono 453 osobom (o 63 więcej niż w 2020 r.).

Ważną pozycją w świadczeniach jest pomoc w formie dożywiania (posiłki, świadczenia pieniężne na zakup posiłku lub żywności – zasiłki celowe, świadczenia rzeczowe w formie produktów żywnościowych). Według raportu MRiPS-03 w roku 2021 skorzystało z takiej formy pomocy prawie 26,4 tys. Małopolan (o prawie 5,3 tys. mniej niż w roku 2020 oraz ponad 12,1 tys. mniej niż w roku 2019) z ponad 14,6 tys. rodzin, z czego takie wsparcie trafiło do prawie 21,8 tys. dzieci i młodzieży (o prawie 5,2 tys. mniej niż w roku 2020 oraz niemal

⁴⁵ Tu i danej analiza oparta o dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

o 11,8 tys. mniej niż w roku 2019) z ponad 10,9 tys. rodzin (3,3% ogółu mieszkańców do 18 r. ż. – 0,3 p. p. mniej niż przed rokiem)⁴⁶.

Wsparciem w postaci dodatków mieszkaniowych w 2021 r. objęto przynajmniej 19 501 małopolskich gospodarstw domowych (o prawie 1,6 tys. więcej niż przed rokiem oraz o prawie 1,7 tys. mniej niż w roku 2019). Najwięcej gospodarstw domowych otrzymało takie świadczenie w Krakowie (5 585 gospodarstw domowych, o 37 więcej niż przed rokiem).⁴⁷

Ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie oferują różnorodne wsparcie mieszkańcom. W formularzu OZPS jednostki gminne i powiatowe wskazały liczbę osób, którym udzielono pomocy przyznawanej nie tylko na podstawie decyzji administracyjnej, ale także wsparcia udzielonego bez konieczności wydawania decyzji czy przeprowadzania wywiadu środowiskowego (czyli osób: objętych wyłącznie pracą socjalną, interwencją kryzysową, wsparciem w postaci skierowań do centrów i klubów integracji społecznej oraz prac społecznie użytecznych, korzystających z poradnictwa specjalistycznego), a także liczbę osób otrzymujących pomoc i wsparcie w PCPR na podstawie innych przepisów niż ustawa o pomocy społecznej (np. osoby z niepełnosprawnościami, dzieci z rodzin zastępczych, usamodzielniani wychowankowie różnych placówek). Jak wynika ze sprawozdania OZPS w 2021 r. tak zdefiniowanych klientów podstawowych jednostek pomocy społecznej było prawie 210,7 tys. Tego rodzaju wsparcie zapewniono w ośrodkach pomocy społecznej ponad 158 tys. mieszkańców małopolskich gmin, natomiast w ramach zadań powiatowych – prawie 52,7 tys. klientów PCPR.

⁴⁶Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03 za 2022 r. Dane dot. ludności – GUS.

⁴⁷ **Tu i dalej** analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

V ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA

➤ Kadra pomocy społecznej⁴⁸

W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ W OPS zatrudnionych było 4 786 osób, w tym 3 569 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej.
- ✓ Osoby w wieku 56 i więcej lat stanowiły 12,3% ogółu pracowników OPS.
- ✓ W PCPR pracowało 521 pracowników, w tym 401 pracowników realizujących zadania pomocy społecznej.
- ✓ Pracownicy w wieku 56 i więcej lat stanowili 11,5% wszystkich zatrudnionych w PCPR.
- ✓ W OPS zatrudniano 1 679 pracowników socjalnych, a w PCPR 59 pracowników socjalnych.
- ✓ Na jednego pracownika socjalnego w OPS przypadało średnio 2 030 mieszkańców Małopolski. W 174 z 182 gmin było co najmniej 3 pracowników socjalnych w OPS. Na jednego pracownika socjalnego w OPS przypadało na 30 rodzin/ środowisk.
- ✓ W 172 małopolskich gminach zatrudnionych było 283 asystentów rodziny.
- ✓ W PCPR zatrudnionych było 101 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
- ✓ OPS zgłosiły zapotrzebowanie na 353 pracowników, a PCPR – 20.

⁴⁸ Analiza oparta o Sprawozdanie MRiPS-03, Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, Sprawozdanie rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 oraz dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS. Pomiędzy sprawozdaniami wystąpiły różnice dot. liczby pracowników ze względów definicyjnych.

Liczebność i kompetencje kadry jednostek pomocowych, to jedne z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. Według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2021 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały 3 569 pracowników realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej (o 56 osób więcej niż przed rokiem).

Ośrodki pomocy społecznej realizują jednak zadania nie tylko w oparciu o ustawę o pomocy społecznej, ale także inne ustawy: o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, o świadczeniach rodzinnych. Z danych zgromadzonych w trakcie zbierania sprawozdań OZPS wynika, iż ogółem w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej – do realizacji zadań pomocy społecznej i innych – na koniec 2021 roku zatrudnionych było 4 786 osób, z czego 21% stanowili pracownicy działów/ komórek realizujących np. świadczenia rodzinne lub prowadzących placówki wsparcia dziennego, kluby integracji społecznej czy kluby seniora itp., będące w strukturach OPS. Wśród pracowników ośrodków pomocy społecznej 90,1% stanowiły kobiety, a 70,7% ogółu zatrudnionych posiadało wykształcenie wyższe (3 385 osób). Najliczniejszą grupą pracowników były osoby w wieku 36-45 lat – 40,8%. Osoby młodsze stanowiły 23,5%, a osoby starsze – 35,7%. Grupa pracowników w przedziale wiekowym 56-60 lat liczyła 8,9%. Pracownicy w wieku 61 lat i więcej stanowili 3,4% ogółu zatrudnionych.

W 2021 roku w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano (według sprawozdania MRiPS-06) 1 679 pracowników socjalnych – o 5 więcej niż w roku 2020 oraz o 23 mniej niż w roku 2019. Wśród wskaźników ustawowych, wskaźnik dot. zatrudniania pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy (jeden pracownik na 2000 mieszkańców) wynosił w 2021 r. w Małopolsce 2 030 mieszkańców (w roku 2020 – 2 037 mieszkańców; w roku 2019 – 2 004). Jeżeli chodzi o kolejny wymóg ustawy dot. zatrudniania w ośrodkach pomocy społecznej nie mniej niż 3 pracowników socjalnych, to w 2021 r. w województwie spełniało go 174 ze 182 gmin. Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w stosunku do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących objętych pracą socjalną (jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 takich środowisk) wynosił 30.

Uśrednione dane dla regionu dotyczące „obciążenia” pracowników socjalnych, biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców przypadających na każdego z nich, nie odzwierciedlają sytuacji

w poszczególnych jego częściach. Więcej niż założone w ustawie o pomocy społecznej 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2021 roku w 88 małopolskich gminach. Z danych zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż wśród ogółu pracowników socjalnych zatrudnionych w małopolskich OPS kobiety stanowiły 93,1%. Ponad 76,2% (1 296 z 1 701 osób) zatrudnionych na stanowisku pracownika socjalnego legitymowało się wyższym wykształceniem. Natomiast specjalizacje I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiadało 24% (408 osób, o 39 pracowników socjalnych mniej niż w 2020 r.), a specjalizację II stopnia – 6% (102 osób, o 38 mniej niż przed rokiem).

Na dzień 31.12.2021 r. w województwie małopolskim (według Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej) zatrudnionych było 283 asystentów rodziny (o 1 asystenta mniej niż przed rokiem oraz o 18 mniej niż w roku 2019). 172 małopolskie gminy zatrudniały od 1 do 28 asystentów (najwięcej w Krakowie – 28), najczęściej po jednym (123 gminy). W 10 gminach rodziny nie miały możliwości skorzystania ze wsparcia asystenta rodziny (podobnie jak w poprzednim roku).

Ośrodki pomocy społecznej były najczęściej zarządzane jednoosobowo – 148 jednostek. W dwóch miastach na prawach powiatu (Tarnów i Nowy Sącz) i w 30 ośrodkach gminnych zespół zarządzających był dwuosobowy, w gminie Wadowice – trzyosobowy, a w Krakowie zespół zarządzający liczył cztery osoby.

Jak wynika z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie, z 219 osób będących dyrektorami/ kierownikami gminnych ośrodków pomocy społecznej 180 osób to kobiety (82,2%). Wykształcenie wyższe posiadało 199 osób spośród kadry zarządzającej OPS (90,9%). Zarządzający małopolskimi ośrodkami pomocy społecznej najczęściej byli pomiędzy 36 a 45 rokiem życia (85 osób, tj. 38,8%). Z kolei osób, które miały 46 – 55 lat było 73 (33,3%), w grupie wiekowej 56 – 60 lat były 34 osoby (15,5%), a powyżej 61 lat – 17 dyrektorów/ kierowników OPS (7,8%).

Część małopolskich ośrodków pomocy społecznej (99 jednostek) widzi potrzebę zatrudnienia dodatkowych pracowników. OPS zgłosiły potrzebę zatrudnienia łącznie 353 pracowników, w tym m. in.: 105 pracowników socjalnych, 88 pracowników wykonujących usługi opiekuńcze, 35 asystentów osoby z niepełnosprawnościami, 25 asystentów rodziny.

Według danych sprawozdania MRiPS-03 w powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce w 2021 r. zatrudniano łącznie 401 pracowników (o 1 więcej niż przed rokiem oraz o 12 mniej niż w roku 2019).

Jednak powiatowe centra pomocy rodzinie, podobnie jak OPS, realizują nie tylko zadania z ustawy o pomocy społecznej. Z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie wynika, iż na koniec 2021 r. w PCPR zatrudnionych było łącznie 521 osób obsługujących różnorodne zadania, nie tylko zapisane w ustawie o pomocy społecznej. 25,7% (134 osoby) stanowili pracownicy zatrudnieni m. in. w: placówkach wsparcia dziennego, zespołach/punktach/ ośrodkach interwencji kryzysowej, czy zespołach ds. orzekania o niepełnosprawności, będących w strukturach powiatowych centrów pomocy rodzinie. Wśród kadry PCPR ponad 84,8% stanowiły kobiety (442 z 521 osób). Wykształcenie wyższe posiadało 78,7% całej kadry. Najliczniejszą grupą osób zatrudnionych w PCPR byli pracownicy w wieku od 36 do 45 lat (38,6%). Młodszy pracownicy stanowili 31,3%, a starsi – 30,1%. Należy dodać, iż osoby w wieku 56 – 60 lat stanowiły 7,1% wszystkich zatrudnionych, a powyżej 61 lat – 4,4% wszystkich pracowników PCPR (łącznie 23 osoby).

W 2021 roku w powiatowych centrach pomocy rodzinie zatrudniano (zgodnie z danymi zebranymi dodatkowo przez ROPS w Krakowie) 59 pracowników socjalnych. Według danych z OZPS liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie wahała się od 1 do 9.

Jak wynika z informacji zebranych dodatkowo przez ROPS w Krakowie pracownicy socjalni zatrudnieni w PCPR to niemal wyłącznie kobiety (58 z 59 pracowników), w przeważającej większości posiadające wykształcenie wyższe (53 na 59 osób – 89,8%). Najliczniejszą grupę pracowników socjalnych stanowiły osoby w wieku od 36 do 45 lat (49,2%). Młodszy pracownicy stanowili 22% a starsi 28,8% badanej grupy.

Kadra kierownicza powiatowych centrów pomocy rodzinie w Małopolsce na koniec 2021 r. liczyła 32 osoby, przy czym 6 PCPR było zarządzanych jednoosobowo. Wśród dyrektorów małopolskich PCPR było 25 kobiet (78,1%). Niemal wszystkie osoby zatrudnione na tych stanowiskach posiadały wykształcenie wyższe (31 z 32 osób). 31,3% kadry kierowniczej (10 osób) było w wieku między 46 a 55 lat. Osoby młodsze stanowiły 28,1% a starsze 40,6% kadry kierowniczej, w tym osoby powyżej 60 roku życia stanowiły 12,5% (4 osoby)

W powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2021 r. (według Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego) zatrudnionych było łącznie 101 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, o 7 więcej niż w roku 2020 oraz o 4 więcej w porównaniu do roku 2019.

PCPR również wskazały zapotrzebowanie na dodatkową kadre, łącznie na 20 nowych pracowników.

Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Wspierając mieszkańców w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych i rodzinnych, gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej i systemów powiązanych. Dla zapewnienia wsparcia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach pomoc profilowana jest na konkretne grupy mieszkańców, w tym zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rodzina⁴⁹

W 2021 r. w Małopolsce (a w odniesieniu do OIK na przełomie lat 2020/2021):

- ✓ **Funkcjonowało 14 OIK (w 14 powiatach), 3 z nich utworzono ze środków UE w ramach RPO WM 2014-2020. Z OIK skorzystało w ciągu roku 11 658 osób. Małopolskie OIK dysponowały 85 miejscami schronienia.**
- ✓ **W 4 powiatach działały zespoły lub punkty interwencji kryzysowej, 4 pozostałe powiaty korzystały z OIK na innych terenach.**
- ✓ **Dodatkowo interwencją kryzysową w gminach objęto 571 rodzin (prawie 1,6 tys. osób).**
- ✓ **Funkcjonowało 10 placówek specjalistycznego poradnictwa (w 7 powiatach), z których skorzystało niemal 6,3 tys. osób.**
- ✓ **Funkcjonowało 116 mieszkań chronionych, w ciągu roku skorzystało z nich 358 osób.**
- ✓ **283 asystentów rodziny pomagało w opiece i wychowaniu dzieci 3 292 rodzinom, działała jedna rodzina wspierająca.**

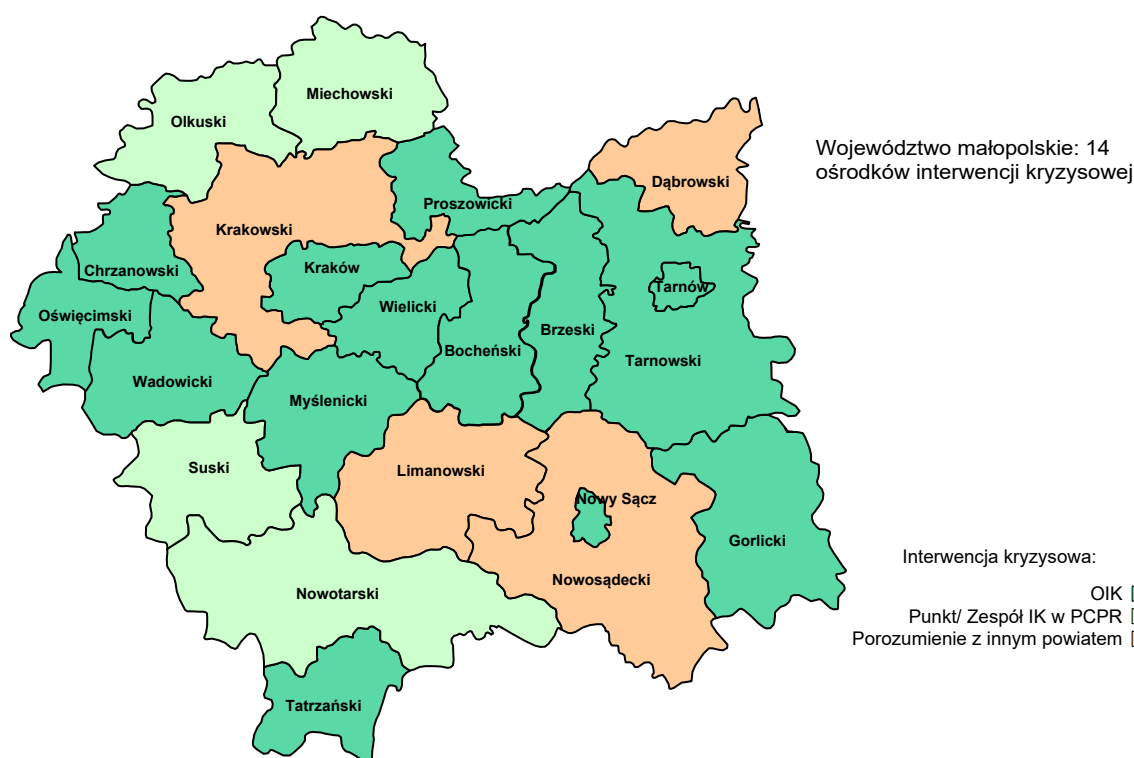
Mieszkańcom w trudnej sytuacji życiowej gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne.

Zgodnie z danymi zgromadzonymi w sprawozdaniu MRiPS-03 w województwie małopolskim w 2021 r. ośrodki interwencji kryzysowej, których prowadzenie jest zadaniem powiatu, funkcjonowały w 14 z 22 powiatów (w 11 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu). Należy dodać, iż w powiecie krakowskim podpisano porozumienie, na mocy którego mieszkańcy tego

⁴⁹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS i MRiPS-03 oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości

powiatu korzystali ze wsparcia OIK w Krakowie. Także powiaty: limanowski i nowosądecki w 2021 r. miały zawarte porozumienie z Sądeckim Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w zakresie świadczenia usług dla mieszkańców tych powiatów, zaś powiat dąbrowski zawarł takie porozumienie z OIK miasta Tarnowa. Z kolei w powiatach: miechowskim, nowotarskim, olkuskim i suskim w strukturach powiatowego centrum pomocy rodzinie działały punkty/ zespoły interwencji kryzysowej.

Mapa 13: Dostęp Małopolan do ośrodków interwencji kryzysowej z uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-06 za 2021 r. (dostęp: 07.03.2022 r.), sprawozdania OZPS za 2021 r. oraz danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Małopolskie ośrodki interwencji kryzysowej w 2021 r. dysponowały łącznie 85 miejscami schronienia. Z pomocy OIK skorzystało w ciągu roku 11 658 osób, o 2 802 osoby więcej niż rok wcześniej (za sprawozdaniem OZPS za 2021 r.). W 2021 r. w małopolskich OIK zatrudnionych było 146 pracowników (według sprawozdania MRiPS-06).

Warto podkreślić, iż w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałania 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja

kryzysowa - ZIT/ SPR, Typ projektu C Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej dofinansowano utworzenie 3 nowych OIK i rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonujących 5 Ośrodków.

Działania wpisujące się zakres interwencji kryzysowej realizowano również w gminach. W 2021 r. w małopolskich OPS objęto interwencją kryzysową 571 rodzin (o 89 rodzin mniej niż w 2020 r.) i prawie 1,6 tys. osób w tych rodzinach (o 257 mniej niż rok wcześniej).

W 2021 roku na terenie województwa funkcjonowało 10 placówek specjalistycznego poradnictwa (o 1 placówkę mniej niż w 2020 r.) finansowanych przez 5 powiatów oraz dwa miasta na prawach powiatu: Kraków i Tarnów. Wśród tego rodzaju placówek było 8 placówek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego, w tym 6 z nich świadczyło usługi w postaci terapii rodzinnej. Łącznie ze wsparcia placówek specjalistycznego poradnictwa skorzystało w 2021 r. niemal 6,3 tys. osób⁵⁰ (prawie 3,4 tys. osób więcej niż w 2020 r.). Z poradnictwa rodzinnego skorzystało łącznie ponad 4,1 tys. osób, w tym z terapii rodzinnej – ponad 1,1 tys. osób. W 2021 r. w placówkach specjalistycznego poradnictwa zatrudniano 41 osób⁵¹.

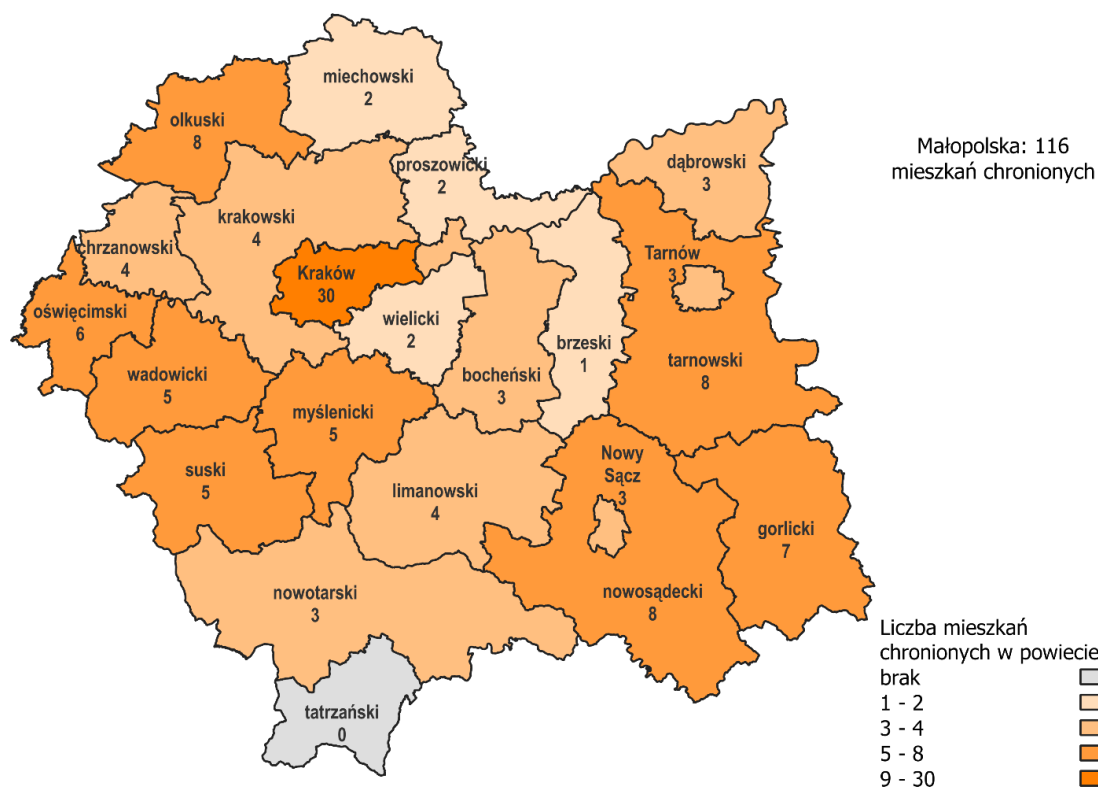
Zgodnie z danymi wykazanymi w sprawozdaniu MRiPS-06 w roku 2021 w Małopolsce funkcjonowało 116 mieszkań chronionych (wzrost względem roku 2020 o 11 mieszkań). 92 mieszkania chronione było prowadzone samodzielnie przez jednostki samorządu terytorialnego, pozostałe 24 mieszkania chronione były prowadzone przez inne podmioty na zlecenie JST. 129 gmin oraz 8 powiatów nie wykazywało mieszkań chronionych w swoich zasobach. Mieszkania chronione w Małopolsce oferowały łącznie 432 miejsca (o 27 więcej niż rok wcześniej), a w ciągu roku skorzystało z nich 358 osób.

W Małopolsce z mieszkań chronionych skorzystało mniej osób (358), niż oferowano miejsc (432) – w 33 mieszkaniach (w 25 gminach i 5 powiatach) w ciągu 2021 roku nie mieszkała ani jedna osoba.

⁵⁰ Tak duży wzrost liczby korzystających z poradnictwa specjalistycznego powiatów pomiędzy latami może być spowodowany podwójnym raportowaniem np. korzystających z OIK (być może ze względu na zmianę sprawozdania branżowego).

⁵¹ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

Mapa 14: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2021 r.

*Suma w powiatach mieszkań chronionych prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2021 r.

W ciągu całego 2021 r. w małopolskich gminach pomoc w opiece i wychowaniu dziecka była oferowana 3 292 rodzinom (120 rodzin więcej niż przed rokiem) przez 283 asystentów rodziny. W celu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzina może także zostać objęta pomocą rodziny wspierającej, która pomaga w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, czy kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. W 2021 r. jedynie w Zabierzowie (p. krakowski) funkcjonowała 1 rodzina wspierająca.⁵²

⁵² Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Dzieci i młodzież

W latach 2020-2021 r. w Małopolsce:

- ✓ W 2021 r. funkcjonowało 458 żłobków i 82 kluby dziecięce oferujące łącznie 19,3 tys. miejsc.
- ✓ W 2020 r. (najnowsze dostępne dane) zarejestrowanych było 82 dziennych opiekunów oraz 610 niań.
- ✓ W projekcie „Małopolska Niania 2.0” do końca 2021 r. wsparcie otrzymało 775 Małopolan – rodziców dzieci do lat 3.
- ✓ W 2021 r. wykazano 235 placówek wsparcia dziennego prowadzonych i zleczanych przez małopolskie gminy i powiaty (w tym 50 filii podstawowych jednostek).
- ✓ W wyniku realizacji RPO WM na lata 2014-2020, którego beneficjentami mogą być także podmioty niepubliczne, dofinansowano utworzenie 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii), a w 15 PWD dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opieka nad najmłodszymi dziećmi w wieku do lat 3 zapewniana jest w żłobkach, klubach dziecięcych, przez dziennego opiekuna lub przez nianię. W 2021 r. w Małopolsce było 458 żłobków (o 25 więcej niż przed rokiem, i ponad 7-krotnie więcej niż w roku 2012, kiedy funkcjonowało 61 żłobków) i 82 kluby dziecięce (o 2 więcej niż przed rokiem i o 61 więcej niż w 2012 r.). Łącznie dysponowały one prawie 19,3 tys. miejsc, z których skorzystało w ciągu całego 2021 r. ponad 24,1 tys. dzieci. Usługi te są wciąż trudno dostępne dla mieszkańców z uwagi na ograniczoną liczbę oraz ze względu na ich koncentrację w większych miastach. Na koniec 2021 roku opieką w żłobkach było objętych 15 124 dzieci, przy czym 82,7% stanowiły dzieci objęte opieką w żłobkach w miastach, na wsi objęto opieką 17,3% dzieci. Na obszarach miejskich w 2021 r. opieką objęto 25,2% dzieci (o 3,5 p. p. więcej niż przed rokiem i o 18,4 p. p. więcej niż w 2012 r.), natomiast na wsi jedynie 4,7% (o 1,1 p. p. więcej niż przed rokiem i o 4,5 p. p. niż w 2012 r.). W 2020 r. (najnowsze dostępne dane) zarejestrowanych było

82 dziennych opiekunów (o 17 więcej niż przed rokiem), którzy mieli pod opieką 452 dzieci (o 120 dzieci więcej niż przed rokiem) oraz 610 niań⁵³.

Dodatkową inicjatywą Samorządu Województwa Małopolskiego realizowaną od 2018 r. jest Projekt „Małopolska Niania 2.0”. Polega on na wsparciu małopolskich rodzin w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym poprzez udzielenie im pomocy finansowej na zorganizowanie alternatywnej formy opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 jaką jest zatrudnienie niani. Projekt odpowiada na aktualne potrzeby rodziców dzieci do lat 3, którzy po przerwie związanej z opieką nad dzieckiem powracają do pracy lub w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dzieckiem mają problemy z utrzymaniem zatrudnienia. Pośrednim efektem projektu jest stworzenie szansy na zatrudnienie w charakterze niani osobom pozostającym bez pracy. Łącznie w projekcie „Małopolska Niania 2.0” do końca 2021 r. wsparcie otrzymało 775 Małopolan - Rodziców dzieci w wieku do lat 3⁵⁴.

Placówki wsparcia dziennego⁵⁵

W celu wsparcia rodziny dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego (PWD). W sprawozdaniu OZPS za 2021 r. wykazano 235 placówek wsparcia dziennego (w tym 50 filii). 218 placówek wsparcia dziennego było prowadzonych lub zleczanych przez małopolskie gminy (w tym 47 przez miasta na prawach powiatu). Natomiast 17 PWD – były prowadzone lub zlecane przez powiaty (w tym 9 PWD w 7 gminach funkcjonowało w związku z porozumieniem tych gmin z 2 powiatami).

W 2021 r. w PWD oferowały łącznie 8 426 miejsc, z których skorzystało w ciągu roku 9 709 dzieci i młodzieży⁵⁶. Kadra PWD liczyła łącznie 879 osób⁵⁷.

⁵³ Analiza oparta o dane GUS, dostęp z dnia 30.05.2022 r.

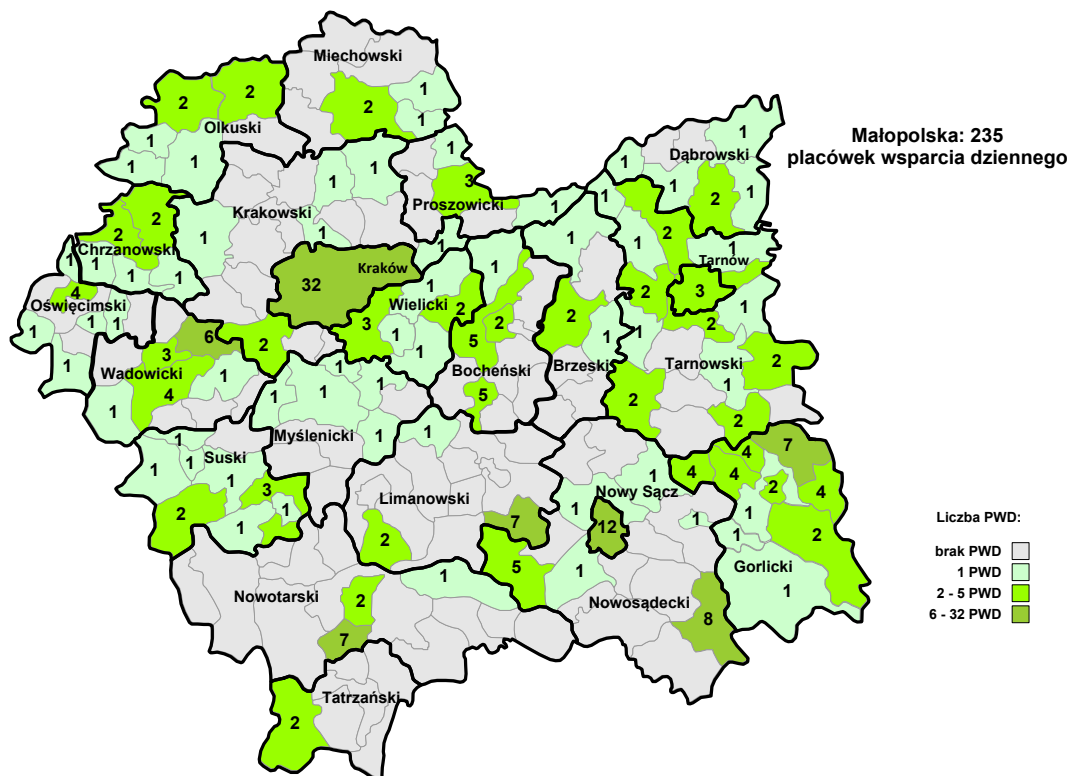
⁵⁴ Dane własne ROPS w Krakowie.

⁵⁵ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS za 2021 r., Sprawozdanie rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31, Sprawozdanie rzeczowo-finansowego z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 oraz dane Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości.

⁵⁶ W 3 PWD dzieci i młodzież nie korzystała z zajęć w placówkach w 2021 r.

⁵⁷ W 14 placówkach nie wskazano kadry.

Mapa 15: Placówki wsparcia dziennego (prowadzone lub zlecane przez małopolskie gminy i powiaty) w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2021 r. Dane pochodzą z sprawozdania OZPS.

W wyniku realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020, Poddziałanie 9.2.1 Poddziałanie 9.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne w regionie, typ projektu C - Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej (wcześniej: Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży), – którego beneficjentami mogą być nie tylko jednostki samorządu terytorialnego, ale też organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej, podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadzące działalność w zakresie wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej – dofinansowano utworzenie w regionie 231 nowych placówek wsparcia dziennego (w tym 38 ich filii), a w 15 PwD kolejnych dofinansowano rozszerzenie oferty zajęć dla dzieci i młodzieży.

Adopcja i piecza zastępcza

W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ **Do małopolskich ośrodków adopcyjnych zgłoszonych zostało 320 dzieci, o 28% więcej niż w roku 2020. Odwróciła się tendencja spadkowa w tym obszarze. Przyniesiono 223 dzieci.**
- ✓ **Działały 2 003 rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka. Wychowywało się w nich 2 963 dzieci i młodzieży.**
- ✓ **Funkcjonowało 100 placówek opiekuńczo-wychowawczych. W POW przebywało 1 030 dzieci.**
- ✓ **Dzieci umieszczano w pieczy zastępczej najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej.**
- ✓ **Pieczę zastępczą opuściło 388 pełnoletnich wychowanków. 15,7% powróciło do rodzin naturalnych. 58% założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych częściej powracali do rodzin naturalnych.**

Adopcja

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej. Piecza zastępcza zapewnia opiekę i wychowanie dziecka oraz pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub - gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka (adopcji).

Zadanie związane z organizowaniem i prowadzeniem ośrodków adopcyjnych realizuje Samorząd Województwa Małopolskiego (zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej). W strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie funkcjonuje Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA), zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 podmioty niepubliczne (Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych "Pro Familia", Towarzystwo Jezusowe Prowincja Polski Południowej Ośrodek Adopcyjny „Dzieło Pomocy Dzieciom” i Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Miejski

Krakowski). Dwa pierwsze prowadzą ośrodki adopcyjne w Krakowie, a trzeci posiada oddział ośrodka adopcyjnego w Krakowie i w Tarnowie. W wyniku działalności ośrodków adopcyjnych⁵⁸:

- W ciągu 2021 roku do małopolskich ośrodków adopcyjnych zgłoszonych zostało 320 dzieci i jest to o 28% więcej niż w poprzednim roku. Tym samym odwróciła się tendencja spadkowa w tym obszarze. Niemal połowę (48%) zgłoszonych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną stanowiły dzieci powyżej 10 r. ż. Dzieci do 4 r. ż. stanowiły 31% wszystkich zgłoszonych dzieci.
- O 35% wzrosła również liczba zgłoszonych za pośrednictwem Wojewódzkiego Banku Danych (WBD) dzieci z uregulowaną sytuacją prawną.
- W roku 2021 przysposobionych zostało 223 dzieci, co stanowi 30% wzrost liczby adoptowanych dzieci względem roku 2020. (Najwięcej, bo 30% tj. 67 dzieci przysposobionych zostało za pośrednictwem MOA w Nowym Sączu, a największy wzrost liczby dzieci przysposobionych w porównaniu z rokiem 2020, tj. o 81% zanotował OA DPD. Najmniej przysposobień przeprowadził OA TPD Tarnów – 18 dzieci, co stanowi 8% wszystkich adopcji).
- Wśród przysposobionych w 2021 r. dzieci, największy odsetek (53%) stanowiły dzieci do lat 4 oraz dzieci w wieku od 5 do 9 lat - 31%. Najmniej, bo 16% stanowiły dzieci powyżej 10 r. ż.
- W 2021 roku na 223 dzieci przysposobionych:
 - ✓ 80 dzieci przysposobionych (36%) zakwalifikowanych zostało przez ośrodek adopcyjny z terenu Małopolski – wzrost o 18% wobec 2020 r.
 - ✓ 71 dzieci (32%) zakwalifikowanych zostało przez ośrodki adopcyjne spoza województwa małopolskiego, a przysposobione przez kandydatów na rodziców adopcyjnych przeszkolonych przez lokalne ośrodki adopcyjne - wzrost o 58% wobec 2020 r.
 - ✓ 65 dzieci (29%) przysposobionych zostało w ramach adopcji „wewnątrzrodzinnych” - wzrost o 18% wobec 2020 r.
- W roku 2021 względem roku 2020 nastąpił 13% wzrost liczby zgłoszeń rodzin kandydackich do przysposobienia dziecka (183 zgłoszonych w roku 2021 i 162 zgłoszonych rodzin w 2020).

⁵⁸ „Informacja na Zarząd Województwa Małopolskiego dotycząca sprawozdania z działalności ośrodków adopcyjnych za rok 2021 oraz planów działań na rok 2022”, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie, **Kraków** 2022 r.

Tym samym przeszkolonych zostało o 13% więcej kandydatów do przysposobienia w porównaniu do roku 2020.

- O 17% mniej rodzin zakwalifikowanych w małopolskich ośrodkach adopcyjnych do przysposobienia dziecka oczekuje na adopcję dziecka (301 rodzin na koniec 2021, wobec 363 z roku 2020).
- W roku 2021 o 49% wzrosła liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka przebywających w pieczy zastępczej, w których udział wzięli pracownicy małopolskich ośrodków adopcyjnych, tj. w roku 2021 odbyło się 753 posiedzeń.
- W roku 2021 odbyło się 5 spotkań w ramach platformy dyskusyjnej dla OA realizowanej w formie cyklicznych spotkań poprzez aplikację ZOOM, stanowiącej miejsce wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie sytuacji pandemicznej, ale również realizowanej w celu uspołnienienia, czy rozstrzygnięcia bieżących spraw.

Pandemia COVID-19 a praca małopolskich ośrodków adopcyjnych:

Zmiany w organizacji pracy ośrodków adopcyjnych wprowadzone w roku 2020 utrzymane zostały również w roku 2021.

Należały do nich:

- Możliwość realizacji części zadań OA w formie pracy zdalnej.
- Praca stacjonarna z zachowaniem standardów bezpieczeństwa.
- Realizowanie części zadań za pomocą komunikatorów internetowych.
- Dostosowanie wyposażenia OA w sprzęt umożliwiający ciągłość pracy w formie zdalnej.

Ograniczenia, utrudnienia:

- Ograniczanie spotkań grupowych, czy pracy warsztatowej i konieczność zachowania reżimu sanitarnego - za wyjątkiem OA Pro Familia.
- Konieczność przesunięcia realizacji części zadań na okres mniejszych obostrzeń (np. część warsztatowa szkoleń, diagnozy kandydatów) – za wyjątkiem OA Pro Familia.
- Przyjmowanie klientów przy zachowaniu reżimu sanitarnego.
- Zmniejszenie liczebności, podział na mniejsze grupy szkoleniowe.
- Utrudnienia w organizacji spotkań bezpośrednich poza terenem ośrodków – za wyjątkiem OA Pro Familia.
- Ograniczenie możliwości udziału w posiedzeniach zespołów ds. oceny sytuacji dziecka przebywającego w pieczy (przy gotowości OA do udziału w spotkaniach zdalnych).

- Utrudnienia w realizacji zadań dodatkowych (dni otwarte, dni rodzin adopcyjnych, konferencji, współpraca z wolontariuszami, studentami, szkołami wyższymi).

Pieczna zastępcza⁵⁹

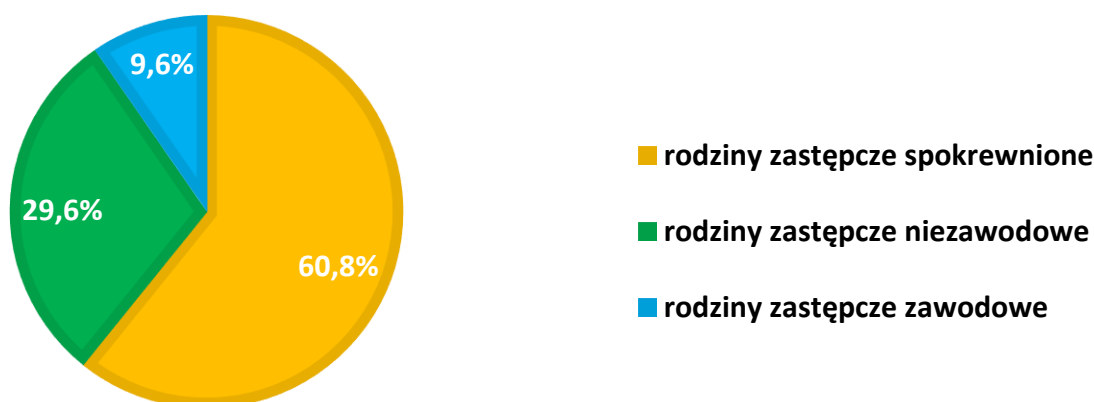
Opieka i wychowanie w środowisku zastępczym funkcjonuje w dwóch formach: pieczy rodzinnej oraz pieczy instytucjonalnej. Na koniec 2021 roku w ramach rodzinnej pieczy zastępczej działały 1 979 rodziny zastępcze, o 14 więcej niż przed rokiem, a wychowywało się w nich 2 805 dzieci i młodzieży (o 167 mniej niż rok wcześniej), w tym:

- 1 203 spokrewnionych rodzin zastępczych, w których przebywało 1 573 dzieci;
- 586 rodzin zastępczych niezawodowych, w których przebywało 778 dzieci;
- 190 rodzin zastępczych zawodowych, w których wychowywało się 454 dzieci, w tym:
 - 62 rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało 126 dzieci;
 - 35 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w których przebywało 66 dzieci;

Jednocześnie funkcjonowały 24 rodziny prowadzące rodzinne domy dziecka (o jedną mniej niż w 2020 r.), w których przebywało 158 dzieci (o 7 dzieci więcej niż rok wcześniej).

Pierwsze trzy typy rodzin zastępczych funkcjonowały w 2021 r. w każdym powiecie Małopolski.

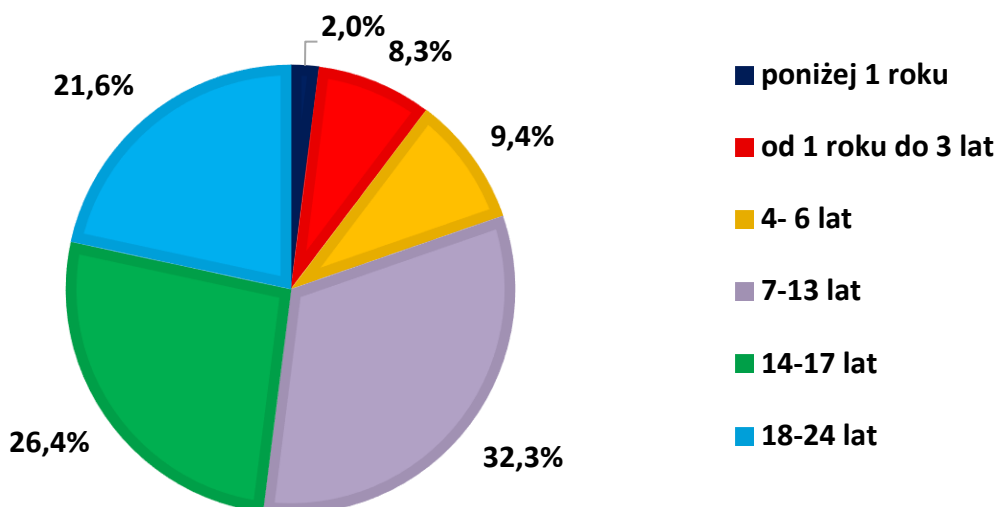
Wykres 18: Typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 .

⁵⁹ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31

Wykres 19: Wiek dzieci przebywających w małopolskich rodzinach zastępczych na koniec 2021 r.

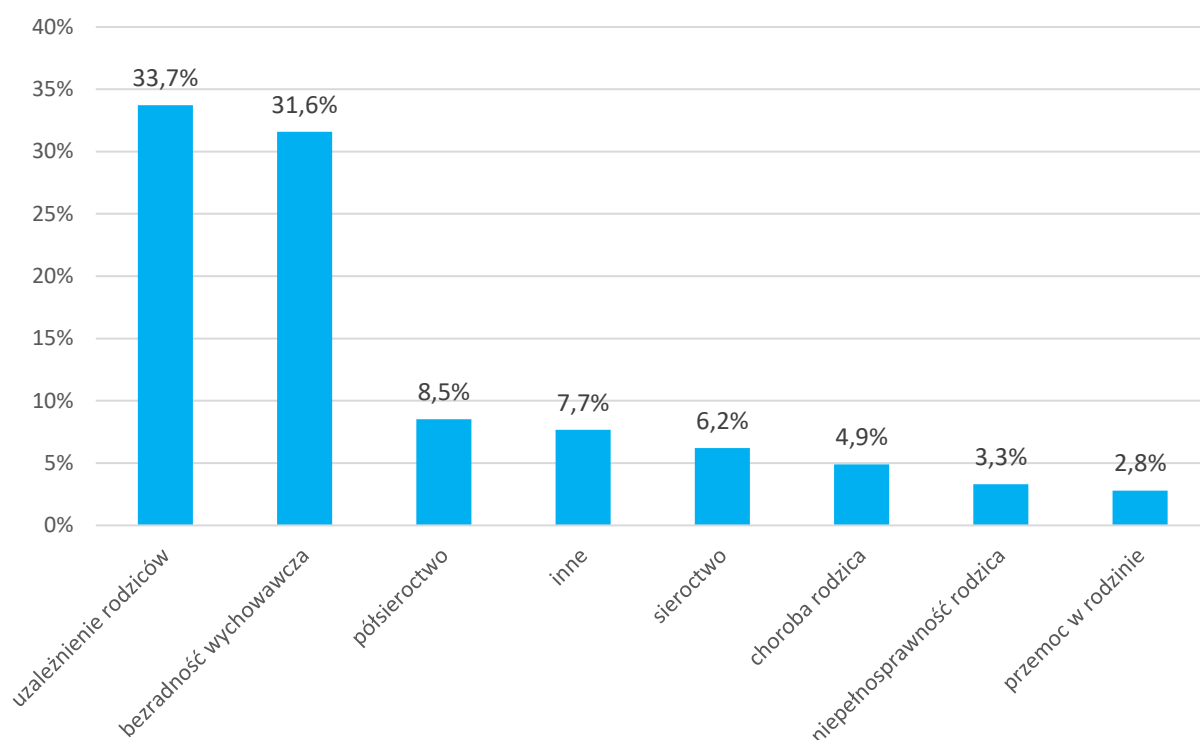

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w rodzinach zastępczych w województwie małopolskim na koniec roku 2021 najliczniejszymi grupami były dzieci w wieku 7-13 lat (32,3%, 905 wychowanków) oraz dzieci w wieku 14-17 lat (26,4%, 742 wychowanków). Młodzież w wieku 18-24 lat stanowiła 21,6% wychowanków (605 osób). Dzieci w wieku 4 - 6 lat stanowiły 9,4% (263 wychowanków), a dzieci w wieku 1-3 lat stanowiły 8,3% opisywanej grupy (234 dzieci). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę wychowanków rodzin zastępczych tj. ok. 2% (56 dzieci).

W Małopolsce w roku 2021 dzieci umieszczano w rodzinach zastępczych najczęściej z powodu uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) i bezradności wychowawczej rodziców (odpowiednio 33,7%, czyli 942 dzieci i 31,6%, czyli 882 dzieci). Dzieci często umieszczano w rodzinie zastępczej z powodu śmierci jednego lub obydwójga rodziców – pótsieroctwo (238 dzieci - 8,5%); sieroctwo (173 dzieci - 6,2%). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych znajduje się na wykresie poniżej.

Wykres 20: Powody umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w 2021 r.

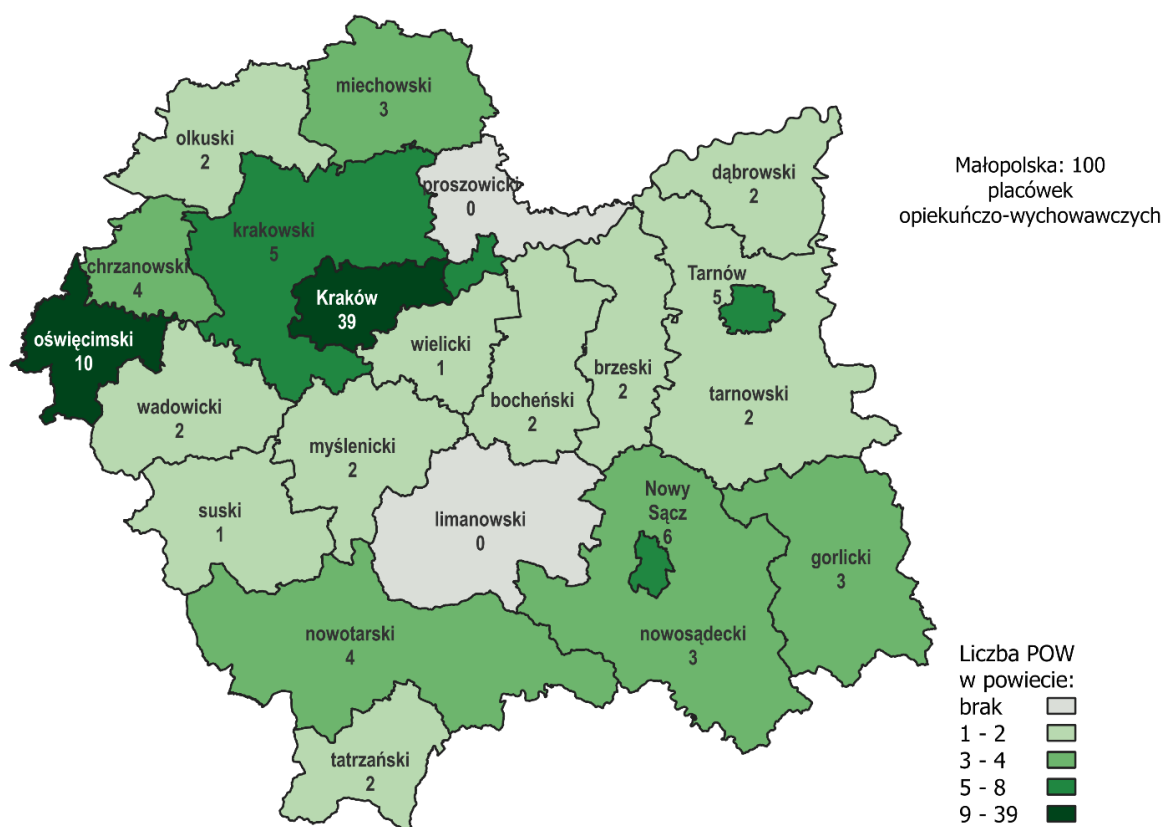

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Najbardziej występującą formą rodzinnej pieczy zastępczej były rodzinne domy dziecka – 24 podmioty w roku 2021. 10 z 22 małopolskich powiatów posiadało rodzinne domy dziecka, w których przebywało 158 wychowanków (na koniec roku 2021). Przeciętnie w roku 2021 na 1 rodzinny dom dziecka przypadało prawie 7 dzieci.

Drugim typem pieczy zastępczej jest forma instytucjonalna. Na koniec 2021 roku w Małopolsce, w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej, funkcjonowało 100 placówek opiekuńczo-wychowawczych (POW), o 13 więcej niż w 2020 r., oferujących łącznie 1 118 miejsc, o 60 mniej. Średnio w jednej placówce było powyżej 11 miejsc. Na koniec drugiego półrocza roku 2021 w POW przebywało 1 030 dzieci (o 11 więcej).

Mapa 17: Placówki opiekuńczo - wychowawcze w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

43 POW było prowadzonych przez podmioty zewnętrzne na zlecenie powiatu lub miasta na prawach powiatu. Pozostałe 57 POW funkcjonowało jako jednostki publiczne prowadzone przez samorządy terytorialne. Placówki zlokalizowane były we wszystkich powiatach poza powiatem proszowickim i limanowskim.

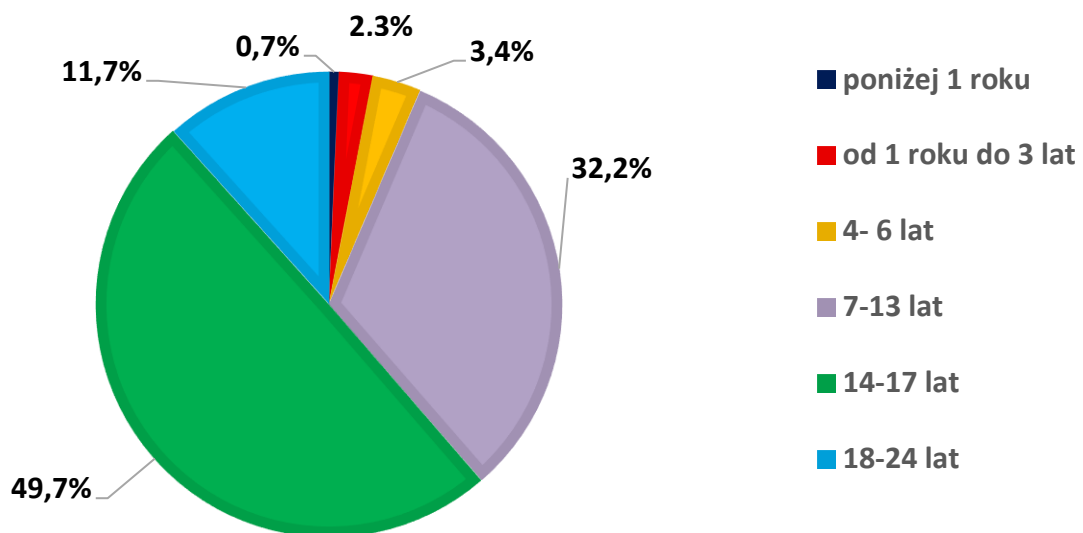
W Małopolsce na koniec 2021 r. funkcjonowały 4 typy POW: socjalizacyjne, specjalistyczno-terapeutyczne, rodzinne i interwencyjne. Ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego wynika, iż w województwie małopolskim ich liczebność na koniec 2021 roku przedstawiała się następująco:

- 58 placówek typu socjalizacyjnego, oferujących 717 miejsc, w których z końcem roku 2021 przebywało 693 osoby,
- 13 placówek typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 141 miejsc, w których z końcem roku 2021 przebywało 121 wychowanków,

- 24 placówki typu rodzinnego, oferujące 190 miejsc, w których z końcem roku 2021 przebywało 168 dzieci,
- 5 placówek typu interwencyjnego, oferujących 70 miejsc, w których z końcem roku 2021 przebywały 48 osób.

Na koniec roku 2021 łącznie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zatrudniano 806 osób, w tym 662 zajmowało się opieką i wychowaniem dzieci i młodzieży. Przeciętnie w jednej placówce było zatrudnionych 8 osób.

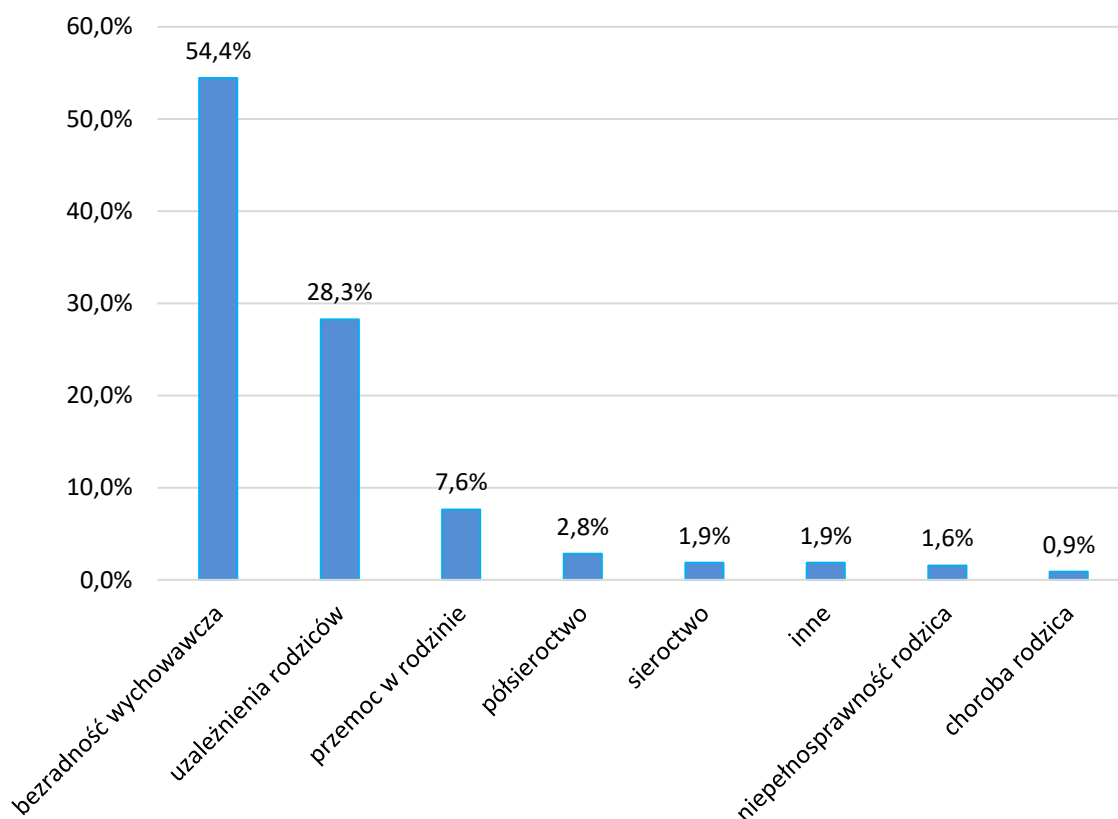
Wykres 21: Wiek dzieci przebywających w małopolskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych na koniec 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Spośród wychowanków przebywających w pieczy zastępczej instytucjonalnej czyli w małopolskich placówkach opiekuńczo - wychowawczych różnego typu na koniec roku 2021 najliczniejszymi grupami były dzieci i młodzież w wieku 14-17 lat (49,7%, 512 wychowanków) oraz dzieci w wieku 7-13 lat (32,2%, 332 wychowanków). Młodzież w wieku 18-24 lat stanowiła 11,7% wychowanków (120 osób). Dzieci w wieku 4 - 6 lat stanowiły 3,4% (35 wychowanków), a dzieci w wieku 1-3 lat stanowiły 2,3% opisywanej grupy (24 dzieci). Dzieci poniżej jednego roku życia stanowiły najmniej liczną podgrupę wychowanków POW, tj. ok. 0,7% - siedmioro dzieci w tym wieku przebywało w małopolskich placówkach w 2021 r.

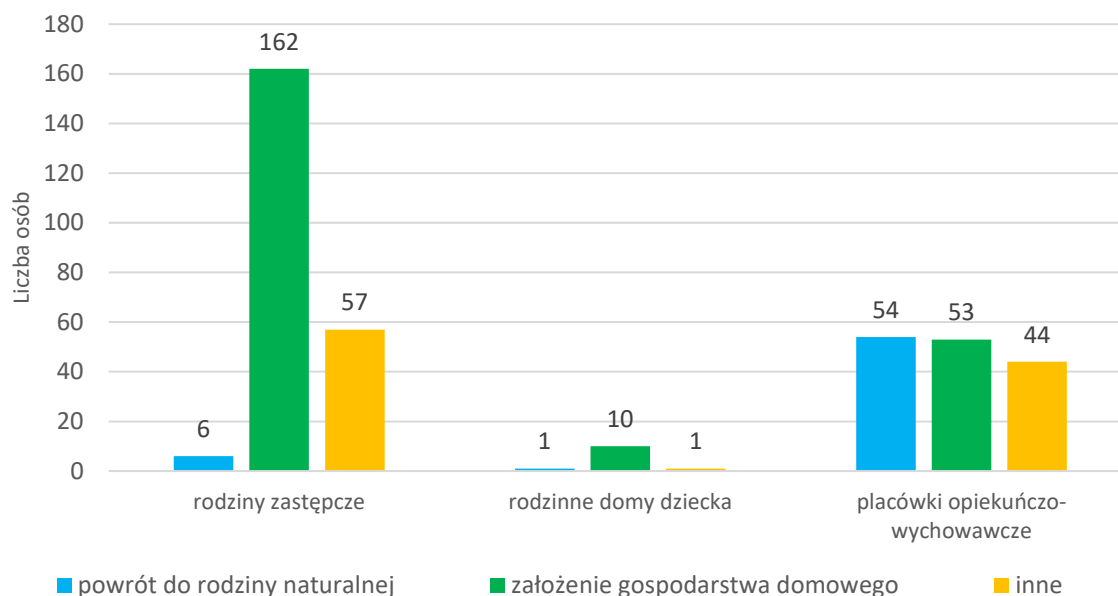
Wykres 22: Powody umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

W Małopolsce w roku 2021 dzieci umieszczano w placówkach opiekuńczo - wychowawczych najczęściej z powodu bezradności wychowawczej rodziców i uzależnienia rodziców (głównie od alkoholu) - odpowiednio 54,4% czyli 557 dzieci i 28,3% czyli 289. Dzieci relatywnie często, częściej niż w pieczy rodzinnej, umieszczano w placówkach opiekuńczych z powodu przemocy w rodzinie – 7,6% (78). Lista najczęstszych powodów umieszczenia dzieci w placówkach znajduje się na wykresie powyżej.

Wykres 23: Kierunki opuszczania pieczy zastępczej w Małopolsce przez usamodzielnianych wychowanków w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-01-01 do 2021-06-30 oraz za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Łącznie w całym roku 2021 pieczę zastępczą opuściło 388 osób, z czego 15,7% (61 osób) powróciło do rodzin naturalnych, a 58% (225 osoby) założyło własne gospodarstwa domowe. Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych znacznie częściej powracali do rodzin naturalnych, w których się wychowywali przed umieszczeniem w placówce niż wychowankowie rodzin zastępczych – ci częściej zakładali własne gospodarstwa domowe⁶⁰.

⁶⁰ Analiza oparta o Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres: od 2021-01-01 do 2021-06-30 oraz od 2021-07-01 do 2021-12-31.

Osoby z niepełnosprawnościami

W 2021 r. w Małopolsce:

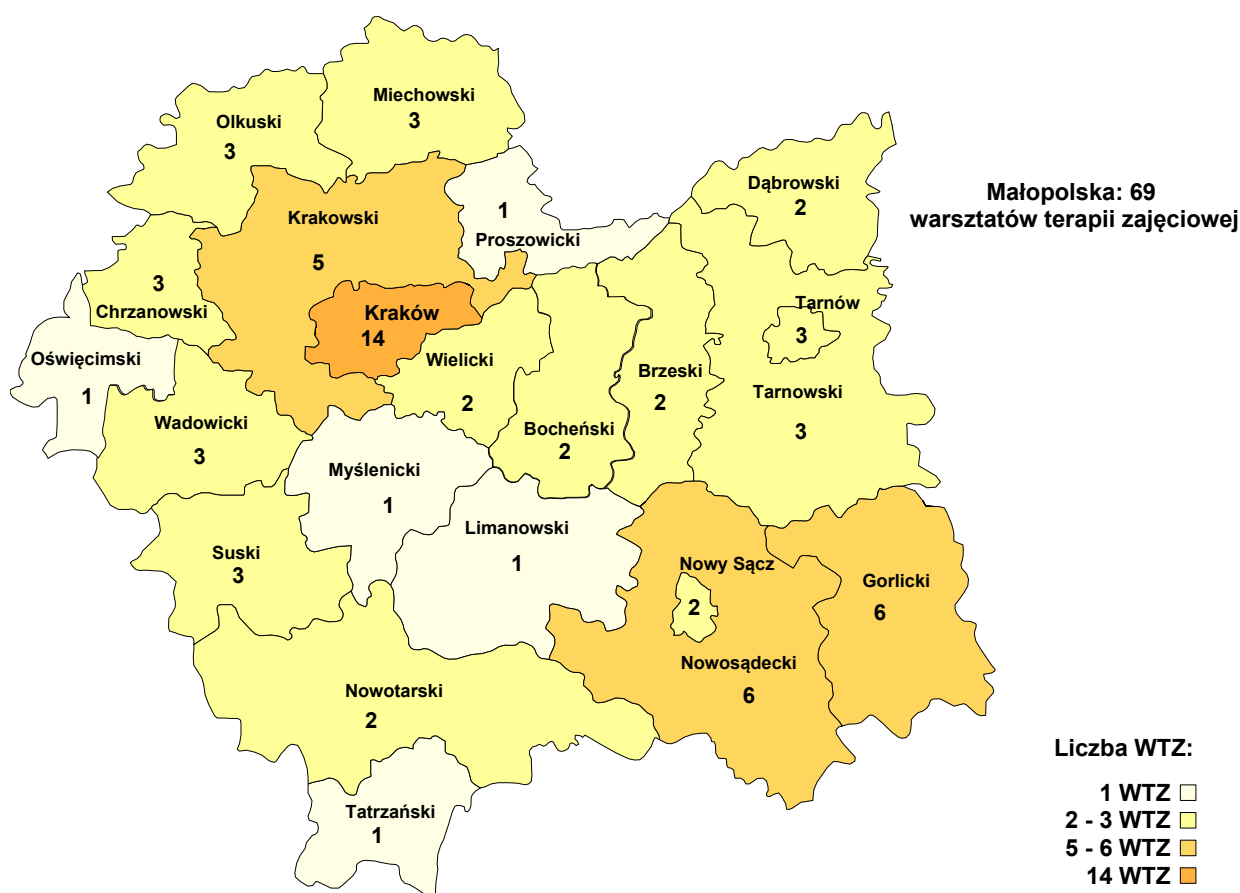
- ✓ **Funkcjonowało 69 warsztatów terapii zajęciowej. W zajęciach uczestniczyło łącznie 2 769 osób z niepełnosprawnościami.**
- ✓ **Działało 12 zakładów aktywności zawodowej oraz 38 zakładów pracy chronionej.**
- ✓ **W porównaniu do roku 2014 widać ciągłą tendencję spadkową liczby ZPCh – o 58% zakładów mniej.**
- ✓ **Funkcjonowały 83 środowiskowe domy samopomocy, ze wsparcia których skorzystało 3 506 osób.**

Osobom z niepełnosprawnościami dedykowane jest wsparcie warsztatów terapii zajęciowej (WTZ), dające możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskiwania i przywracania umiejętności do podjęcia zatrudnienia. Zgodnie z danymi ze sprawozdania OZPS, w 2021 roku funkcjonowało w województwie 69 tego rodzaju jednostek⁶¹. Dostęp do wsparcia oferowanego przez WTZ mieli mieszkańcy wszystkich powiatów Małopolski. Najwięcej placówek tego typu funkcjonowało w Krakowie – 14. Po jednym warsztacie było w powiatach: limanowskim, proszowickim i tatrzańskim oraz myślenickim i oświęcimskim (dwa ostatnie posiadały filie, odpowiednio: 2 i 4).

Jak wskazują dane zebrane w formularzach OZPS kadra małopolskich warsztatów terapii zajęciowej liczyła w 2021 r. 938 osób, średnio w pojedynczym warsztacie było zatrudnionych 14 pracowników. W 2021 r. w Małopolsce w zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 769 osób z niepełnosprawnościami.

⁶¹ Należy zaznaczyć, iż we wrześniu 2021 r. nastąpiło rozszerzenie działalności jednego WTZ poprzez połączenie go z innymi dwoma warsztatami. W efekcie na koniec 2021 r. funkcjonowało w Krakowie 12 WTZ.

Mapa 18: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2021 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS.

W roku 2021 na terenie województwa małopolskiego działało 12 zakładów aktywności zawodowej (ZAZ). W porównaniu z rokiem 2020 liczba zakładów wzrosła o 1. Po dwa zakłady zlokalizowane były w Krakowie i powiecie nowosądeckim (w gminach Grybów i Nawojowa), a pozostałe 8 – w mieście Tarnowie oraz gminach: Charsznica (p. miechowski), Dębno (p. brzeski), Klucze (p. olkuski), Mogilany (p. krakowski), Uście Gorlickie (p. gorlicki), Sucha Beskidzka (p. suski) i gminie Tarnów.⁶²

⁶² Na podstawie wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego dostępnego na stronie internetowej BIP Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie na dzień 21.09.2021: <https://bip.malopolska.pl/muw,a,1085851,wykazy-zakladow-pracy-chronionej-i-zakladow-aktywnosci-zawodowej.html>, (dostęp: 16.03.2022 r.)

Mapa 19: Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie wykazu ZAZ, MUW w Krakowie, stan na dzień 21.09.2021, (dostęp: 16.03.2022 r.)

Z roku na rok ubywa zakładów pracy chronionej. W lutym 2022 r. w województwie małopolskim funkcjonowało 38 zakładów pracy chronionej (ZPCh), o 3 mniej niż przed rokiem oraz o 52 mniej w porównaniu do roku 2014 (spadek względem roku 2014 o 58%). ZPCh zlokalizowane były na terenie 9 powiatów (o 1 mniej niż przed rokiem), z czego większość w miastach na prawach powiatu: 22 zakłady zlokalizowane były w Krakowie (o 1 mniej niż w poprzednim roku), a 4 w Tarnowie (o 1 mniej niż w poprzednim roku). Natomiast niepełnosprawni mieszkańcy 12 powiatów (bocheńskiego, brzeskiego, dąbrowskiego, gorlickiego, limanowskiego, miechowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, suskiego, tatrzańskiego, wadowickiego i wielickiego) oraz miasta Nowy Sącz nie mieli możliwości podjęcia pracy w zakładzie pracy chronionej w swojej okolicy⁶³.

⁶³ Wykaz zakładów pracy chronionej województwa małopolskiego dostępny na stronie Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: https://bip.malopolska.pl/muw_a,35120,przyznawanie-statusu-zakladu-aktywnosci-zawodowej.html, dostęp: 16.03.2022 r.

Mapa 20: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2022 r.

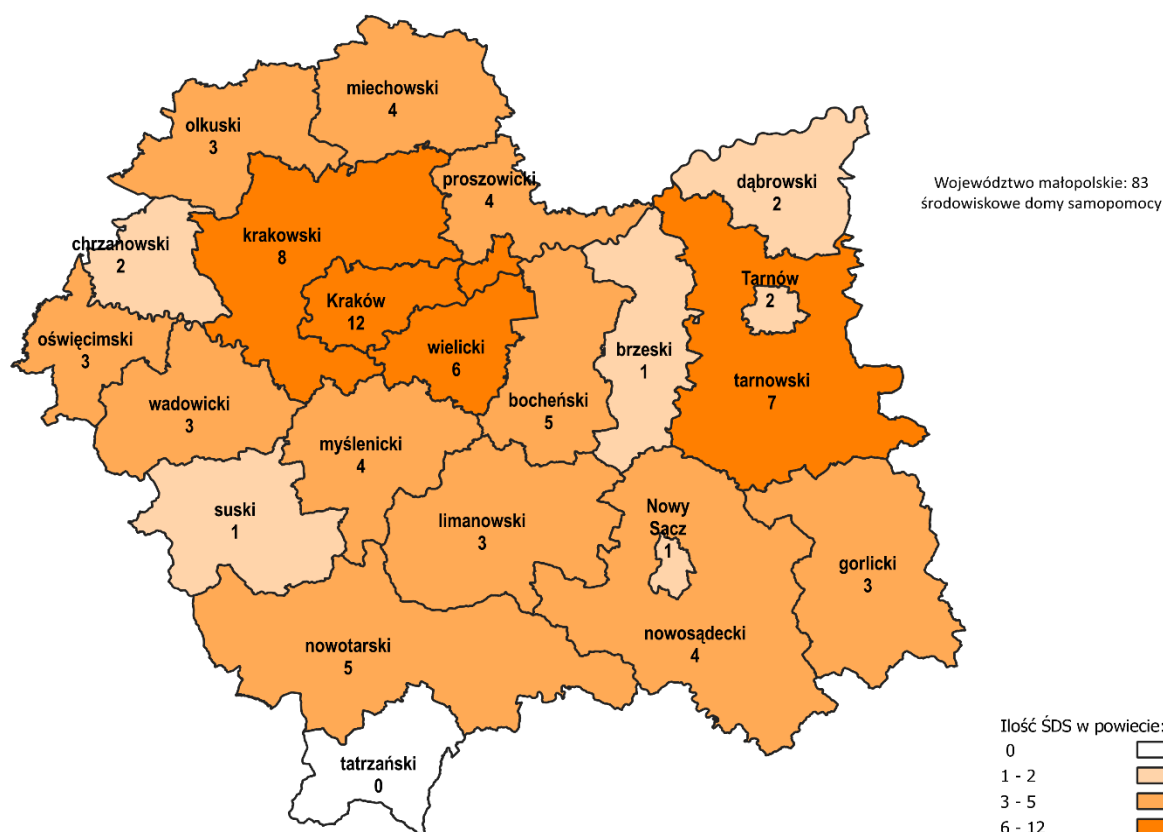
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie wykazu zakładów pracy chronionej, MUW w Krakowie, stan: 21.02.2022, (dostęp: 16.03.2022 r.)

Jedną z form zorganizowanej aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych są turnusy rehabilitacyjne⁶⁴. W województwie małopolskim w marcu 2022 r. działało 81 ośrodków, w których mogły odbywać się turnusy rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnościami. Lokalizacja takich ośrodków łączy się przede wszystkim z czynnikami środowiskowymi, geograficznymi i klimatycznymi poszczególnych rejonów Małopolski. Turnusy rehabilitacyjne mogą być organizowane przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i inne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. W Małopolsce w marcu roku 2022 wpis do rejestru wojewody posiadało 48 organizatorów turnusów rehabilitacyjnych (o 2 więcej niż w roku 2020)⁶⁵.

⁶⁴ Art. 10c Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

⁶⁵ Wykaz ośrodków, w których mogą odbywać się turnusy rehabilitacyjne oraz organizatorów znajduje się na stronie internetowej: <https://empatia.mpips.gov.pl/web/piu/dla-swiadczeniobiorcow/turnusy/wyszukiwarka-organizatorow> (dostęp: 16.03.2022 r.)

Mapa 21: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2021 r.

*Suma w powiatach ŚDS prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2021 r. Dane pochodzą z sprawozdania MRiPS-06 za 2021 r.

W województwie małopolskim w 2021 roku funkcjonowały 83 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS) oferujące pomoc dla osób z zaburzeniami psychicznymi – o 2 więcej niż przed rokiem. W roku 2021 w powiecie tatrzańskim nie funkcjonował środowiskowy dom samopomocy (rozpatrując łącznie - gminy oraz powiat). Łącznie 42 gminnych ŚDS prowadzonych było przez 27 gmin i 15 jednostek zewnętrznych na zlecenie gmin. Z kolei 15 ŚDS było prowadzonych przez 3 miasta na prawach powiatu, przy czym 13 z nich prowadziły jednostki zewnętrzne na zlecenie miast. 26 ŚDS było prowadzonych przez 15 powiatów, w tym 14 ŚDS prowadzonych było przez jednostki zewnętrzne. W 2021 roku z usług ŚDS korzystało 3 506 osób, o 194 więcej niż przed rokiem⁶⁶. Małopolska kadra środowiskowych domów samopomocy liczyła 943 osoby (średnio w jednym ŚDS zatrudnionych było w 2021 r. ok. 11 pracowników)⁶⁷.

⁶⁶ Analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-06.

⁶⁷ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS i MRiPS-06.

Osoby starsze

W 2021 / 2022 r. w Małopolsce:

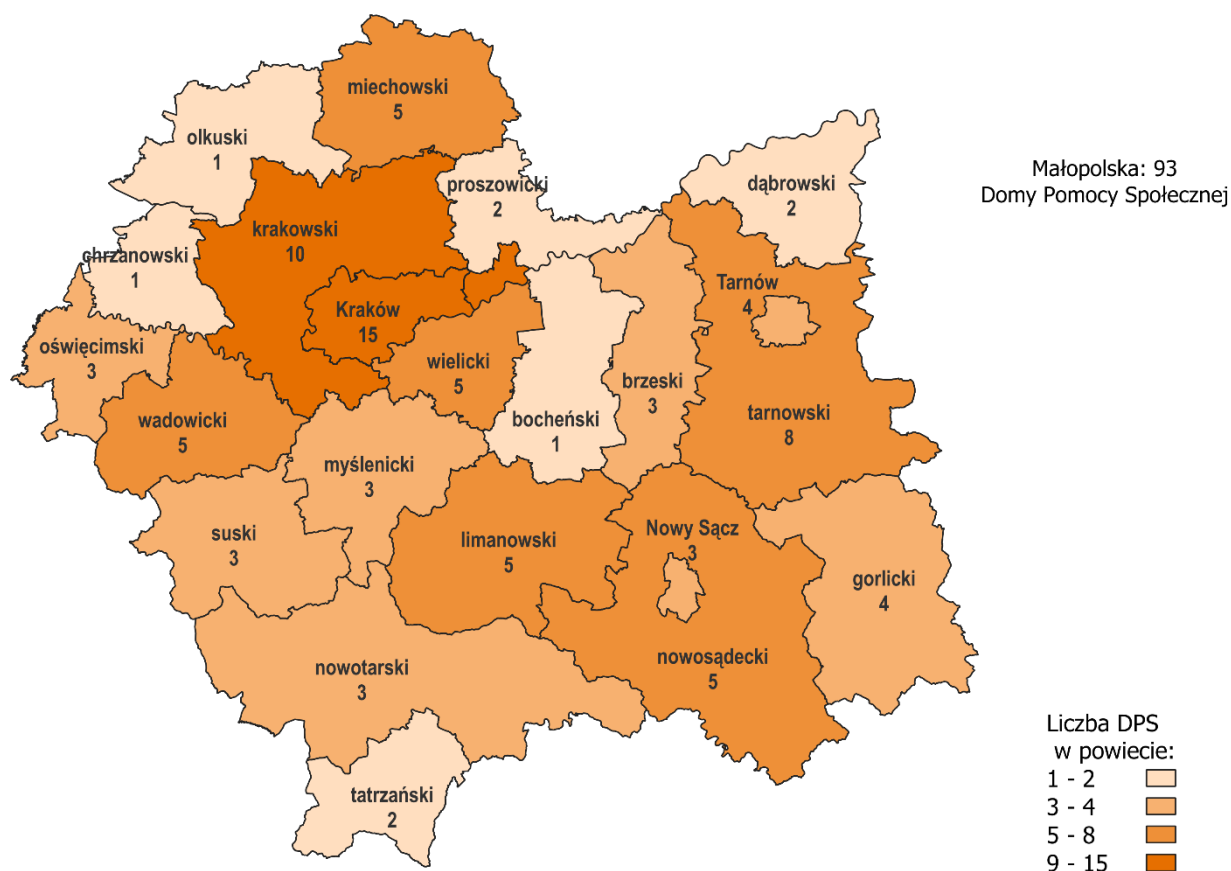
- ✓ **W marcu 2022 r. funkcjonowały 93 domy pomocy społecznej oferujące 8 227 miejsc, z których znaczna część przeznaczona jest dla osób starszych.**
- ✓ **W marcu 2022 r. funkcjonowały 53 „placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku” oferujące 2 041 miejsc.**
- ✓ **W marcu 2022 r. działało 51 zakładów opiekuńczo-leczniczych i zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych z 3 398 łózkami (w tym 1 ZOL dla dzieci) oraz 25 hospicjów stacjonarnych i oddziałów opieki paliatywnej z 584 łózkami.**
- ✓ **2021 r. wykazano 50 dziennych domów pomocy.**
- ✓ **W ramach RPO WM na lata 2014-2020 utworzono 58 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę dla seniorów oraz 19 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych.**
- ✓ **2021 r. usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielono łącznie 8 173 osobom.**
- ✓ **W ramach projektu „Małopolski Tele-Anioł” z usług opiekuńczych i sąsiedzkich skorzystało 1 791 osób.**
- ✓ **W 2021 r. do programu Opieka 75+ przystąpiły 42 małopolskie gminy.**

W województwie małopolskim z początkiem 2022 r. funkcjonowały 93 domy pomocy społecznej (DPS), przeznaczone dla różnych grup mieszkańców, w tym w dużej części dla seniorów. W większości (56 jednostek) były one prowadzone samodzielnie przez samorządy: 3 miast na prawach powiatów (17 DPS), 16 powiatów (37 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Borzęcin p. brzeski i Grybów p. nowosądecki). 35 małopolskich DPS było prowadzonych przez podmioty zewnętrzne na zlecenie samorządów: 13 powiatów (28), 2 miast na prawach powiatu (5 DPS) i 2 gmin (2 DPS - Niepołomice p. wielicki i Sękowa p. gorlicki). Dodatkowo w Małopolsce funkcjonują 2 DPS szczególnej kategorii, które nie są prowadzone przez samorządy i nie działają

też na ich zlecenie. Wszystkie 93 małopolskie domy pomocy społecznej w marcu 2022 r. oferowały 8 227 miejsc⁶⁸.

W ciągu całego roku 2021 z 91 małopolskich DPS skorzystało 8 761 osób (o 150 osób mniej niż rok wcześniej oraz o 314 osób mniej niż w roku 2019). Kadra małopolskich domów pomocy społecznej w roku 2021 liczyła 5 998 pracowników, średnio w jednym domu zatrudnionych było 66 pracowników. Brak danych o mieszkańcach i pracownikach dwóch DPS działających poza samorządami⁶⁹.

Mapa 22: Domy pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

*Suma w powiatach DPS prowadzonych i zleczanych przez gminy i powiaty oraz prowadzonych przez podmioty zewnętrzne

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie sprawozdania MRiPS-06 za 2021 r. oraz z danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 01.03.2022 r., (dostęp: 14.03.2022 r.).

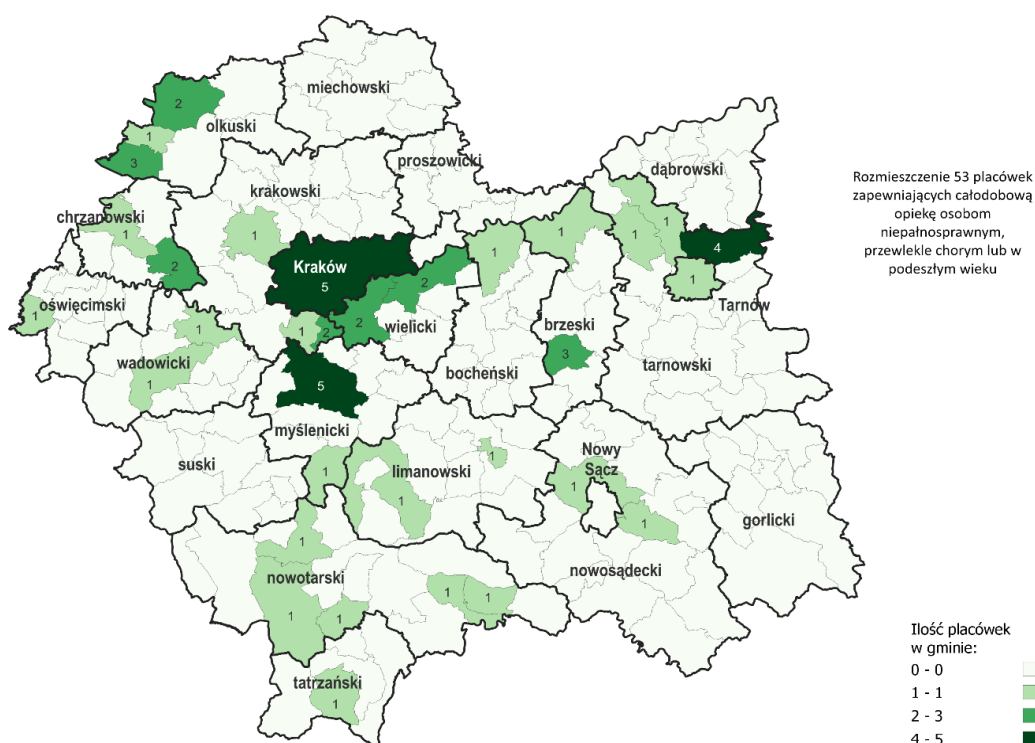
Innym typem placówki opieki całodobowej są tzw. rodzinne domy pomocy. Ich działalność reguluje Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej oraz Rozporządzenie Ministra

⁶⁸ Analiza oparta o dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 01.03.2022 r. <https://bip.malopolska.pl/muw,a,3261,rejestr-domow-pomocy-spoecznej-oraz-placowek-zapewniajacych-calodobowa-opieke.html> (dostęp: 14.03.2022 r.).

⁶⁹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012 r. w sprawie rodzinnych domów pomocy. Rodzinny dom pomocy świadczy usługi bytowe i opiekuńcze w budynku mieszkalnym jednorodzinny, którego właścicielem lub najemcą jest osoba fizyczna prowadząca rodzinny dom pomocy, w którym ta osoba zamieszkuje lub organizacja pożytku publicznego (w przypadku rodzinnego domu pomocy prowadzonego przez organizację pożytku publicznego). W województwie małopolskim według danych sprawozdania MRiPS-06 w 2021 r. były nadal 2 takie domy: w Krakowie oraz w gminie Lisia Góra (p. tarnowski). Korzystało z nich w 2021 roku 18 starszych i niepełnosprawnych mieszkańców.

Mapa 23: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2022 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 25.02.2022 r., (dostęp: 14.03.2022 r.).

Obok DPS i rodzinnych domów pomocy funkcjonują również „placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku”. Placówki te działają pod różnymi nazwami np.: dom opieki, seniora, emerytów, spokojnej jesieni, spokojnej starości czy centrum rehabilitacyjno-pielęgnacyjne, pensjonat, ośrodek opiekuńczy. Według rejestru Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego na początku 2022 r. (dane na dzień 25.02.2022 r.) funkcjonowały w regionie 53 takie placówki (o 1 mniej względem roku

2021) oferujące łącznie 2 041 miejsc⁷⁰ (wzrost o 26 miejsc względem roku poprzedzającego). Większość placówek zapewniających całodobową opiekę stanowią placówki prowadzone w oparciu o działalność gospodarczą (42). Ponadto w wykazie figuruje 11 placówek funkcjonujących w oparciu o działalność statutową. Wszystkie tego typu placówki obowiązują wpis do powyższego rejestru i podlegają one kontrolom administracji rządowej. Najwięcej placówek zlokalizowanych jest w powiatach: tarnowskim, olkuskim i myślenickim (po 6 placówek). Natomiast w Krakowie oraz powiecie nowotarskim działa po 5 placówek. Rozmieszczenie tego rodzaju placówek w Małopolsce ilustruje powyższa mapa.

Do placówek całodobowej opieki należy doliczyć podmioty opieki długoterminowej, w tym paliatywnej funkcjonujące w sektorze Zdrowia, takie jak: zakłady opiekuńczo-lecznicze (ZOL), zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze (ZPO), oddziały opieki paliatywnej i hospicja.

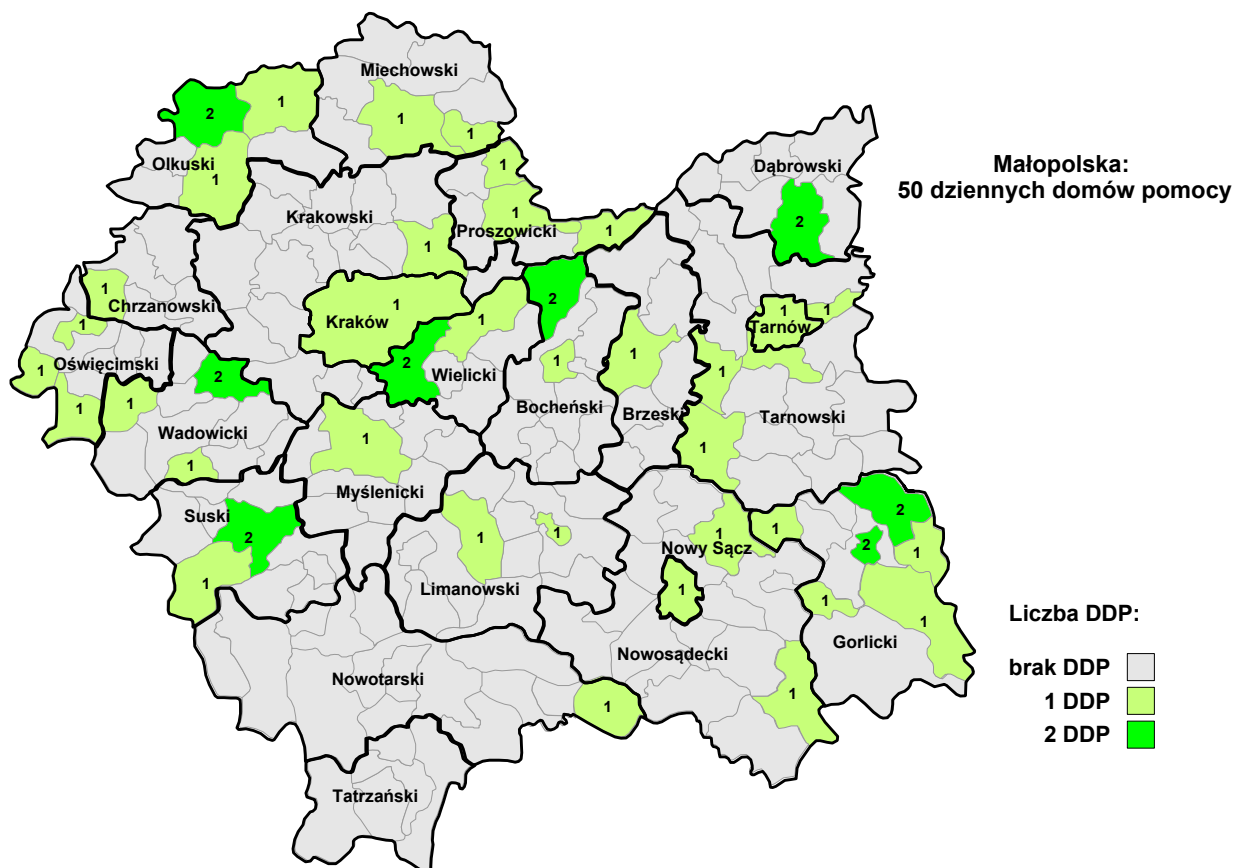
Na podstawie danych udostępnionych przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie na dzień 28.03.2022 r. liczba takich podmiotów w regionie i dostępnych w nich łóżek wynosiła:

- 51 zakładów opiekuńczo-leczniczych i zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych z 3 398 łózkami (w tym 1 ZOL dla dzieci);
- 25 hospicjów stacjonarnych i oddziałów opieki paliatywnej, dysponujących 584 łózkami.

Obok podmiotów oferujących opiekę całodobową funkcjonują ośrodki wsparcia zapewniające starszym osobom niesamodzielną opiekę dzienną. W sprawozdaniu OZPS za 2021 r. wykazano 50 dziennych domów pomocy (DDP), w tym DPS w Tarnowie funkcjonujący w strukturze domu pomocy społecznej (o 10 więcej niż w 2020 r.). Należy dodać, iż 2 DDP pierwszych seniorów objęły wsparciem od 2022 roku.

⁷⁰ Analiza oparta o dane Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie, stan na 25.02.2022 r., <https://bip.malopolska.pl/muw,a,3261,rejestr-domow-pomocy-spoolecznej-oraz-placowek-zapewniajacych-calodobowa-opieke.html> (dostęp: 15.03.2022 r.).

Mapa 24: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2021 r.

*placówka w Bochni prowadzona przez jest powiat bocheński i ma zasięg powiatowy.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

W 2021 r. w małopolskich DDP dostępnych było łącznie 1 717 miejsc, z których skorzystały 1 954 osoby⁷¹. Kadra 45 jednostek liczyła 316 pracowników⁷²

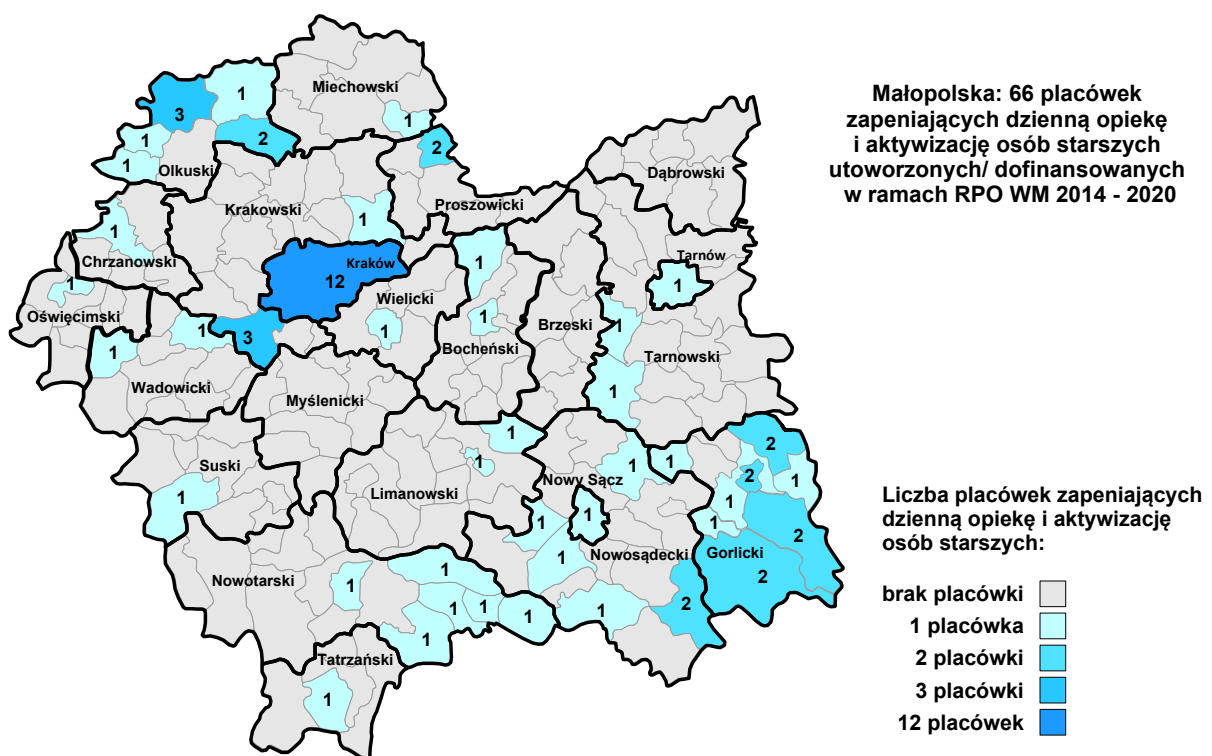
Pamiętać jednak należy, że powstające dzienne domy pomocy (zdefiniowane w ustawie o pomocy społecznej) mogą być finansowane z różnych źródeł – środków własnych samorządów terytorialnych, środków pochodzących z rządowego Programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025 (wcześniej: Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020), środków europejskich dla regionów. Obok nich powstają placówki spełniające takie same funkcje, ale działające poza sektorem pomocy społecznej, w tym poza sektorem publicznym, uruchamiane również ze środków europejskich z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 – 9. Osi priorytetowej Region spójny społecznie, Poddziałanie 9.2.2 i 9.2.3

⁷¹ W 2 DDP seniorzy nie było uczestników w 2021 r.

⁷² W 5 DDP nie wskazano kadry.

Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu B. Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych. Tu Beneficjentami mogą być także organizacje pozarządowe, organizacje non-profit, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych, podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorcy, instytucje publiczne i prywatne świadczące usługi społeczne i zdrowotne. W ramach w/w projektów dofinansowano utworzenie 58 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych w Małopolsce i rozszerzenie zakresu działalności w 8 kolejnych placówkach. Interwencje Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w omawianym obszarze ilustruje mapa zamieszczona poniżej.

Mapa 25: Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

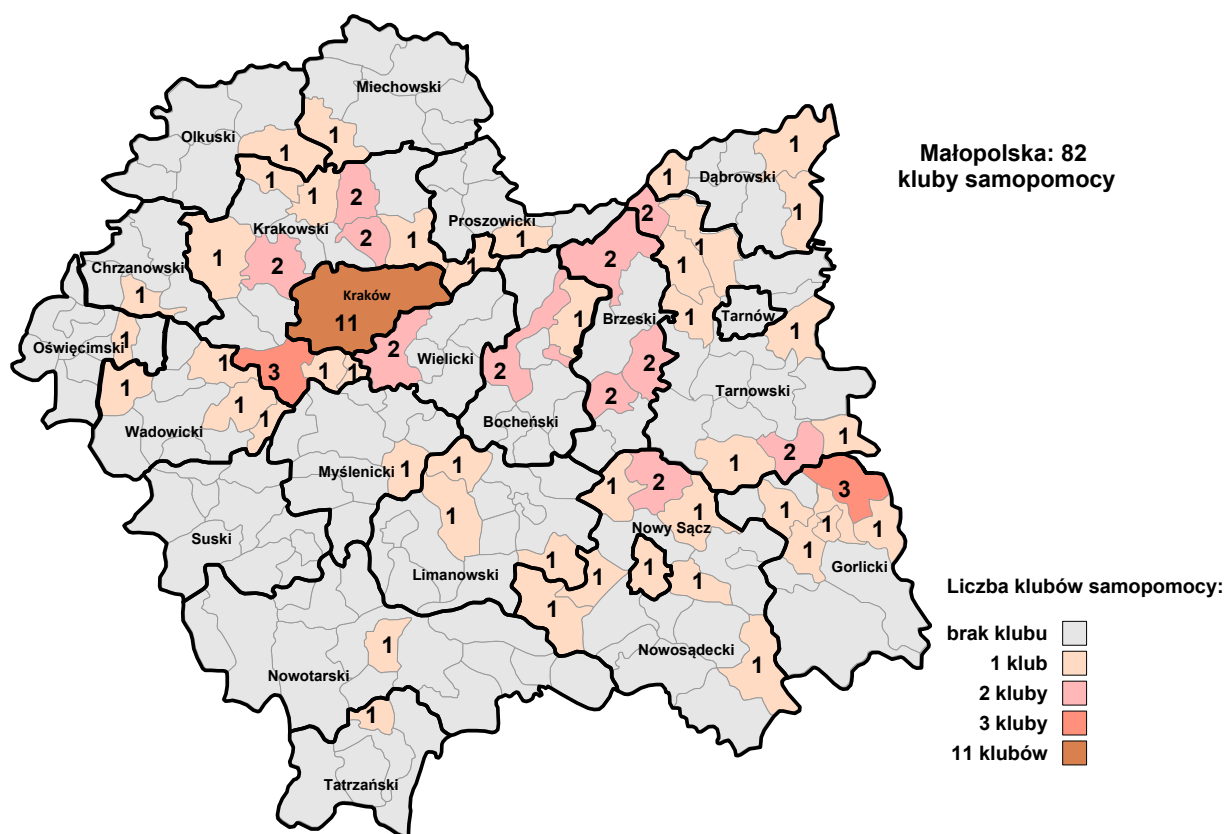
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Wydaje się jednocześnie, że aktywność Beneficjentów nie zawsze jest największa tam, gdzie potrzeby mogą być najwyższe. Wniosek taki można wysnuć na podstawie analizy danych demograficznych takich, jak udział starszych mieszkańców w danej populacji czy indeks podwójnego starzenia się. Wśród powiatów najstarszych demograficznie (gdzie udział

mieszkańców w wieku 60+ przekroczył 25%) znalazły się: Tarnów (30%), powiat olkuski (28,5%), powiat chrzanowski (28,4%), powiat miechowski (28,1%), powiat oświęcimski (26,6%), Kraków (26,5%), powiat proszowicki – 25,6%, Nowy Sącz – 25,3%, przy przeciętnej dla regionu 24%. Najwyższym udziałem osiemdziesięciolatków i starszych mieszkańców wśród osób powyżej 60 roku życia charakteryzowały się powiaty: tarnowski, dąbrowski, oraz Kraków i Tarnów (odpowiednio: 19,4%; 19% i 19,7%; 19,1%), przy średniej dla regionu 18,2%.

Dodatkowo poza dziennymi domami pomocy funkcjonują w Małopolsce kluby samopomocy. Są one finansowane ze środków własnych samorządów terytorialnych, środków pochodzących z rządowego Programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025 (wcześniej: Wieloletni Program Senior+ na lata 2015-2020) oraz środków europejskich dla regionów. Ze sprawozdania OZPS wynika, że ogólnie gminy prowadziły w 2021 r. 82 kluby samopomocy. Duża część z nich jest przeznaczona dla seniorów.

Mapa 26: Kluby samopomocy w Małopolsce w 2021 r.

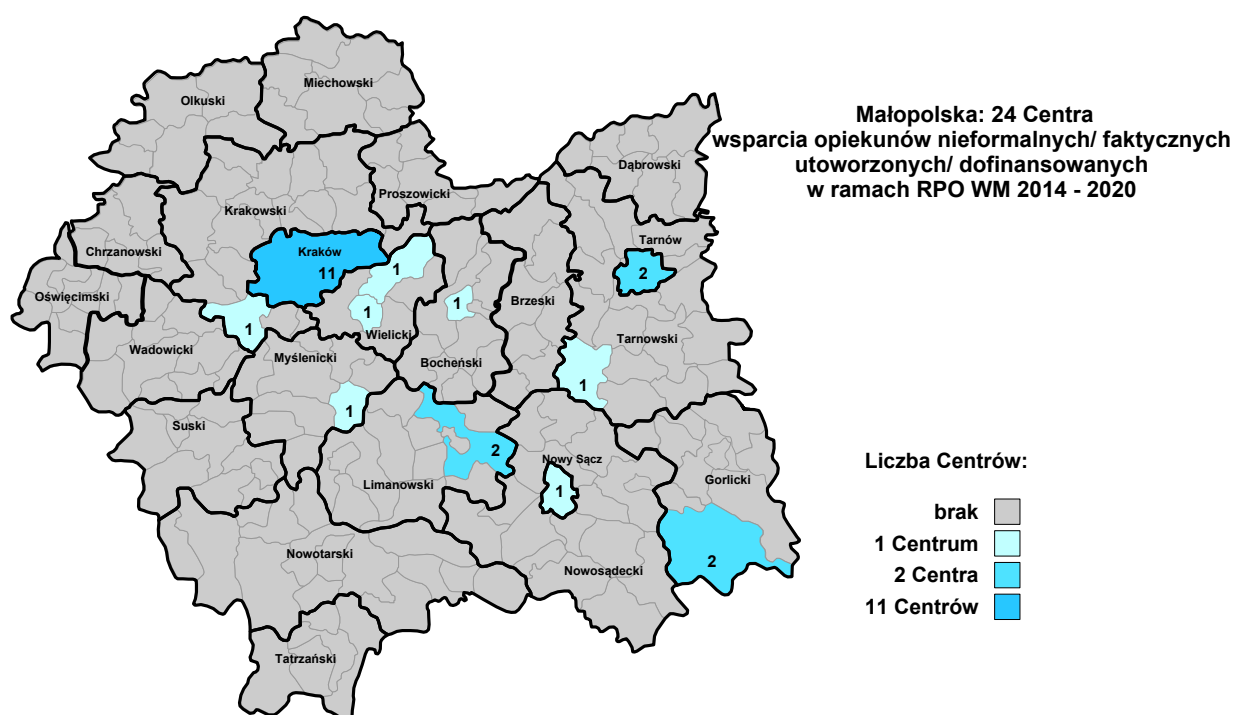

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania OZPS.

Omawiając istniejące w regionie wsparcie dla seniorów nie sposób nie wspomnieć o inicjatywie Województwa Małopolskiego dotyczącej pomocy dla rodzin opiekujących się

w domach osobami niesamodzielnymi, w tym starszymi. Przedsięwzięcie realizowane jest w ramach RPO WM 2014-2020 Poddziałiań 9.2.2 i 9.2.3 Usługi opiekuńcze oraz interwencja kryzysowa – ZIT/SPR, Typ projektu A - Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnymi, poprzez uruchomienie centrów wsparcia opiekunów (...). W regionie ze środków europejskich utworzono 19 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych, a w 5 kolejnych placówkach dofinansowano rozszerzenie oferty wsparcia.

Mapa 27: Centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnymi dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

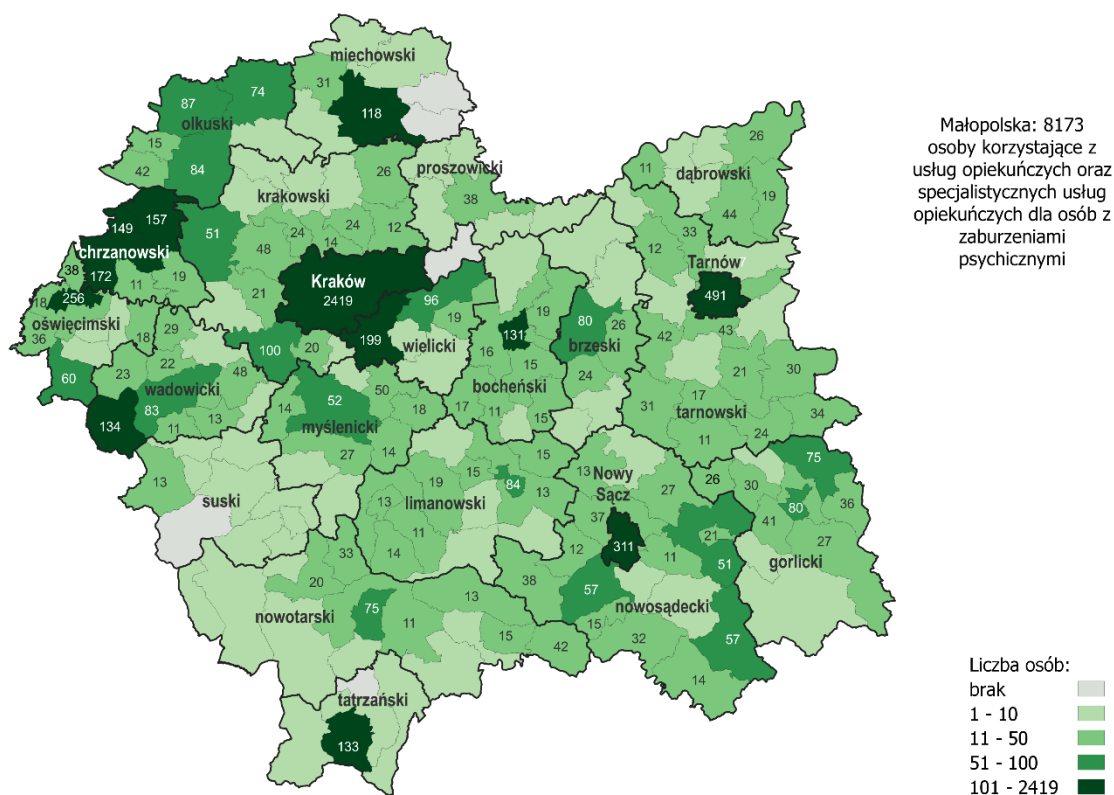
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych udostępnionych przez Małopolskie Centrum Przedsiębiorczości.

Wśród usług, jakie ośrodki pomocy społecznej oferują mieszkańcom funkcjonują również usługi opiekuńcze, w tym: specjalistyczne usługi opiekuńcze (zadanie własne gminy) oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi (zadanie zlecone gminie), kierowane do osób potrzebujących pomocy w codziennym funkcjonowaniu z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn. W 2021 r. w Małopolsce udzielono tego rodzaju świadczeń

łącznie 8 173 osobom⁷³ - o 307 mniej niż przed rokiem i o 908 mniej niż w 2019 r. czyli w czasie przed pandemią koronawirusa.

Najczęściej były oferowane usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gminy – objęto nimi 7 363 osób (o 244 osób mniej niż przed rokiem i o 782 mniej niż w roku 2019 r.), z czego specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objęto 230 klientów (o 68 mniej niż w 2020 r.). W roku 2021 usługi opiekuńcze będące zadaniem własnym gmin nie były świadczone w 6 gminach Małopolski (rok wcześniej w 5) tak, jak w 2019 r.

Mapa 28: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze sprawozdania MRiPS-03 za 2021 r.

Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto 810 osób (o 63 mniej niż w 2020 r.) zamieszkujące 91 gmin.

W sumie 5 małopolskich gmin nie świadczyło zarówno gminnych usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

⁷³ Tu i dalej analiza oparta o sprawozdanie MRiPS-03.

Usługi opiekuńcze w Małopolsce wzbogaca projekt samorządu województwa małopolskiego - Małopolski Tele-Anioł. W projekcie „Małopolski Tele-Anioł” wykorzystuje się nowoczesną technologię informacyjno-komunikacyjną (teleopiekę) do sprawowania 24-godzinnej opieki nad osobami niesamodzielnymi objętymi wsparciem w regionie.

Osoby zakwalifikowane do projektu otrzymują bezpłatnie tzw. opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mogą w łatwy i szybki sposób wezwać pomoc. Jest to podstawowa i pierwsza forma wsparcia dla każdego uczestnika projektu. Opaska ma wbudowaną kartę SIM, mikrofon i głośnik, można z niej swobodnie rozmawiać. Naciskając guzik z napisem „SOS” podopieczny łączy się z Centrum Teleopieki, gdzie pracują ratownicy medyczni, którzy udzielą odpowiedniej pomocy, łącznie z wezwaniem pogotowia. Wraz z otrzymanym zgłoszeniem system teleopieki automatycznie identyfikuje uczestnika i wyświetla ratownikowi Cyfrową Kartę Podopiecznego z najważniejszymi informacjami o osobie łączącej się z telecentrum, co dodatkowo ułatwia ratownikowi ocenę sytuacji. Opaski, oprócz możliwości bezpośredniego kontaktu z personelem medycznym, monitorują również: tętno (odczyt co 30 minut), upadki (mają wbudowany detektor upadku) i lokalizację (wbudowany lokalizator GPS)⁷⁴.

Centrum Teleopieki funkcjonuje w Suchoj Beskidzkiej od 1 maja 2018 r. Średnio 2 razy na dzień ratownicy medyczni Centrum Teleopieki wzywają karetkę pogotowia ratunkowego do potrzebującego podopiecznego. Szacuje się, że w przypadku przynajmniej 250 osób tradycyjne formy wezwania pomocy byłyby prawdopodobnie niemożliwe i dzięki opasce bezpieczeństwa i systemowi teleopieki osoby te nadal żyją. Do 31 grudnia 2021 r. z usług teleopiekuńczych w ramach projektu skorzystało 6 039 osób niesamodzielnych, z tego 1 791 osób otrzymało dodatkowe usługi sąsiedzkie/ opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania. Zdecydowaną większość z tej grupy stanowią seniorzy.

Dodatkowo w 2021 roku kontynuowany był ogólnopolski program „Opieka 75+”. Strategicznym celem programu jest rozwój i poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych zarówno dla osób samotnych, jak również pozostających w rodzinach, będących w wieku 75 lat i więcej. Program „Opieka 75+” jest adresowany do gmin miejskich, wiejskich i miejsko - wiejskich do 60 tys. mieszkańców. Gminy, które przystąpiły do realizacji programu mogły uzyskać finansowe wsparcie do 50%

⁷⁴ Tu i dalej na podstawie informacji pozyskanych z Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

przewidywanych kosztów realizacji zadania w zakresie realizacji usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób spełniających kryteria określone w programie.

Środki finansowe z programu mogły być przeznaczone na:

- dofinansowanie do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym przedmiotowe usługi były świadczone w ramach programu i były kontynuowane w roku 2021;
- dofinansowanie do usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób, którym w roku 2020 te usługi nie były świadczone;
- dofinansowanie do zwiększenia liczby godzin usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób w wieku 75 lat i więcej.

Program adresowany był zarówno do gmin, które realizują usługi opiekuńcze samodzielnie, zlecają organizację zadania organizacjom pozarządowym albo kupują usługi opiekuńcze od sektora prywatnego.

W 2021 r. do Programu *Opieka 75+ edycja 2021* przystąpiły 42 małopolskie gminy, o 6 więcej niż przed rokiem i o 10 więcej niż w 2019 r. 35 gmin kontynuowało realizację Programu z 2020 r., 7 gmin rozpoczęło realizację programu w roku 2021, a 1 gmina z realizujących program rok wcześniej w roku 2021 r. nie sięgnęła po środki na kolejny okres. Gminy realizujące Program w 2021 r. były w większości gminami miejsko-wiejskimi i wiejskimi.⁷⁵

Istotnym uzupełnieniem działań służb publicznych na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu seniorów są uniwersytety trzeciego wieku (UTW). Prowadzą one w szczególności działalność edukacyjną lub aktywizującą seniorów, a także działalność w zakresie ochrony praw osób starszych. W województwie małopolskim w marcu roku 2022 działało 55 UTW oraz Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Nowym Sączu. We wcześniejszych latach można było zaobserwować dynamiczny rozwój ruchu UTW w regionie – w 2012 r. w Małopolsce funkcjonowało 30 UTW, w roku 2015 r. już ponad 50, a w 2019 r. – 58. Nadal małopolskie UTW działają w zasadzie na terenie wszystkich powiatów. Co prawda na terenie powiatu tarnowskiego nie funkcjonuje uniwersytet trzeciego wieku, jednak mieszkańcy tego powiatu ciągle mają możliwość uczestnictwa w zajęciach 2 UTW w Tarnowie.

⁷⁵ Informacje pozyskane z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Osoby bezrobotne

- ✓ W województwie małopolskim w 2021 r. funkcjonowało 15 centrów integracji społecznej (CIS), w zajęciach których uczestniczyło 441 osób.
- ✓ Najliczniejszą grupę uczestników w CIS stanowiły osoby długotrwale bezrobotne – 160 osób i osoby niepełnosprawne – 81.
- ✓ Małopolskie CIS w 2021 r. zatrudniały 87 pracowników.
- ✓ Na terenie województwa małopolskiego w 2021 r. roku funkcjonowało 39 Klubów Integracji Społecznej (KIS). Zajęcia w KIS rozpoczęło 1 239 osób.
- ✓ Małopolskie KIS w 2021 roku zatrudniały 233 pracowników. Najliczniejszą grupę stanowili pracownicy socjalni i psychologowie.
- ✓ KIS pod względem wartości budżetów finansowane były w połowie z budżetów gmin i Europejskiego Funduszu Społecznego. 18 KIS prowadzonych było z udziałem środków gmin, w tym 9 przypadkach z montażem środków z EFS. Poprzez środki EFS współfinansowano lub finansowano w 2021 r. 23 małopolskie KIS.

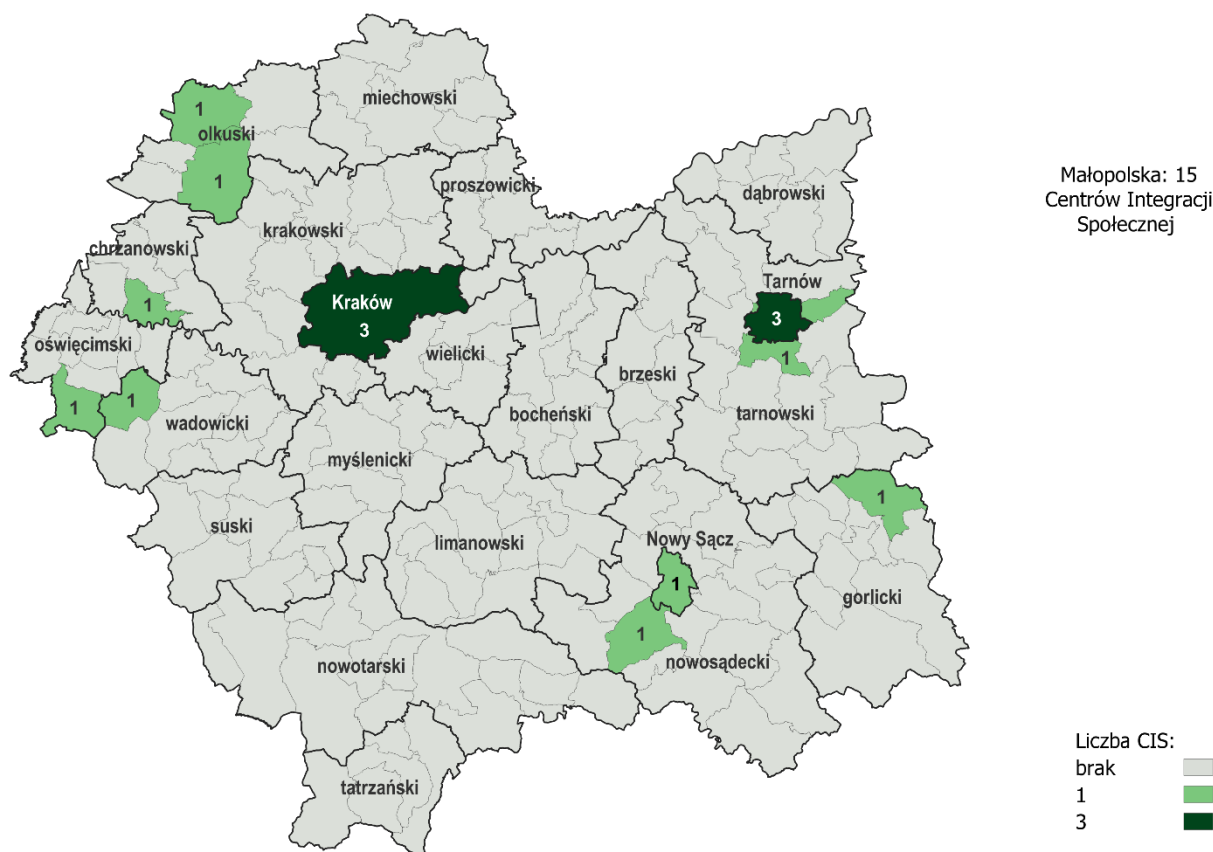
W województwie małopolskim w 2021 roku działalność prowadziło 15 centrów integracji społecznej (CIS), o 2 więcej niż rok wcześniej. 13 centrów utworzyły organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), 2 CIS działające w formule jednostki budżetowej utworzyły jednostki samorządu terytorialnego (Gmina Babice p. chrzanowski i Gmina Biecz p. gorlicki). W 2021 roku w zajęciach małopolskich CIS uczestniczyło 441 osób. Natomiast zajęcia ukończyło 265 osób.⁷⁶ W trzech małopolskich CIS w 2021 r. nikt nie uczestniczył w zajęciach. Najliczniejszą grupę uczestników zajęć małopolskich CIS w 2021 r. stanowiły osoby długotrwale bezrobotne – 160 osób, osoby niepełnosprawne – 81 osób, osoby uzależnione od alkoholu – 55 osób.

Centra Integracji Społecznej w 2021 roku zatrudniały 87 pracowników. Najwięcej pracowało instruktorów zawodu – 25 osób. W małopolskich CIS pracowało również 12 pracowników socjalnych i 14 osób prowadzących reintegrację zawodową i społeczną. Pozostali pracownicy

⁷⁶ Tu i dalej analiza oparta o Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za rok 2021.

(36 osób) to m.in.: opiekunowie praktycznej nauki zawodu, doradcy zawodowi, psychologzy, terapeuci, pracownicy administracji itp.).

Mapa 29: Centra integracji społecznej w Małopolsce w 2021 r.

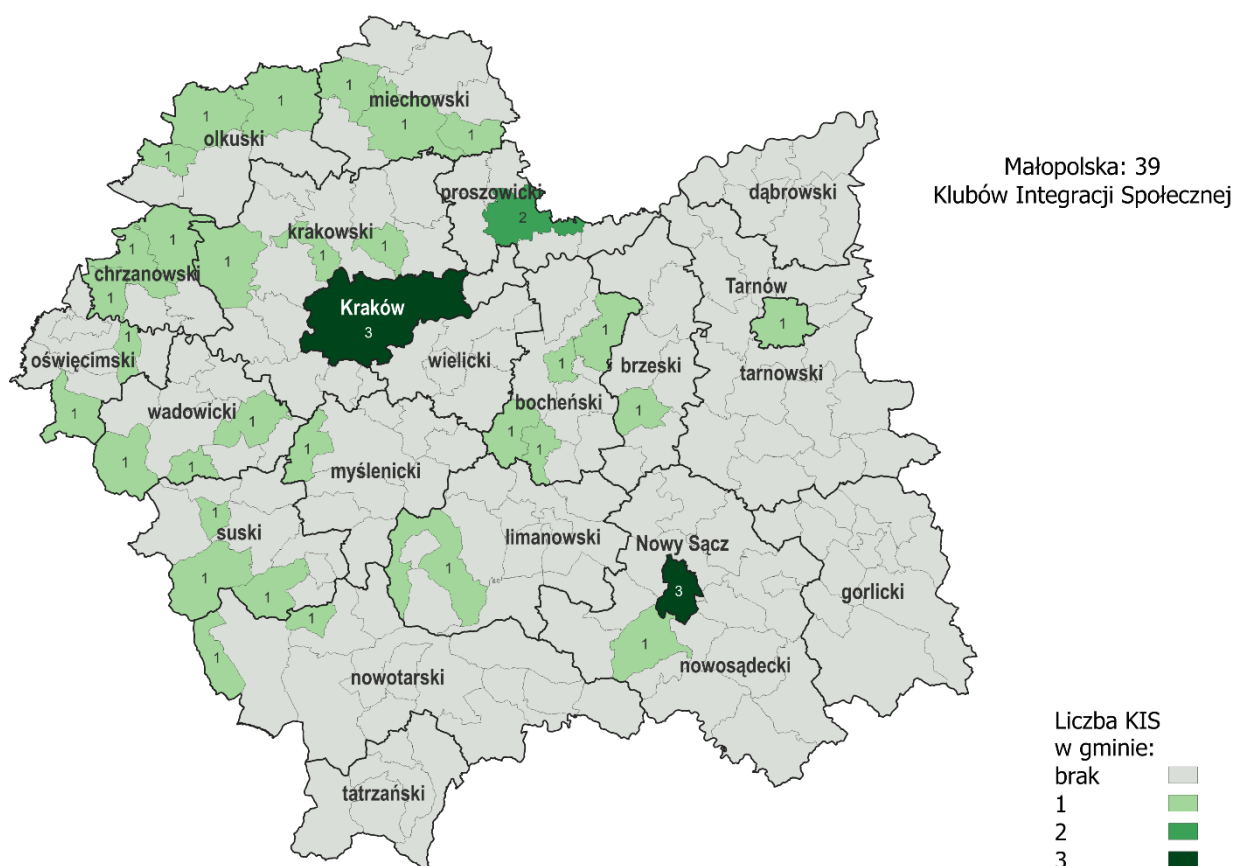
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za 2021 r.

Na terenie województwa małopolskiego w 2021 r. roku funkcjonowało 39 Klubów Integracji Społecznej (KIS), z czego 31 zostało powołanych przez ośrodki pomocy społecznej czy też gminy, zaś 8 KIS zostało utworzonych przez organizacje pozarządowe (fundację lub stowarzyszenie). Zajęcia w KIS w 2021 r. rozpoczęło 1 239 osób, z czego 1 068 osób ukończyło zajęcia. W sześciu małopolskich KIS w 2021 r. nikt nie uczestniczył w zajęciach.

Kluby integracji społecznej pod względem wartości budżetów finansowane były w połowie z budżetów gmin i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). 18 KIS prowadzonych było z udziałem środków gmin, w tym 9 przypadkach z montażem środków z EFS. Poprzez środki EFS współfinansowano lub finansowano w 2021 r. 23 małopolskie KIS. 4 KIS wykazały zerowe budżety w 2021 r.

Małopolskie kluby integracji społecznej w 2021 roku zatrudniały 233 pracowników. Najliczniejszą grupę stanowili pracownicy socjalni tj. 67 osób i psychologowie - 29 osób oraz doradcy zawodowi - 19 pracowników i pracownicy ds. reintegracji zawodowej - 17 osób. Wśród zatrudnionych byli także m. in. specjaliści realizujący kursy zawodowe z ramienia wykonawców (27 osób), trenerzy/ specjaliści prowadzący zajęcia w KIS (21 osób), a także terapeuci (2 osoby), prawnicy (7 osób) czy pośrednicy pracy – 4 osoby.

Mapa 30: Kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za 2021 r.

Inne grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym: osoby bezdomne

- ✓ W dniu 1 marca 2022 r. w Małopolsce funkcjonowały 24 placówki udzielające tymczasowego schronienia osobom będącym w kryzysie bezdomności, dysponujące łącznie 841 miejscami.
- ✓ W grupie tej było 11 schronisk, 7 noclegowni i 6 ogrzewalni.
- ✓ 11 placówek miało status niepublicznych, dla pozostałych 13 jednostek publicznych organem prowadzącym były gminy.
- ✓ Większość miejsc tymczasowego schronienia w małopolskich placówkach przeznaczona była dla mężczyzn.

W roku 2022 (stan na 1 marca) w Małopolsce – według wykazu publikowanego w serwisie internetowym Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie – funkcjonowały 24 placówki udzielające tymczasowego schronienia osobom będącym w kryzysie bezdomności, dysponujące łącznie 841 miejscami w większości przeznaczonymi dla mężczyzn (709 miejsc dedykowanych mężczyznom – oznacza to, że mniej niż 16% zgłoszonych miejsc jest dostępnych dla kobiet inaczej niż w drodze wyjątku)⁷⁷. 10 dodatkowych miejsc dla mężczyzn uruchamianych jest w sezonie zimowym. W grupie tej było 11 schronisk, 7 noclegowni i 6 ogrzewalni. Najwięcej tego typu placówek było zlokalizowanych w Krakowie (6), oraz po 2 w Tarnowie, Nowym Sączu i Oświęcimiu. 11 placówek miało status niepublicznych i prowadzone były przez takie podmioty, jak: Caritas, Polski Komitet Pomocy Społecznej oraz Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta. Większość placówek niepublicznych była zlokalizowana w gminach miejskich (7), a pozostałe w gminach miejsko-wiejskich (2) i wiejskich (2). Dla pozostałych 13 jednostek publicznych organem prowadzącym były gminy miejskie (6), miejsko-wiejskie (6) oraz wiejskie (1).

⁷⁷ Analiza oparta o Wykaz placówek tymczasowego schronienia, stan na 01.03.2022 r., <https://www.malopolska.uw.gov.pl/doc/Wykaz%20placowek%20tymczasowego%20schronienia.pdf> (dostęp:15.03.2022 r.).

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W sprawozdaniu „Ocena Zasobów Pomocy Społecznej” ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie wskazały na współpracę w 2021 r. z wieloma organizacjami pozarządowymi. W sumie współpracę z organizacjami pozarządowymi w obszarze pomocy i wsparcia w 2021 r. prowadziło 172 jednostki, w tym 150 gmin, 19 powiatów, 3 miasta na prawach powiatu.

Samorząd ma możliwość zlecania zadań do realizacji organizacjom pozarządowym – część małopolskich gmin i powiatów skorzystało z tej możliwości. W 2021 roku 86 gmin, 18 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu zleciło realizację zadań w obszarze pomocy i wsparcia w trybie działalności pożytku publicznego 468 organizacjom. W trybie zamówień publicznych zadania zleciło 37 gmin i 3 powiaty. Zadania zlecane w takim trybie realizowane były przez 60 organizacji pozarządowych.

Prowadzenie jednostek w 2021 r. zleciły organizacjom pozarządowym 63 gminy oraz wszystkie 19 powiatów i 3 miasta na prawach powiatu. Łącznie zlecono prowadzenie 414 jednostek.

Ponadto 122 OPS, 7 PCPR oraz 3 MOPS wskazały w sprawozdaniu OZPS na prowadzenie współpracy niegenerującej kosztów z ponad 474 organizacjami.

Jednocześnie Samorząd Województwa Małopolskiego w 2021 r. – jak wskazano w „Raporcie o stanie województwa małopolskiego za rok 2021”⁷⁸ – „przekazał organizacjom pozarządowym i innym podmiotom prowadzącym działalność pożytku publicznego na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie kwotę 25,2 mln zł na realizację zadań publicznych, w tym:

- roczne otwarte konkursy ofert 17,8 mln zł;
- wieloletnie otwarte konkursy ofert 5,3 mln zł;
- art. 19a (małe granty) 2 mln zł.

Od 2013 r. w ramach otwartych konkursów ofert realizowane są zadania wieloletnie. Od 2013 r. w ramach otwartych konkursów ofert realizowane są zadania wieloletnie. Zlecanie zadań wieloletnich zapewnia trwałość i ciągłość realizacji wielu ważnych zadań publicznych. W 2021 roku w ramach 7 wieloletnich konkursów ofert – ogłoszonych w latach 2018-2021 – organizacje pozarządowe i inne podmioty prowadzące działalność pożytku publicznego

⁷⁸ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2021” (art. 34a ustawy o samorządzie województwa), załącznik do Uchwały Nr 627/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 05.05.2022 r.

realizowały 77 zadań na kwotę ponad 5 mln zł. W ramach ogłoszonych w 2021 roku 24 rocznych otwartych konkursów ofert zostało złożonych 1716 ofert, a zostało zrealizowanych 812 zadań publicznych na łączną kwotę 17,8 mln zł (19 - powierzenie, 793 - wsparcie). w ramach trybu pozakonkursowego tzw. Małych grantów, zleczanych na podstawie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w 2021 roku zostało złożonych 866 ofert, z czego dofinansowano 275 zadań na łączną kwotę 2 mln zł.”⁷⁹

Środki finansowe przyznane w ramach rocznych i wieloletnich otwartych konkursów ofert oraz tzw. małych grantów w zakresie polityki społecznej, ochrony zdrowia, niepełnosprawnych wyniosły łącznie prawie 3,7 mln zł, a w ramach polityki senioralnej – 803 tys. zł.⁸⁰

⁷⁹ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2021” (art. 34a ustawy o samorządzie województwa), załącznik do Uchwały Nr 627/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 05.05.2022 r., str. 207.

⁸⁰ „Raport o stanie województwa małopolskiego za rok 2021” (art. 34a ustawy o samorządzie województwa), załącznik do Uchwały Nr 627/22 Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 05.05.2022 r., str. 208.

➤ Wybrane nakłady finansowe

W 2021 r. w Małopolsce:

- ✓ Na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej wydatkowano niemal 6,9 mld zł, w tym samorządy gminne przeznaczyły kwotę ponad 6,4 mld, a powiatowe – prawie 433,9 mln zł.
- ✓ Gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 234,8 mln zł.
- ✓ Na usługi gminne usługi opiekuńcze wydano prawie 48,2 mln zł, dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznym gminy wydatkowały 8,8 mln zł, a na zasiłki stałe 69,9 mln zł.
- ✓ Przeciętny miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w domu pomocy społecznej wyniósł – 4 822 zł.
- ✓ Średni miesięczny koszt utrzymania jednego miejsca w dziennym domu pomocy wyniósł 1 347 zł, a w placówce wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży przeciętnie 441 zł.

Wydatki z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej⁸¹

W formularzu OZPS ośrodki pomocy społecznej i powiatowe centra pomocy rodzinie miały też za zadanie przedstawienie (w oparciu o klasyfikację budżetową stosowaną przez jednostki sektora finansów publicznych) wydatków z budżetów gmin i powiatów, w tym ze środków będących w budżetach OPS i PCPR, ponoszonych na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w następujących działach i rozdziałach (charakteryzujących rodzaj działalności):

- a. „pomoc społeczna” (dział 852), w tym rozdziały: domy pomocy społecznej, ośrodki wsparcia; zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji

⁸¹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS.

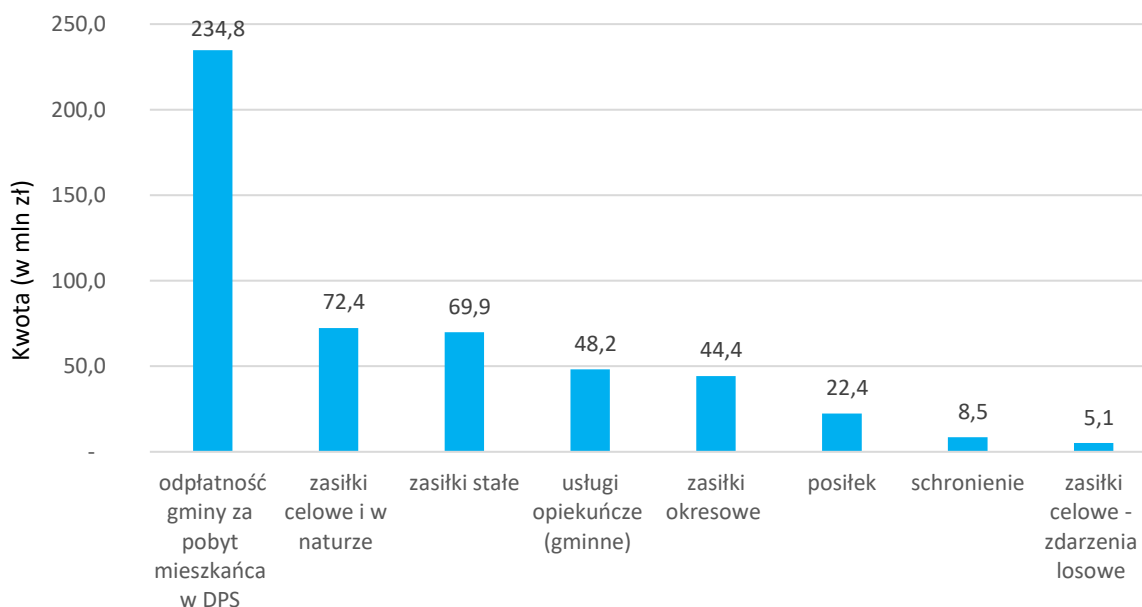
społecznej; zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe; dodatki mieszkaniowe; zasiłki stałe; powiatowe centrum pomocy rodzinie; ośrodek pomocy społecznej; jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej; usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, pomoc w zakresie dożywiania; pomoc dla cudzoziemców (w tym wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem); centra integracji społecznej; usuwanie skutków klęsk żywiołowych; pozostała działalność;

- b. „pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (dział 853), w tym rozdziały: rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych; zespoły orzekania o niepełnosprawności; Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, pozostała działalność w zakresie polityki społecznej;
- c. „ochrona zdrowia” (dział 851), w tym rozdziały: przeciwdziałanie narkomanii i przeciwdziałanie alkoholizmowi;
- d. „edukacyjna opieka wychowawcza” (dział 854), w tym rozdziały: pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym i pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym;
- e. „rodzina” (dział 855), w tym rozdziały: świadczenie wychowawcze; świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego; wspieranie rodziny; tworzenie i funkcjonowanie żłobków; tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych; dzienni opiekunowie; rodziny zastępcze; działalność placówek opiekuńczo – wychowawczych; składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne (zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych) oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów (zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów); składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem; usuwanie skutków klęsk żywiołowych.

Jak wynika ze sprawozdania OZPS na wymienione wyżej obszary działalności w gminach wydatkowano w 2021 r. łącznie ponad 6,4 mld zł, z czego bezpośrednio z budżetów ośrodków pomocy społecznej - ponad 4,5 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2021 r. łączną kwotę prawie 433,9 mln zł, z tego

bezpośrednio z budżetów powiatowych centrów pomocy rodzinie wydatkowano prawie 108,5 mln zł.

Wykres 24: Wydatki małopolskich gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 za 2021 r.

W roku 2021 w ramach realizacji świadczeń z pomocy społecznej gminy najwięcej środków wydatkowały na odpłatność za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej – ponad 234,8 mln zł. Z świadczenia skorzystało ponad 6,4 tys. osób.

Na wypłatę zasiłków celowych i w pomoc w naturze wydatkowano łącznie prawie 72,4 mln zł. Świadczenie objęło ponad 43,4 tys. mieszkańców.

Na wsparcie poprzez zasiłki stałe wydatkowano ponad 69,9 mln zł (zasiłki otrzymało ponad 12,5 tys. mieszkańców); w tym ponad 65,8 mln zł dla ok. 11,2 tys. osób samotnie gospodarujących, prawie 4,1 mln zł dla prawie 1,5 tys. osób pozostających w rodzinie.

Na usługi opiekuńcze gminy wydały w roku 2021 prawie 48,2 mln zł. W roku 2021 z gminnych usług opiekuńczych skorzystało prawie 7,4 tys. klientów.

Dodatkowo w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową na specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi gminy wydatkowały w roku 2021 prawie 8,8 mln zł (opieką objęto 810 osób).

Natomiast na wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd gminy poniosły koszty w wysokości prawie 5,2 mln zł (dla 1 051 osób).

Na zasiłki okresowe gminy wydatkowały prawie 44,4 mln zł. W roku 2021 z zasiłków okresowych skorzystało ponad 22 tys. mieszkańców. Na zasiłki okresowe przyznane z powodu bezrobocia przeznaczono ponad 24,7 mln zł (dla ponad 9,9 tys. osób), długotrwałej choroby prawie 7,7 mln zł (dla ponad 4,7 tys. osób), a niepełnosprawności – ponad 5,4 mln zł (dla prawie 6,5 tys. osób).

Z kolei na zapewnienie posiłku potrzebującym wydatkowano w gminach ponad 22,4 mln zł. Z posiłków skorzystało prawie 26,4 tys. osób.

Na zapewnienie schronienia wydano w gminach w 2021 r. prawie 8,5 mln zł. Ze schronienia skorzystało ponad 1,8 tys. osób.

W gminach wypłacono zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego w wysokości ponad 5,1 mln zł łącznie (dla 658 osób, którym przyznano zasiłek). Dodatkowo na zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną (w ramach zadań zleconych gminom przez administrację rządową) wydatkowano w gminach prawie 6,4 mln zł (dla 464 osób, którym przyznano zasiłek).

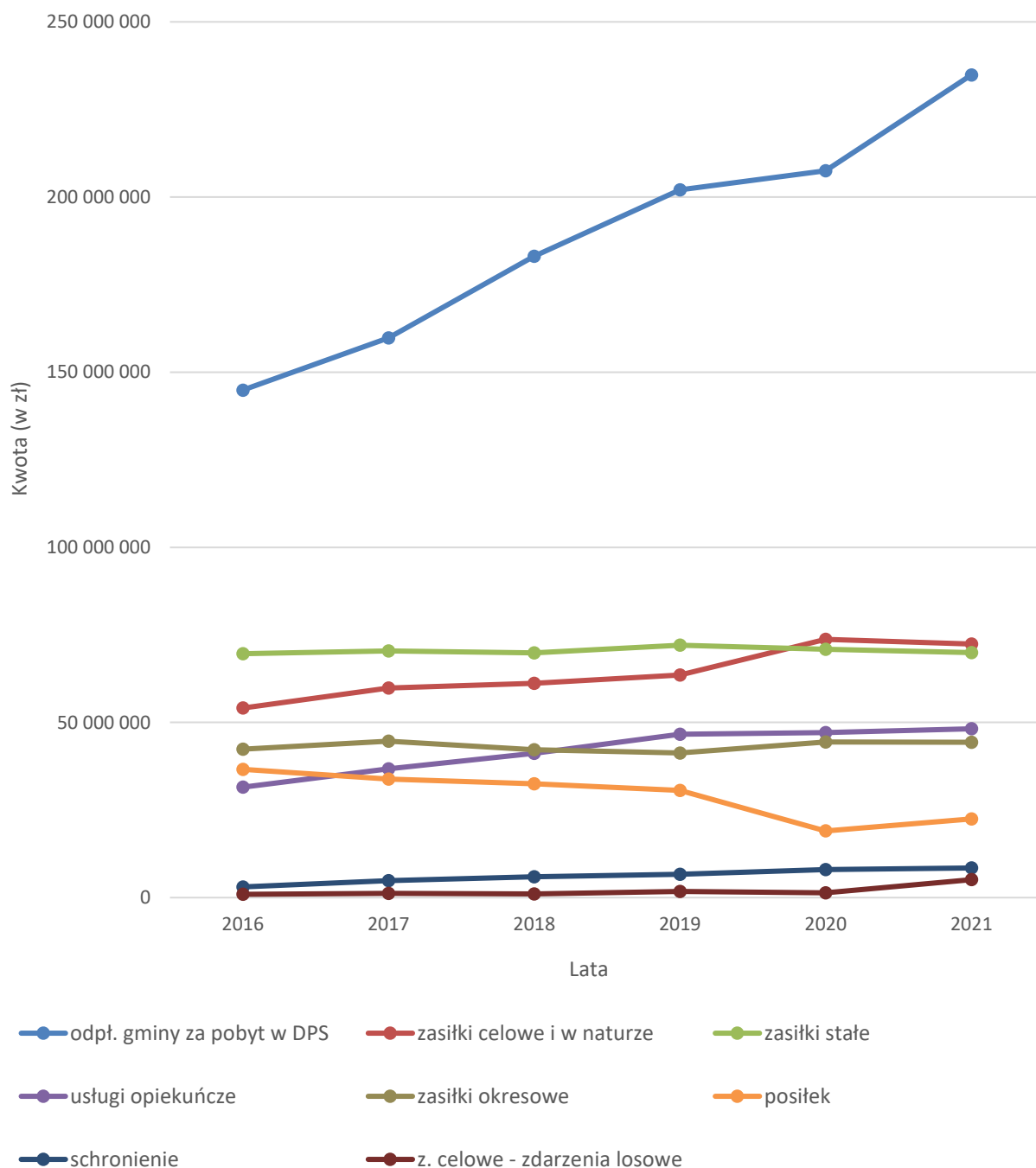
Biorąc pod uwagę lata 2016 - 2021 zauważalny jest stały wzrost kosztów zadań realizowanych przez gminy. Największy wzrost wydatków dotyczył odpłatności za pobyt mieszkańców w domach pomocy społecznej. Znaczny wzrost kosztów związanych z odpłatnościami za pobyt w DPS jest obserwowalny dla całej Polski⁸². W latach 2016-2021 wydatki gmin na odpłatność za pobyt mieszkańców w DPS wzrosły w Polsce o 65%; w Małopolsce o 62% (o 3 p. p. mniej niż średni wzrost dla kraju).⁸³ W tej perspektywie zauważalny jest także wzrost nakładów finansowych na zasiłki celowe, usługi opiekuńcze i zapewnienie schronienia. Pomiędzy rokiem 2019 i 2020 nastąpił spadek wydatków związanych z zapewnianiem posiłku osobom potrzebującym; w roku 2021 odnotowano nieznaczny wzrost tego wskaźnika. W roku 2021 wzrosły wydatki związane z wsparciem mieszkańców poprzez „zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego” (z ok. 1,4 mln w roku 2020 do ok. 5,1 mln w roku 2021) w ramach zadań własnych gmin oraz „zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną” (z ok. 2,4 mln w roku 2020

⁸² Na podstawie: Projekt Strategii Rozwoju Usług Społecznych polityka publiczna na lata 2021-2035, s.34

⁸³ Analiza na podstawie sprawozdań MRiPS-03 (wcześniej MPiPS-03).

do ok. 6,4 mln w roku 2021) w ramach zadań zleconych gminom. Największy udział w realizacji tych świadczeń miała gmina Nowy Targ (2 630 000 zł w ramach zadań zleconych oraz 3 121 921 zł w ramach zadań własnych gminy). Wzrost świadczeń mógł być uwarunkowany pożarem we wsi Nowej Białej, który miał miejsce w 2021 r.

Wykres 25: Wydatki gmin na wybrane świadczenia pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2016 - 2021 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych ze Sprawozdania MRiPS-03 za 2021 r.

Warto podkreślić, że w Małopolsce w 2021 r.:⁸⁴

- 1) w ramach rządowego programu *Rodzina 500 Plus* wypłacono świadczenia w wysokości prawie 3,8 mld zł na ponad 679,2 tys. dzieci (wliczając dzieci wychowujące się w pieczy zastępczej);
- 2) na realizację świadczenia rodzicielskiego przysługującego osobom, które urodziły lub przysposobiły dziecko, a także opiekunowi faktycznemu dziecka lub rodzinie zastępczej niezawodowej, a które nie otrzymują zasiłku macierzyńskiego lub uposażenia macierzyńskiego wypłacono łącznie ponad 86,4 mln zł dla ponad 9,2 tys. osób z terenu Małopolski;
- 3) na wypłatę tzw. świadczenia „Za życiem” przeznaczono ponad 1,8 mln zł, dla 453 rodzin.

Na podstawie danych sprawozdania OZPS można podjąć również próbę oszacowania kosztów funkcjonowania jednostek pomocy społecznej i innych jednostek realizujących usługi społeczne szczególnie istotne w kontekście kierunków polityki społecznej obranych przez samorząd województwa małopolskiego. Koszty funkcjonowania tych instytucji można oszacować następująco⁸⁵:

✓ **domy pomocy społecznej**

utrzymanie 91 z 93 domów pomocy społecznej w 2021 r. (prowadzonych przez gminy i powiaty lub na ich zlecenie)⁸⁶ wiązało się w Małopolsce z wydatkiem prawie 470 mln zł. Pojedyncza placówka to koszt prawie 5,2 mln rocznie, a utrzymanie jednego miejsca w domu pomocy społecznej to w ciągu roku wydatek przeciętnie niemal 57,9 tys. zł, miesięcznie – 4 822 zł;

✓ **dzienne domy pomocy**

całkowity koszt funkcjonowania 44 z 50 dziennych domów pomocy społecznej (dla których w sprawozdaniu OZPS wskazano, że poniesiono koszty funkcjonowania i bez DDP w Tarnowie funkcjonującego jako jeden z działów domu pomocy społecznej) wyniósł w 2021 r. ponad 26,1 mln zł. Jedna tego typu placówka kosztowała rocznie średnio ponad

⁸⁴ Analiza oparta o dane pozyskane dodatkowo przez ROPS w Krakowie podczas zbierania sprawozdań OZPS.

⁸⁵ Analiza oparta o sprawozdania: OZPS, MRiPS-03, rzeczowo-finansowe z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31 i rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31.

⁸⁶ Brak danych o dwóch DPS działających poza samorządami.

593,9 tys. zł, a średni roczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł prawie 16,2 tys. zł; miesięcznie – 1 347 zł;

✓ **warsztaty terapii zajęciowej**

na prowadzenie 69 warsztatów terapii zajęciowej wydatkowano w 2021 r. łącznie ponad 65,9 mln zł. Przeciętnie prowadzenie jednego WTZ w ciągu roku to niemal 955,1 tys. zł, a koszt w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć – to średnio prawie 23,8 tys. zł rocznie, miesięcznie –1 983 zł;

✓ **placówki wsparcia dziennego**

na 232 placówki wsparcia dziennego (dla których w sprawozdaniu OZPS wykazano, że poniesiono koszty funkcjonowania) w 2021 r. wydatkowano łącznie prawie 44,1 mln zł. Średni roczny koszt prowadzenia jednej tego typu placówki wyniósł ponad 190 tys. zł. Z kolei średni koszt utrzymania jednego miejsca w PWD w ciągu roku to niemal 5,3 tys. zł, miesięcznie - 441 zł.

VI REALIZACJA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA.

MAŁOPOLSKA 2030⁸⁷

- ✓ **W obszarze 1. Małopolskie Rodziny Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego. Małopolska 2030 w 2021 r. realizowanych było kilkadziesiąt przedsięwzięć – wieloletnie projekty finansowane ze środków UE (w tym Małopolska Tarcza Antykryzysowa w obszarze społecznym), jednoroczne, ale często cykliczne, przedsięwzięcia prowadzone ze środków własnych.**
- ✓ **Większość przedsięwzięć (27, ponad 70% wszystkich) to inicjatywy wieloletnie w tym 24 pozostające w realizacji).**
- ✓ **Zakończono 13 inicjatyw, w tym 10 o charakterze jednorocznym i 3 wieloletnie. Wartość opisywanych inicjatyw to ponad 980 mln zł, w tym ponad 33 mln zł dotyczy projektów zakończonych.**
- ✓ **W 2021 r. łącznie wydatkowano niemal 200 mln zł w obszarze 1. Małopolskie Rodziny.**
- ✓ **Jednocześnie realizowane były inicjatywy z zakresu ekonomii społecznej w Obszarze 7.4 Rozwój ekonomii społecznej.**

W „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030” w obszarze „1. Małopolskie Rodziny” główne kierunki działań składają się na poniższy katalog:

1.1. Wsparcie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych:

- 1.1.1. Poradnictwo rodzinne oraz programy edukacyjne na rzecz wzrostu kompetencji wychowawczych rodziców.
- 1.1.2. Rozwijanie i sieciowanie usług wczesnego wielospecjalistycznego wsparcia rozwoju dziecka.
- 1.1.3. Rozwój usług opiekuńczych nad dziećmi do lat 3.
- 1.1.4. Rozwój usług środowiskowych wspierających funkcjonowanie rodziny.

⁸⁷ wykorzystano materiał przygotowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie do Raportu o stanie województwa małopolskiego za rok 2021.

- 1.1.5. Profilaktyka przemocy w rodzinie.
- 1.2. Kampanie edukacyjne przygotowujące młodzież do pełnienia ról rodzinnych, społecznych i zawodowych, a także propagujące ideę wolontariatu.
- 1.3. Rozwój oferty sprzyjającej aktywizacji i integracji społecznej, w tym w wymiarze międzypokoleniowym.
- 1.4. Pomoc osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami poprzez środowiskowe formy aktywizacji i wsparcia oraz rozwój placówek pobytu dziennego i opieki całodobowej.
- 1.5. Pomoc osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- 1.6. Integracja społeczna osób w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, w tym poprzez działania w zakresie interwencji kryzysowej.
- 1.7. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego.
- 1.8. Działania z zakresu systemu pieczy zastępczej zgodne z zasadami deinstytucjonalizacji oraz wsparcie procesu usamodzielniania wychowanków.
- 1.9. Poprawa skuteczności, jakości i efektywności usług społecznych, w tym systemowe rozwiązania dla zapewnienia adekwatnych do potrzeb kadr pomocy i integracji społecznej.

Jednocześnie, realizowane są działania społeczne w obszarze 7. „Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030 - „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój ekonomii społecznej”.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Województwa w powyższych obszarach strategicznych w 2021 r. przebiegało wielokierunkowo. Realizowanych było kilkadziesiąt różnorodnych przedsięwzięć – wieloletnie projekty finansowane ze środków unijnych, w tym pakiet składający się na Małopolską Tarczę Antykryzysową w obszarze społecznym, jednoroczne, ale często cykliczne, przedsięwzięcia realizowane przez Województwo Małopolskie ze środków własnych poprzez organizacje III sektora i samorządy lokalne w formule otwartych konkursów ofert, małych grantów i dofinansowania zadań własnych, a także inicjatywy będące realizacją zadań samorządu województwa, w tym o charakterze programowym, określone w przepisach sektorowych.

KIERUNEK 1.1. WSPARCIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH

„Pakiet dla Rodziny” - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z obszaru działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – zadanie realizowane w latach 2021-2022, ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. W 2021 r. dofinansowano 17 ofert. Projekty najczęściej oferowały: warsztaty i wsparcie dzieci i rodziców w formie poradni; konsultacje rodzinne: psycholog, pedagog, prawnik, grupy wsparcia, coaching rodzicielski, superwizja rodzicielska, podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców, działania wzmacniające więzi rodzinne, w szczególności poprzez propagowanie lub organizowanie wspólnej aktywności. Ze wsparcia w ramach konkursu skorzystało 800 osób.

Ośrodki Adopcyjne – Przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na samorząd województwa realizację zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w zakresie organizowania i prowadzenia ośrodków adopcyjnych (od 01.01.2012 r.). Realizacja przez podmioty niepubliczne zadań ustawowych przewidzianych na lata 2018-2022 została zlecona następującym organizacjom: Stowarzyszenie Rodzin Adopcyjnych i Zastępczych „Pro Familia, Oddział Miejski Krakowski Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Krakowie, Oddział Miejski Krakowski Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Tarnowie, Towarzystwo Jezusowe Prowincji Polski Południowej.

Jednocześnie z niepublicznymi ośrodkami adopcyjnymi funkcjonuje placówka publiczna tj. Małopolski Ośrodek Adopcyjny w Nowym Sączu, w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie. Do zadań Małopolskiego Ośrodka Adopcyjnego należy m.in: prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej dla kandydatów do przysposobienia dziecka oraz wspieranie psychologiczno-pedagogiczne kandydatów na rodziców adopcyjnych, jak również osób, które już przysposobiły dziecko.

W 2021 r. wsparcie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej było realizowane w Małopolskim Ośrodku Adopcyjnym m.in: poprzez:

- prowadzenie poradnictwa socjalnego, prawnego oraz pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin przysposabiających dzieci oraz rodzin naturalnych - zrealizowano 636 porad, z których skorzystały 172 osoby;

- prowadzenie grup wsparcia: dla kandydatów do przysposobienia (10 spotkań) oraz dla rodzin po adopcji (10 spotkań), w których wzięło udział 110 osób. Ze względu na sytuację epidemiczną zarówno dla kandydatów do przysposobienia, jak i dla rodzin po adopcji wprowadzono również formy wsparcia na odległość za pomocą komunikatorów online;
- przeprowadzenie warsztatów podnoszących kompletację rodzicielskie rodzin po przysposobieniu pt. „Szkoła dla Rodziców Adopcyjnych”;
- prowadzenie indywidualnego wsparcia post adopcyjnego dla rodzin po przysposobieniu oraz dzieci w nich przebywających - z 238 spotkań skorzystało 101 osób.

Wsparcie wielospecjalistycznych zespołów wczesnej interwencji dla rodzin z dzieckiem niepełnosprawnym lub zagrożonym niepełnosprawnością – przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM. Realizowane projekty adresowane są zarówno do kobiet spodziewających się dziecka, którym nie przysługują bezpłatne badania prenatalne z NFZ, jak i rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnościami.

Wartość projektów objętych umowami (z naboru w 2017 r.) wyniosła 23,6 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2021 r.: 15,3 mln zł, w tym w 2021 r.: 7,1 mln zł.

W dofinansowanych projektach wsparciem objętych zostanie 7 170 osób, w tym z usług zdrowotnych skorzysta 6 171 osób. Wspartych zostanie 80 miejsc świadczenia takich usług. Do końca 2021 r. z usług zdrowotnych skorzystało 5 780 osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (w tym 2 250 w 2021 r.).

Małopolska Niania 2.0 – zadanie w trakcie realizacji (2018-2022), w ramach środków RPO WM. Celem Projektu, prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie jest stworzenie warunków do podjęcia lub kontynuacji zatrudnienia przez rodziców dzieci w wieku do lat 3 oraz zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, w szczególności w gminach o ograniczonym dostępie do tych usług. Szczególne preferencje dotyczą rodziców pozostających bez pracy lub przebywających na urlopie związanym z rodzicielstwem, dzieci i rodziców z niepełnosprawnościami oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- zawarto 323 Umowy o powierzenie Grantu;

- wystawiono 19 Promes przyznania Grantu;
- wypłacono granty na łączną kwotę ponad 4,3 mln zł.

łącznie w projekcie Małopolska Niania 2.0 do końca 2021 r. wsparcie otrzymało 775 Małopolan - rodziców dzieci w wieku do lat 3.

Usługi wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej - przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie. Zakres udzielanego wsparcia obejmuje przede wszystkim tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego (świetlice, koła zainteresowań, ogniska) lub wsparcie istniejących, pod warunkiem zwiększenia liczby miejsc lub rozszerzenia oferty.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w roku 2017, 2018, 2019) wyniosła 190,6 mln zł. Do końca 2021 r. w projektach wydatkowano łącznie 120,2 mln zł, w tym w 2021 r.: 45,6 mln zł.

W ramach realizowanych projektów aktualnie przewiduje się utworzenie w Małopolsce 193 nowych placówek wsparcia dziennego oraz 38 filii. W 15 istniejących wcześniej placówkach rozszerzana jest oferta zajęć dla dzieci i młodzieży. Wsparciem planuje się objąć 15,4 tys. młodych ludzi. Do końca 2021 r. z oferowanego wsparcia skorzystało 14,1 tys. dzieci i młodzieży (w tym 4,4 3 tys. w 2021 r.).

Dodatkowo, 4 projekty w tym Poddziałaniu RPO WM koncentrują się na wsparciu osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, zwiększeniu liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej i promocji rodzicielstwa zastępczego.

Szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla osób realizujących takie zadania w gminach i powiatach województwa małopolskiego – zadanie zrealizowane. Działanie ujęte w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, realizowane z udziałem dotacji celowej przekazanej przez Wojewodę Małopolskiego.

Celem zadania jest podniesienie wiedzy, umiejętności i kompetencji kadr. Zakres merytoryczny szkoleń organizowanych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie obejmował: m.in. dedykowane szkolenia specjalistyczne oraz superwizję dla zespołów interdyscyplinarnych na terenie wybranych małopolskich gmin; specjalistyczne szkolenia dla wszystkich zainteresowanych realizatorów procedury „Niebieskie Karty” z terenu całego województwa. W szkoleniach wzięło udział ponad 550 osób, przeprowadzono blisko 500 godzin szkoleń i ponad 200 godzin superwizji.

KIERUNEK 1.3. ROZWÓJ OFERTY SPRZYJAJĄCEJ AKTYWIZACJI I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ, W TYM W WYMIARZE MIĘDZYPOKOLENIOWYM

Małopolski Tele-Anioł – projekt realizowany w latach: 2018 r. – 2022 r., którego celem jest zorganizowanie systemu opieki z wykorzystaniem innowacyjnych technologii informacyjno-komunikacyjnych dla 6 000 niesamodzielnych mieszkańców regionu. W ramach projektu podopieczni otrzymują bezpłatnie opaskę bezpieczeństwa, przy pomocy której mają możliwość całodobowego kontaktu z Centrum Teleopieki i wezwania pomocy w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub bezpieczeństwa. Dodatkowym wsparciem przewidzianym w projekcie dla osób samotnych oraz tych, którym rodzina z uzasadnionych przyczyn nie może zapewnić opieki, są usługi sąsiedzkie i opiekuńcze, świadczone w miejscu zamieszkania, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestnika.

W związku z pandemią COVID-19 wprowadzono w projekcie szereg zmian dostosowując jego realizację do wymogów sanitarno-epidemiologicznych, które zagwarantowały najwyższy poziom bezpieczeństwa i ochrony uczestnikom oraz osobom zaangażowanym w realizację projektu. Dzięki temu udało się zapewnić nieprzerwane wsparcie podopiecznym, zarówno w zakresie usług teleopiekuńczych, jak i świadczenia usług opiekuńczych/sąsiedzkich, umożliwiając osobom niesamodzielnym bezpieczne pozostanie i funkcjonowanie w miejscu zamieszkania. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.: do projektu wpłynęły 742 formularze zgłoszeniowe (od początku realizacji projektu narastająco: 9 012 formularzy), przeprowadzono 516 ocen materialno-życiowych kwalifikujących do udziału w projekcie (od początku realizacji projektu łącznie: 6 729 ocen), udzielono wsparcia w zakresie usług teleopiekuńczych 323 osobom (od początku realizacji projektu łącznie: 6 039 osobom) oraz wsparcia w zakresie usług opiekuńczych i sąsiedzkich usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania 368 osobom (od początku realizacji projektu łącznie 1 791 osób). Usługi opiekuńcze w projekcie wykonywało 1 455 osób, które zostały przeszkolone i uzyskały kwalifikacje do świadczenia usług opiekuńczych/ sąsiedzkich w miejscu zamieszkania uczestnika. W związku z wyczerpaniem dostępnych miejsc w projekcie zakończono rekrutację. Osoby, które w dalszym ciągu składały formularze zgłoszeniowe do udziału w projekcie zostały wpisane na listę rezerwową. Udział osób z listy rezerwowej będzie możliwy w przypadku zwolnienia się miejsca oraz dostępnych wolnych środków finansowych. W dn. 29.10.2021 r. zamknięto listę rezerwową, na której ostatecznie znalazło się 1 261 osób.

Projekt międzynarodowy ITHACA *Innowacje w zdrowiu i opiece dla wszystkich* – realizowany w latach 2017-2022; Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: realizowano prace związane z wdrażaniem regionalnego planu działania dla Małopolski polegające na wsparciu wiedzą i rozwiązaniami pozyskanymi w projekcie ITHACA Małopolskiego Tele-Anioła oraz wsparcie edukacyjno - doradcze dla centrów opiekunów nieformalnych. Rozesłano ankiety badawcze do powstałych w ramach RPO wsparcia opiekunów nieformalnych i opracowano wyniki badania. Od 1 października 2021 r. projekt wkroczył w nową fazę realizacji związaną z badaniem wpływu pandemii COVID-19 na rynek usług społecznych i zdrowotnych. W ramach nowych działań rozesłano ankietę badawczą do ok. 40 instytucji z terenu Małopolski działających w obszarze rynku zdrowia (publiczna służba zdrowia, instytucje opiekuńcze i instytucje komercyjne) służącej samoocenie w dziedzinie inteligentnej opieki zdrowotnej i społecznej oraz zdrowia psychicznego. Wyniki ankiety posłużą do przygotowania warsztatów międzyregionalnych peer-review w Małopolsce w 2022 r.

Projekt międzynarodowy HoCare 2.0 – *Dostarczanie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie opieki domowej poprzez wzmocnienie współpracy w ramach poczwórnej helisy oraz wdrażanie zasad współtworzenia w terytorialnych ekosystemach innowacji* realizowany w latach 2019-2022, współfinansowany z Programu Interreg Europa Środkowa.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: przeprowadzono pilotaż polegający na zaprojektowaniu innowacyjnej usługi opieki domowej (Asystent Leczenia Żywnościowego, strona internetowa); opracowano Plan Wdrażania dla opieki domowej; przeprowadzono szkolenie (online) z metodologii współtworzenia dla interesariuszy projektu; zorganizowano dwa wydarzenia promujące projekt pn. *Roadshow HoCare2.0*.

Portal internetowy „Senioralna Małopolska”, realizowany w latach 2021-2024 – portal o charakterze informacyjno-edukacyjnym dedykowany małopolskim seniorom, który ma w przystępny sposób propagować wszelkie formy zdrowego i aktywnego starzenia się oraz dostarczać aktualnych informacji na temat działań i projektów z zakresu polityki senioralnej Województwa Małopolskiego w obszarach: zdrowia i opieki, edukacji i rozwoju, kultury i turystyki, nowych technologii i Internetu. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: przeprowadzono procedurę przetargową na zaprojektowanie, budowę i wdrożenie portalu internetowego Senioralna Małopolska, wyłoniono wykonawcę, ustalono szczegółowy

harmonogram działań oraz rozpoczęto pracę na realizacją pierwszego etapu tj. makietami i projektami graficznymi strony.

Zdrowy i aktywny senior - Otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych województwa małopolskiego w obszarze edukacji prozdrowotnej dla małopolskich seniorów – realizowany w latach 2020-2022. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: w ramach konkursu dofinansowano 7 zadań w zakresie edukacji prozdrowotnej polegających m.in. na przygotowaniu i przeprowadzeniu cyklu wykładów, kursów, warsztatów, spotkań, konsultacji mających na celu edukację osób starszych na temat zdrowego stylu życia oraz opracowanie raportu zawierającego rekomendacje dla władz województwa dotyczące kierunków wsparcia osób starszych w regionie.

Aktywny Senior - Otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego w zakresie wspierania funkcjonowania społecznego oraz przeciwdziałania wykluczeniu osób starszych – zadanie w trakcie realizacji (2021-2022). Zadanie od 2019 r. o charakterze dwuletnim (realizowane od 2012 r. do 2018 r. w formule jednorocznej), realizowane ze środków własnych Województwa Małopolskiego, adresowane do organizacji pozarządowych. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku: w konkursie dofinansowano 28 ofert. Projekty najczęściej oferowały: zajęcia edukacyjne, w tym edukację w zakresie aktywności obywatelskiej, warsztaty rękodzielnicze, przedsięwzięcia turystyczne, krajoznawcze, wydarzenia kulturalne, wolontariat seniorów, promocję zdrowego stylu życia – warsztaty, wykłady, rekreację i rehabilitację ruchową, naukę obsługi komputera i korzystania z Internetu, integrację międzypokoleniową. Z dofinansowanych projektów korzysta ok. 3 tys. seniorów z całej Małopolski.

XV Plebiscyt Poza Stereotypem – Senior i Seniorka Roku – Zadanie o charakterze jednorocznym realizowane cyklicznie od 2007 r. ze środków własnych Województwa Małopolskiego. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.: ogłoszono Plebiscyt, kapituła Plebiscytu rozpatrzyła 20 zgłoszeń, wyłoniono 2 laureatów, przyznano 4 wyróżnienia. Od początku konkursu Województwo Małopolskie nagrodziło 30 aktywnych Małopolan, a 55 wyróżniło.

Małopolska Rada ds. Polityki Senioralnej – została powołana Uchwałą Zarządu Województwa Małopolskiego z dnia 31 grudnia 2013 r., jako pierwsza rada o zasięgu regionalnym.

Jest organem opiniująco-doradczym Zarządu Województwa Małopolskiego w obszarze problematyki osób starszych oraz solidarności międzypokoleniowej. I kadencja Rady obejmowała lata 2013 - 2017, II kadencja Rady przebiegała w latach 2017-2021.

W skład Rady II kadencji wchodziło: przedstawiciele Samorządu Województwa Małopolskiego, Uniwersytetów Trzeciego Wieku, środowiska naukowego, organizacji pozarządowych, gminnych rad seniorów, Konsultant Wojewódzki w dziedzinie Geriatrii, przedstawiciele Ogólnopolskiego Porozumienia o Współpracy Rad Seniorów z Małopolski oraz jednostek samorządu terytorialnego.

W 2021 r. odbyły się dwa posiedzenia Rady. Podjęte działania: m.in.: upowszechnienie w środowiskach senioralnych informacji o otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych WM na lata 2021-2022, z obszaru działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym pn. *Aktywny Senior* oraz z obszaru wsparcia rodziny pn. „Pakiet dla Rodziny”; udział w kapitule Małopolskiego Plebiscytu „Poza Stereotypem Seniora i Senior Roku; udział w pracach Rady Innowacji Społecznych powołanej w ramach projektów: Inkubator Dostępności, Inkubator Włączenia Społecznego; poparcie dla tworzenia gminnych rad seniorów w Województwie Małopolskim – pismo Przewodniczącego Małopolskiej Rady ds. Polityki Senioralnej skierowane do wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Małe granty na rzecz rodziny, osób starszych i osób niepełnosprawnościami – w ramach realizacji tzw. małych grantów w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie zawarto 38 umów z organizacjami pozarządowymi.

Pomoc dla małopolskich sześcioraczków – udzielono pomocy finansowej na rzecz Gminy Ochoznica Dolna w związku z narodzinami sześcioraczków w rodzinie zamieszkującej na terenie gminy.

KIERUNEK 1.4. POMOC OSOBOM STARSZYM I OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POPRZEZ ŚRODOWISKOWE FORMY AKTYWIZACJI I WSPARCIA ORAZ ROZWÓJ PLACÓWEK POBYTU DZIENNEGO I OPIEKI CAŁODOBOWEJ.

Konkurs ofert na realizację zadań publicznych Województwa Małopolskiego z zakresu rehabilitacji zawodowej i leczniczej osób niepełnosprawnych w 2021 r. finansowany z budżetu Województwa Małopolskiego.

Konkurs ofert na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w 2021 r. finansowany ze środków PFRON będących w dyspozycji Województwa Małopolskiego.

Zrealizowane zostały 42 projekty polegające na:

- organizowaniu imprez kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych – 15 projektów;
- prowadzeniu szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej – 9 projektów;
- prowadzeniu poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawnego oraz udzielaniu informacji na temat przysługujących uprawnień, dostępnych usług, sprzętu rehabilitacyjnego i pomocy technicznej – 7 projektów;
- prowadzeniu grupowych i indywidualnych zajęć usprawniających – 3 projekty;
- prowadzeniu rehabilitacji osób niepełnosprawnych – zrealizowano 1 projekt;
- organizowaniu i prowadzeniu szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy – 2 projekty;
- organizowaniu i prowadzeniu zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy – 2 projekty;
- prowadzeniu kampanii informacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji – 1 projekt;
- świadczeniu usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób niepełnosprawnych – 2 projekty.

Inwestycje w obiektach służących rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami – W celu ułatwienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do wszystkich sfer życia społecznego Samorząd Województwa realizuje zadanie ustawowe pod nazwą „dofinansowanie robót

budowlanych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane, dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów”. W 2021 roku udzielono dofinansowania 28 wnioskodawcom.

Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób starszych – konkursy realizowane w ramach RPO WM 2014-2020. Zakres udzielanego wsparcia obejmuje wsparcie dla tworzenia i/lub działalności placówek oferujących oddziaływanie terapeutyczne i inne zapewniające utrzymanie optymalnego stanu psychofizycznego, samodzielności i aktywności uczestników i niedopuszczanie do pogłębiania się dysfunkcji, a także edukację osób niesamodzielnych i ich rodzin. Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.) wyniosła 121,5 mln zł.

Do końca 2021 r. łącznie w projektach wydatkowano 78,9 mln zł, w tym w 2021 r.: 20,7 mln zł. Według zaktualizowanych danych z poziomu wdrażania, w ramach realizowanych projektów przewiduje się utworzenie 46 nowych placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację osób niesamodzielnych w Małopolsce i rozszerzenie zakresu działalności 6 kolejnych placówek. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 3 748 starszych osób. Do końca 2021 r. wsparciem objęto 3 057 małopolskich seniorów (w tym 641 w 2021 r.).

Małopolska Tarcza Antykryzysowa - Pakiet Społeczny

W 2021 roku w związku z sytuacją epidemiczną w Małopolsce spowodowaną pandemią wirusa SARS-COV-2, w ramach etapu II Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej (pakiet społeczny i pakiet edukacyjny) Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie realizował 4 moduły projektowe przeznaczone dla placówek opieki całodobowej z Małopolski – personelu, mieszkańców, pacjentów.

Moduł I

Małopolska Tarcza Antykryzysowa - Pakiet Społeczny. Bezpieczny Dom - zadanie zrealizowane ze środków RPO WM w latach 2020-2021. Celem projektu była poprawa bezpieczeństwa placówek opieki całodobowej działających w systemie pomocy społecznej, systemie wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz zakładów opieki długoterminowej w województwie małopolskim w związku z zagrożeniem i skutkami COVID-19, poprzez zakup środków ochrony indywidualnej, niezbędnego wyposażenia, organizacji miejsc izolacji/kwarantanny itp.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- opracowano i zatwierdzono przez ZWM procedury naboru nr 2 udzielania grantów, ogłoszono drugi nabór wniosków o grant, w ramach którego wpłynęły 23 aplikacje;
- prowadzono punkt konsultacyjno-informacyjny, infolinię oraz organizowano spotkania grupowe i indywidualne w formule online, prowadzono wsparcie dla Grantobiorców w trakcie realizacji grantów;
- zawarto 23 umowy o powierzenie grantu i wpłacono środki na realizację grantów;
- weryfikowano sprawozdania z realizacji grantów przyjęte od wszystkich Grantobiorców, rozliczono wszystkie granty (219 grantów) z pierwszego i drugiego naboru, środki niewydatkowane zostały zwrócone przez Grantobiorców;
- przeprowadzono kontrole zdalne 24 grantów (22 grantów z naboru nr 1 i 2 grantów z naboru nr 2);
- 31.12.2021 r. zakończono realizację projektu.

Wsparcie finansowe udzielone w latach 2020-2021 wpłynęło na poprawę bezpieczeństwa 219 małopolskich placówek, a tym samym ponad 23 tysięcy ich mieszkańców, pacjentów i pracowników. Doposażono stanowiska pracy, mieszkańców i pacjentów w środki ochrony indywidualnej, doposażono placówki w sprzęt i wyposażenie oraz zapewniono miejsca noclegu, izolacji lub odbywania kwarantanny na terenie placówki i poza nią.

Moduł II

Małopolska Tarcza Antykryzysowa - Pakiet Społeczny. Bezpieczny dom – wsparcie dla kadry małopolskich domów pomocy społecznej w związku z zagrożeniem COVID-19 - zadanie w trakcie realizacji, ze środków PO WER w latach 2020 -2022 r. Celem przedsięwzięcia jest wsparcie małopolskich domów pomocy społecznej poprzez zatrudnienie dodatkowych pracowników, zakup testów na obecność wirusa oraz dofinansowanie wynagrodzeń kadry DPS. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r. - ogłoszono dwa kolejne nabory wniosków o grant, w wyniku których wpłynęły 182 aplikacje, zawarto 182 umowy o dofinansowanie.

Dofinansowaniem objęto niemal wszystkie małopolskie domy pomocy społecznej. Na podstawie sprawozdań złożonych do końca 2021 r. można ocenić, że wsparcie uzyskało już co najmniej 4 300 pracowników mających bezpośredni kontakt z mieszkańcami, zatrudniono minimum 150 dodatkowych osób (na okres do 3 miesięcy), wykonano ponad 5 000 testów na obecność wirusa.

Moduł III

Kooperacje Przeciw Covid - dodatkowe zadanie w projekcie partnerskim „KOOOPERACJE 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin” realizowanym ze środków PO WER w latach 2020-2021, zadanie zakończone.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- zaakceptowano 99 sprawozdań z realizacji zadania;
- zrealizowano kontrolę na próbie min. 10% złożonych wniosków - 21 wniosków, wzywano wnioskodawców do wyjaśnień/ korekt/ uzupełnień, weryfikowano dokumentację.

W wyniku realizacji zadania w latach 2020-2021 r.:

- 161 małopolskich ośrodków pomocy społecznej, 19 powiatowych centrów pomocy rodzinie oraz ponad 20 podmiotów współpracujących otrzymało wsparcie w postaci doposażenia stanowisk pracy w środki ochrony osobistej i sprzęt niezbędny do przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się koronawirusa;
- ok. 4 750 pracowników otrzymało wsparcie w postaci środków ochrony osobistej, a 73 z nich otrzymało również wsparcie w postaci nagród/ dodatków do wynagrodzeń.

Moduł IV

Sami-Dzielni! – razem przeciw COVID-19 - zadanie zakończone, realizowane w latach 2020-2021, w ramach PO WER. W związku z sytuacją epidemiczną w 2020 r. uzyskano zgodę Instytucji Pośredniczącej na realizację w projekcie „Sami-Dzielni! Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi” zadania dodatkowego, którego celem była poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i pracowników placówek opieki całodobowej w województwie małopolskim w związku z zagrożeniem i skutkami COVID-19. Zakres zadania obejmował przygotowanie powiatowych i miejskich miejsc do ewakuacji/ czasowego pobytu mieszkańców placówek oraz zakup sprzętu i akcesoriów umożliwiających kontakt on-line mieszkańców i personelu z otoczeniem czy rodziną.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- kontynuowano realizację 8 grantów rozpoczętych w 2020 r.;
- realizowano zindywidualizowane wsparcie merytoryczne dla Grantobiorców w trakcie realizacji grantów;

- weryfikowano wystąpienia Grantobiorców o wprowadzenie zmian w zakresie rzeczowym grantów;
- przeprowadzono kontrole zdalne 7 grantów;
- weryfikowano sprawozdania z realizacji grantów przyjęte od wszystkich Grantobiorców, rozliczono wszystkie granty (47 grantów), środki niewydatkowane zostały zwrócone przez Grantobiorców;
- powstało 8 powiatowych/ miejskich centrów ewakuacji w powiatach: brzeskim, gorlickim, wadowickim, myślenickim oraz po 2 lokalizacje w Krakowie i powiecie limanowskim, łącznie na 291 miejsc (248 dla mieszkańców i 43 dla pracowników);
- 30.06.2021 r. zakończono realizację grantów.

W wyniku realizacji zdania w latach 2020-2021 r.:

- powstało 10 powiatowych/ miejskich centrów ewakuacji na 361 miejsc, w tym 308 dla mieszkańców placówek opieki całodobowej i 53 miejsca dla pracowników tych placówek, w powiatach: tarnowskim (w Radłowie), bocheńskim (w Bochni), brzeskim (w Łysej Górze), limanowskim (2 lokalizacje - Limanowa i Poręba Wielka), gorlickim (Bobowa), wadowickim (Wadowice) i myślenickim (Myślenice) oraz w Krakowie – 2 lokalizacje;
- zakupiono 213 zestawów komputerowych umożliwiających zdalny kontakt mieszkańców i personelu z otoczeniem/ rodziną dla 77 placówek, w tym: dla 72 domów pomocy społecznej i 5 schronisk dla osób w kryzysie bezdomności.

KIERUNEK 1.5. POMOC OSOBOM SPRAWUJĄCYM OPIEKĘ NAD CZŁONKIEM RODZINY WYMAGAJĄCYM WSPARCIA W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU.

Działania wspierające opiekunów nieformalnych osób niesamodzielnych, poprzez uruchomienie centrów wsparcia – przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM. Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r., 2017 r. i 2019 r.) wyniosła 36,3 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2021 r.: 19,8 mln zł, w tym w 2021 r.: 8,5 mln zł.

W wyniku realizacji dofinansowanych projektów, dla których zawarto umowy do końca 2021 r. powstało 11 centrów wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych, a w 4 wsparcie przyznano na rozszerzenie zakresu działalności. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 10 646 osób. Do końca 2021 r. wsparciem objęto 6 393 osoby (w tym 2 431 w 2021 r.).

Jednocześnie dofinansowano 9 projektów (z naborów w 2017 r. i 2019 r.) łączących obie w/w usługi społeczne, czyli prowadzenie placówki opieki dziennej dla seniorów (12 nowych placówek i rozszerzenie działalności 2 miejsc) i centrum wsparcia opiekunów rodzinnych osób niesamodzielnych (8 nowych, 1 wsparte w dotychczasowej działalności). Wsparciem w tego rodzaju projektach planuje się objąć kolejne 2 893 osoby. Łączna wartość tego rodzaju projektów to 38 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2021 r.: 13,5 mln zł, w tym w 2021 r.: 7,3 mln zł.

KIERUNEK 1.6 INTEGRACJA SPOŁECZNA OSÓB W SZCZEGÓLNE TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ, W TYM POPRZEZ DZIAŁANIA W ZAKRESIE INTERWENCJI KRYZYSOWEJ.

Wsparcie dla tworzenia i/lub działalności ośrodków interwencji kryzysowej – konkursy w ramach RPO WM. Zakres udzielanego wsparcia obejmuje tworzenie nowych ośrodków interwencji kryzysowej lub rozwój istniejących ośrodków interwencji kryzysowej.

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016 r. i 2019 r.) wyniosła 26,3 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2021 r.: 15,2 mln zł, w tym w 2021 r.: 5,2 mln zł.

W ramach projektów utworzono 3 nowe ośrodki interwencji kryzysowej, a w 5 kolejnych rozszerzano ofertę wsparcia osób i rodzin dotkniętych problemami i sytuacjami kryzysowymi. Wsparciem w dofinansowanych projektach planuje się objąć 8 210 osób. Do końca 2021 r. wsparciem objęto 5 872 mieszkańców Małopolski (w tym 1 574 w 2021 r.).

Aktywna integracja osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym – konkursy w ramach RPO WM, w ramach którego realizuje się kompleksowe programy na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W programach tych możliwe jest wykorzystanie szerokiego katalogu instrumentów aktywizacji o charakterze społecznym, zawodowym czy edukacyjnym, dopasowanych do indywidualnych potrzeb osób i rodzin obejmowanych wsparciem.

aktywna integracja – projekty konkursowe wyłącznie dla ops/ pcpr - wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2015, 2017 i 2019 r.) wyniosła 192,3 mln zł. W 2021 r. podpisywano 35 umów. Wartość projektów objętych umowami zawartymi w 2021 r. wyniosła 35,2 mln zł. Wartość środków wydatkowanych łącznie do końca 2021 r.: 128,5 mln zł, w tym w 2021 r.: 27,9 mln zł.

łącznie różnorodnym wsparciem w ramach projektów planuje się objąć 13 394 osoby. Do końca 2021 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało już 11 764 mieszkańców, z czego w 2021 r.: 2 230 osób.

aktywna integracja – projekty konkursowe

Wartość projektów objętych umowami (z naborów w 2016, 2017 i 2019 r.) wyniosła 169,7 mln zł, z czego wartość dofinansowania UE wyniosła 143,8 mln zł. Do końca 2021 r. w projektach wydatkowano łącznie 138,mln zł, w tym w 2021 r.: 33,1 mln zł. łącznie różnorodnym wsparciem w ramach projektów planuje się objąć 9 152 osoby. Do końca 2021 r. ze wsparcia oferowanego w projektach skorzystało już 9 154 mieszkańców zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z czego w 2021 r. 958 osób.

KIERUNEK 1.7 ROZWÓJ MIESZKALNICTWA SOCJALNEGO, WSPOMAGANEGO I CHRONIONEGO.

***Sami-Dzieln!* Nowe standardy mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi** – projekt partnerski realizowany przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (Lider) wspólnie z Gminą Miasta Tarnowa, Gminą Miejską Kraków, Gminą Wieprz oraz Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną Koło w Tarnowie (do września 2019 r.), ze Stowarzyszeniem na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „KLUCZ” (od września 2019 r.) i Gminą Zakliczyn (od lipca 2020 r.). Zadanie w trakcie realizacji,

zaplanowane na lata 2018-2023 ze środków PO WER. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 roku:

- realizowano pilotażowe wdrożenie standardu usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi (z wykorzystaniem lokali komunalnych oraz lokali własnych osób z niepełnosprawnościami) na terenie 5 gmin (Tarnów, Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn), usługami objęto 56 nowych osób;
- dla personelu świadczącego usługi, w ramach pilotażu zorganizowano i przeprowadzono 56 sesji superwizji oraz 6 szkoleń oraz zorganizowano 5 wizyt studyjnych (2 zdalne i 3 bezpośrednie);
- w związku z sytuacją epidemiczną realizowano w ramach projektu zadanie dodatkowe – „Sami-Dzielni! – razem przeciw COVID-19” (szczegółowy opis w części dot. projektów pakietu społecznego Małopolskiej Tarczy Antykryzysowej).

Od początku realizacji projektu:

- opracowano standard usług mieszkalnictwa wspomaganego dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- uruchomiono 4 mieszkania wspomagane na terenie gmin: Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn;
- realizowane jest pilotażowe wdrożenie standardu na terenie 5 gmin (Kraków, Wieprz, Klucze, Zakliczyn, Tarnów);
- w ramach projektu łącznie usługami objęto 123 osoby, w tym 92 pełnoletnie osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi i 31 rodziców/ opiekunów tych osób.

KIERUNEK 1.8. DZIAŁANIA Z ZAKRESU SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ ZGODNE Z ZASADAMI DEINSTYTUCJONALIZACJI ORAZ WSPARCIE PROCESU USAMODZIELNIANIA WYCHOWANKÓW.

Małopolskie Dni Rodzicielstwa Zastępczego – zadanie zrealizowane, prowadzone od 2008 r. ze środków Województwa Małopolskiego. W ramach obchodów w 2021 r. odbyły się: wojewódzka konferencja on-line pt. „Nieograniczony świat nowych technologii, wyzwaniem współczesnej rodziny”, w której wzięło udział 90 uczestników oraz uroczysta gala wręczenia nagród w konkursie dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka – „Moja Rodzina”,

w której wzięło udział 55 uczestników. Wydarzenie ma na celu wzmacnianie rodzinnych form pieczy zastępczej poprzez budowanie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa zastępczego.

KIERUNEK 1.9 POPRAWA SKUTECZNOŚCI, JAKOŚCI I EFEKTYWNOŚCI USŁUG SPOŁECZNYCH, W TYM SYSTEMOWE ROZWIĄZANIA DLA ZAPEWNIENIA ADEKWATNYCH DO POTRZEB KADR POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.

Doskonalenie kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej - projekt w trakcie realizacji (2020-2022), prowadzony przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w partnerstwie 4 województw: śląskiego (Lider), dolnośląskiego, opolskiego oraz małopolskiego, w ramach PO WER. Projekt ma zapewnić kontynuację podnoszenia kompetencji kadr systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz służb zaangażowanych w realizację zadań wynikających z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- zrealizowano szkolenia z 15 tematów dla 42 grup szkoleniowych, łącznie dla 661 osób - przedstawicieli systemu wspierania rodziny i służb współpracujących z terenu województwa małopolskiego;
- zrealizowano 9 sesji superwizyjnych dla 10 grup uczestników (łącznie 360 godzin superwizji), 100 osób objęto wsparciem superwizyjnym.

Projekt „CYFROWY ASYSTENT” – podnoszenie kompetencji cyfrowych służb społecznych (pilotaż) - realizowany po raz pierwszy w 2021 r., ze środków Województwa Małopolskiego. Celem pilotażu było wsparcie służb pomocy społecznej w obszarze kompetencji cyfrowych i świadczenia usług on-line. Pracownicy socjalni, asystenci rodziny czy opiekunowie osób starszych podczas 20-godzinnego szkolenia poznawali i doskonalili umiejętności pracy na najpopularniejszych platformach komunikacyjnych Google Meet, ZOOM, MS Teams, a także ePUAP. Uczestnicy projektu zapoznali się również z zasadami bezpiecznego korzystania z aplikacji i narzędzi w przestrzeni wirtualnej, dodatkowo wzięli udział w 6-godzinnych konsultacjach. W ramach projektu opracowano 3 tutoriale prezentujące funkcjonalności platform komunikacyjnych Google Meet, ZOOM oraz MS Teams oraz poradnik dotyczący zasad prowadzenia spotkań on-line. W szkoleniu wzięło udział 48 pracowników ośrodków pomocy społecznej z 16 małopolskich gmin.

Projekt „Pakiet dla Pomagających - podnoszenie kwalifikacji oraz wsparcie superwizyjno-terapeutyczne dla kadr systemu pomocy i integracji społecznej w Małopolsce, w szczególności placówek całodobowych” – zadanie zakończone, realizowane po raz pierwszy w 2021 r., ze środków Województwa Małopolskiego, mające na celu podnoszenie kompetencji i wsparcie służb pomocy i integracji społecznej, w tym domów pomocy społecznej, szczególnie dotkniętych skutkami pandemii. W ramach projektu w 2021 r. zorganizowano spotkania superwizyjne dla pracowników domów pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 10 grup, 117 uczestników oraz szkolenia dla pracowników domów pomocy społecznej, ośrodków pomocy społecznej i środowiskowych domów samopomocy – 7 grup, 208 uczestników.

Inkubator Włączenia Społecznego – Inkubator Włączenia Społecznego – projekt w trakcie realizacji (2020-2023) ze środków PO WER, prowadzony przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (lider) w partnerstwie z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej im. Jerzego Reguńskiego i Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dzięki mechanizmowi grantowemu przewidzianemu w projekcie możliwa jest inkubacja, a także testowanie i upowszechnianie nowych, załączkowych pomysłów, które pozwolą na szybsze, skuteczniejsze i bardziej wydajne rozwiązywanie problemów w obszarze wykluczenia społecznego. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- prowadzono animację lokalną i rekrutację przyszłych innowatorów społecznych;
- przeprowadzono 2 ogólnopolskie *Maratony Projektowania Innowacji* w formule online;
- uruchomiono nabór wniosków o grant o charakterze ciągłym. Do końca 2021 r. wpłynęło 170 zgłoszeń. W ramach przeprowadzonej oceny wyłoniono 22 pomysły do udzielenia grantu;
- zawarto 5 umów o grant i wypłacono pierwsze transze grantów.

Inkubator Dostępności – zadanie w trakcie realizacji (2019-2022), realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie (lider) i Fundację Instytutu Rozwoju Regionalnego ze środków PO WER. Zadaniem projektu jest niwelowanie barier w dostępie do usług, produktów i przestrzeni publicznej dla osób o ograniczonej mobilności, percepcji, starszych i z niepełnosprawnościami. Innowacje społeczne w tym obszarze są wspierane

poprzez udzielanie grantu na tworzenie i testowanie nowych rozwiązań. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.:

- Przeprowadzono ogólnopolską akcję konsultacyjno-informacyjną.
- Przeprowadzono nabór pomysłów na innowacje społeczne (II edycja), w ramach którego wpłynęło 27 wniosków.
- Podpisano 29 umów o grant oraz przekazano środki na opracowanie i przetestowanie innowacyjnych rozwiązań.
- Skonsultowano ze środowiskiem interesariuszy testowane innowacje w ramach 8 spotkań pn. „Salon Innowacji”.

KOOPERACJE 3D – model wielosektorowej współpracy na rzecz wsparcia osób i rodzin – projekt partnerski realizowany w latach 2018-2022 przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie wspólnie z regionalnymi ośrodkami polityki społecznej województw: śląskiego (Lider), opolskiego i łódzkiego. Zadanie w trakcie realizacji w ramach środków PO WER (2018-2022).

- Opracowano rekomendacje w oparciu o pilotażowe wdrożenie opracowanego modelu kooperacji pomiędzy instytucjami pomocy i integracji społecznej i podmiotami innych polityk sektorowych.
- Prowadzono prace nad księgą rekomendacyjną, w tym suplementu o realizacji pracy modelem w sytuacji kryzysu.
- Zrealizowano spotkania edukacyjne, szkolenia, warsztaty – 10 spotkań, 162 uczestników.

Realizacja Strategii Rozwoju Województwa. Małopolska 2030. w obszarze 7. „Rynek Pracy”, w kierunku 7.4 „Rozwój Ekonomii Społecznej” w 2021 r. przebiegała między innymi poprzez realizację trzech projektów wdrażanych w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Krakowie, a także działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, funkcjonujących przy wsparciu środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020.

Małopolski Ośrodek Koordynacji Ekonomii Społecznej – zadanie realizowane w ramach RPO WM w latach 2015-2023. Zakres rzeczowy realizowany w 2021 r: organizowano prace Małopolskiego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (MKRES) oraz opracowano projekt

Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku. Przeprowadzono konkurs „Małopolski Lider Przedsiębiorczości Społecznej” (pula nagród pozyskanych od sponsorów wyniosła 45 000 zł, a laureatem głównej nagrody została Społeczna 21 Sp. z o.o.). W ramach współpracy z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) - zorganizowano 4 spotkania. Opracowano opinie na potrzeby akredytacji. Koordynowano badanie MRiPS dot. monitorowania działalności OWES. Prowadzono regionalną listę przedsiębiorstw społecznych. W ramach współpracy z JST – zorganizowano 3 spotkania dla przedstawicieli JST (dot. zakładania przedsiębiorstw społecznych oraz działalności centrów usług społecznych). Upowszechniono ofertę podmiotów ekonomii społecznej podczas lokalnych wydarzeń targowych m.in. „Wielkowiejskiego Targu”. Sfinansowano realizację inicjatyw lokalnych na rzecz reintegracji społeczno-zawodowej JR-JST ze: Stowarzyszeniem Pomocy Socjalnej „Gaudium et Spes”, Fundacją Rozwoju Edukacji, Pracy Integracji oraz WTZ Bonifraterskiej Fundacji Dobroczynej. W ramach działań edukacyjnych zorganizowano: akcję edukacyjną „Szkoła Biznesu Społecznego”, przeprowadzono finał akcji, w którym wzięło udział 13 szkół. Dodatkowo zorganizowano zajęcia dla studentów Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie i Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie – spotkania z praktykami, osobami prowadzącymi przedsiębiorstwa ekonomii społecznej. Zorganizowano „XII Tydzień Ekonomii Społecznej” - w 23 wydarzeniach na 7 małopolskich uczelniach wzięło udział ponad 500 studentów. Realizowano badania: „Usługi reintegracji społeczno-zawodowej w okresie pandemii”, „Monitoring współpracy małopolskich gmin i powiatów z PES w 2020”. Zorganizowano 3 spotkania sieciujące WTZ i ZAZ o charakterze diagnostyczno-informacyjnym oraz dwa spotkania Forum WTZ Małopolska. Kontynuowano współpracę z partnerem biznesowym – UBS Polska oraz koordynowano organizację II edycji Programu „Współ dla PES” celem złagodzenia negatywnych skutków epidemii SARS-COV-2. Wsparcie w postaci grantów w wysokości 10 000 zł każdy otrzymało 5 małopolskich podmiotów ekonomii społecznej. Zrealizowano pierwszą wersję akcji „MentorES” - nawiązano 6 relacji mentoringowych między klasycznym biznesem a firmami społecznymi. We współpracy z Akademią Sztuk Pięknych im. Jana Matejki w Krakowie (ASP) i UM WM prowadzono prace mające na celu wdrożenie do produkcji w podmiotach ekonomii społecznej projektów pamiątek regionalnych tworzonych przez studentów ASP. Wspierano sprzedaż produktów podmiotów ekonomii społecznej poprzez opracowanie dwóch katalogów produktów; prowadzenie platformy sprzedażowej: www.sklep.es.malopolska.pl; certyfikację

Znakiem Zakup Prospołeczny; organizację warsztatów dot. sprzedaży w internecie, kontaktów z klientami, opracowywania ofert sprzedażowych oraz doskonalenia umiejętności cyfrowych. Opłacono udział podmiotów ekonomii społecznej w kilku wydarzeniach targowych, zorganizowano targi pn. „Smaki małopolskiej ekonomii społecznej”.

System partycypacyjnego zarządzania sferą ekonomii społecznej – projekt pozakonkursowy realizowany w ramach PO WER prowadzony przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w partnerstwie z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Lider), Uniwersytetem Warszawskim oraz Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Poznaniu; zadanie zakończone 30.09.2021 r.). Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie odpowiedzialny był w projekcie za realizację zadania „Stworzenie partycypacyjnego mechanizmu oceny istniejących oraz wypracowywania propozycji nowych form i instrumentów wsparcia ekonomii społecznej w obszarze strategicznym i programowym”.

Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r: Opracowano i poddano konsultacjom model tworzenia lokalnych programów rozwoju w oparciu o instrumenty ekonomii społecznej. Uczestniczono w pracach grupy strategicznej Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz Laboratoriach Ekonomii Społecznej. W ramach V Ogólnopolskiego Forum Ekonomii Społecznej i Solidarnej (OFESiS) zorganizowano Konferencję Open Space Technology „Ekonomia Społeczna w centrum zmieniającego się świata. Szanse i wyzwania”. W ramach prac nad ewaluacją modelu tworzenia regionalnych planów ekonomii społecznej opracowano koncepcję, dokonano rozeznania postępu prac nad planami w poszczególnych regionach, zrealizowano badania ewaluacyjne dotyczące użyteczności opracowanego przez ROPS modelu tworzenia regionalnych programów rozwoju ekonomii społecznej, zaprezentowano raport wraz z uzupełnieniem do modelu na spotkaniu grupy ds. koordynacji ekonomii społecznej Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Opracowano model tworzenia dokumentów planistycznych z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej.

Podniesienie kompetencji kadr OWES – projekt konkursowy realizowany w ramach PO WER, prowadzony przez Województwo Małopolskie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie w partnerstwie z Uniwersytetem Papieskim im. Jana Pawła II (lider) oraz Spółdzielnią Socjalną Równość, którego celem jest podniesienie kompetencji

pracowników Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) z województw: małopolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego, w tym w zakresie standardów usług OWES i przygotowania konsultantów OWES do wspierania podmiotów ekonomii społecznej w ubieganiu się o zamówienia publiczne. Zakres rzeczowy zrealizowany w 2021 r.: Zrealizowano badanie potrzeb szkoleniowo-doradczych OWES. Opracowano raport z badania oraz program szkoleń na 2021 i 2022 rok. Zorganizowano 2 spotkania sieciujące dla pracowników OWES. Zorganizowano 5 szkoleń, w których wzięło udział 56 osób.

Zapewnienie dostępu do usług bezpośredniego wsparcia inicjatyw oddolnych, nowopowstających oraz działających podmiotów ekonomii społecznej - przedsięwzięcie realizowane w ramach RPO WM 2014-2020 Działanie 9.3. Wsparcie Ekonomii Społecznej, Typ projektu A. „działania wspierające rozwój ekonomii społecznej, obejmujące usługi: animacji lokalnej, rozwoju ekonomii społecznej oraz wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej”, 9. Oś Priorytetowa Region spójny społecznie. W ramach konkursów (2 tury – wybór i kontynuacja zakończonych) wybrano do dofinansowania 10 projektów (ośrodki wsparcia ekonomii społecznej – OWES) realizowanych w każdym subregionie Małopolski przez dwa konsorcja posiadające akredytację Ministerstwa. Pierwsze konsorcjum obejmuje wsparciem subregiony: krakowski i Małopolska Zachodnia. Drugie konsorcjum obejmuje wsparciem subregiony: tarnowski, sądecki i podhalański. Do końca 2021 r. (w 2016 r., w 2019 r. i 2020 r.) zawarto 10 umów dot. w/w działań na kwotę wartości projektów 80,8 mln zł. Kwota ta obejmuje wsparcie przeznaczone na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w każdym z subregionów Małopolski łącznie z dotacjami na tworzenie miejsc pracy dla osób i organizacji chcących założyć przedsiębiorstwo społeczne. Wartość środków wydatkowanych na działalność ośrodków wsparcia ekonomii społecznej łącznie do końca 2021 r.: 64,3 mln zł; w tym w 2021 r. wydano 18,5 mln zł.

VII PODSTAWOWE DANE

WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE

2021 r.

WYBRANE ELEMENTY SYTUACJI SPOŁECZNO – DEMOGRAFICZNEJ

Liczba mieszkańców	3 407 727	
Stopa bezrobocia (w %)	4,5%	
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (w %)	55,6%	
Świadczeniobiorcy pomocy społecznej	liczba osób	81 245
	liczba rodzin	55 925
	liczba osób w rodzinach	120 916
Udział korzystających ze świadczeń pieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)	65,9%	
Udział korzystających ze świadczeń niepieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej (liczba osób w rodzinach)	45,5%	
Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności (liczba osób w rodzinach)	3,5%	

OSOBY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY ORAZ WYBRANE ŚWIADCZENIA

Wybrane przyczyny korzystania z pomocy społecznej (w %)	Ubóstwo	% liczby osób w rodzinach	49,2%
	Długotrwała lub ciężka choroba	% liczby osób w rodzinach	48,8%
	Niepełnosprawność	% liczby osób w rodzinach	34,0%
	Bezrobocie	% liczby osób w rodzinach	31,6%
	Potrzeba ochrony macierzyństwa	% liczby osób w rodzinach	28,7%

	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	% liczby osób w rodzinach	17,3%
Zasiłki stałe, w tym:		Liczba osób	12 544
	zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących	Liczba osób	11 161
	zasiłek stały dla osoby w rodzinie	Liczba osób	1 450
Zasiłki okresowe, w tym:		Liczba osób	22 028
	zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia	Liczba osób	9 914
	zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby	Liczba osób	4 723
	zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności	Liczba osób	6 477
	zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego	Liczba osób	74
Zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego		Liczba osób	658
Zasiłki celowe i w naturze		Liczba osób	43 437
Schronienie		Liczba osób	1 823
Posiłki		Liczba osób	26 394
	w tym dla dzieci:	Liczba osób	21 769
Udział dzieci i młodzieży, którym przyznano pomoc w formie posiłków w ogólnej liczbie dzieci i młodzieży (do 18 roku życia)			3,3%
Odpłatność gminy za pobyt mieszkańców w domu pomocy społecznej		Liczba osób	6 440
Liczba osób korzystających z gminnych usług opiekuńczych			7 363
Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi			810
Odsetek ludności objętej pracą socjalną			3,2%
Liczba osób w rodzinach objętych interwencją kryzysową gmin			1 563
Liczba osób korzystających z ośrodków interwencji kryzysowej			11 658
Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny			3 292
Rodzinną pieczę zastępczą	Rodziny zastępcze	liczba rodzin	1 979
		liczba dzieci	2 805
	w tym: rodziny zastępcze zawodowe	liczba rodzin	190
		liczba dzieci	454
	Rodzinne domy dziecka	liczba domów	24
		liczba dzieci	158
Liczba gospodarstw domowych, którym przyznano dodatki mieszkaniowe			19 501
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia wychowawcze			419 863
Liczba dzieci w rodzinach, na które przyznano świadczenia wychowawcze- 500+			675 210

	Liczba dzieci w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych, na które przyznano dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego (500+)	4 029
	Liczba mieszkańców na 1 pracownika socjalnego w OPS	2 030
	Odsetek pracowników socjalnych OPS posiadających II stopień specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny	6%
ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ, A TAKŻE ICH OTOCZENIA	Liczba środowiskowych domów samopomocy	83
	Liczba dziennych domów pomocy	50*
	Liczba mieszkań chronionych	116
	Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	14
	Liczba placówek wsparcia dziennego	235*
	Liczba centrów integracji społecznej	15
	Liczba klubów integracji społecznej	39
	Liczba warsztatów terapii zajęciowej	69
	Liczba zakładów aktywności zawodowej	12
Liczba zakładów pracy chronionej	38	

* liczba jednostek wykazanych w sprawozdaniu OZPS za 2021 r., bez uwzględnienia miejsc dziennej opieki i aktywizacji osób starszych oraz placówek wsparcia dziennego prowadzonych poza sektorem pomocy społecznej/ sektorem publicznym, uruchamianych z RPO WM 2014-2020

VIII PROCES GROMADZENIA INFORMACJI I ŹRÓDŁA DANYCH WYKORZYSTANYCH W „OCENIE ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO ZA ROK 2021”

➤ Proces gromadzenia informacji

Jednolity dla całego kraju (gmin, powiatów, województw) system zbierania danych za pośrednictwem centralnego formularza funkcjonował od 2012 r.⁸⁸. W 2018 r. Departament Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w partnerstwie z Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie rozpoczął realizację projektu współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, w ramach którego zmodyfikowano istniejący formularz i sposób system zbierania danych w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), obsługującej formularze. Wprowadzone modyfikacje dodatkowo utrudniły coroczną realizację *Oceny*, która już wcześniej stanowiła wyzwanie w związku z bardzo szerokim zakresem zbieranych i analizowanych danych, a także bardzo krótkim czasem przewidzianym przez ustawodawcę na jej sporządzenie.

Mimo utrudnień, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie dokłada starań, aby rzetelnie przygotować ocenę zasobów pomocy społecznej za kolejny rok oraz wykorzystać dane zgromadzone za pomocą ogólnopolskiego narzędzia. Wystosowano do jednostek biorących udział w badaniu regionalne wyjaśnienia poszczególnych zapisów formularza oraz utrzymano dodatkowe regionalne reguły walidacyjne do formularza. Pracownicy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie prowadzili konsultacje telefoniczne w zakresie wypełniania formularza.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie przed terminem rozpoczęcia zbierania sprawozdań, zebrał także dodatkowe informacje z gmin i powiatów, które stanowią

⁸⁸ Pierwsza wersja formularza została przygotowana przez Instytut Rozwoju Służb Społecznych (IRSS) w ramach projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”, koordynowanego przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (Działanie 1.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 „Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej”). Modyfikacje narzędzia zostały opracowane przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Departament Pomocy i Integracji Społecznej (wcześniej MPiPS), gdyż narzędzie zostało przekazane do tego ministerstwa po zakończeniu projektu „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji”.

uzupełnienie raportu. Dotyczyły one np. wieku i wykształcenia kadry ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie, świadczeń wychowawczych „Rodzina 500+”, świadczeń „Za życiem”, współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Wykorzystywane źródła danych

Ustawowy termin zakończenia sporządzania *Oceny zasobów pomocy społecznej* przez gminy i powiaty regionu to 30 kwietnia danego roku, jednak mimo starań, na poziomie samorządu województwa komplet poprawnych sprawozdań z jednostek pomocy społecznej udało się zgromadzić ostatecznie w dniu 19 maja 2022 r.

Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie odpowiedni formularz za pomocą systemu CAS przekazało 201 jednostek, w tym:

- 179 gmin (ośrodki pomocy społecznej) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 3 miasta na prawach powiatów (miejskie ośrodki pomocy społecznej powiatów grodzkich) – wszystkie funkcjonujące w Małopolsce;
- 19 powiatów (powiatowe centra pomocy rodzinie) – wszystkie funkcjonujące w regionie.

Tym samym pozyskano komplet sprawozdań.

Zgodnie z organizacją systemu i zapisami ustawowymi podstawą regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej” mają być formularze przekazane przez gminy i powiaty w internetowym systemie CAS. Jednak w celu zaprezentowania pełnego i rzetelnego obrazu sytuacji społeczno-demograficznej regionu, kondycji sektora, realizacji funkcji kontrolnej zdecydowano:

- dane pozyskane w formularzach OZPS, ale budzące duże wątpliwości zastąpić statystyką publiczną (np. dane dotyczące ludności);
- dane, które nie były zbierane poprzez formularz OZPS lub dane z OZPS, które nie były kompletne pozyskać z Głównego Urzędu Statystycznego (np. dane o skali ubóstwa), Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (np. publiczne rejestry jednostek), Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie (w tym dane o bezrobociu rodzinnym, zapisy regionalnej „Oceny sytuacji na rynku pracy”), sprawozdania MRiPS-03 i MRiPS-06 (wcześniej MRPiPS-03), gminnych i powiatowych sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej i innych źródeł.

Ostatecznie wykorzystano dane głównie z następujących źródeł:

- z formularzy przesłanych przez gminy i powiaty poprzez system CAS, w tym dodatkowych informacji, o które poprosił ROPS w Krakowie;
- ze Sprawozdania MRiPS-03 - Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2021 r.;
- ze Sprawozdania MRiPS-06 - Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej za I-XII 2021 r.;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31;
- ze Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego za okres od 2021-07-01 do 2021-12-31;
- ze Sprawozdania Centrum Integracji Społecznej za rok 2021 r.;
- ze Sprawozdania Klubu Integracji Społecznej za I-XII 2021 r. ;
- z rejestrów i wykazów Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie;
- z projektu raportu „Ocena sytuacji na rynku pracy województwa małopolskiego w roku 2021” Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie;
- z Małopolskiego Centrum Przedsiębiorczości (Referat ds. Monitoringu i Sprawozdawczości) odnośnie efektów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 (na podstawie materiału do „Raportu o stanie województwa małopolskiego za rok 2021”;
- z Portali Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, np. senior.gov.pl;
- z Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń Uniwersytetów Trzeciego Wieku;
- ze statystyki publicznej – Główny Urząd Statystyczny;
- dane własne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie.

W raporcie zostały zaprezentowane dane głównie dla roku 2021, tj. tzw. *roku oceny*, czyli za ostatni zamknięty okres sprawozdawczy (tam, gdzie pozwalała na to dostępność informacji). W pozostałych przypadkach – z konieczności, spełniając wymagania ustawodawcy, co do terminu publikacji regionalnej „Oceny zasobów pomocy społecznej”, czy też ze względu na wartość danych – prezentowane są statystyki najnowsze z dostępnych, zestawiane w miarę możliwości z analizą trendów w ostatnich latach, by zobrazować dynamikę danego zjawiska czy problemu.

IX ALTERNATYWA TEKSTOWA ZAŁĄCZONYCH GRAFIK

Wykres 1: Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021*

Wykres liniowy przedstawia liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012 – 2021. W 2012 roku było to 236 437 osób, w 2013 roku – 234 530 osób, w 2014 roku – 229 800 osób, w 2015 roku – 217 989 osób, w 2016 roku – 192 925 osób, w 2017 roku – 174 435 osób, w roku 2018 – 162 405 osób, w 2019 roku – 151 458 osób, w 2020 roku – 134 499 osób, w roku 2021 – 120 916. Między 2012 rokiem a 2021 rokiem odnotowano spadek o 115,5 tysiąca osób.

Wykres 2: Spadek udziału korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012-2021

Wykres liniowy przedstawia udział korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w Małopolsce w ogólnej ludności w latach 2012 – 2021. W 2012 roku było to 6,9%, w 2013 roku – 7,0%, w 2014 roku – 6,8%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 5,7%, w 2017 roku – 5,1%, w 2018 roku – 4,8%, w 2019 roku: 4,4%, w 2020 roku – 3,9%, w 2021 roku – 3,5%. Spadek udziału korzystających z pomocy społecznej między 2012 rokiem a 2021 rokiem wyniósł 3,4 punktu procentowego.

Wykres 3: Dynamika zmian w latach 2012-2021 – rodziny korzystające z pomocy społecznej w Małopolsce

Wykres liniowy przedstawia odsetek rodzin różnych typów w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021:

- odsetek rodzin bez dzieci w ogólnej liczbie rodzin: w 2012 roku było to 60,5%, w 2013 roku – 60,5%, w 2014 roku – 60,8%, w 2015 roku – 61,4%, w 2016 roku – 64,5%, w 2017 roku – 67,8%, w 2018 roku – 69,9%, w 2019 roku – 71,9%, w 2020 roku – 72,8%, w 2021 roku – 73,4%;
- odsetek rodzin z 1 lub 2 dziećmi w ogólnej liczbie rodzin: w 2012 roku było to 24,3%, w 2013 roku – 25,0%, w 2014 roku – 24,4%, w 2015 roku – 23,6%, w 2016 roku – 22,5%, w 2017 roku – 20,7%, w 2018 roku – 19,3%, w 2019 roku – 17,9%, w 2020 roku – 17,0%, w 2021 roku – 16,5%;

- odsetek rodzin z 3 i więcej dzieci w ogóle rodzin: w 2012 roku było to 15,1%, w 2013 roku – 14,4%, w 2014 roku – 14,8%, w 2015 roku – 15,0%, w 2016 roku – 13,0%, w 2017 roku – 11,5%, w 2018 roku – 10,8%, w 2019 roku – 10,1%, w 2020 roku – 10,2%, w 2021 roku – 10,1%.

Wykres 4: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021

Wykres liniowy przedstawia odsetek osób otrzymujących wsparcie w oparciu o główne przesłanki udzielania pomocy społecznej w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012-2021. Na wykresie prezentowane są następujące przyczyny:

- ubóstwo – w 2012 roku było to 60,3%, w 2013 roku – 63%, w 2014 roku – 60,4%, w 2015 roku – 62,0%, w 2016 roku – 61,3%, w 2017 roku – 57,9%, w 2018 roku – 52,1%, w 2019 roku – 47,2%, w 2020 roku – 47,9%, w 2021 roku – 49,2%;
- bezrobocie – w 2012 roku było to 45,3%, w 2013 roku – 47,5%, w 2014 roku – 45,3%, w 2015 roku – 42,2%, w 2016 roku – 39,7%, w 2017 roku – 36,1%, w 2018 roku – 31,9%, w 2019 roku – 28,9%, w 2020 roku – 30,4%, w 2021 roku – 31,6%;
- długotrwała lub ciężka choroba – w 2012 roku było to 36,1%, w 2013 roku – 36,2%, w 2014 roku – 36,7%, w 2015 roku – 38,3%, w 2016 roku – 41,3%, w 2017 roku – 44,6%, w 2018 roku – 46,7%, w 2019 roku – 47,2%, w 2020 roku – 47,0%, w 2021 roku – 48,8%;
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – w 2012 roku było to 33,0%, w 2013 roku – 32,0%, w 2014 roku – 31,1%, w 2015 roku – 30,9%, w 2016 roku – 29,2%, w 2017 roku – 24,4%, w 2018 roku – 21,0%, w 2019 roku – 18,8%, w 2020 roku – 17,7%, w 2021 roku – 17,3%;
- niepełnosprawność – w 2012 roku było to 30,5%, w 2013 roku – 30,5%, w 2014 roku – 30,9%, w 2015 roku – 31,1%, w 2016 roku – 33,0%, w 2017 roku – 34,5%, w 2018 roku – 35,6%, w 2019 roku – 34,8%, w 2020 roku – 33,4%, w 2021 roku – 34,0%;
- potrzeba ochrony macierzyństwa – w 2012 roku było to 22,5%, w 2013 roku – 23,1%, w 2014 roku – 25,1%, w 2015 roku – 26,8%, w 2016 roku – 26,6%, w 2017 roku – 26,9%, w 2018 roku – 27,6%, w 2019 roku – 27,9%, w 2020 roku – 28,7%, w 2021 roku – 28,7%.

Wykres 5: Odsetek mieszkańców Polski żyjących poniżej minimum egzystencji w latach 2012-2020 i Małopolski w latach 2012-2019

Wykres kolumnowy przedstawia odsetek mieszkańców Polski żyjących poniżej minimum egzystencji w latach 2012-2020 i Małopolski w latach 2012-2019:

- w Polsce poniżej minimum egzystencji żyło: w 2012 roku – 6,8%, w 2013 roku – 7,4%, w 2014 roku – 7,4%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 4,9%, w 2017 roku – 4,3%, w 2018 roku – 5,4%, w 2019 roku – 4,2%, w 2020 roku – 5,2%;
- w Małopolsce poniżej minimum egzystencji żyło: w 2012 roku – 6,2%, w 2013 roku – 6%, w 2014 roku – 6,6%, w 2015 roku – 8,4%, w 2016 roku – 5,3%, w 2017 roku – 7,4%, w 2018 roku – 9,2%, w 2019 roku – 7,5%.

Wykres 6: Stopa bezrobocia rejestrowanego i bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach 2012-2021

Wykres kolumnowy przedstawia stopę bezrobocia rejestrowanego oraz bezrobocie rodzinne w Małopolsce w latach 2012-2021:

- dane dotyczące stopy bezrobocia: w 2012 roku – 11,5%, w 2013 roku – 11,6%, w 2014 roku – 9,9%, w 2015 roku – 8,4%. W 2016 roku – 6,7%. W 2017 roku – 5,4%, w 2018 roku – 4,7%, w 2019 roku – 4,1%, w 2020 roku – 5,3%, w 2021 roku – 4,5%;
- dane dotyczące bezrobocia rodzinnego: w 2012 roku – 24,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w 2013 roku – 27,9%, w 2015 roku – 22,1%, w 2016 roku – 18,7%, w 2017 roku – 16,4%, w 2018 roku – 14,5%, w 2019 roku – 13,5%, w 2020 roku – 14,5%, w 2021 r. – 13,4%. Dla roku 2014 – brak danych.

Linia trendu obrazuje spadek stopy bezrobocia oraz bezrobocia rodzinnego w latach 2012 – 2021, z wyłączeniem 2020 r. kiedy nastąpił wzrost obu wskaźników.

Mapa 1: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności w Małopolski w 2012 i 2021 r.

Pierwsza mapa Małopolski przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności gmin w 2012 roku. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach: 1,8% - 5,0%, 5,1% - 10,0%, 10,1% - 15,0%, 15,1% - 19,5%. Na mapie zaznaczono:

- gminy z najwyższym udziałem korzystających z pomocy społecznej (15,1% - 19,5%) w ogóle ludności: Dobra, Kamienica i Łukowica (powiat limanowski); Korzenna (powiat nowosądecki); Bobowa (powiat gorlicki);

- gminy, w których odsetek klientów pomocy społecznej w ogóle ludności mieścił się w przedziale 10,1% - 15,0%: Bolesław, Dąbrowa Tarnowska, Mędrzechów, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); Ciężkowice, Rzepiennik Strzyżewski i Wietrzychowice, (powiat tarnowski); wiejska Gorlice, Lipinki, Moszczenica, Ropa i Sękowa (powiat gorlicki); Chełmiec, Gródek nad Dunajcem, wiejska Grybów, Kamionka Wielka, Łabowa, Łososina Dolna i Piwniczna - Zdrój (powiat nowosądecki); Jodłownik, Laskowa, Niedźwiedź i Słopnice (powiat limanowski), Raciechowice (powiat myślenicki), Bystra-Sidzina (powiat suski).

Ogółem w Małopolsce w 2012 r. korzystało z pomocy społecznej 6,9% mieszkańców, a w Polsce – 8,4%.

Druga mapa Małopolski przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności gmin w 2021 roku. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziałach: 0,9% - 5,0%, 5,1% - 10,0%, 10,1% - 13,4%. Na mapie zaznaczono gminy z najwyższym udziałem korzystających z pomocy społecznej (10,1% - 13,4%) w ogóle ludności – Rzepiennik Strzyżewski (powiat tarnowski), Dobra i Kamienica (powiat limanowski), Korzenna (powiat nowosądecki) oraz Bobowa i Lipinki (powiat gorlicki).

Ogółem w Małopolsce w 2021 r. korzystało z pomocy społecznej 3,5% mieszkańców, a w Polsce – 3,9%.

Wykres 7: Zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce w latach 2012-2021 – sektor publiczny

Wykres kolumnowy przedstawia zmiany w zasobach pomocy społecznej i jej otoczenia w Małopolsce pomiędzy rokiem 2012 i 2021:

- w 2012 roku: 122 placówki wsparcia dziennego, 60 mieszkań chronionych, 74 środowiskowe domy samopomocy, 10 klubów samopomocy, 65 warsztatów terapii zajęciowej, 7 dziennych domów pomocy dla seniorów, 12 klub integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej i 6 zakładów aktywności zawodowej;
- w 2021 roku: 235 placówek wsparcia dziennego, 116 mieszkań chronionych, 83 środowiskowe domy samopomocy, 82 kluby samopomocy, 69 warsztatów terapii zajęciowej, 50 dziennych domów pomocy dla seniorów, 39 klubów integracji społecznej, 15 centrów integracji społecznej i 12 zakładów aktywności zawodowej.

Mapa 2: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2012 r.

Na mapie zaprezentowano wsparcie dla osób starszych w Małopolsce w 2012 roku w formie dziennych domów pomocy w ujęciu gminnym. W Krakowie funkcjonowało 4 dziennie domy pomocy (4 placówki), a po 1 placówce było w Chrzanowie (powiat chrzanowski), Oświęcimiu (powiat oświęcimski) i w Tarnowie. Łącznie w 2012 r. funkcjonowało 7 dziennych domów pomocy.

Mapa 3: Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację seniorom dofinansowane w ramach RPO WM 2014-2020

Mapa Małopolski przedstawia placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym.

Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach:

- po 1 placówce w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia i Drwinia (powiat bocheński); Chrzanów (powiat chrzanowski); Bobowa, wiejskiej Gorlice, Lipinki, i Ropa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski), Laskowa i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Raclawice (powiat miechowski); Korzenna, Piwniczna Zdrój, Podegrodzie i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Ochotnica Dolna i Szczawnica (powiat nowotarski); miasto Oświęcim (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno i Wolbrom, (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Wojnicz i Zakliczyn (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wieprz (powiat wadowicki) oraz Biskupice (powiat wielicki);
- po 2 placówki w gminach: Biecz, miejskiej Gorlice, Sękowa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krynica Zdrój (powiat nowosądecki); Trzyciąż (powiat olkuski) i Pałecznicza (powiat proszowicki);
- po 3 placówki w gminach: Klucze (powiat olkuski) i Skawina (powiat krakowski);
- 12 placówek w Krakowie;
- brak placówek w 138 gminach.

W oparciu o zawarte umowy efekty w Małopolsce szacuje się na 66 placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób w 44 gminach.

Mapa 4: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w Małopolsce w 2012 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci funkcjonujące w 2012 roku. Gminy zostały pogrupowane w 2 przedziałach:

- 1 - 36 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po jednej placówce funkcjonowało w gminach: Dębno (powiat brzeski); Babice i Libiąż (powiat chrzanowski); Gręboszów i Szczucin (powiat dąbrowski); Bobowa (powiat gorlicki); Jerzmanowice-Przegonia (powiat krakowski); Dobczyce, Myślenice i Sułkowice (powiat myślenicki); miejskiej Grybów i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn (powiat nowotarski); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Maków Podhalański, Stryszawa i Zembrzyce (powiat suski); Radłów i Wietrzychowice (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Andrychów (powiat wadowicki); Gdów, Kłaj, Niepołomice i Wieliczka (powiat wielicki);
 - po 2 placówki działały w gminach: Trzebinia (powiat chrzanowski); Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krzeszowice (powiat krakowski); Olkusz (powiat olkuski); Bystra-Sidzina; (powiat suski) Skrzyszów i Wierzchosławice (powiat tarnowski);
 - najwięcej tego rodzaju placówek funkcjonowało w Krakowie (36 placówek) i Tarnowie (9 placówek) oraz gminie Zabierzów (powiat krakowski, 10 placówek) i Wadowicach (powiat wadowicki, 6 placówek) i wiejskiej Bochnia (powiat bocheński, 4 placówki);
- brak placówek wsparcia dziennego w 142 gminach.

Dodatkowo na mapie przedstawiono placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym funkcjonujące w 4 powiatach: tarnowskim – 8 placówek, w wielickim – 5 oraz w chrzanowskim i proszowickim – po 1 placówce.

Łącznie w Małopolsce wsparcie dla dzieci w 2012 r. oferowały 122 placówki wsparcia dziennego (w tym 107 w 40 gminach i 15 w 3 powiatach).

Mapa 5: Placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży dofinansowane w ramach RPO WM 2014-2020

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Dębno (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska, Olesno i Radgoszcz (powiat dąbrowski); Ropa

(powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Słomniki i Wielka Wieś (powiat krakowski); Dobra oraz gmina wiejska i gmina miejska Limanowa (powiat limanowski); Miechów, Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Dobczyce i Wiśniowa (powiat myślenicki); Korzenna i Łącko (powiat nowosądecki); Bolesław, Trzyciąż i Wolbrom (powiat olkuski); Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznicza i Radziemice (powiat proszowicki); gmina miejska i gmina wiejska Jordanów oraz Stryszawa i Sucha Beskidzka (powiat suski); Radłów, Wojnicz i Żabno (powiat tarnowski); Lanckorona i Mucharz (powiat wadowicki);

- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w Tarnowie oraz gminach: Bochnia, Łapanów i Żegocina (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Libiąż (powiat chrzanowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Chełmiec, Piwniczna Zdrój i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Rzepiennik Strzyżewski i Zakliczyn (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański).
 - po 3 placówki w gminach: Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki); Drwinia (powiat bocheński); Alwernia (powiat chrzanowski); Sękowa (powiat gorlicki); Krzeszowice, Skawina i Zabierzów (powiat krakowski); Myślenice (powiat myślenicki); Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Tomice i Wadowice (powiat wadowicki).
 - po 4 placówki w gminach: Czchów (powiat brzeski); Trzebina (powiat chrzanowski); Bobowa (powiat gorlicki); Lipinki i Moszczenica (powiat gorlicki); Zielonki (powiat krakowski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Wieliczka (powiat wielicki).
 - po 5 placówek w gminach: wiejskiej Gorlice (powiat gorlicki) i Michałowice (powiat krakowski);
- 6 – 10 placówek wsparcia dziennego w Nowym Sączu (9 placówek) oraz gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki, 7 placówek); Biecz (powiat gorlicki, 8 placówek); Szaflary (powiat nowotarski, 8 placówek); Ujście Gorlickie (powiat gorlicki, 9 placówek) oraz Olkusz (powiat olkuski, 10 placówek);
- 11 – 25 placówek wsparcia dziennego w gminach: Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki, 12 placówek) i Andrychów (powiat wadowicki, 12 placówek) oraz w Krakowie (25 placówek);

- brak placówek wsparcia dziennego w 99 gminach.

W ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży dofinansowano w Małopolsce 246 placówek wsparcia dziennego w 83 gminach.

Mapa 6: Wybrane zasoby pomocy społecznej oraz jej otoczenia w Małopolsce w 2012 i 2021 r. – sektor publiczny

Zaprezentowano 2 mapy Małopolski obrazujące zmianę w dostępie do wybranych zasobów pomocy społecznej oraz jej otoczenia pomiędzy 2012 i 2020 r.

- pierwsza mapa Małopolski dotyczy 2012 r. Zobrazowano na niej rozmieszczenie w układzie powiatowym: 122 placówek wsparcia dziennego, 14 ośrodków interwencji kryzysowej, 60 mieszkań chronionych, 7 dziennych domów pomocy, 65 warsztatów terapii zajęciowej, 12 klubów integracji społecznej, 5 centrów integracji społecznej oraz 6 zakładów aktywności zawodowej;
- mapa Małopolski dotyczy 2021 r. Zobrazowano na niej rozmieszczenie w układzie powiatowym: 235 placówek wsparcia dziennego, 14 ośrodków interwencji kryzysowej, 116 mieszkań chronionych, 50 dziennych domy pomocy, 69 warsztatów terapii zajęciowej, 39 klubów integracji społecznej, 15 centrów integracji społecznej oraz 12 zakładów aktywności zawodowej.

Wykres 8: Struktura mieszkańców Małopolski w wieku 60+ wg grup wieku w 2021 r.

Wykres kołowy przedstawia strukturę wiekową Małopolan będących w wieku 60 lub więcej lat w 2021 r.: osoby w wieku od 60 lat do 64 lat stanowiły 26,2% ogółu osób w wieku 60+, osoby w wieku od 65 lat do 69 lat – 24,5%, osoby w wieku od 70 lat do 74 lat – 19,5%, osoby w wieku od 75 lat do 79 lat – 11,7%, osoby w wieku od 80 lat do 84 lat – 9,2%, a osoby w wieku 85 lat lub więcej – 8,9%.

Wykres 9: Potencjał pielęgnacyjny (liczba kobiet w wieku 45-64 lat do liczby osób w wieku 80+) w Małopolsce w latach 2015 - 2021

Wykres kolumnowy przedstawia potencjał pielęgnacyjny w Małopolsce w latach 2015-2021. Jego wartość w kolejnych latach wynosiła: 2015 roku – 319 potencjalnych opiekunów rodzinnych przypadających na 100 osób potrzebujących wsparcia, w 2016 roku – 308, w 2017 roku – 300, w 2018 roku – 294, w 2019 roku – 289, w 2020 roku – 290, w 2021 roku – 298.

Wykres 11: Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16-64 lata w latach 2014-2021

Wykres liniowy przedstawia wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata w Małopolsce i w Polsce w latach 2014 – 2021. Na wykresie zaznaczono wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata w Małopolsce w latach 2014 – 2021. I tak: w 2014 roku było to 15,3%, w 2015 roku – 14,1%, w 2016 roku – 14,4%, w 2017 roku – 19,6%, w 2018 roku – 17,8%, w 2019 roku – 20,0%, w 2020 roku – 26,0%, w 2021 roku – 28,8%.

Wykres 12: Liczba osób bezrobotnych w Małopolsce w latach 2012-2021 w tys., stan na koniec grudnia

Wykres liniowy przedstawia liczbę osób bezrobotnych w Małopolsce w latach 2012-2021, uwzględniając stan na koniec grudnia. W 2012 roku było to 161,2 tysiąca osób, 2013 roku – 164,4 tysiąca osób, 2014 roku – 139 tysięcy osób, 2015 roku – 119,6 tysiąca osób, 2016 roku – 96,5 tysiąca osób, 2017 roku – 79,4 tysiąca osób, 2018 roku – 71,5 tysiąca osób, 2019 roku – 62,6 tysiąca osób, 2020 roku – 83,1 tysiąca osób, w 2021 roku – 69,9 tysiąca osób.

Mapa 7: Stopa bezrobocia w Małopolsce w grudniu 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia powiaty pogrupowane według wysokości stopy bezrobocia w grudniu 2021 roku w 4 przedziałach:

- do 3,9% w powiatach: bocheńskim (3,7%) i myślenickim (2,6%) oraz w Krakowie (2,9%) i Nowym Sączu (3,0%);
- od 4% do 5,9% w powiatach: brzeskim (4,6%), gorlickim (5,2%), krakowskim (5,0%), miechowskim (4,1%), oświęcimskim (5,5%), proszowickim (4,7%), suskim (4,4%), tarnowskim (5,9%), wielickim (4,3%), wadowickim (4,9%) oraz w Tarnowie (4,2%);
- od 6% do 7,9% w powiatach: chrzanowski (6,7%), nowosądecki (7,7%), nowotarski (6,0%), limanowski (6,1%), olkuski (6,7%) i tatrzański (7,1%);
- 9,1% w powiecie dąbrowskim.

Wykres 13: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów w latach 2012 – 2021

Wykres słupkowy przedstawia udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2012 – 2021. W roku 2012 było to 24,6%, w 2013 roku – 27,9%, w 2015 roku – 22,1%, w 2016 roku – 18,7%, w 2017 roku – 16,4%, w 2018 roku – 14,5%, w 2019 roku – 13,5%, w 2020 roku – 14,5%, w 2021 roku – 13,4%. Brak danych dla roku 2014.

Linia trendu obrazuje spadek odsetka bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w Małopolsce w latach 2012 – 2021, z wyłączeniem 2020 r. kiedy nastąpił wzrost tego wskaźnika.

Mapa 8: Udział osób bezrobotnych, których dotyczy zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wg powiatów – stan na 31 XII 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia wskaźnik dotyczący „bezrobocia rodzinnego” w ujęciu powiatowym. Odsetek osób bezrobotnych zamieszkujących gospodarstwo domowe, w którym dwie lub więcej osób było zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy jako osoby bezrobotne w ogólnej liczbie osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy przedstawiono w 4 przedziałach:

- od 8,2% do 10,0% odnotowano w Krakowie (8,2%) i powiatach: myślenickim (9,1%) i wielickim (9,9%);
- od 10,0% do 16,0% odnotowano w powiatach: oświęcimskim (10,3%), wadowickim (11,4%), chrzanowskim (11,6%), olkuskim (11,8%), krakowskim (12,4%), Tarnowie i powiecie tarnowskim (13,3%), bocheńskim (13,4%), gorlickim (13,5%), brzeskim (15,1%), miechowskim (15,1%) i suskim (15,7%) oraz w Nowym Sączu (14,3%);
- od 16,1% do 20,0% było powiatach: nowotarskim (17,6%), proszowickim (18,0%), limanowskim (18,5%) i nowosądeckim (18,8%);
- od 20,1% do 24,7% było w powiatach: tatrzańskim (21,4%) i dąbrowskim (24,7%).

Wskaźnik „bezrobocia rodzinnego” dla Małopolski wyniósł w 2021 r. 13,4%.

Wykres 14: Struktura wieku osób bezrobotnych, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w województwie małopolskim wg – stan na 31 XII 2021 r.

Wykres kołowy przedstawia strukturę wieku osób bezrobotnych w województwie małopolskim, których dotyczyło zjawisko „bezrobocia rodzinnego” w 2021 r.: osoby bezrobotne w wieku od 18 lat do 24 lat stanowiły 17,5% ogółu osób bezrobotnych, osoby w wieku od 25 do 34 lat – 29,5%, osoby w wieku od 35 lat do 44 lat – 19,2%, osoby w wieku od 45 do 54 lat – 18,1%, a osoby powyżej 55 lat – 15,7% ogółu osób bezrobotnych.

Wykres 15: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności Małopolski w latach 2012 – 2021

Wykres słupkowy przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012 – 2021. W 2012 roku wskaźnik ten osiągnął poziom 6,9%, w 2013 roku – 7,0%, w 2014 roku – 6,8%, w 2015 roku – 6,5%, w 2016 roku – 5,7%, w 2017 roku – 5,1%, w 2018 roku – 4,8%, w 2019 roku – 4,4%, w 2020 roku – 3,9%, w 2021 roku – 3,5%.

Na wykresie zamieszczono także wskaźnik dla Polski w roku 2021, który wyniósł 3,9%.

Mapa 9: Udział korzystających z pomocy społecznej w ludności w Małopolski w 2021 r. (według powiatów i gmin)

Pierwsza mapa Małopolski przedstawia udział osób korzystających z pomocy społecznej w 2021 r. w ludności powiatów. Powiaty zostały pogrupowane w 2 przedziałach:

- od 2,1% do 5,0% w powiatach: krakowskim (2,1%), oświęcimskim (2,4%), wielickim (2,4%), olkuskim (2,6%), wadowickim (2,7%), nowotarskim (2,9%), myślenickim (3,3%), tatrzańskim (3,5%), bocheńskim (3,5%), brzeskim (3,7%), chrzanowskim (3,9%), miechowskim (3,9%), proszowickim (4,0%), tarnowskim (4,1%), suskim (4,4%) oraz miastach na prawach powiatu: Krakowie (2,5%), Nowym Sączu (3,7%) i Tarnowie (po 3,9%);
- od 5,1% do 7,1% w powiatach: dąbrowskim i limanowskim (po 6,6%), nowosądeckim (6,7%) i gorlickim (7,1%).

Na mapie zamieszczono także udział korzystający z pomocy społecznej w ludności Małopolski, który wyniósł 3,5% i dla Polski – 3,9%.

Druga mapa Małopolski przedstawia udział korzystających z pomocy społecznej w 2021 r. w ludności gmin. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziały:

- od 0,9% do 5% w Nowym Sączu, Tarnowie i Krakowie oraz we wszystkich gminach powiatów: bocheńskiego, olkuskiego, chrzanowskiego, oświęcimskiego, krakowskiego, myślenickiego, wielickiego, tatrzańskiego oraz w powiecie nowotarskim z wyłączeniem gminy Ochotnica Dolna i wadowickim z wyłączeniem gminy Mucharz. Jednocześnie poziom wskaźnika mieszczący się w przedziale 0,9% do 5% zanotowano w następujących gminach: Brzesko, Dębno, Czchów i Szczurowa (powiat brzeski); Olesno (powiat dąbrowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); wiejskich: Limanowa i Mszana Dolna oraz miejskiej Mszana Dolna (powiat limanowski); Charsznica, Gołcza, Kozłów, Miechów i Słaboszów (powiat miechowski); Chełmiec, Krynica-Zdrój, Muszyna i Podegrodzie (powiat nowosądecki); Koniusza, Nowe Brzesko, Proszowice i Radziemice (powiat proszowicki); Budzów, miejskiej i wiejskiej Jordanów, Maków Podhalański, Stryszawa, Sucha Beskidzka oraz Zembrzyce (powiat suski); Gromnik, Lisia Góra, Pleśna, Radłów, Ryglice, Skrzyszów, Szerzyny, Tarnów, Tuchów, Wierzchosławice, Wietrzychowice, Wojnicz i Zakliczyn (powiat tarnowski);
- od 5,1% do 7,1% w gminach powiatów: dąbrowskiego z wyłączeniem gminy Olesno; gorlickiego z wyłączeniem miasta Gorlice i gminy Lipinki; Gródek nad Dunajcem, Kamionka Wielka, Łabowa, Łącko, Łososina Dolna, Nawojowa, Piwniczna-Zdrój, Rytro i Stary Sącz oraz gminy miejskiej i wiejskiej Grybów (powiat nowosądecki); Jodłownik, Laskowa, Łukowica, Niedźwiedź, Słopnice i Tymbark oraz miasta Limanowa (powiat limanowski). Jednocześnie poziom wskaźnika mieszczący się w tym przedziale zanotowano w następujących gminach: Borzęcin, Iwkowa i Gnojnik (powiat brzeski); Książ Wielki i Raclawice (powiat miechowski); Ochotnica Dolna (powiat nowotarski); Koszyce i Pałecznicza (powiat proszowicki); Bystra-Sidzina i Zawoja (powiat suski); Ciężkowice i Żabno (powiat tarnowski); Mucharz (powiat wadowicki).
- od 10,1% do 13,4% odnotowano w gminach: Lipinki (powiat gorlicki), Dobra i Kamienica (powiat limanowski), Korzenna (powiat nowosądecki) i gmina Rzepiennik Strzyżewski (powiat tarnowski).

Na mapie zamieszczono także udział korzystający z pomocy społecznej w ludności Małopolski, który wyniósł 3,5% i dla Polski – 3,9%.

Wykres 16: Typy rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012 – 2021

Pierwszy wykres liniowy przedstawia odsetek trzech typów rodzin w ogóle rodzin objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012-2021:

- rodziny bez dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 60,5%, w 2013 roku – 60,5%, w 2014 roku – 60,8%, w 2015 roku – 61,4%, w 2016 roku – 64,5%, w 2017 roku – 67,8%. W 2018 roku – 69,9%, w 2019 roku – 71,9%, w 2020 roku – 72,8%, w 2021 roku – 73,4%;
- rodziny z 1 lub 2 dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 24,3%, w 2013 roku – 25,0%, w 2014 roku – 24,4%, w 2015 roku – 23,6%, w 2016 roku – 22,5%, w 2017 roku – 20,7%, w 2018 roku – 19,3%, w 2019 roku – 17,9%, w 2020 roku – 17,0%, w 2021 roku – 16,5%;
- rodziny z 3 i więcej dzieci w ogóle rodzin korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 15,1%, w 2013 roku – 14,4%, w 2014 roku – 14,8%, w 2015 roku – 15,0%, w 2016 roku – 13,0%, w 2017 roku – 11,5%, w 2018 roku – 10,8%, w 2019 roku – 10,1%, w 2020 roku – 10,2%, w 2021 roku – 10,1%.
- Drugi wykres liniowy przedstawia odsetek dwóch typów rodzin w ogóle rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną w Małopolsce w latach 2012-2021:
- rodziny z 3 i więcej dzieci w ogóle rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 38,3%, w 2013 roku – 36,6%, w 2014 roku – 37,8%, w 2015 roku – 38,8%, w 2016 roku – 36,6%, w 2017 roku – 35,7%, w 2018 roku – 35,9%, w 2019 roku – 36,0%, w 2020 roku – 37,4%, w 2021 roku – 38,1%;
- rodziny niepełne w ogóle rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej stanowiły: w 2012 roku – 26,2%, w 2013 roku – 26,3%, w 2014 roku – 26,3%, w 2015 roku – 26,6%, w 2016 roku – 28,4%, w 2017 roku – 28,6%, w 2018 roku – 30,2%, w 2019 roku – 30,5%, w 2020 roku – 31,6%, w 2021 roku – 33,0%.

Mapa 10: Liczba kontraktów socjalnych w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski prezentuje liczbę kontraktów socjalnych zawartych w małopolskich gminach w 2021 r. Prezentowana jest suma kontraktów typu A i typu B. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- od 1 – do 50 kontaktów socjalnych zostało zawartych: w powiecie bocheńskim w gminach: miejskiej Bochnia (23), wiejskiej Bochnia (14), Lipnica Murowana (2), Nowy Wiśnicz (12),

Trzciana (15) i Żegocina (7); w powiecie brzeskim w gminach: Brzesko (2) i Czchów (18); w powiecie chrzanowskim w gminach: Alwernia (7), Babice (10), Libiąż (30) i Trzebinia (35); w powiecie dąbrowskim w gminach: Dąbrowa Tarnowska (20), Gręboszów (3), Mędrzechów (1), Olesno (2) i Szczucin (8); w powiecie gorlickim w gminach: wiejskiej Gorlice (15), Łużna (20), Moszczenica (36) i Ropa (15); w powiecie krakowskim w gminach: Krzeszowice (44), Michałowice (25), Mogilany (2), Skąta (8), Słomniki (10), Sułoszowa (24), Wielka Wieś (12) Zabierzów (7) i Zielonki (21); w powiecie limanowskim w gminach: Dobra (4), Kamienica (5), Laskowa (4) i wiejskiej Mszana Dolna (19); w powiecie miechowskim w gminach: Kozłów (3), Książ Wielki (1) i Miechów (47); w powiecie myślenickim w gminach: Dobczyce (20), Lubień (10), Myślenice (17), Pcim (2), Sułkowice (18), Tokarnia (2) i Wiśniowa (3); w powiecie nowosądeckim w gminach: Chełmiec (21), miejskiej Grybów (14), wiejskiej Grybów (2), Krynica-Zdrój (1), Muszyna (5), Piwniczna-Zdrój (1), Podegrodzie (9) i Stary Sącz (41); w powiecie nowotarskim w gminach: Czarny Dunajec (2), Jabłonka (4), Lipnica Wielka (23), Łapsze Niżne (4), miejskiej Nowy Targ (1), wiejskiej Nowy Targ (21), Raba Wyżna (4), Rabka-Zdrój (10) i Spytkowice (2); w powiecie olkuskim w gminach: Bolesław (22), Bukowno (47) i Olkusz (17); w powiecie oświęcimskim w gminach: Brzeszcze (14), Chełmek (24), Kęty (21), Osiek (12), Oświęcim (1) i Zator (8); w powiecie proszowickim w gminach: Koniusza (30), Nowe Brzesko (5) i Proszowice (28); powiecie suskim w gminach: Budzów (7), Bystra-Sidzina (1), miejskiej Jordanów (7), wiejskiej Jordanów (2), Maków Podhalański (15), Stryszawa (15), Sucha Beskidzka (22), Zawoja (24) i Zembrzyce (6); w powiecie tarnowskim w gminach: Pleśna (6), Radłów (13), Skrzyszów (5), Szerzyny (2), Tuchów (12), Wierzchosławice (20), Wojnicz (10), Zakliczyn (4) i Żabno (18); w powiecie tatrzańskim w gminach: Biały Dunajec (1), Poronin (3) i Zakopane (21); w powiecie wadowickim w gminach: Kalwaria Zebrzydowska (11), Lanckorona (2), Stryszów (8), Tomice (13), Wadowice (7) i Wieprz (11); w powiecie wielickim w gminach: Gdów (4), Kłaj (1) i Wieliczka (10);

- od 51 – do 100 kontaktów socjalnych zostało zawartych: w powiecie bocheńskim w gminach: Łapanów (59) i Rzezawa (58); w powiecie chrzanowskim w gminie Chrzanów (93); w powiecie gorlickim w gminie Sękowa (75); w powiecie olkuskim w gminie Wolbrom (70); w powiecie oświęcimskim w gminie miejskiej Oświęcim (53); w powiecie proszowickim w gminie Pałecznicza (65) oraz w powiecie wadowickim w gminie Andrychów (71);

- od 101 – do 250 kontaktów socjalnych zostało zawartych w powiecie gorlickim w gminie Lipinki (107) oraz w Nowym Sączu (103) i Tarnowie (227);
- od 251 – do 804 kontaktów socjalnych zostało zawartych w Krakowie (804);
- w pozostałych 67 gminach nie zawarto żadnego kontraktu socjalnego w 2021 r.

W 115 małopolskich gminach zawarto w 2021 roku łącznie 3 063 kontrakty socjalne typu A i typu B.

Mapa 11: Udział klientów, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci świadczeń pieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w ujęciu powiatowym w 2021 roku. Powiaty zostały pogrupowane w 4 przedziałach:

- od 45% do 53,9% było w powiatach: limanowskim (45,4%), nowosądeckim (49,4%) i gorlickim (53,6%);
- od 54% do 62,9% było w powiecie dąbrowskim (56,5%);
- od 63% do 71,9% było w powiatach: Tarnowie (65,5%), Krakowie (65,9%) i Nowym Sączu (67,0%) oraz nowotarskim (67,6%), myślenickim (67,7%), wadowickim (69,3%) i oświęcimskim (70,0%).
- od 72% do 80,6% było w powiatach: chrzanowskim (72,1%), wielickim (72,2%), suskim (72,5%), bocheńskim (74,5%), olkuskim (74,6%), miechowskim (75,9%), krakowskim (76,7%), tarnowskim (76,9%), brzeskim (77,5%), tatrzańskim (79,6%) oraz proszowickim (80,6%).

Świadczenia pieniężne w Małopolsce w 2021 r. dotyczyły 65,9% Małopolan objętych pomocą społeczną.

Mapa 12: Udział klientów, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia odsetek osób, którym udzielono wsparcia w postaci świadczeń niepieniężnych w ogólnej liczbie świadczeniobiorców w ujęciu powiatowym w 2021 roku. Powiaty zostały pogrupowane w 4 przedziałach:

- od 29,9% do 36,8% było w powiatach: tatrzańskim (29,9%) i krakowskim (35,2%);
- od 36,9% do 43,8% było w powiatach: suskim (37,6%), oświęcimskim (37,8%), wadowickim (38,0%), chrzanowskim (38,3%), miechowskim (38,3%), olkuskim (38,7%), tarnowskim

(39,0%), brzeskim (39,6%), proszowickim (39,9%), wielickim (40,6%), myślenickim (43,4%), bocheńskim (43,4%) oraz nowotarskim (43,7%);

- od 43,9% do 50,8% było w Nowym Sączu (47,2%) i Krakowie (49,0%);
- od 50,9% do 57,4% było w powiatach: gorlickim (51,4%), dąbrowskim (52,4%), nowosądeckim (56,2%) i limanowskim (57,4%) oraz w Tarnowie (55,2%).

Świadczeniami niepieniężnymi w 2021 r. objęto 45,5% Małopolan korzystających z pomocy społecznej.

Mapa 14: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia liczbę mieszkań chronionych funkcjonujących w 2021 roku w ujęciu powiatowym. Powiaty zostały pogrupowane w 5 przedziałach ze względu na liczbę mieszkań chronionych:

- od 1 do 2 mieszkań chronionych w powiatach: powiat brzeskim (1 mieszkanie), miechowskim (2 mieszkania), proszowickim (2 mieszkania) i wielickim (2 mieszkania);
- od 3 do 4 mieszkań chronionych w powiatach: bocheńskim (3 mieszkania), dąbrowskim (3 mieszkania), nowotarskim (3 mieszkania), chrzanowskim (4 mieszkania), krakowskim (4 mieszkania), limanowskim (4 mieszkania) oraz w Tarnowie (3 mieszkania) i Nowym Sączu (3 mieszkania);
- od 5 do 8 mieszkań chronionych w powiatach: myślenickim (5 mieszkań), suskim (5 mieszkań), wadowickim (5 mieszkań), oświęcimskim (6 mieszkań), gorlickim (7 mieszkań), nowosądeckim (8 mieszkań), olkuskim (8 mieszkań) i tarnowskim (8 mieszkań).
- 30 mieszkań chronionych działało w Krakowie;
- brak mieszkań chronionych w powiecie tatrzańskim.

Łącznie w 2021 r. było w Małopolsce 116 mieszkań chronionych.

Mapa 15: Placówki wsparcia dziennego (prowadzone lub zlecane przez małopolskie gminy i powiaty) w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego funkcjonujące w 2021 roku w ujęciu gminnym. Powiaty zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę placówek wsparcia dziennego:

- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Dębno i Szczurowa (powiat brzeski); Alwernia, Babice i Libiąż (powiat chrzanowski); Gręboszów,

- Olesno, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); wiejskiej Gorlice, Ropa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Iwanowice, Krzeszowice, Słomniki i Zielonki (powiat krakowski); Jodłownik (powiat limanowski); Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Dobczyce, Myślenice, Siepraw, Sułkowice i Wiśniowa (powiat myślenicki); Chełmiec, miejskiej Grybów, Korzenna i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Ochotnica Dolna (powiat nowotarski); Brzeszcze, Chełmek, Kęty, Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno i Olkusz (powiat olkuski); Koszyce i Pałecznica (powiat proszowicki); Bystra-Sidzina, miejskiej Jordanów, Maków Podhalański, Stryszawa, Sucha Beskidzka i Zembrzyce (powiat suski); Lisia Góra, Radłów, Skrzyszów, Tuchów, Wietrzychowice i Wojnicz (powiat tarnowski); Andrychów i Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki); Biskupice, Gdów i Niepołomice (powiat wielicki);
- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w gminach: miejskiej Bochnia (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Chrzanów i Trzebinia (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska (powiat dąbrowski); miejskiej Gorlice i Sękowa (powiat gorlicki); Skawina (powiat krakowski); Niedźwiedź (powiat limanowski); Miechów (powiat miechowski); Nowy Targ (powiat nowotarski); Klucze i Wolbrom (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Żabno, Ryglice, Rzepiennik Strzyżewski, wiejska Tarnów, Wierzchosławice i Zakliczyn (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański); Kłaj (powiat wielicki).
 - po 3 placówki w Tarnowie oraz w gminach: Proszowice (powiat proszowicki); wiejskiej Jordanów (powiat suski); Tomice (powiat wadowicki); Wieliczka (powiat wielicki).
 - po 4 placówki w gminach: Łużna, Bobowa, Lipinki i Moszczenica (powiat gorlicki); miejskiej Oświęcim (powiat oświęcimski); Wadowice (powiat wadowicki).
 - po 5 placówek w gminach: wiejskiej Bochnia i Trzciana (powiat bocheński); Łącko (powiat nowosądecki);
 - 6 – 32 placówek wsparcia dziennego w gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki, 6 placówek); Biecz (powiat gorlicki, 7 placówek); Łukowica (powiat limanowski, 7 placówek); Szaflary (powiat nowotarski, 7 placówek) i Krynica Zdrój (powiat nowosądecki, 8 placówek) oraz w Nowym Sączu (12 placówek) i Krakowie (32 placówki);
 - w 81 gminach nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego.

łącznie na terenie Małopolski w 2021 r. funkcjonowało 235 placówek wsparcia dziennego w 101 gminach.

Mapa 16: Placówki wsparcia dziennego dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Mapa Małopolski przedstawia placówki wsparcia dziennego dla dzieci dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020 w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach ze względu na liczbę placówek wsparcia dziennego:

- po jednej placówce wsparcia dziennego w gminach: Dębno (powiat brzeski); Babice (powiat chrzanowski); Dąbrowa Tarnowska, Olesno i Radgoszcz (powiat dąbrowski); Ropa (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Słomniki i Wielka Wieś (powiat krakowski); Dobra oraz gminy wiejska i miejska Limanowa (powiat limanowski); Miechów, Raclawice i Staboszów (powiat miechowski); Dobczyce i Wiśniowa (powiat myślenicki); Korzenna i Łącko (powiat nowosądecki); Bolesław, Trzyciąż i Wolbrom (powiat olkuski); Polanka Wielka i Przeciszów (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznicza i Radziemice (powiat proszowicki); gmina miejska i gmina wiejska Jordanów oraz Stryszawa i Sucha Beskidzka (powiat suski); Radłów, Wojnicz i Żabno (powiat tarnowski); Lanckorona i Mucharz (powiat wadowicki);
- 2 – 5 placówek wsparcia dziennego, w tym:
 - po 2 placówki w Tarnowie oraz gminach: Bochnia, Łapanów i Żegocina (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Libiąż (powiat chrzanowski); miejskiej Gorlice (powiat gorlicki); Chełmiec, Piwniczna Zdrój i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Bukowno i Klucze (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Kalwaria Zebrzydowska (powiat wadowicki); Rzepiennik Strzyżewski i Zakliczyn (powiat tarnowski); Kościelisko (powiat tatrzański);
 - po 3 placówki w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Alwernia (powiat chrzanowski); Sękowa (powiat gorlicki); Krzeszowice, Skawina i Zabierzów (powiat krakowski); Myślenice (powiat myślenicki); Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Tomice i Wadowice (powiat wadowicki);
 - po 4 placówki w gminach: Czchów (powiat brzeski); Trzebina (powiat chrzanowski); Bobowa (powiat gorlicki); Lipinki i Moszczenica (powiat gorlicki); Zielonki (powiat

krakowski); Kęty (powiat oświęcimski); Proszowice (powiat proszowicki); Wieliczka (powiat wielicki);

- po 5 placówek w gminach: wiejskiej Gorlice (powiat gorlicki) i Michałowice (powiat krakowski);
- 6 – 10 placówek wsparcia dziennego w: Nowym Sączu (9 placówek) oraz w gminach: Brzeźnica (powiat wadowicki, 7 placówek); Biecz (powiat gorlicki, 8 placówek); Szaflary (powiat nowotarski, 8 placówek); Ujście Gorlickie (powiat gorlicki, 9 placówek) oraz Olkusz (powiat olkuski, 10 placówek);
- 11 – 25 placówek wsparcia dziennego w gminach: Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki, 12 placówek) i Andrychów (powiat wadowicki, 12 placówek) oraz w Krakowie (25 placówek);
- brak placówek wsparcia dziennego w 99 gminach.

W ramach projektów adresowanych do dzieci i młodzieży dofinansowano w Małopolsce 246 placówek wsparcia dziennego w 83 gminach.

Wykres 18: Typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2021 r.

Wykres kołowy przedstawia 3 typy rodzin zastępczych w Małopolsce na koniec 2021 roku. Wśród rodzin zastępczych 60,8% stanowiły rodziny zastępcze spokrewnione, 29,6% rodziny zastępczych niezawodowych, a 9,6% – rodziny zastępcze zawodowe.

Wykres 20: Powody umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w 2021 r.

Wykres słupkowy przedstawia powody umieszczania dzieci w rodzinach zastępczych w Małopolsce w 2021 roku. Na wykresie wskazano wartość procentową dotyczącą każdego z powodów. Dane kształtują się następująco: uzależnienie rodziców – 33,7%, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 31,6%, pólsieroctwo – 8,5%, inne – 7,7%, sieroctwo – 6,2%, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców – 4,9%, niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców – 3,3%, przemoc w rodzinie – 2,8%.

Mapa 17: Placówki opiekuńczo - wychowawcze w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki opiekuńczo-wychowawcze w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 5 przedziałach ze względu na liczbę placówek opiekuńczo – wychowawczych:

- od 1 do 2 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:

- po jednej placówce w powiecie suskim i wielickim;
 - po dwie placówki w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim, olkuskim, wadowickim, myślenickim, tarnowskim, tatrzańskim;
- od 3 do 4 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:
- po 3 placówki w powiatach: gorlickim, miechowskim i nowosądeckim;
 - po 4 placówki w powiatach: chrzanowskim i nowotarskim;
 - od 5 do 8 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym po 5 – w Tarnowie oraz w powiecie krakowskim, a 6 – w Nowym Sączu;
- od 9 – 39 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym: w powiecie oświęcimskim 10, a w Krakowie – 39;
- brak placówek opiekuńczo – wychowawczych w powiatach: limanowskim i proszowickim.
- W Małopolsce w 2021 roku funkcjonowało łącznie 100 placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Wykres 22: Powody umieszczenia dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Małopolsce w 2021 r.

Wykres słupkowy przedstawia powody umieszczania dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w Małopolsce w 2021 roku. Na wykresie wskazano wartość procentową dotyczącą każdego z powodów. Dane kształtują się następująco: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 54,4%, uzależnienie rodziców – 28,3%, przemoc w rodzinie – 7,6%, pólsieroctwo – 2,8%, sieroctwo – 1,9%, inne – 1,9%, niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców – 1,6%, długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców – 0,9%.

Wykres 23: Kierunki opuszczania pieczy zastępczej w Małopolsce przez usamodzielnianych wychowanków w 2021 r.

Wykres kolumnowy przedstawia kierunki opuszczania pieczy zastępczej przez usamodzielnianych wychowanków w Małopolsce w 2021 roku. Na wykresie przedstawiono rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze:

- rodziny zastępcze: 6 osób powróciło do rodziny naturalnej, 162 osoby założyło własne gospodarstwo domowe, 57 osób podjęło inne działania;
- rodzinne domy dziecka: 1 osoba powróciła do rodziny naturalnej, 10 osób założyło własne gospodarstwo domowe i 1 osoba podjęła inne działanie;

- placówki opiekuńczo-wychowawcze: 54 osoby powróciły do rodziny naturalnej, 53 osoby założyły własne gospodarstwo domowe, 44 osoby podjęło inne działanie.

Mapa 18: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia warsztaty terapii zajęciowej działające w 2021 r. w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę warsztatów terapii zajęciowej:

- po 1 warsztacie w powiatach: limanowskim, myślenickim, oświęcimski, proszowickim i tatrzańskim;
- od 2 do 3 warsztatów, w tym:
 - po dwa warsztaty w powiatach: bocheńskim, brzeskim, dąbrowskim, nowotarskim, wielickim oraz w Nowym Sączu;
 - po trzy warsztaty w powiatach: chrzanowskim, miechowskim, olkuskim, suskim, tarnowskim, wadowickim oraz w Tarnowie;
- od 5 do 6 warsztatów, w tym: 5 w powiecie krakowskim, a po 6 – w powiecie gorlickim i nowosądeckim;
- 14 warsztatów terapii zajęciowej funkcjonowało w Krakowie.

Ogółem w Małopolsce funkcjonowało 69 warsztatów terapii zajęciowej.

Mapa 20: Zakłady pracy chronionej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski obrazuje zakłady pracy chronionej w ujęciu gminnym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę zakładów pracy chronionej:

- od 1 do 2 zakładów pracy chronionej, w tym:
 - po jednym w gminach: Chrzanów i Trzebinia (powiat chrzanowski), Siepraw (powiat myślenicki); Klucze (powiat olkuski); Oświęcim (powiat oświęcimski) i Koszyce (powiat proszowicki);
 - po dwa zakłady pracy chronionej – w gminach: Skawina (powiat krakowski); Olkusz (powiat olkuski) i wiejskiej Tarnów (powiat tarnowski);
- od 3 do 4 zakładów pracy chronionej – 4 w Tarnowie;
- 22 zakłady pracy chronionej w Krakowie;
- brak zakładów pracy chronionej w 171 gminach.

Ogółem na początku 2022 roku działało w Małopolsce łącznie 38 zakładów pracy chronionej.

Mapa 21: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski prezentuje środowiskowe domy samopomocy funkcjonujące w 2021 roku w ujęciu powiatowym. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę środowiskowych domów samopomocy:

- od 1 do 2 środowiskowych domów samopomocy w powiatach, w tym:
 - po jednym w powiatach: brzeskim i suskim oraz w Nowym Sączu;
 - po dwa – w powiatach: chrzanowskim, dąbrowskim oraz w Tarnowie;
- od 3 do 5 środowiskowych domów samopomocy, w tym:
 - po 3 w powiatach: gorlickim, limanowskim, olkuskim, oświęcimskim i wadowickim;
 - po 4 – w powiatach: miechowskim, myślenickim, nowosądeckim, proszowickim;
 - po 5 – w powiatach: bocheńskim i nowotarskim;
- od 6 do 13, w tym: 6 – w powiecie wielickim, 7 – w tarnowskim, 8 – w krakowskim, a 12 – w Krakowie;
- brak środowiskowych domów samopomocy w powiecie tatrzańskim.

Ogółem w 2021 roku funkcjonowało w Małopolsce 83 środowiskowe domy samopomocy.

Mapa 22: Domy pomocy społecznej w Małopolsce w 2022 r.

Mapa przedstawia domy pomocy społecznej funkcjonujące w Małopolsce na początku 2022 roku w ujęciu powiatowych. Na mapie powiaty zaprezentowane zostały w 4 przedziałach ze względu na liczbę domów pomocy społecznej:

- od 1 do 2 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po jednym w powiatach: bocheńskim, chrzanowskim, olkuskim;
 - po dwa w powiatach: dąbrowskim, proszowickim i tatrzańskim;
- od 3 do 4 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po 3 w powiatach: brzeskim, myślenickim, nowotarskim, oświęcimskim, suskim i w Nowym Sączu;
 - po 4 w powiatach: gorlickim oraz w Tarnowie;
- od 5 do 8 domów pomocy społecznej, w tym:
 - po 5 w powiatach: limanowskim, miechowskim, nowosądeckim, wadowickim i wielickim;
 - 8 domów funkcjonowało w powiecie tarnowskim;

- od 9 do 15 domów pomocy społecznej, w tym 10 w powiecie krakowskim, a 15 – w Krakowie.

łącznie z początkiem 2022 roku funkcjonowały w Małopolsce 93 domy pomocy społecznej.

Mapa 23: Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w Małopolsce w 2022 r.

Mapa Małopolski przedstawia placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w układzie gminnym.

Na mapie gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę tych placówek:

- po jednej placówce działało w Tarnowie oraz w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Szczurowa (powiat brzeski); Chrzanów (powiat chrzanowski); Zabierzów i Mogilany (powiat krakowski); miejskiej Limanowa i wiejskiej Mszana Dolna i (powiat limanowski); Lubień (powiat myślenicki); Chełmiec i Kamionka Wielka (powiat nowosądecki); Czarny Dunajec, Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Raba Wyżna i Szaflary (powiat nowotarski); Bolesław (powiat olkuski); Brzeszcze (powiat oświęcimski); Radłów i Żabno (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wadowice (powiat wadowicki);
- od 2 do 3 placówek, w tym:
 - po dwie placówki w gminach: Alwernia (powiat chrzanowski); Świątniki górne (powiat krakowski); Klucze (powiat olkuski); Niepołomice i Wieliczna (powiat wielicki);
 - po trzy placówki – w gminach: Gnojnik (powiat brzeski); Bukowno (powiat olkuski);
- od 4 do 5 placówek, w tym 4 placówki działały w gminie Lisia Góra (powiat tarnowski), a 5 w Krakowie i gminie Myślenice (powiat myślenicki);
- brak placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w 149 gminach.

łącznie na początku 2022 roku funkcjonowały 53 placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku w 33 gminach.

Mapa 24: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia dzielne domy pomocy działające w 2021 roku w ujęciu gminnym. Na mapie gminy zostały pogrupowane w 3 przedziały ze względu na liczbę dziennych domów pomocy:

- po jednej placówce działało w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia (powiat bocheński); Brzesko (powiat brzeski); Libiąż (powiat chrzanowski); Bobowa, Lipinki, Ropa i Sękowa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski); Dobra i miejska Limanowa (powiat limanowski); Miechów i Raclawice (powiat miechowski); Myślenice (powiat myślenicki); Korzenna i Krynica-Zdrój (powiat nowosądecki); Szczawnica (powiat nowotarski); Olkusz i Wolbrom (powiat olkuski); Brzeszcze, Kęty i miejska Oświęcim (powiat oświęcimski); Koszyce, Pałecznica i Proszowice (powiat proszowicki); Zawoja (powiat suski); Wojnicz, Zakliczyn i Tarnowie (powiat tarnowski); Mucharz i Wieprz (powiat wadowicki); Niepołomice (powiat wielicki);
- po dwie placówki działało w gminach: Drwinia (powiat bocheński); Dąbrowa Tarnowska (powiat dąbrowski); Biecz i miejska Gorlice (powiat gorlicki); Klucze (powiat olkuski); Maków Podhalański (powiat suski); Brzeźnica (powiat wadowicki) i Wieliczka (powiat wielicki).
- Brak dziennych domów pomocy w 140 gminach.

Łącznie w Małopolsce w 2021 roku działało 50 dziennych domów pomocy 42 gminach.

Mapa 25: Placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Mapa Małopolski przedstawia placówki zapewniające dzienną opiekę i aktywizację osób starszych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę placówek:

- po 1 placówce w Nowym Sączu i Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia i Drwinia (powiat bocheński); Chrzanów (powiat chrzanowski); Bobowa, wiejskiej Gorlice, Lipinki, i Ropa (powiat gorlicki); Kocmyrzów-Luborzyca (powiat krakowski), Laskowa i miejskiej Limanowa (powiat limanowski); Raclawice (powiat miechowski); Korzenna, Piwniczna Zdrój, Podegrodzie i Stary Sącz (powiat nowosądecki); Czorsztyn, Krościenko nad Dunajcem, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Ochotnica Dolna i Szczawnica (powiat nowotarski); miasto Oświęcim (powiat oświęcimski); Bolesław, Bukowno i Wolbrom, (powiat olkuski); Zawoja (powiat suski); Wojnicz i Zakliczyn (powiat tarnowski); Zakopane (powiat tatrzański); Brzeźnica i Wieprz (powiat wadowicki) oraz Biskupice (powiat wielicki);

- po 2 placówki w gminach: Biecz, miejskiej Gorlice, Sękowa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Krynica Zdrój (powiat nowosądecki); Trzyciąż (powiat olkuski) i Pałecznicza (powiat proszowski);
- po 3 placówki w gminach: Klucze (powiat olkuski) i Skawina (powiat krakowski);
- 2 placówki w Krakowie;
- brak placówek w 138 gminach.

W oparciu o zawarte umowy efekty w regionie szacuje się na 66 placówek zapewniających dzienną opiekę i aktywizację starszych osób w 44 gminach.

Mapa 26: Kluby samopomocy w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski przedstawia Kluby Samopomocy działające w 2021 roku w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach ze względu na liczbę klubów:

- po 1 klubie samopomocy działało w Nowym Sączu oraz w gminach: Rzezawa (powiat bocheński); Babice (powiat chrzanowski); Gręboszów, Radgoszcz i Szczucin (powiat dąbrowski); miejskiej i wiejskiej Gorlice, Lipinki i Łużna (powiat gorlicki); Igołomia-Wawrzeńczyce, Kocmyrzów-Luborzyca, Krzeszowice, Mogilany, Skąta, Sułoszowa i Świątniki Górne (powiat krakowski); Dobra, Jodłownik i Łukowica (powiat limanowski); Gołcza (powiat miechowski); Wiśniowa (powiat myślenicki); Kamionka Wielka, Korzenna, Krynica Zdrój, Łącko, Łososina Dolna i Podegrodzie (powiat nowosądecki); Nowy Targ (powiat nowotarski); Trzyciąż (powiat olkuski); Przeciszów (powiat oświęcimski); Nowe Brzesko (powiat proszowski); Ciężkowice, Radłów, Skrzyszów, Szerzyny, Wierzchosławice i Żabno (powiat tarnowski); Biały Dunajec (powiat tatrzański); Brzeźnica, Kalwaria Zebrzydowska, Lanckorona i Wieprz (powiat wadowicki).
- po 2 kluby samopomocy działały w gminach: wiejskiej Bochnia (powiat bocheński); Dębno, Gnojnik i Szczurowa (powiat brzeski); Iwanowice, Michałowice i Zabierzów (powiat krakowski); Gródek nad Dunajcem (powiat nowosądecki); Rzepiennik Strzyżewski i Wietrzychowice (powiat tarnowski); Wieliczka (powiat wielicki).
- po 3 kluby samopomocy działały w gminach: Biecz (powiat gorlicki) i Skawina (powiat krakowski);
- 11 klubów samopomocy działało w Krakowie;
- nie funkcjonowały kluby samopomocy w 125 gminach.

łącznie w Małopolsce w 2021 roku działało 82 kluby samopomocy w 57 gminach.

Mapa 27: Centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020

Mapa Małopolski przedstawia centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych dofinansowane z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014-2020, Oś priorytetowa „Region spójny społecznie” w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę Centrów:

- po jednym w Nowym Sączu oraz w gminach: miejskiej Bochnia (powiat bocheński); Skawina (powiat krakowski); Wiśniowa (powiat myślenicki); Zakliczyn (powiat tarnowski); Biskupice i Niepołomice (powiat wielicki);
- po 2 w Tarnowie oraz w gminach: Uście Gorlickie (powiat gorlicki) i wiejskiej Limanowa (powiat limanowski);
- 11 Centrów – w Krakowie;
- brak Centrów w 171 gminach.

łącznie w Małopolsce w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego 2014 - 2020 dofinansowano 24 centra wsparcia opiekunów nieformalnych/ faktycznych osób niesamodzielnych w 11 gminach.

Mapa 28: Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski prezentuje liczbę osób korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2021 roku w ujęciu gminnym.

Na mapie Małopolski gminy zostały pogrupowane w 5 przedziałach:

- do 10 usług opiekuńczych w gminach: Drwinia i Żegocina (powiat bocheński); Borzęcin, Czychów, Iwkowa i Szczurowa (powiat brzeski); Bolesław, Mędrzechów i Olesno (powiat dąbrowski); Moszczenica, Ropa i Uście Gorlickie (powiat gorlicki); Czernichów, Iwanowice, Jerzmanowice-Przegonia, Skąta, Sułoszowa i Świątniki Górne (powiat krakowski); Jodłownik, Kamienica, Łukowica i Słopnice (powiat limanowski); Gołcza, Kozłów i Książ Wielki (powiat miechowski); Lubień, Siepraw i Tokarnia (powiat myślenicki); Gródek nad Dunajcem, Łabowa i Nawojowa (powiat nowosądecki); Czarny Dunajec, Czorsztyn,

- Jabłonka, Lipnica Wielka, Łapsze Niżne, Spytkowice i Szaflary (powiat nowotarski); Trzyciąż (powiat olkuski); Osiek, Polanka Wielka i Przepiszów (powiat oświęcimski); Koniusza, Koszyce, Nowe Brzesko, Pałecznicza i Radziemice (powiat proszowicki); Budzów, Bystra-Sidzina, miejska i wiejska Jordanów, Maków Podhalański, Sucha Beskidzka i Zembrzyce (powiat suski); Lisia Góra, Pleśna, Skrzyszów, Wierzchosławice i Wietrzychowice (powiat tarnowski); Bukowina Tatrzańska, Kościelisko i Poronin (powiat tatrzański); Brzeźnica i Lanckorona (powiat wadowicki); Biskupice i Gdów (powiat wielicki);
- od 11 do 50 usług opiekuńczych, w tym: w powiecie bocheńskim w gminach: wiejskiej Bochnia (16), Lipnica Murowana (15), Łapanów (17), Nowy Wiśnicz (15), Rzezawa (19) i Trzciana (11); w powiecie brzeskim w gminach: Dębno (26) i Gnojnik (24); w powiecie chrzanowskim w gminach: Alwernia (19) i Babice (11); w powiecie dąbrowskim w gminach: Dąbrowa Tarnowska (44), Gręboszów (11), Radgoszcz (19) i Szczucin (26); w powiecie gorlickim w gminach: Bobowa (26), wiejskiej Gorlice (41), Lipinki (36), Łużna (30) i Sękowa (27); w powiecie krakowskim w gminach: Kocmyrzów-Luborzyca (12), Liszki (21), Michałowice (24), Mogilany (20), Słomniki (26), Wielka Wieś (24), Zabierzów (48) i Zielonki (14); w powiecie limanowskim w gminach: Dobra (19), Laskowa (15), wiejskiej Limanowa (13), miejskiej Mszana Dolna (13), wiejskiej Mszana Dolna (11), Niedźwiedź (14) i Tymbark (15); w powiecie miechowskim w gminie Charsznica (31); w powiecie myślenickim w gminach: Dobczyce (50), Pcim (27), Raciechowice (18), Sułkowice (14) i Wiśniowa (14); w powiecie nowosądeckim w gminach: Chełmec (37), miejska Grybów (21), Kamionka Wielka (11), Korzenna (27), Łącko (38), Łososina Dolna (13), Muszyna (14), Piwniczna - Zdrój (32), Podegrodzie (12) i Rytro (15); w powiecie nowotarskim w gminach: Krościenko nad Dunajcem (15), wiejskiej Nowy Targ (11), Ochotnica Dolna (13), Raba Wyżna (20), Rabka-Zdrój (33) i Szczawnica (42); w powiecie olkuskim w gminach: Bolesław (15) i Bukowno (42); w powiecie oświęcimskim w gminach: Brzeszcze (36), Chełmek (38), Oświęcim (18) i Zator (18); w powiecie proszowickim w gminie Proszowice (38); w powiecie suskim w gminach: Stryszawa (13); w powiecie tarnowskim w gminach: Ciężkowice (11), Gromnik (17), Radłów (12), Ryglisce (30), Rzepiennik Strzyżewski (24), Szerzyny (34), Tarnów (43), Tuchów (21), Wojnicz (42), Zakliczyn (31) i Żabno (33); w powiecie wadowickim w gminach: Kalwaria Zebrzydowska (48), Mucharz (11), Spytkowice (29), Stryszów (13), Tomice (22) i Wieprz (23); w powiecie wielickim w gminie Kłaj (19);

- od 51 do 100 usług opiekuńczych w gminach: w powiecie brzeskim w gminie Brzesko (80); w powiecie gorlickim w gminach: Biecz (75) i miejskiej Gorlice (80); w powiecie krakowskim w gminach: Krzeszowice (51) i Skawina (100); w powiecie limanowskim w gminie miejskiej Limanowa (84); w powiecie myślenickim w gminie Myślenice (52); w powiecie nowosądeckim w gminach: Grybów (51), Krynica-Zdrój (57) i Stary Sącz (57); w powiecie nowotarskim w gminie miejskiej Nowy Targ (75); w powiecie olkuskim w gminach: Klucze (87), Olkusz (84) i Wolbrom (74); w powiecie oświęcimskim w gminie Kęty (60); w powiecie wadowickim w gminie Wadowice (83); w powiecie wielickim w gminie Niepołomice (96);
- powyżej 100 usług opiekuńczych w Krakowie (2 419), Tarnowie (491) i Nowym Sączu (311) oraz: w powiecie bocheńskim w gminie Bochnia (131); w powiecie chrzanowskim w gminach: Chrzanów (149), Trzebinia (157) i Libiąż (172); w powiecie miechowskim w gminie Miechów (118); w powiecie oświęcimskim w gminie miejskiej Oświęcim (256); w powiecie tatrzańskim w gminie Zakopane (133); w powiecie wadowickim w gminie Andrychów (134); w powiecie wielickim w gminie Wieliczka (199).
- usług opiekuńczych nie oferowano w gminach: Igołomia-Wawrzeńczyce (powiat krakowski); Raclawice i Słaboszów (powiat miechowski); Zawoja (powiat suski); Biały Dunajec (powiat tatrzański).

Usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami dla osób z zaburzeniami psychicznymi objęto łącznie w 2021 r. w Małopolsce łącznie 8 173 osoby w 177 gminach.

Mapa 29: Centra integracji społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski prezentuje centra integracji społecznej działające w 2021 roku w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 3 przedziałach ze względu na liczbę Centrów:

- po jednym centrum integracji społecznej w Nowym Sączu oraz w gminach: Babice (powiat chrzanowski); Biecz (powiat gorlicki); Stary Sącz (powiat nowosądecki); Klucze i Olkusz (powiat olkuski); Kęty (powiat oświęcimski); Tarnów (powiat tarnowski); Wieprz (powiat wadowicki);
- po trzy centra integracji społecznej w Krakowie i Tarnowie;
- brak centrów integracji społecznej w 171 gminach.

łącznie w Małopolsce w 2021 roku działało 15 centrów integracji społecznej w 11 gminach.

Mapa 30: Kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2021 r.

Mapa Małopolski prezentuje kluby integracji społecznej działające w 2021 roku w ujęciu gminnym. Gminy zostały pogrupowane w 4 przedziałach ze względu na liczbę klubów:

- po jednym klubie integracji społecznej w Tarnowie oraz w gminach: miejskiej Bochnia, Łapanów, Rzezawa i Trzciana (powiat bocheński); Gnojnik (powiat brzeski); Chrzanów, Libiąż i Trzebinia (powiat chrzanowski); Krzeszowice, Michałowice i Wielka Wieś (powiat krakowski); Charsznica, Miechów i Raclawice (powiat miechowski); Sułkowice (powiat myślenicki); Stary Sącz (powiat nowosądecki); Lipnica Wielka i Spytkowice (powiat nowotarski); wiejska Mszana Dolna (powiat limanowski); Bolesław, Klucze i Wolbrom (powiat olkuski); Kęty i Przeciszów (powiat oświęcimski); Bystra-Sidzina, Sucha Beskidzka i Zawoja (powiat suski); Andrychów, Kalwaria Zebrzydowska i Mucharz (powiat wadowicki);
- dwa kluby integracji społecznej w gminie Proszowice (powiat proszowicki);
- po trzy kluby integracji społecznej w Krakowie i Nowym Sączu;
- brak klubów integracji społecznej w 148 gminach.

łącznie w Małopolsce w 2021 roku działało 39 klubów integracji społecznej w 34 gminach.

SPIS MAP:

MAPA 1: UDZIAŁ KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI W MAŁOPOLSKI W 2012 I 2021 R.	20
MAPA 2: DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCE W 2012 R.	24
MAPA 3: PLACÓWKI ZAPEWNIĄCE DZIENNA OPIEKĘ I AKTYWIZACJĘ SENIOROM DOFINANSOWANE W RAMACH RPO WM 2014-2020	24
MAPA 4: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY W MAŁOPOLSCE W 2012 R.....	25
MAPA 5: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY DOFINANSOWANE W RAMACH RPO WM 2014-2020.....	25
MAPA 6: WYBRANE ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCE W 2012 I 2021 R. – SEKTOR PUBLICZNY.....	27
MAPA 7: STOPA BEZROBOCIA W MAŁOPOLSCE W GRUDNIU 2021 ROKU	54
MAPA 8: UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZY ZJAWISKO „BEZROBOCIA RODZINNEGO” W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG POWIATÓW – STAN NA 31 XII 2021 R.	60
MAPA 9: UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W 2021 R. (WEDŁUG POWIATÓW I GMIN)	66
MAPA 10: LICZBA KONTRAKTÓW SOCJALNYCH W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	70
MAPA 11: UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	71
MAPA 12: UDZIAŁ KLIENTÓW, KTÓRYM PRYZNANO ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE W OGÓLNEJ LICZBIE ŚWIADCZENIOBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	71
MAPA 13: DOSTĘP MAŁOPOLAN DO OŚRODKÓW INTERWENCJI KRYZYSOWEJ Z UWZGLĘDNIENIEM REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020 R.	82
MAPA 14: MIESZKANIA CHRONIONE W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	84
MAPA 15: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO (PROWADZONE LUB ZLECANE PRZEZ MAŁOPOLSKIE GMINY I POWIATY) W 2021 R.....	87
MAPA 16: PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020	88
MAPA 17: PLACÓWKI OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZE W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	95
MAPA 18: WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	100
MAPA 19: ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	101
MAPA 20: ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ W MAŁOPOLSCE W 2022 R.....	102
MAPA 21: ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	103
MAPA 22: DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2022 R.....	105
MAPA 23: PLACÓWKI ZAPEWNIĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM, PRZEWELEKLE CHORYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU W MAŁOPOLSCE W 2022 R.	106
MAPA 24: DZIENNE DOMY POMOCY W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	108
MAPA 25: PLACÓWKI ZAPEWNIĄCE DZIENNĄ OPIEKĘ I AKTYWIZACJĘ OSÓB STARSZYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020.....	109

MAPA 26: KLUBY SAMOPOMOCY W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	110
MAPA 27: CENTRA WSPARCIA OPIEKUNÓW NIEFORMALNYCH/ FAKTYCZNYCH OSÓB NIESAMODZIELNYCH DOFINANSOWANE Z REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020	111
MAPA 28: LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z USŁUG OPIEKUŃCZYCH W MIEJSCU ZAMIESZKANIA W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	112
MAPA 29: CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	116
MAPA 30: KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	117

SPIS WYKRESÓW:

WYKRES 1: SPADEK LICZBY OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2021*	10
WYKRES 2: SPADEK UDZIAŁU KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚWIADCZEŃ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012-2021.....	11
WYKRES 3: DYNAMIKA ZMIAN W LATACH 2012-2021 – RODZINY KORZYSTAJĄCE Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE	12
WYKRES 4: GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2021.....	13
WYKRES 5: ODSETEK MIESZKAŃCÓW POLSKI ŻYJĄCYCH PONIŻEJ MINIMUM EGZYSTENCJI W LATACH 2012-2020 I MAŁOPOLSKI W LATACH 2012-2019.....	14
WYKRES 6: STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO I BEZROBOCIE RODZINNE W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2021	18
WYKRES 7: ZMIANY W ZASOBACH POMOCY SPOŁECZNEJ I JEJ OTOCZENIA W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2021 – SEKTOR PUBLICZNY.....	23
WYKRES 8: STRUKTURA MIESZKAŃCÓW MAŁOPOLSKI W WIEKU 60+ WG GRUP WIEKU W 2021 R.	39
WYKRES 9: POTENCJAŁ PIELEGNACYJNY (LICZBA KOBIET W WIEKU 45-64 LAT DO LICZBY OSÓB W WIEKU 80+) W MAŁOPOLSCE W LATACH 2015-2021	42
WYKRES 10: UDZIAŁ POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII WIEKOWYCH (ROCZNIKÓW) DZIECI W RODZINACH 3+ W MAŁOPOLSCE, NSP 2011	44
WYKRES 11: WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W WIEKU 16-64 LATA W LATACH 2014-2021	46
WYKRES 12: LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012-2021 W TYS., STAN NA KONIEC GRUDNIA	52
WYKRES 13: UDZIAŁ OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZY ZJAWISKO „BEZROBOCIA RODZINNEGO” W OGÓLNEJ LICZBIE ZAREJESTROWANYCH BEZROBOTNYCH WG POWIATÓW W LATACH 2012 – 2021	59
WYKRES 14: STRUKTURA WIEKU OSÓB BEZROBOTNYCH, KTÓRYCH DOTYCZYŁO ZJAWISKO „BEZROBOCIA RODZINNEGO” W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM – STAN NA 31 XII 2021 R.	63
WYKRES 15: UDZIAŁ OSÓB KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI MAŁOPOLSKI W LATACH 2012 – 2021	65
WYKRES 16: TYPY RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ SPOŁECZNĄ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2012 – 2021	67
WYKRES 17: GŁÓWNE PRZYCZYNY KORZYSTANIA Z POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	69
WYKRES 18: TYPY RODZIN ZASTĘPCZYCH W MAŁOPOLSCE NA KONIEC 2021 R.	92
WYKRES 19: WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W MAŁOPOLSKICH RODZINACH ZASTĘPCZYCH NA KONIEC 2021 R.	93

WYKRES 20: POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W RODZINACH ZASTĘPCZYCH W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	94
WYKRES 21: WIEK DZIECI PRZEBYWAJĄCYCH W MAŁOPOLSKICH PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH NA KONIEC 2021 R.	96
WYKRES 22: POWODY UMIESZCZENIA DZIECI W PLACÓWKACH OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYCH W MAŁOPOLSCE W 2021 R.	97
WYKRES 23: KIERUNKI OPUSZCZANIA PIECZY ZASTĘPCZEJ W MAŁOPOLSCE PRZEZ USAMODZIELNIANYCH WYCHOWANKÓW W 2021 R.	98
WYKRES 24: WYDATKI MAŁOPOLSKICH GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W 2021 R.	123
WYKRES 25: WYDATKI GMIN NA WYBRANE ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁOPOLSCE W LATACH 2016 - 2021 R.	125

SPIS TABEL:

TABELA 1: LUDNOŚĆ W WIEKU 60 LAT I WIĘCEJ W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2021 R.	40
TABELA 2: WSKAŹNIK PODWÓJNEGO STARZENIA W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2021 R.	41